

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Arapça ve İngilizce Birleşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi

Doktora Tezi

Ahmet Erkam Selvi

Arap Dili ve Belâgatı Programı
Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı
Ankara, 2025

Arapça ve İngilizce Birleşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi

Ahmet Erkam SELVİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yaşar DAŞKIRAN

Tez Jürisi

Prof. Dr. Musa YILDIZ

Prof. Dr. Yaşar DAŞKIRAN

Prof. Dr. Osman DÜZGÜN

Prof. Dr. Paşa Tefik CEPHE

Doç. Dr. Erdem Can ÖZTÜRK

DOKTORA TEZİ

TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ARAP DİLİ VE BELÂGATI BİLİM DALI

Ankara – 2025

ETİK BEYAN

Bu tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez ve Proje Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı; tezin tamamında akademik kurallara ve etik ilkelere uyduğumu ifade ederim. Yararlandığım eserlerin tamamını metin içinde referanslandığımı ve kaynakçada kılavuzda tanımlanan şekilde yer verdiğimi, haricindeki ifadelerin bana ait olduğunu, herhangi bir kaynaktan kopyalama yapmadığımı ya da yapay zeka aracılığı ile üretilmiş ifadelere metinde yer vermediğimi beyan ederim. Herhangi bir zamanda bu beyanıma uygun olmayan bir durumun tespit edilmesi halinde, aleyhime doğacak bütün hak kayıpları dahil tüm hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ahmet Erkam SELVİ

26 / 05 / 2025

ONAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Arap Dili ve Belâgatı Programı Doktora öğrencisi tarafından hazırlanan “Arapça ve İngilizce Birleşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi” başlıklı tez çalışması 26/05/2025 tarih ve 16:30 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile DOKTORA TEZİ olarak **KABUL** edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Prof. Dr. Musa YILDIZ Gazi Üniversitesi	☒	☐
Tez Danışmanı (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Prof. Dr. Yaşar DAŞKIRAN AHBV Üniversitesi	☒	☐
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Prof. Dr. Osman DÜZGÜN AYBÜ	☒	☐
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Prof. Dr. Paşa Tevfik CEPHE Gazi Üniversitesi	☒	☐
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum): Doç. Dr. Erdem Can ÖZTÜRK AHBV Üniversitesi	☒	☐

Arapça ve İngilizce Birleşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi

Ahmet Erkam SELVİ

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Yaşar Daşkiran

T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı

Mayıs 2025

ÖZET

Bu tezde karşıtsal çözümleme metoduyla Arapça ve İngilizce birleşik cümle yapı formları sistematik düzlemde tahlil edilmeye çalışılmıştır. Her iki dildeki birleşik cümlelerin incelemesi ve karşılaştırması yapılırken ayrı ayrı Arapça, İngilizce ve Türkçe dillerinde yazılmış birçok Arapça, İngilizce ve Türkçe nahiv, dilbilgisi, çeviri ve cümle yapıları kitaplarından yararlanılmıştır. Bu çalışma 7 bölümden meydana gelmektedir. Bölüm 1’de giriş yapılmış, Bölüm 2’de yöntem anlatılmıştır. Bölüm 3 kapsamında kavramsal çerçeve ve teorik altyapı oluşturulmuş ve sonunda literatür taraması arz edilmiştir. Bölüm 4’de ilk önce Arapçada cümle yapısı ve kavramı teorik açıdan ele alınmıştır. Sonrasında cümle türlerinden basit cümle ve tamamlayıcı unsurları etrafıca işlenmiş, ardından birleşik cümle ve içeriği ayrıntılı biçimde analiz edilmiştir. Bu bölümde, analizler sırasında, konuşulan Arapçada bulunan ancak geleneksel dilbilgisi kitaplarında yer almayan ekstra zamanlar da ele alınmıştır. Bölüm 5 çerçevesinde de Arapça bölümünde uygulanan analiz yöntemlerinin karşıtsal çözümlemenin verimli olması açısından birebir aynıları benimsenmiştir. Bölüm 6’da Arapça ve İngilizce birleşik cümle yapılarının karşıtsal çözümlemesi, taksonomik sisteme dayalı alt başlıklar, tablolar, diyagramlar ve açıklamalarıyla beraber özgün örnek cümlelerle yapılarak benzer ve farklı yönleri saptanmıştır. Bu saptama işleminde birleşik cümlelerde kullanılan 100’den fazla edat ve bağlaç işlevsel yönden incelenmiştir. Böylece birleşik cümlelerin öğretiminde karşılaşılmaması muhtemel zorluklar güçlük sıra düzenlemesine göre tespit edilmiş ve birtakım çözüm önerileri getirilmiştir. Bölüm 7 çerçevesinde, birleşik cümlelerin taksonomik düzlemde anlatılarak yabancı dil eğitiminin daha fonksiyonel, anlaşılır ve faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu tezin; öğrencinin, asgari sürede azami başarı sergileyerek hedef dili daha kolay özümsemesine katkı sağlaması ve yabancı dil eğitimine yararlı olarak gelecek çalışmalara ışık tutması umut edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arapça Cümle, İngilizce Cümle, Birleşik Cümle, Yan Cümle, Cümlecik, Ana Cümle, Cümle Yapısı

Contrastive Analysis of Complex Sentences in Arabic and English

Ahmet Erkam SELVİ

Ph. D. Thesis

Ankara Hacı Bayram Veli University The Institute of Graduate Studies

Department of Basic Islamic Sciences

May 2025

ABSTRACT

In this dissertation, Arabic and English complex sentence forms are analyzed systematically by using the method of comparative analysis. While analyzing and comparing the complex sentences in both languages, numerous Arabic, English and Turkish syntax, grammar, translation and sentence structure books, which were written separately in Arabic, English and Turkish languages, are utilized. This study consists of 7 chapters. An introduction is given in Chapter 1, and the method is explained in Chapter 2. Within Chapter 3, the conceptual framework and theoretical infrastructure are created and a literature review is presented at the end. In Chapter 4, firstly, the sentence structure in Arabic and its notion are examined theoretically. Afterwards, the simple sentence and its complementary elements are processed in detail, and then the complex sentence and its content are elaborately assayed. In this section, during the analyses, extra tenses present in the spoken Arabic language, but not covered in traditional grammar books, are also discussed. Within the context of Chapter 5, the same analysis methods, which were applied in the Arabic section, are adopted for the efficiency of the contrastive analysis. In Chapter 6, the contrastive analysis of Arabic and English complex sentence structures are carried out with unique sample sentences with subheadings, tables, diagrams and explanations based on the taxonomic system and by doing so, their similarities and differences are determined. In this determination process, more than 100 prepositions and conjunctions used in complex sentences are functionally scrutinized. Thereby, the difficulties likely to be encountered in the teaching of complex sentences are identified according to the difficulty rank order and some solutions are proposed. Within the framework of Chapter 7, it has been concluded that foreign language education would be more functional, understandable and useful by explaining complex sentences on a taxonomic level. This dissertation is expected to contribute to the student's ability to assimilate the target language more easily by demonstrating maximum success in a minimum time frame and to benefit foreign language education by guiding future studies.

Key Words : Arabic Sentence, English Sentence, Compound Sentence, Complex Sentence, Subordinate Clause, Main Clause, Sentence Structure

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanma aşamasında değerli zamanlarını ayırarak tezimi okuyan ve çalışmamda beni yönlendiren değerli danışmanım AHBV Üniversitesi Arap Dili ve Belâgatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yaşar DAŞKIRAN hocama, Jüri Üyelerinden AYBÜ Arapça Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Osman Düzgün, Gazi Üniversitesi İngiliz Dili Eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Paşa Tefik CEPHE, AHBV Üniversitesi Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Erdem Can ÖZTÜRK hocalarıma, tezimdeki bütün özgün Arapça örnek cümlelerimi kontrol eden Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Öğretim Üyesi Dr. Hayrullah ÇETİNKAYA hocama ve yine tezimdeki bütün özgün İngilizce örnek cümlelerimi kontrol eden Gazi Üniversitesi İngiliz Dili Eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Gonca YANGIN EKŞİ hocama; tezin hazırlanması sürecinde yardımcı olan Gazi Üniversitesi Arap Dili Eğitimi Öğretim Üyeleri Prof. Dr. Erdiç DOĞRU, Prof. Dr. Murat ÖZCAN, Doç. Dr. İbrahim ÖZAY hocalarıma teşekkür ederim. Akademik hayatımda bana münferit olarak Arapça ve İngilizce dillerini öğrenmemde katkı sunan Ankara Üniversitesindeki, Gazi Üniversitesindeki, AHBV Üniversitesindeki ve AYBÜ'deki bütün hocalarıma ve mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca Arap dilinin yanında İngiliz dilinin önemine vurgu yaparak bilişsel ufkumun genişlemesine katkı sunan ve bana devlet terbiyesi aşıl原因an Gazi Üniversitesi Eski Rektörü ve Jüri Başkanı Prof. Dr. Musa YILDIZ hocama teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak beni, Yüce ve Ulu Türk Devleti'ne bağlı ve sadık bir birey olarak yetiştiren Emekli 1. Sınıf Emniyet Müdürü babam İbrahim SELVİ'ye şükranlarımı arz ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Özet	iv
Abstract	v
Teşekkür	vi
İçindekiler	vii
Tabloların listesi	ix
Şekillerin listesi	xii
Şemaların listesi	xiii
Kısaltmalar	xv
1. GİRİŞ	1
2. YÖNTEM	5
2.1. Araştırmanın Modeli	5
2.2. Evren ve Örneklem	5
2.3. Verilerin Toplanma Teknikleri	5
2.4. Verilerin Analizi	5
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
3.1. Dil ve Tanımı	7
3.1.1. Dillerin Ortaya Çıkışı	10
3.1.2. Dilin Genel Özellikleri	15
3.1.3. Dillerin Sınıflandırılması	22
3.1.4. Sâmi Diller ve Arapça	28
3.1.5. Avrupa Dilleri ve İngilizce	42
3.2. Karşıtsal Çözümleme	45
3.2.1. Karşıtsal Çözümleme Tarihi	48
3.2.2. Karşıtsal Çözümleme Teorileri	50
3.2.3. Karşıtsal Çözümlemenin Dil Edinimindeki Rolü ve Önemi	53
3.2.4. Karşıtsal Çözümleme ve Hata Çözümlemesi	54
3.2.5. Güçlük Sıra Düzenlemesi	57
3.3. İlgili Çalışmalar	59
3.3.1. Tezler	59
3.3.2. Makaleler	62
4. ARAPÇADA CÜMLE YAPISI	65

4.1. Arapçada Cümle Kavramı	65
4.1.1. Haberî Cümle.....	69
4.1.2. İnşâ Cümlesi	70
4.2. Arapçada Cümle Türleri	74
4.2.1. Basit Cümle	75
4.2.2. Birleşik Cümle (Murekkeb Cümle)	158
5. İNGİLİZCEDE CÜMLE YAPISI.....	229
5.1. İngilizcede Cümle Kavramı	229
5.2. İngilizcede Cümle Türleri	233
5.2.1. Basit Cümle	233
5.2.2. Birleşik Cümle	267
6. ARAPÇA VE İNGİLİZCE BİRLEŞİK CÜMLELERİN KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ	321
6.1. Arapça ve İngilizce Birleşik Cümle Kavramı	321
6.2. Arapça ve İngilizce Birleşik Cümle Yapıları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar	325
6.2.1. Arapça ve İngilizce İç İç Girmiş Birleşik Cümle Karşılaştırması	325
6.2.2. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Cümlesi Karşılaştırması.....	371
6.2.3. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Karşılaştırması	377
6.3. Güçlük Sıra Düzenlemesine Göre Arapça ve İngilizce Birleşik Cümle Yapı Formlarının Öğreniminde Karşılaştırılması Muhtemel Güçlük ve Zorluklar	381
6.3.1. Arapça ve İngilizce İç İç Girmiş Birleşik Cümle Gruplandırması	382
6.3.2. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Cümlesi Gruplandırması	383
6.3.3. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Gruplandırması.....	385
6.3.4. Muhtemel Güçlük ve Zorlukların Analizi.....	385
7. SONUÇ.....	389
Extended summary.....	395
Kaynaklar.....	397
Özgeçmiş	411

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 3.1. Yansıma Sesleri	13
Tablo 3.2. Yatay ve Düşey İlişkiler	20
Tablo 3.3. Ural-Altay Dil Akrabalığı	28
Tablo 3.4. Sâmi Dil Akrabalığı	29
Tablo 3.5. Sâmi Dil Akrabalığı	30
Tablo 3.6. Güçlük Sıra Düzenlemesi	58
Tablo 4.1. Kâne ve Kardeşleri	94
Tablo 4.2. Yaklaşma Fiilleri	96
Tablo 4.3. Başlama Fiilleri	96
Tablo 4.4. Umma Fiilleri	97
Tablo 4.5. İnne ve Kardeşleri	99
Tablo 4.6. Geçmiş Zaman Fiil Çekimi	105
Tablo 4.7. Geniş/Şimdiki Zaman Fiil Çekimi	108
Tablo 4.8. Gelecek Zaman Fiil Çekimi	109
Tablo 4.9. Gelecek Zaman Fiil Çekimi	110
Tablo 4.10. Sürekli Geçmiş Zaman Fiil Çekimi	112
Tablo 4.11. Tam Yakın Geçmiş Zaman Fiil Çekimi	115
Tablo 4.12. Sürekli Yakın Geçmiş Zaman Fiil Çekimi	116
Tablo 4.13. Uzak Geçmiş Zaman Fiil Çekimi	118
Tablo 4.14. Sürekli Gelecek Zaman Fiil Çekimi	121
Tablo 4.15. Sürekli Gelecek Zaman Fiil Çekimi	121
Tablo 4.16. Yakın Gelecek Zaman Fiil Çekimi	123
Tablo 4.17. Yakın Gelecek Zaman Fiil Çekimi	123
Tablo 4.18. Geçmişteki Gelecek Zaman Fiil Çekimi	125
Tablo 4.19. Geçmişteki Gelecek Zaman Fiil Çekimi	125
Tablo 4.20. Sıfat Cümlecîği Çekimli	164
Tablo 4.21. İsim Cümlecîği Edatları	173
Tablo 4.22. İsim Cümlecîği Çekimli	179
Tablo 4.23. İsim Cümlecîği اِنَّ - اَنَّ Edatları	181
Tablo 4.24. Zarf Cümlecîği Zaman Edatları	186
Tablo 4.25. Zarf Cümlecîği Mekân Edatları	190

Tablo 4.26. Zarf Cümlecığı Tutum Edatları	192
Tablo 4.27. Zarf Cümlecığı Sebep Edatları	193
Tablo 4.28. Zarf Cümlecığı Sonuç Edatları	194
Tablo 4.29. Zarf Cümlecığı Amaç Edatları	198
Tablo 4.30. Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları	202
Tablo 4.31. Cezm Eden Şart Edatları	213
Tablo 4.32. Cezm Etmeyen Şart Edatları	216
Tablo 4.33. Atıf Harfleri	226
Tablo 5.1. Verb Tenses	238
Tablo 5.2. Simple Present Tense	241
Tablo 5.3. Present Continuous Tense	242
Tablo 5.4. Simple Past Tense	244
Tablo 5.5. Past Continuous Tense	246
Tablo 5.6. Simple Future Tense	247
Tablo 5.7. Future Continuous Tense	249
Tablo 5.8. Present Perfect Tense	251
Tablo 5.9. Present Perfect Continuous Tense	252
Tablo 5.10. Past Perfect Tense	254
Tablo 5.11. Past Perfect Continuous Tense	256
Tablo 5.12. Future Perfect Tense	257
Tablo 5.13. Future Perfect Continuous Tense	259
Tablo 5.14. Future in the Past	260
Tablo 5.15. Sıfat Cümlecığı Edatları	270
Tablo 5.16. Prepositions'lı Which Edatı ile Sıfat Cümlecığı	274
Tablo 5.17. İsim Cümlecığı WH Edatları	279
Tablo 5.18. Zarf Cümlecığı Zaman Edatları	290
Tablo 5.19. Zarf Cümlecığı Mekân Edatları	294
Tablo 5.20. Zarf Cümlecığı Tutum Edatları	295
Tablo 5.21. Zarf Cümlecığı Sebep Edatları	296
Tablo 5.22. Zarf Cümlecığı Sonuç Edatları	297
Tablo 5.23. Zarf Cümlecığı Amaç Edatları	301
Tablo 5.24. Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları	303
Tablo 5.25. Koşul Edatları	312
Tablo 5.26. Conjunctions	318

Tablo 6.1. Arapça ve İngilizce Sıfat Cümlecığı Edatları.....	325
Tablo 6.2. Arapça ve İngilizce İsim Cümlecığı Edatları	332
Tablo 6.3. Arapça ve İngilizce İsim Cümlecığı اِنَّ - اَنَّ ve That Edatları	338
Tablo 6.4. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Zaman Edatları.....	341
Tablo 6.5. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Mekân Edatları.....	347
Tablo 6.6. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Tutum Edatları	349
Tablo 6.7. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Sebep Edatları	351
Tablo 6.8. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Sonuç Edatları.....	351
Tablo 6.9. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Amaç Edatları	359
Tablo 6.10. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları	362
Tablo 6.11. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Edatları.....	371
Tablo 6.12. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Edatları	377
Tablo 6.13. Arapça ve İngilizce Sıfat Cümlecığı Analizi.....	382
Tablo 6.14. Arapça ve İngilizce İsim Cümlecığı Analizi	382
Tablo 6.15. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Analizi	383
Tablo 6.16. Arapça ve İngilizce Hâl Cümlesi Analizi.....	383
Tablo 6.17. Arapça ve İngilizce Edatlı Şart/Koşul Cümlesi Analizi.....	383
Tablo 6.18. Arapça ve İngilizce Edatsız Şart/Koşul Cümlesi Analizi	384
Tablo 6.19. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Cümlesi Başta Gelmesi Analizi	384
Tablo 6.20. Arapça ve İngilizce Çapraşık Şart/Koşul Cümlesi (Type Mix) Analizi	384
Tablo 6.21. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Analizi	385

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Dilin Üç Dinamiği	10
Şekil 3.2. Kedi Göstergesi	15
Şekil 3.3. Simge - Nesne İlişkisi	16
Şekil 3.4. Biyolojik Artikülasyon Yapısı.....	31
Şekil 4.1. Sürekli Geçmiş Zaman Doğrusu.....	113
Şekil 4.2. Tam Yakın Geçmiş Zaman Doğrusu	114
Şekil 4.3. Sürekli Yakın Geçmiş Zaman Doğrusu	116
Şekil 4.4. Uzak Geçmiş Zaman Doğrusu.....	118
Şekil 4.5. Sürekli Gelecek Zaman Doğrusu.....	121
Şekil 4.6. Yakın Gelecek Zaman Doğrusu	122
Şekil 4.7. Geçmişteki Gelecek Zaman Doğrusu	124
Şekil 5.1. Present Continuous Tense Doğrusu.....	242
Şekil 5.2. Past Continuous Tense Doğrusu.....	245
Şekil 5.3. Present Perfect Tense Doğrusu.....	250
Şekil 5.4. Past Perfect Tense Doğrusu.....	254
Şekil 5.5. Past Perfect Continuous Tense Doğrusu	255
Şekil 5.6. Future Perfect Continuous Tense Doğrusu	258

ŞEMALARIN LİSTESİ

Şema	Sayfa
Şema 3.1. Köken Bakımından Diller.....	25
Şema 3.2. Dil Aileleri	29
Şema 3.3. Arapça Kök İştikâkı	35
Şema 3.4. Arapça Kök İştikâkı	36
Şema 3.5. Arapça Kelime İ'râbı.....	40
Şema 3.6. Yanlış İncelemesi Uygulanışı	55
Şema 4.1. Arapça Basit ve Birleşik Cümle Yapıları	67
Şema 4.2. Arapça Cümle Türleri.....	68
Şema 4.3. Arapça Cümle Kısımları.....	68
Şema 4.4. Arapça Basit Cümle Türleri.....	76
Şema 4.5. Arapça İsim Cümlesi Yapısı.....	78
Şema 4.6. Arapça Nâkıs Fiiller	93
Şema 4.7. Arapça Fiil Türleri.....	101
Şema 4.8. Arapça Fiil Cümlesi Yapısı	101
Şema 4.9. Arapça Fiil Cümlesi Yapısı	101
Şema 4.10. Arapça Mefûl Türleri.....	126
Şema 4.11. Arapça Sebebî Sıfat Kâideleri.....	138
Şema 4.12. Arapça Tekîd Türleri	151
Şema 4.13. Arapça İç İç Girmiş Birleşik Cümle	163
Şema 4.14. Arapça Zarf Cümlecîği Türleri	185
Şema 4.15. Arapça Fâu'l-Ceza Kâideleri	222
Şema 5.1. İngilizce Sentence Yapısı	230
Şema 5.2. İngilizce Basit ve Birleşik Cümle Yapıları.....	231
Şema 5.3. İngilizce Basit Cümle Türleri	235
Şema 5.4. İngilizce İç İç Girmiş Birleşik Cümle.....	268
Şema 5.5. İngilizce That Edatı Kâideleri.....	276
Şema 5.6. İngilizce Dolaylı Anlatım Cümle İskeleti.....	286
Şema 5.7. İngilizce Ana Cümle İskeleti	289
Şema 5.8. İngilizce Zarf Cümlecîği Türleri.....	290
Şema 5.9. İngilizce Koşul Cümlesi İskeleti.....	307
Şema 5.10. İngilizce And Bağlacı İşlevi	317

Şema 6.1. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Türleri	341

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

a.g.e.

Adı Geçen Eser

akt.

Aktaran

b.y.

Basım Yeri Yok

c.

Cilt

s.

Sayfa

s.y.

Sayı Yok

ss.

İlgili makale sayfalar arasında

t.y.

Tarih Yok

vb.

ve benzeri

vd.

ve devamı

vs.

vesaire

y.y.

Yayıncı Yok

1. GİRİŞ

İnsanlığın medeni ve toplumsal hayatta en önemli gereksinim ve ihtiyaçlarından birisi olan iletişim, tarihsel gelişim ve oluşum sürecini dil sayesinde tam anlamıyla gerçekleştirebilmiştir. Dünya üzerinde yaşamış eski uygarlıklar ve medeniyetler, toplumsal bir canlı olan dil olgusunun interaktif olarak kontakt oluşturmasıyla evrensel ölçekte uygar ve çağdaş insanoğluna zengin ve köklü bir miras aktarabilmişlerdir. Yaşayan ve devamlı reaksiyon hâlinde olup gelişim gösteren dilin, kültürel ve tarihsel süreçteki gelişimi ve evrimi uzun yıllara dayanmaktadır. Bu süreçte insan, dil kâidelerini ve kurallarını belirli bir sisteme oturtmuştur. Bu sistemle işitsel düzlemde olan dil, yapısal düzleme de taşınarak öğrenme işlemi kolaylaştırılmış ve dilin vasıfları ve öznelilikleri oluşturulmuş. Geçmişten günümüze kadar uzanan diller arası etkileşim, modern çağımızda inovatif teknolojinin gelişmesiyle muazzam bir ivme kazanmıştır. Bu bilgiler ışığında dilin bir iletişim aracı olmasının dışında insanın içinde yaşadığı sosyal toplumla bağdaşan ve düşünce yapısını yansıtan bir olgu olduğunu söylemek mümkündür.

Dilde pek çok yön vardır. Bu yönlerden en kıymetlileri konuşma ve yazmadır. Dilde konuşma kendiliğinden meydana gelen doğal bir süreçtir. Konuşurken dilin gramatik mekanizmasına tümüyle riayet etmeden de aktarılması arzulanan mesaj dinleyiciye ulaştırılabilir. Buna binaen konuşma işleminde, amaç nakledilmesi istenen mesaj olması hasebiyle dilbilgisi kuralları yerine daha çok ses tonlamalarına, mimiklere, el-kol ve yüz ifadelerine başvurulur. Dilde yazı belirli bir sisteme ve düzene dayalıdır. Konuşmada görülen iletişim dinamiklerini yazıda görmek pek mümkün değildir. Fikirleri, düşünceleri, hayelleri, tasavvurları ve hissiyatları yazıda bir araya getirme niyetiyle dilin gramatik çerçevesine uyumlu bir suretle mânalı ve anlamlı söz öbekleri ve cümleler oluşturmak gerekmektedir. Kelimeler söz öbeklerinin, söz öbekleri de cümlelerin birer parçasıdır. Bu meydana kelimeler söz öbeklerini söz öbekleri de cümleleri oluşturur. Tam bir cümle içerisinde bulunan sözcükler ve söz grupları, rastgele bir şekilde değil aksine anlamlı bir bütün oluşturacak biçimde dilin gramatik kurallarına ve devinimlerine uyum sağlayarak kullanılır.

Bu tezin temelini oluşturan karşıtsal çözümleme dilbilimin dalları arasında sayılmaktadır. Karşıtsal çözümleme anadil ve edinilen diğer dil arasında var olan benzer ve farklı yönleri bulgulamaya gayret eden bir bilim dalıdır. Öyle ki karşıtsal çözümleme adı geçen iki dil arasındaki benzerlikleri ortaya koymaktan da öte ikisi arasındaki farklılıklara işaret

etmesi bakımından mühimdir. Dolayısıyla karşıtsal çözümleme muhtelif dil ailelerine mensup iki dil arasında belirli bir konuda karşılaştırmanın yapılabilmesini öngörür. Karşıtsal çözümleme metoduna başvurularak anadil ve yabancı dil arasında hâli hazırda bulunan benzerlik ve farklılıklar ortaya konur. Ortaya konan bu farklılıkların yabancı bir dilin ya da ikinci bir dilin öğrenim sürecinde sebep olacağı güçlükler ve zorluklar tespit edilir. Bu işlem sonucunda ulaşılan bulgulardan öğretim materyallerinin hazırlanmasında faydalanılmalı, daha önceden görülen ders konularında karşılaşılan zorluklar üzerinde durulmalı ve olabildiğince bol alıştırmaya yaparak ve soru çözerek konu eksiksiz olarak özümsemeye çalışılmalıdır.

Anadilden başka yeni bir dil öğrenme işleminde olan bireyin anadilinden bilişsel nosyonda kopuk bir biçimde bu işlemi uygulaması olumsuz değildir. Bu cihetle anadilde kazandığı düşünme yetisi modelini yeni edinim sürecinde olduğu dile de yansıtır. Bu yansıma önceden elde edilen bir becerinin yeni elde edilen bir beceri üzerindeki reaksiyonu diye tanımlanabilir. Sonradan öğrenilen dil ve mevcut anadil arasındaki oluşumsal, şekilsel, gramatik ve kavramsal benzerlikler bu yansımaların faydalı bir şekilde ortaya çıkmasında yardımcı olur. Buna karşın çeşitli ve değişik fikir yapılarına dayanarak durumları, konjonktürleri, eylemleri, aksiyonları, hadise ve olayları farklı açılardan gözlemleme ve yorumlamadan kaynaklı farklılaşan cümle yapılarında ve semantik düzlemde ortaya çıkan bu yansımaların yeni bir dil öğrenimi üzerinde olumsuz etkisi vardır.

Bu bağlamda karşıtsal çözümleme metodunun dil edinme sürecinde yol gösterici bir yöntem olduğu önemle vurgulanmalıdır. Dil kazanımı işlemi süresince anadil ile hedef dil arasındaki farklılıklara ve dilin değişkenlik arz eden düşünce tarzlarına bağlı karşılaşılan güçlükler bu prosese tesir eden tek faktör değildir. Şu bir gerçektir ki yabancı dil edinimi sürecinde olan bir şahıs maddi, fiziki, mânevî, psikolojik ve dış etkenlerden kaynaklı sıkıntılarla yüzleşmektedir. Bunlara ek olarak öğrenim görülen ortam ve atmosferdeki çevresel problemler, materyallerin yetersizliği, hedef dile ısınamayıp sevmeme gibi çeşitli parametreler yeni bir dil tedrisatındaki bu prosesi uzatabilecek olumsuzluklar içerisinde yer almaktadır.

Buna mukabil, giderek etkileşimin arttığı glöballeşen dünyada teknolojik inovasyonun ilerlemesine ilişkin görsel ve işitsel tabanlı ders materyalleri, alanında uzman eğitici bireylerin mevcudiyeti ve yeni bir dil öğrenme sürecinde hevesli ve motive olan bireyin varlığı bu olumsuzlukların azaltılmasında faydalı olacak unsurlar arasındadır. Nitekim bu olumlu yönlerin bir araya gelmesiyle oluşan yeni bir dil kazanımında öğrencinin, minimum sürede maksimum

performans ortaya koyabilmesi için ilgili alandaki çalışmaların giderek artan bir ivmede olduğu dile getirilmelidir.

Problem Durumu

Küreselleşen dünyada Arapça ve İngilizcenin önemi oldukça fazladır. Bunun yansımaları ülkemizde de görülmektedir. Özellikle son yıllarda Arapçaya yoğun ilgi ve talep artışı yaşanmaktadır. Bu açıdan kitapçılarda Arapça dilbilgisine yönelik kitapların sayıları artış göstermektedir. Fakat bu dilbilgisi kitapları gelenekçi üslûpla telif edilmiştir. Modern ve çağdaş dil yöntemlerine uygun hazırlanan kitaplar ve materyaller sınırlı sayıdadır. Kaldı ki İngilizceye nazaran yabancı dil öğretiminde Arapçaya yönelik bakış ekseriyetle klâsik odaklıdır.

Söz konusu bu negatif faktörlerden hareketle bu çalışmanın temelini oluşturan karşıtsal çözümlemeli gramer çalışmaları ülkemiz üniversitelerinde özverili ve çalışkan akademisyenlerin çalışmalarıyla geçtiğimiz senelerde kendine uygun bir alan bulabilmiştir. Dolayısıyla bu tezin içeriğini oluşturan karşıtsal çözümlemeli gramer çalışması alana katkı sağlayan bir çalışma konumunda düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı karşıtsal çözümleme ekseninde cümle yapılarından yola çıkarak Arapça ve İngilizce birleşik cümlelerin; isim cümlecîği, sıfat cümlecîği, zarf cümlecîği, koşul cümlesi ve bağlı cümle şeklinde ilgili dilde bulunan zamanlara göre karşıtsal çözümleme yöntemiyle analiz edilmesidir. Bu analizler sonucunda her iki dil arası veya Türkçeye tercüme yapılırken karşılaşılan zorluklara dikkat çekerek bu zorlukları minimum seviyeye indirmek ve bu analizleri Arapça öğretimine entegre etmek bu tezin amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada dilbilim içinde yer alan karşıtsal çözümleme metodunun konu anlatımlarında sistematik bir şekilde kullanılması alana sağlanan yeniliklerden bir parça olma özelliğini taşımaktadır. Araştırma, İngiliz dili öğreniminde izlenen pratik ve prodüktif yolun Arap dili öğreniminde de izlenilmesi gerekliliği açısından önem içermektedir.

Araştırmanın diğer bir önemi ise, karşıtsal analiz sonuçlarında ortaya çıkan çözüm önerilerine ek olarak öğrenim sürecinde bulunan yabancı dilin cümle oluşturma mantığını kazandırabilmesi ve herhangi bir metindeki ana cümle ve yan cümlelerin cümle içerisindeki konumunu ve fonksiyonunu anlayarak isabetli çeviri yapılabilmesine katkı sağlayabilmesidir.

Sayıtlılar

Çalışmada İngilizce bilen ya da zorunlu eğitim sırasında İngilizce dersleri almış olan öğrencilerin hedef dil olan Arapçayı öğrenme safhasında karşılaştıkları güçlüklerin, iki dil arasındaki yapısal, işlevsel ve anlam farklılıklarından ortaya çıktığı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Arapça basit ve birleşik cümlelerin yapılarıyla İngilizce basit ve birleşik cümlelerin yapılarının karşılaştırılmasıyla sınırlı tutulmuştur.

Çalışmada Türkçe, Arapça ve İngilizce gramer kitaplarından faydalanılmıştır. Örnekler zaman zaman yine bu kitaplardan seçilmiş, zaman zaman ise yazarın kendi örneklerinden oluşturulmuştur.

2. YÖNTEM

Tahsil sürecinde olunan yeni bir dilin gramer yapısı öğretiminde, öğrenci bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde anadiliyle veya bildiği diğer bir dille karşılaştırma yapmaktadır. Anadilinde ya da bildiği başka bir dilde mevcut olan gramer yapısı yeni öğrendiği dilde bazen bulunmamakta bulunsu bile bire bir denklik oluşturmamaktadır. Hâliyle bu yapısal benzerlikler ve farklılıklar hedef dilin özümseme işlemini etkilediği dikkate alındığında bu araştırmada karşıtsal çözümleme yöntem olarak kararlaştırılmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma Arapça-İngilizce karşıtsal çözümlemeli dilbilgisi üzerine oluşturulduğu için araştırmanın modeli olarak tarama modeli öngörülmüştür. Dolayısıyla bu inceleme alan literatürünün taranması neticesinde ortaya çıkmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Arapça ve İngilizce basit ve birleşik cümlelerin karşılıkları olup, örneklemine ise çeşitli Türkçe, Arapça ve İngilizce dilbilgisi kitapları, digital pdf kitaplar, dergiler, makaleler ve birtakım internet siteleri oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanma Teknikleri

Çalışmanın verileri örneklem şekliyle Arapça, İngilizce ve Türkçe dillerinde seçilen çok sayıda dilbilgisi ve gramer kitaplarının taranması yöntemiyle elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler; çalışmanın problemine ilişkin çözüm önerileri getirmesini sağlayacak surette belirlenen temalar ekseninde incelenip işlenerek analiz edilmiş ve yorumlarmalar ve önerilerde bulunup yapılan değerlendirilmeler neticesinde data analiz sonuçlarına ulaşılmıştır.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Dil ve Tanımı

Doğada yaşayan insan ve hayvan gibi canlı türlerinin birlikte yaşam sürdürebilmelerinin yegâne gereksinimlerinden birisi iletişim ve haberleşme olgusun varlığıdır. İletişim ve irtibatın var olmadığı sosyal bir yapının toplum olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Beyninde biçimlenen bir fikrini, izânını, kalbinde hissettiği acısını, azabını, gönlündeki sevincini, mutluluğunu, içindeki arzusunu, meramını ve isteğini karşısındaki alıcıya bir mesaj hâlinde aktaran bir birey ya da avının yerini gruptaki arkadaşına ileten sırtlan veyahut bal özünün kovana olan uzaklık konumunu koloni içindeki diğer arılara aktaran bir öncü arı gibi birçok canlı varlığın iletişim ağı ve haberleşme sistemi mevcuttur. Karıncalar, bazı uçucu böcekler, örümcekler ve daha başka hayvan türleri, daha az gelişmiş bildirişme dizgelerinin yardımıyla, beslenme ve hayatta kalabilme içgüdüleriyle gereksinimlerini elde edebilmektedirler.¹ Oysa hayvanlar arası iletişim, insanlar arası iletişim ve karşılıklı konuşma becerisinin yanında çok basit seviyede kalmaktadır. Bu beceri modern çağdaki telekomünikasyon cihazları ve ekipmanlarıyla maksimum seviyeye taşınmıştır.

Dünya üzerinde farklı dillerde örneğin; Arapçada اللغة, اللسان, İngilizcede Language, Tongue, Almancada Sprache, Fransızcada Langue, Japoncada 言語, Kazak Türkçesinde ise тіл gibi terimsel ifadelerle karşılık bulan dil olgusunun tarih boyunca değişik tanımları ve çeşitli tarifleri yapılmıştır.

Dil, kendi özel düşüncelerini sesin yardımıyla özne ve yüklem aracılığıyla anlaşılabilir duruma getirmektir.²

Dil, içinde isimlerin, fiillerin ve harflerin olduğu şeydir. Bunu öğrenen kişi için diğerleri olmadan birini tahsil etmek mümkün değildir.³

¹ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015, s.42.

² Platon, Kratylos'dan akt. Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.55.

³ Abdurrahmân Celâleddîn es-Suyûtî, *el-Muzhir fî Ū'lûmi'l-Luğa ve Envâi'hâ*, el-Mektebetu'l-Asriyyetu, Beyrut, 1998, s.11.

Dil, hem dil yetisinin toplumsal mahsülüdür, hem de bu yetinin bireylerce kullanılabilmesi için toplumun benimsediği zorunlu bir uzlaşımlar bütünüdür.⁴

Dil, konuşmacıların belirli iletişimsel işleri yapma hedefiyle cümleler kurmasını potansiyel hâle getiren ögeler ve ilkelerden oluşan bir süreliğine olan bir sistemdir.⁵

Dil, bir işaretler kümesi olarak anlaşmayı sağlar. Bu sistemsel küme içerisinde dil işaretlerinin nasıl kullanılacağını düzenleyen kurallar bulunmaktadır. Bir toplumdaki insanlar, bu kurallar gereğince esasında soyut olan dili kendi sesletimleri ile sözlü hâle geçirip somut olarak kulakla duyulmasını sağlarlar.⁶

Her dil sisteminin temel işlevi, düşünce ve sezginin sözlü ifadesini sağlamak üzere mânâ ve ifadeyi birbirine bağlamaktır.⁷

Her dil kısmen sonsuz bir satır üzerinde belirli bir ses ve anlam eşleşmesinden oluşur.⁸

Dil, bir dizi sestem veya anlamı olan bir dizi sözcükten daha fazlasıdır. Dil, insanların kontakt kurduğu birinci yoldur ve bu kontakt genellikle sosyal bir bağlamda gerçekleşir.⁹

Dil, en net şekliyle iletişim kurduğumuz bir dizi sinyaldir.¹⁰

Dil yeteneği sayesinde biz insanlar, uçsuz bucaksız uzay-zaman içerisinde düşüncelerimizi aktarabiliyoruz.¹¹

Dil, duygularımızı, fikirlerimizi, inançlarımızı, kültürümüzü yansıtan bir aynadır.¹²

Dil, kelime, kavram, anlam ve yazı gibi araçları kullanarak duygu ve düşünceleri ifade ederek insanı evrene bağlayan bir dizgedir.¹³

⁴ Ferdinand de Saussure, *Genel Dilbilim Dersleri*, s.38, çev. Berke Vardar, Multilingual, İstanbul, 1998.

⁵ Ralph W. Fasold, *An Introduction to Language and Linguistics*, Cambridge University Press, New York, 2006, s.9.

⁶ Özcan Başkan, *Lengüistik Metodu*, Çağlayan Kitap Evi, İstanbul, 1967, s.66.

⁷ Edward Finegan, *Language Its Structure and Use Fifth Edition*, Thomson Wadsworth Publisher, Boston, 2008, s.5.

⁸ Noam Chomsky, *Language and Mind Third Edition*, Cambridge University Press, New York, 2006, s.91.

⁹ Heyet, *Introduction to Language and Linguistics*, Ethiopia Ministry of Education Publishing, Addis Ababa, 2016, s.7.

¹⁰ Loreto Todd, *An Introduction to Linguistics*, York Press, Singapore, 1987, s.6.

¹¹ Lera Boroditsky, *How Language Shapes the Way We Think*, <https://www.youtube.com/watch?v=RKK7wGAYP6k>

¹² Mehmet Hengirmen, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Başkent Repo Yayınları, Ankara, 2006, s.15.

¹³ Candemir Doğan, *Karşılaştırmalı Arapça-Türkçe Bağlaçlar*, Candaş Yayınları, İstanbul, 2013, s.33.

Dil, İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabi bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen tarihlerde atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimâî bir müessesedir.¹⁴

Dil, o dili konuşan milletin kültürünü yansıtan bir ayna, o kültürün düşünüş biçimini, dünyayı algılayışını belirleyen belki de en önemli etken, toplum içi ve toplumlar arası tesis edilen münasebetlerin, ilişkilerin ve kurulan temasların ön koşuludur.¹⁵

Dil, insanların meramlarını anlatma isteğiyle başvurdukları sesli simgeler sistemidir.¹⁶

Dil, aynı lisânı konuşan bir medeniyetin fertleri arasında karşılıklı fikir ve his alışverişinde bulunmak üzere başvuru olan sesli sembollerin oluşturulduğu keyfî bir sistemdir.¹⁷

Son olarak dil, bireysel ölçekte insanlar arası düşünceleri, ideaları, duyguları, sezgileri, acıları, üzüntüleri, sevinçleri, mutlulukları, ihtiyaçları, anlamları ve kavramları bir mesaj hâlinde alıcıya taşıyan bir enstrüman olduğu kadar toplumsal ölçekte de kültürlerin, fikirlerin ve düşünce yapılarının aynasıdır demek bizce yerinde bir tanımlama olacaktır.

Bu tanımlamalar bazında unutulmamalıdır ki; mâna ve ifadenin yanı sıra dil kullanımının temeli bağlamdır. Dil olgusunun en iyi yolla dışa vurum, içerik ve kontekstin üç yönlü bir figürü olarak görülebildiğini söylemek mümkündür.

İfade; tonlama ve vurgu dâhil olmak üzere kelimeleri, terkipleri ve cümleleri kapsamaktadır. Anlam, bu ifade unsurlarının mânalarını ve göndermelerini beyan etmektedir. Bağlam, ifadenin dile getirildiği sosyal statüyü bildirir ve bu durumda daha önce ifade edilenleri içermektedir. Aynı zamanda konuşmacı ve dinleyici arasında genel mahiyette paylaşılan bilgiye de dayanmaktadır. İfade ile anlamı birbirine bağlayan şey dilbilgisidir. Dilbilgisi ile yorumu birbirine bağlayan şey bağlamdır. Dilbilgisine ve sentaksa riayet etmeden dilin nasıl çalıştığını kavramak mümkün değildir.¹⁸

¹⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s.30.

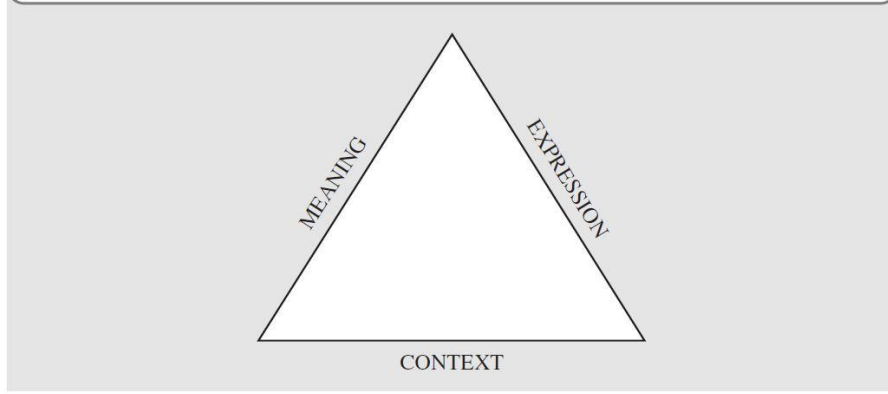
¹⁵ Osman Toklu, *Dilbilime Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007, s.13.

¹⁶ Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Baha Matbaası, İstanbul, 1974, s.9.

¹⁷ Muhammed Ali el-Hûlî ve Cihaner Akçay, *Arapça Öğretim Metotları*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2002, s.1.

¹⁸ Edward Finegan, *Language Its Structure and Use Fifth Edition*, s.6.

FIGURE 1-1
Three Faces of Language

Şekil 3.1. Dilin Üç Dinamiği¹⁹

3.1.1. Dillerin Ortaya Çıkışı

Dillerin ortaya çıkışı konusunda, gerek dil gerekse lisâniyat yani dilbilim hakkında insanların aklına zaman zaman “Dillerin kökeni nedir, yeryüzündeki ilk ve en eski dil hangi dildir?”, “İlk konuşarak yapılan bildirişme nasıl gerçekleşmiştir”, “İnsanın haberleşme için kullandığı dil tarihte ne kadar eskiye dayanmaktadır”, “Farklı diller aslında tek bir dilden mi türemiştir.” gibi sorular gelmiştir.

Zihinleri meşgul eden bu sorulara yanıt verebilmek adına lengüistik bilimi yani dilbilim 18. ve 19. yüzyıllarda ihdâs edilmiştir. Öyle ki filolojinin ve dilbilimin en prodüktif gelişim dönemi 19. yüzyıl denilebilir.²⁰ Dilbilim, dil olgusunu her yönüyle irdeleyip araştıran bir bilim dalıdır.²¹ Dilbilim çerçevesinde o tarihlerden bugüne dek süregelen ve birbirleriyle yakından ilişkili söz konusu bu soruların kesin ve net cevaplarının olduğunun söylenebilmesi pek de olası değildir. Bu soruların kısmi cevapsızlığının yarattığı problematik meseleler etrafında icra edilen inceleme ve araştırmaların değişik görüşleri meydana getirmesinden dolayı, Paris Dil Kurumu 1886 yılında almış olduğu bir karar doğrultusunda şöyle bir madde koymak zorunluluğu hissetmiştir: Bundan böyle dilin doğuşu ve oluşumunu konu alan hiçbir tebliğ onaylanmayacaktır.

¹⁹ Edward Finegan, *a.g.e.*, s.6.

²⁰ Süheyla Bayrav, *Filolojinin Oluşumu*, Multilingual, İstanbul, 1998, s.61.

²¹ Soner, Akdağ, *Kur’ân Dilinin Fonetik Yapısı*, Fecr Yayınları, Ankara, 2022, s.26.

Modern lengüistik bilimi de dilin belirli ve bilinen tarihinden sonraki evreleri ele almasından ötürü bilinmeyen evrelerin araştırılmasını antropoloji dalına bırakmıştır. Bu veriler ekseninde dilin doğuşu konusunda pek çok fikir ve görüş geliştirilmiştir. Bu görüşleri üç başlık altında özetlemek uygundur.

1. Doğuşancı Teori: Kökü felsefe çağına kadar uzanan M.Ö. 6. yüzyıl Platon'un Kratylos ile yaptığı konuşmasında özetlenen bu görüş kapsamında dil doğuştandır. Bu cihetle mantıkla uyum içerisindedir.²² Başka bir ifadeyle; insan dilinin tezâhüründeki hakikî fazilet ilahi ilhâma döner, çünkü Allah insana konuşmayı ve eşyaların isimlerini öğretmiştir.²³

2. İlâhiyatçı Teori: Bu görüşü benimseyenler dil olgusunun Allahtan geldiğini dile getirerek bu görüşlerini kutsal metinlere isnâd etmektedirler. Kronolojik olarak şöyle sıralanabilir:

Tevrat'ta dilin Hz. Âdem'e Allah tarafından öğretildiği ve Hz. Âdem'in bu bilgiyle cisimleri isimlendirdiği beyan edilmektedir.²⁴

İncil'de başlangıçta sözün mevcut olduğundan ve bu sözün de Allah'tan ibaret olduğundan bahsedilir.²⁵

Mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de ise Allah'ın Hz. Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğrettiği²⁶; insanın dillerinin ve renklerinin farklı olduğu²⁷ ve Allah'ın insanı yaratması ve ona anlamayı ve anlatmayı öğrettiğinden bahsetmektedir.²⁸

Batı dünyasında ise hâkim kanaat, dilin kaynağının tartışmasız dogmatik olması yönündeydi. Zira bunun hücceti dilin, baskıcı kilisenin dayatmalarıyla kutsal metinlerdeki bilgilerden gelmiş olmasıydı. Oysa modern çağda kiliseden kurtularak bağımsız fikir üreten batı toplumu ve islâm âlimlerinin çalışmalarından faydalanan doğu toplumu dilin kaynağının insanın doğasında aranması suretiyle kayda değer gelişmeler başarmıştır. Bu kapsamda doğu dünyasında islâm bilginleri dilin kaynağıyla alakalı çeşitli zâviyeler ortaya atmışlardır. Bunlar:

²² Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.16-17-18.

²³ Alî Abdulvâhid Vâfi, *İ'lmü'l-Luga*, Nahdâtu Mısır, Kahire, 2004, s.97.

²⁴ Kitab-ı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit Tevrat ve İncil, Tekvîn, 2/40-41.

²⁵ Kitab-ı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit Tevrat ve İncil, Yuhanna 1/1.

²⁶ Bakara, 2/31.

²⁷ Rûm, 30/22.

²⁸ Rahmân, 55/4.

Ebû İshak el-İsferayinî dilbilgisinin bizzat Cenab-ı Hak tarafından öğretilmiş olduğu kanaatini savunur.

Fahreddîn er-Râzî'nin görüşü ise bu konunun dört ayrı mezhebe tefrikâsı noktasındadır. Bunlardan birincisi Abbâd bin Suleymân es-Saymerî. İkincisi dil Allah'ın Ebu'l-Hasan el-Eş'arî ve İbn Fûrek. Üçüncüsü ise Ebû Hâşim el-Cubbâ'î, İbn Fâris. Dördüncü mezhep ise ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi; başlangıcı Allah'ın tekâmülü ise insanların vaz'ı ile olması ki bu görüş Ebû İshak el-İsferayinî'nin fikridir. İkincisi; başlangıcı insanların tekâmülü Allah'ın vaz'ı ile olması ki bu görüş de bazıları nezdinde savunulmuştur.²⁹

İmamû'l-Haremeyn el-Cûveynî bu konuda şu beyanâtı getirir: Usul erbabları, dillerin ortaya çıkışında ayrışan mülâhazalara ve mütalaalara yöneldiler. Bazıları tevkifin Allahtan olduğu görüşünde oldular. Bazıları da ıstılâh ve tevâtû ile sabit olabileceğini iddia ettiler. Ebû İshak da bir zümre arkadaşıyla tevâtû kastının anlaşıldığı miktara tevkifin farz edilmesi gerektiğini ileri sürdü. Bize göre makbûl olan, bunların hepsinin caiz olduğudur.³⁰

İbn Cinni sırasıyla iki görüşü savunmuştur. İlk başta ses taklîdi teorisini hoş karşılamıştır. Daha sonraları dillerin tevkif olabileceği itikâdı kendisinde hâsıl olmuştur.³¹

el-Ğazâlî bu konuya istinaden şunları der; “Bazı kimseler dillerin ittifâkı olduğunu söylediler. Zira tevkif onlara göre ancak Peygamberin sözüyle sabit olabilir. Bazıları da anlaşmayı ihtimal dâhilinde kılacak kadar bir miktarın tevkifiliğine zâhib oldular. Bize göre, ıstılâhî olabileceği gibi tevkifî olması da mümkündür. Bu mümkünlerden birinin vukûuna gelince bu, şuur ile anlaşılamadığı gibi, buna dair sem'î bir delil de mevcut değildir. Kur'ân-ı Kerîm'deki *وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا* kavli, tevkifilik meselesinde zâhirdir; fakat kat'î değildir. Onun için dilin Âdem'den evvelki insanlar tarafından ıstılâh suretiyle meydana getirilmiş olması muhtemeldir.”³²

Bu doğrultuda bu görüşlerin tamamı mantığa yatkındır. Hâl böyleyken bu hususta eldeki kanıtların ve belgelerin yetersiz olmasından kaynaklı bu konuda kesin bir yorum yapmak olası değildir.

²⁹ Hüseyin Küçükkalay, *Kur'ân Dili Arapça*, Muarrib Yayınları, İstanbul, 2021, s.43.

³⁰ Abdurrahmân Celâleddîn es-Suyûtî, *el-Muzhir fî Ū'lûmi'l-Luga ve Envâi 'hâ*, s.21.

³¹ Hüseyin Küçükkalay, *Kur'ân Dili Arapça*, s.44.

³² Hüseyin Küçükkalay, *a.g.e.*, s.45.

3. Taklitçi Teori: Bu görüş çerçevesinde etrafında olup biten şeylerin seslerini duyan ve işiten insanoğlu bu sesleri taklit etmiştir. Daha sonra bu sesleri ilgili dildeki kurallar bağlamında uygulamaya koymuştur. Böylelikle hangi dil ele alınırsa alınsın, doğadaki sesleri yansıtmaya, taklit etmeye yönelen öğelere rastlanılır. Bu öğeler insan ve ses bağrımlarıyla kükreme, havlama, ötme gibi hayvan seslerini yansıtmaktadır. Üflemek, hohlamak, horlamak, inlemek gibi insana ait sesleri simgeleyen eylemlerde de durum aynıdır.³³ Altındaki tabloda yansıma seslerinin dillere göre farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 3.1. Yansıma Sesleri³⁴

Türkçe	Almanca	Fransızca	İngilizce
Guguk	Kuckuck	Coucou	Cuckoo
Üürüü	Kikeriki	Cocorico	Cockadoodledoo
Havhav	Wauwau	Toutou	Bow-wow

Başka bir görüşe istinaden; bu nazariyeye göre kuvvetli bir ihtimalle insanoğlu; ilk olarak kendi sesini taklitle haykırmayı, ağlaması, gülmesi vb. gibi bazı ontolojik davranışlar ve tabî olaylar için birtakım kelimeler kullanmış, daha sonra çevresini inceleyip hayvan ve tabiata intikal ederek ekolojik kavramlar elde etmiştir.

Dilin kökeni konusunda daha pek çok varsayımlar ve görüşler mevcuttur. Bunlar arasında, dil ile müziğin eşlenik kaynaktan çıktığını ileri sürenlere ve sözcüklerin sesleriyle anlamları arasında anlamsal bir bağ olduğunu benimseyelere de rastlanmaktadır. Hâl böyleyken tarih öncesi çağlardan günümüze uzanan bu yolculukta insanların hep merak ettiği dilin tezâhürü konusunda nice teoriler ortaya atılmıştır. Lâkin yapılan tartışmalar ve ileri sürülen görüşler yordamadan daha fazlasını getirmemiştir. Bunun başlıca nedeni ise dil ile yazının aynı zaman aralığında evrimleşmemiş olmasıdır. Zira dildeki sözlü iletişimin somut bir minvalde ortaya çıkışı ile yazının ortaya çıkışı arasında devasa bir uçurum vardır.

Sözlü iletişimin insanlar tarafından araç olarak kullanıldığına ait tarihin 1 milyon öncesine dek uzandığını söylemek mümkündür. Öte yandan kil tabletler üzerine çivi ile işlenmiş insanlığın ulaştığı ilk yazılı tekstler ve belgeler M.Ö. 3000 yıllarına kadar

³³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.96.

³⁴ Osman Toklu, *Dilbilime Giriş*, s.23.

uzanmaktadır. İletişimsel dilin doğuşu 1 milyon yıl öncesine kadar götürülürse aşağı yukarı 5000 yıl önce Sümerler eliyle icat edilen yazı oransal ölçekte 200'de 1'e denk düşmektedir.³⁵

Öyle ki insanoğlunun sözlü iletişim dilinin açığa çıkışından günümüze kadar olan süre varsayımsal olarak 24 saat varsayılırsa, sadece elimize ulaşan yazılı metinlere ve belgelere dayanarak sözlü iletişim dilinin doğuşu konusunda birtakım kanı ve teşhisler ortaya koymak, bu 24 saatin yalnızca son saniyelerine bakabilmek anlamına gelmektedir. Buna binaen dilin ortaya çıkışından muâsır asra kadar olan süreçteki somut kanıtlar elimize ulaşmadıkça iddia edilen her nazariye bilimsel zeminde dayanaksız bir sav olmaktan öteye geçmemektedir.

Bu çerçevede dilin çıkış noktasını ve kaynağını analiz ederek lengüistik alanla ilgilenen dilbilimciler ve filozoflar dillerin doğuşunu incelemelerinin yanı sıra, kaynak ya da kök dilin bir tane mi yoksa birden fazla mı olduğu hususunda da çeşitli farâziyeler ileri sürmüşlerdir.

Bu mânada dilin bir milletten ya da bir zümreden doğduğu konusunda ileri sürülen doktrinler din tarafgirliğinden kaynaklanabileceği gibi radikal milliyetçilik duygularından da kaynaklabilmektedir. Bu yüzden bu tür nazariyelerin bilimsel platformlarda kanıtlanıp tasvip edilebilirliği gerçeklikten uzaktır. Bu hususta şunlar dile getirilebilir; insanları öteki canlılardan ayıran dil, insanlığın yıllar boyu gelişen zekâsının, bilgi birikiminin bir ürünüdür ve evrenseldir. Yemek yemek, su içmek, gezmek, yürümek, görmek, duymak, nefes almak gibi sözlü iletişimde kullanılan dil de insan yaşamının merkez noktasında yer almaktadır. Bu bakımdan her dil; ilgili toplumun bilişsel gücüne, olaylara bakış açısına ve görüngüleri değerlendirebilmesine dayanır.

İctimâi hayatta kolektif yaşam beşeri canlının hayatta kalabilmesi için nasıl bir zemin oluşturuyorsa dil de beşeri yaşam için bir zemin oluşturmaktadır. İnsanlık tarihini Paleolitik, Mezolitik, Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Demir çağları gibi devirlere ayırabildiğimiz gibi hayatın yaşanılabilir olmasının yapı taşlarından birisi olan dili de farklı devirlere ayırabiliriz. Toplum evrimleşip ve gelişim gösterdikçe dil de o toplumun ihtiyaçlarının aktarılmasındaki rolünden kaynaklı toplumla beraber evrimleşip gelişim gösterir. Diller belirli toplulukların birer aynasıdır. Zira, sosyal topluluklar birbirlerinden uzaklaşıp farklı medeniyetlere farklı hayatlara yöneldikçe kendilerine ait dilleri de o ölçüde farklılaşıp yapı ve biçim değiştirmiştir.

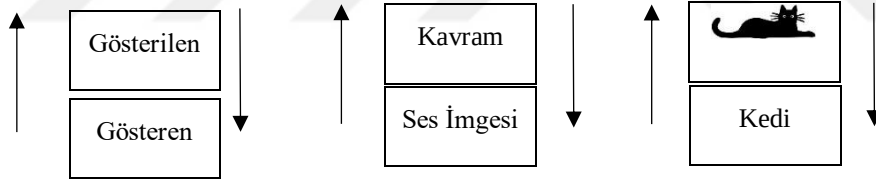
³⁵ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2004, s.4.

3.1.2. Dilin Genel Özellikleri

Yeryüzündeki bütün dillerde genel anlamda var olan, bir dilden öteki bir dile değişkenlik sergilemeyen dir dizi nitelik ve özellikler mevcuttur. Bu nitelik ve özellikler şu yolla ayrıştırılabilmektedir.

3.1.2.1. Dilin İşaretlerden-Göstergelerden Meydana Gelmesi

20. yüzyılın önde gelen filoloğu Ferdinand de Saussure, kendi yarattığı kuramında işaret-gösterge (signe linguistique) terimini ve argümanını öne sürerek dil çalışmalarında çağdaş lengüistikler nezdinde benimsenen ve tasvip edilen bir prensibi yerleştirmiştir. Ferdinand de Saussure'e göre dil olgusu; bir terimler dizini değil, bir göstergeler dizgesidir. Şöyle ki; genel dilde sözcük adını taşıyan şeyler değil, direkt olarak insan zihninin hâkim olduğu ruhsal birer iyelik olan işaretler-göstergeler vardır. Örneğin; alttaki şekilde görüldüğü gibi kedi göstergesi iki yönlü bir ögedir. Söz konusu bu iki yön daimi olarak birbirini çağırır.

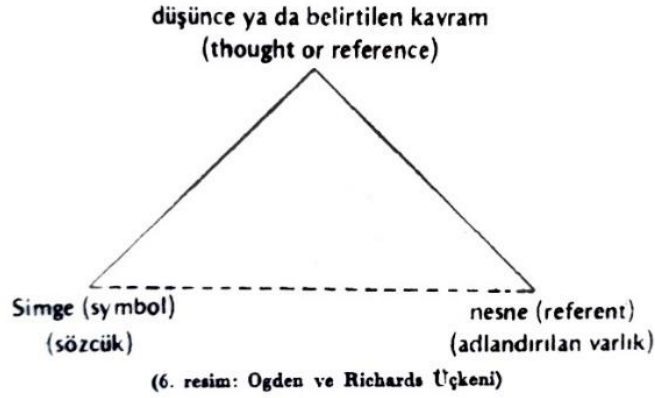
Şekil 3.2. Kedi Göstergesi

Göstergenin birinci yönünü gösterilen yani kavram oluşturur. Bilinen biçimiyle karada yaşayan, dört ayak üzerinde hızlı hareket edip çevik olan, boyutu insana oranla çokça ufak olan bir yaratık nosyonu onun aynı dili kullananlarda ortak olan, zihinsel nitelikteki gösterilendir. Türkçede k.e.d.i seslerinden oluşan, bütünüyle sessel nitelikteki gösteren yani ses imgesi ise fiziksel anlamdaki ses değil, onun bilinçlerdeki imgesidir, sessel izlenimidir. Bu imge sessiz okuma esnasında bile zihinlerde canlanmaktadır.³⁶

Eski Hintten ve Eski Yunandan modern çağa kadar olan süreçte beyinleri çokça meşgul eden ad-obje arası irtibata yani gösterge kavramına Charles Kay Ogden ve Ivor Armstrong

³⁶ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 3.c., s.153-154.

Richards adlı iki Britanyalı linguistic uzmanı sonraları Ogden-Richards Triangle adıyla bilinen bir şemayla imgeleme ve tanımlama yapmışlardır.

Şekil 3.3. Simge - Nesne İlişkisi³⁷

Şemada görüldüğü üzere simge ile nesne arasındaki ilişkinin doğrudan değil dolaylı olduğu bunun aksine simge ile kavram arasında ve nesne ile kavram arasında direkt bir bağlantı söz konusudur.

İslâm bilginleri arasında da lâfız ve cisim ya da obje arasındaki alaka tartışmalara konu olmuştur. Bu bilginlerden bazıları lâfız ve cisim arasındaki bağlantının doğrudan olduğunu savunurken bazıları da bu bağlantının doğrudan değil dolaylı olduğunu dile getirmiştir. Arapçada âlimler bir cismin, objenin ya da maddenin birden çok kelimeyle ifade edildiğini vurgulamışlardır. Dolayısıyla bu ortak cisimlerin birden çok isminin olabilmesine karşın bunları tek bir ibare ile nitelemişlerdir. Örneğin; العين göz, الجَوْن körfez, اللون renk

Bu çerçevede elle, gözle, kaşla yapılan işaretlerle veya vücuda sürülen kokular ve parfümlerle veya 5 duyu organının algıyabildiği gösterge ve simgelerle insanlar arasında gerek interaktif iletişim gerekse monolog iletişim sağlayarak bildirişmek yani haberleşmek potansiyel kabiliyet konumundadır. Hâlbuki bu unsurların ifade edebilme yetileri sesli göstergeler gereğince daha sınırlıdır. Dolayısıyla en mükemmel anlatma ve ifade aracımız dilimizdir. İletişim ve haberleşmenin tam mânasıyla sağlanabilmesi adına mutlak araç kabul edilen dilin göstergesinin iki özelliği mevcuttur.

³⁷ Doğan Aksan, *a.g.e.*, 3.c., s.156.

1. Gösterge sebepsizdir. Bir kelime ile o kelimenin gösterdiği şey arasında mutlak bir ilişki yoktur. Kulağımızın işittiği sözcüklerin büyük bir kısmında sadece ses yapılarından kastedilen mâna ile irtibatını hissedemeyiz. Meselâ, köpek kelimesi İngilizcede *dog* Fransızcada *chien*, İtalyancada *cane*, Yunancada *skili*, Rusçada *sobaka*, Arapçada *kelb* kelimesiyle her dilde ayrı ifade edilir.³⁸

Şayet sözcük ile anlamı arasında belirgin bir irtibat var olsaydı ilk baştaki ses dizisinin farklılık göstermemesi zaruri olurdu. Oysaki sözcükler vakit gibi hareket hâlinindedir ve bu mobilizasyona bağlı bir surette değişime uğramaktadır. Örneğin; Türkçenin ilk devirlerinde *iyi* kavramı *edgü* ile ifade edilmesine rağmen vakit içerisinde farklılaşarak önce *eygü* sonraları ise kronolojik olarak *eyü* ve *eyi* evrelerinden geçerek günümüzde kullandığımız *iyi* hâlini almıştır. Zira bu durum, sözcükler ve anlamları arasındaki bağlantının değişmez değil aksine gelişigüzel ve rastlantısal olduğuna dikkat çekmektedir.³⁹

Ancak yansıma diye isimlendirilen, şırıltı, tıkırtı, tak tak, tik tak, tınlama, çınlama gibi sözcükler için bir bağlantı düşünülebilir. Ancak bunlar dilde sayıca olmasının yanı sıra bir dilden başka bir dile de farklılık arz edebilir. Gösterge tüm hâliyle sebepsiz de değildir. Bilhassa dil dışı göstergeler bahse konu olduğu zaman örneğin; adaleti simgeleyen terazi sembolü ile adalet arasında genellikle bir ilişki söz konusudur.⁴⁰

Bu açıklamalar ışığında dünya üzerinde var olan hangi dil olursa olsun bütün unsurları ve öğeleri hikmetsiz ya da bütün unsurları ve öğeleri hikmetli olan bir dil bulunmamaktadır. Bu yönden dil, mezkûr bu iki kutup arasında rastlantısal veya sebepliliğe yer veren unsurları ve öğeleri içerir.

2. Dil göstergeleri tek çizgi üzerinde ilerler. Dil göstergelerinin aracı ses olduğu için, gösteren yalnızca vakit geçtikçe şeklini alıp biçimselleşebilir; zira yan yana istiflenmiş seslerden oluşturulmuştur. Dil dışındaki gösterenler birkaç farklı açıdan kompleks bilgi sunabilir. İşitme ve sese ilişik olanlar sadece zaman çizelgesi boyunca gelişir. İki ya da daha fazla işareti-göstergeyi bir arada görebiliriz. Ne var ki iki ya da ikiden fazla sesi tek bir anda söyleyemeyiz, işitemeyiz.

³⁸ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, s.6.

³⁹ Özcan Başkan, *Lengüistik Metodu*, s.64.

⁴⁰ Özcan Başkan, *a.g.e.*, s.63 vd.

Çan, kan gibi sesbirim olarak -ç veyahut -k harflerinin seçilme işlemi anlamın saptanmasında nasıl ayırıcı ise, sıralanmasındaki düzen de yine benzer tarzda ayırıcıdır. Örneğin; Türkçede *karma-marka*, *şık-kış*, *ark-kar*, Arapçada وقف - وفق , عقد , رنا - رنا , قعد - عقد , وقف - وفق , İngilizcede *car-arc*, *top-pot*, *god-dog* sözcüklerinde harfler aynı harflerdir. Hâlbuki sıralanışlarındaki farklılık anlamlarına da yansımaktadır. Cümle sentaksında da sözcükte olduğu gibi sıralanma, mânanın sabitleştirilmesinde yadsınamaz bir vazife üstlenir.

Bu sıralanıştaki önem Arapçada İngilizce ve Türkçeye oranla daha da öne çıkmaktadır. Örneğin; ضرب دانيال جاك. cümlesi harekesiz olduğunda mânanın karmaşası doğurmaktadır. ضرب *vurdu* fiilinden sonra gelen دانيال *Daniel* fâil konumunda da olabilir mefûl konumunda da olabilir. Aynı minvalde sonda gelen جاك *Jack* isminin fâil konumunda olması gibi mefûl konumunda da olması muhtemeldir. Lâkin cümleyi harekelendirip yazarsak ضَرَبَ دَانِيَالُ جَاكَ. *Daniel Jack'e vurdu*. Harekelendirilmiş cümlede fâil konumunda olan دَانِيَالُ isminin sonu damme olduğu için işlemi yapan olduğu açıktır. Öte yandan جَاكَ isminin de sonu fetha olmasından ötürü mansûb olduğu yani işleminden etkilenen olduğu aşikârdır.

3.1.2.2. Dilin Sistemsel Olması

Birbirlerinden bağımsız bir şekilde kümeleşen ve rastlantısal olarak gelişigüzel bir suretle toparlanan muhtelif ve türlü parçaların bir araya toplanmasıyla düzensiz ve birikintiden ibaret bir yığıntı ortaya çıkar. Sanayi bölgelerindeki mekanik tamir dükkânlarında orijinal ve yedek parça mahiyetinde bekleyen malzemeler kümesi bir yığıntıdır. Fakat bu orijinal ve yedek parçaların bir araç içerisinde kendilerine özgü yerlerine yerleştirilmeleri sonucu meydana gelen mekanik araç hâlihazırda sofistike bir sistemdir.

Bu yaklaşımla herhangi bir dile ait bir dilbilgisi kitabı, ilgili dilin tüm sözcüklerinin bir araya getirildiği lügât ya da sözlükten daha pratik bir görev üstlenir. Şayet dil olgusu içerisinde nizâmi bir yapı var olmasaydı, insanlar arası iletişim ve haberleşmede bu denli faal bir enstrüman olması yeteneğini devam ettiremezdi.⁴¹

⁴¹ Özcan Başkan, *a.g.e.*, s.59.

Bir yığın hâlinde rastgele sözcüklerden oluşmamış bir cümle dilin taksonomik sistemini yansıtmaktadır. Buna bağlı olarak anlamlı bir cümle içerisindeki fonksiyonel her sözcük, her edat ve her bağlaç belirlenmiş kâideler çerçevesinde kendi aralarında var olan bir ilişki ve irtibat yoluyla oluşturulmaktadır. Dillerin, kelimelere alışık olduğu için varlıklarına duyarsızlaştığı birçok insan tarafından varsayılır. Öyle ki eğitimsiz insanlar bile kurdukları cümleler içerisinde kelimeler olduğunun farkında olurlar.⁴² Nitekim sözcük ya da kelime cümlenin başlıca bileşenlerinden birisidir.

Bu bilgilerden hareketle dilin içerisindeki bu kâideler dilin sistematik olarak kullanılmasının önünü açar. Sistem üzere teşekkül eden bir dilin vasıfları da belirli birtakım şifrelere uyarak işlevsellik elde eder. Bu düzlemde her dilin kendi benliği içerisinde kendine ait bir düzeni ve örgüsü mevcuttur. Her sözcük ya da dilsel simge başka sözcüklerle belli kurallar uyarınca ilişki içindedir. Bu kurallar belli bir dizge ya da diğer bir tabirle bir kâide yaratır. Yani her simge ya da dilsel-gösterge başka simgelerle kontakt kurmaktadır.⁴³

Birbirinin yerlerine kullanılabilecek sözcükler arasında oluşan bağa dizi ilişkisi denir. Korelatif dizi içerisinde bulunan iki ya da ikiden fazla sözcük birbirlerinin yerlerine geçebilmektedirler. Sözcüklerin dil içerisindeki bu türden bir ilişkisine paradigma adı verilir. Tdk'ya göre paradigma değerler dizisi anlamını yansıtmaktadır.⁴⁴

Dil içerisindeki dizim ilişkisi, birbirleriyle anlamsal olarak temas eden ve anlama dayalı bir bütün ihdâs eden birimlerin kurduğu yapıya dayalıdır. Dil göstergesi üzerinde yatay satır ve düşey sütunda, paradigmatic ve sentagmatic düzgüde, dizimsel ve dizisel ilişkiler bağlamında yapılacak bu çeşitli değerlendirmeler; dilde bugün tereddütlü ve sorunsal görünen bazı hususların aydınlatmaya, onlara yeni bakış açıları getirmeye ve hâli hazırdaki bazı meselelerin çözümüne olanak temin eder.⁴⁵ Yatay ve düşey ilişkileri aşağıdaki şemada görmek mümkündür.

⁴² Francis Katamba ve John Stonhams, *Morphology Second Edition*, Palgrave Macmillani Publishing, New York, 2006, s.17.

⁴³ Fatma Erkman, *Gösterge Bilime Giriş*, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1987, s.18.

⁴⁴ <https://sozluk.gov.tr/>

⁴⁵ Güven, Meriç, “Sentagmatic ve Paradigmatic İlişkiler Bağlamında Türkçe Dil Birimlerine Metotolojik Bakış”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.22, Sayı:1, s.61, 2018.

Tablo 3.2. Yatay ve Düşey İlişkiler⁴⁶

		Düşey İlişkiler			
Yatay İlişkiler	O	güzel	kıza	- a	seslendim
	Şu	engin	çöl	- e	baktım
	Bir	kurşun	kalem	- i	kırdım

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, bir tümceyi oluşturan biçim birimler, ister sözlüksel, ister dilbilgisel olsun, yatay ve düşey doğrultuda birbirleriyle sıkı irtibat içindedirler.

3.1.2.3. Dilin Toplumsal Bir Kurum Olması

İnsalar toplumcul bir hayat sürdürmeselerdi ve tekil yaşasalardı iletişime ihtiyaç duymayacaklardı hâliyle dili kullanmayacaklardı. Dil olgusu doğmamış olsaydı, insanların toplumsal bir hayat içinde yaşamaları, iletişim kurabilmeleri, anlaşılabilmeleri ve kolektif çalışmaları da hiçbir surette gerçekleşmezdi. Dil toplumu oluşturmuştur.⁴⁷ Dil, insanların bir araya gelerek sosyal bir birliktelik oluşturmalarının temel taşıdır. Dilin toplumla olan bağları, onun bir toplumsal kurum mahiyetinde nitelenmesine yol açar.⁴⁸ Dilin tezâhürü bizzat toplumun kendisine ve maşerî hayata bağlıdır.⁴⁹ Dil ile ideasyon arasındaki ortak kökenini oluşturan simgeler yegane olarak biyolojik bir evrimin ürünü değil, aynı zamanda toplumsal etkenlerle, ortak yaşama ve çatışma koşullarıyla, insanoğlunun geliştirdiği araçlarla ve uygulamalarıyla da yakından alakalıdır. Bu durum, dilin de düşüncenin de toplumsallığını ortaya koyar.⁵⁰

İnsanların topluluk oluşturmalarında başat görevi üstlenen dil, bir ümmetin yapı taşıdır. Bir milletin gereksinimleri ve meşgaleleriyle son derece yakından ilgilenen kendine öz bir kurum konumunda olan dil ve idea arasındaki iç içe geçmiş bağlantı toplum düzleminde de kendini gösterir. İşte bu esaslar kapsamında bir milleti bir arada tutan dildir. Dili de yaşatan o millettir. Biri olmadan diğeri de mevcut olamaz. Birinin varlığı diğeri varlığına delâlet eder.

⁴⁶ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 2.c., s.114.

⁴⁷ Mustafa Sâdık er-Râfi'î, *Târîhu Âdâbi 'l-Arab*, Hindawi Publishing, London, 2013, s.47.

⁴⁸ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.64.

⁴⁹ Alî Abdulvâhid Vâfi, *İ'lmü 'l-Luga*, s.96

⁵⁰ Berke Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Multilingual, İstanbul, 1998, s.15.

Dildeki anlamlı birimler ya da göstergeler görevlerini fonksiyonel olarak bir toplum içerisinde uygulayabilirler. Dil sosyal yaşantıyı yönlendirdiği gibi sosyal yaşantıdan da etkilenecek yön değiştirir. Dil canlı bir varlıktır. Bu nedenle, her dilin belli bir toplumu yansıttığı söylenebilir.⁵¹ Bundan dolayı diller ideasyonların ve toplumların aynasıdır.

3.1.2.4. Dilin İkili Eklemler Sisteminden Meydana Gelmesi

İletişim ve haberleşmenin öz dayanağı dilin en belirgin öz niteliği; çeşitli parçalara ayrışabilmesi, özgül bir bütün içerisinde bulunan birimlerin öteki bütünlüklerde de bulunması, çeşit çeşit mesajlar iletmesi, zaman çizelgesinde sürekli gelişim göstermesi, güncel düşünceler, tasavvurlar, duygular ve hissiyatlar yaratmasıdır. Eklemlenme ve boğumlama adı verilen bu öz nitelik kompleks yapıdaki insan dilini hayvanların çıkardığı anlamsız seslerden tamamen ayırır. İnsan dilinin sofistike yapısı iki düzeyde çözümlenip analiz edilebilir. İnsan dilindeki anlamlı sesler hecelenebilir, çünkü ses imgeleri dizisi hâlinde. Diğer yandan bir haykırış ya da aslanın kükreme sesi anlamlı hecelere bölünemez, çünkü anlamsızdır.⁵² Eklemsiz ses yazımı olanaklı olmayan sestir. Eklemlenmiş ses ise yazımı olanaklı olan sestir. Herhangi bir dildeki seslerin tamamı, aşırı derece küçük sayıda, net bir şekilde ve değişim göstermeyen birimlere bölünebilir. Örneğin; *Ergenekon Destanı Göktürklerin türeyişini rivâyet eder.* cümlesini Ergenekon-Destan-ı-Göktürk-ler-in-türe-y-işi-ni anlat-ır şeklinde fonemlere ayırmak mümkündür.

Bu kapsamda elde edilen parçaların her biri değişik cümleler içerisinde yer bulabilir. Bu duruma birinci ekleme düzeni adı verilir. Bu merhalede parçaların, pratik dilde sözcük diye adlandırılan birimle bir olduğunu söylemek olumsal değildir. Bunlardan bazıları münferit olarak anlam taşımaktadır, diğerleri ise münferit olarak kullanılan birimlere eklenince onlara yeni mânalar veren monem denilen öğelerdir. Daha küçük parçalara ayrılamayan anlamlı birimlere monem adı verilir. Bunların günlük dilde kullanılan kelimelerden farklı olduğunu belirtmek gerekir. *Kapının önünde durma!* Tümcisinde, *ön-ü-nde* sözcüğünde görülen *-ü* böyle bir öğedir.⁵³ *Allah'ın rasulü geldi.* cümlesinde *-ın* bir monemdir. İngilizcede de *The book of Allah is the Holy Quran. Allah'ın kitabı Kur'ân-ı Kerîm'dir.* cümlesindeki *-of* monemdir. Dolayısıyla İngilizce ve Türkçedeki iyelik ve tamlama ekleri birer monemdir denilebilir. Arapçada ise harf-i cerler monem sınıfına alınabilir.

⁵¹ Berke Vardar, *a.g.e.*, s.16.

⁵² Süheyla Bayrav, *Yapısal Dilbilimi*, Multilingual, İstanbul, 1998, s.49.

⁵³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 2.c., s.110.

Bu bilgiler ekseninde ayırıştırılamayan anlam birimini temsil eden monemi birkez daha ayırıştırmaya çalışırsak ikinci ekleme düzenine geçeriz. Böylece kelimeyi en küçük birimleri temsil eden fonemlere başka bir deyişle harflere kadar parçalamış oluruz. K.i.t.a.p dizisindeki fonemler tek başlarına herhangi bir mâna ifade etmezler. Bu kelimedeki birinci fonemini *-b* harfiyle değiştirirsek dizinin mânası başkalaşır ve ortaya b.i.t.a.p sözcüğü çıkar. Aynı durum İngilizce için de geçerlidir. B.o.o.k *kitap* sözcüğündeki *-b* harfini *-c* harfi ile değiştirirsek ortaya c.o.o.k *aşçı* sözcüğü çıkar.

Yeryüzünde tedavülde olan bütün dillerde fonemlerden bir araya gelen alfebeler sınırlıdır. Öte yandan kendi aralarında birbirleriyle eklenme, birbirleriyle aralarında yer değiştirme kabiliyetleri ziyadesiyle geniş ve yaygındır. İki düzeyde de incelenen dilin eklemliliği her dilde var olabilen üniversal bir özneliktir.⁵⁴

3.1.3. Dillerin Sınıflandırılması

Dünyada kaç dilin aktif olarak tedavülde olduğunu net biçimde saptamanın mümkünatı neredeyse imkansızdır. Bu durum; kimi lehçelerin bir dil durumuna gelmemeleri yüzünden ayrı birer dil sayılıp sayılmayacakları hususundaki kararsızlıktan, gezegenimizin yüzeyinin tam bilinmeyen bölgelerinde henüz tahkik edilmemiş, yazıya dökülmemiş dillerin varlığından ve bir dile ya da dil ailesine bağlılığı kesinleşmemiş dillerin bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan incelemeler neticesinde artık aktifliğini yitirmiş dillerle birlikte yaklaşık 3000-3500 dilin varlığından bahsedilebilir.⁵⁵ Bu sayının 6000-7000 arası olduğu da söylenmektedir.⁵⁶ Ethnologue dergisine göre ise bu rakam 7000 civarına kadar yükselmektedir.⁵⁷ Ancak bazı dillerde yazılı kaynak yoksunluğundan ötürü kesin rakamı tahmin edebilmek olası değildir.

Yeryüzündeki aktif ve atıl dillerin sınıflandırılmasında farklı ölçütler getirilmiştir. Bu itibarla coğrafi konumları gereğince sınıflandırma bir kenara bırakılacak olursa dillerin; morphologic yani biçim yönünden ve kaynak yani akrabalık bağları açısından hareketle iki ulamda tasnif edilmeleri teamül hâlini almıştır.⁵⁸

⁵⁴ Zeynel Kiran, *Dilbilim Akımları*, Yabancı Diller Kitap ve Yayın Merkezi, Ankara, 1996, s.72.

⁵⁵ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.101.

⁵⁶ Mahmut İsmail Sâlih, vd., *Kıymetu'l-Lugati'l-Arabiyye*, Merkezi'l-Melik Abdullah bin Abdülaziz ed-Duveli li Hîdmeti'l-Lugati'l-Arabiyye, Riyad, 2017, s.35.

⁵⁷ Hammarström, Harald, "Ethnologue 16/17/18th editions: A Comprehensive Review", *Language Journal*, Sayı:3, s.729, 2015.

⁵⁸ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.103.

3.1.3.1. Morphologic-Biçim Bakımından Diller

Dillerin biçim açısından analiz edilmesi, dillerin yapılarının işlenmesi şemaları hesaba katılarak tesis edilen taksonomi türüdür. Schleicher'in bugün morfolojik sınıflama dediğimiz sınıflamanın özü kabul edilebilecek olan şeması ise dünya dillerini üç farklı kısma ayırır.⁵⁹ Öte taraftan dillerin yapılarını, işlemelerini göz önünde tutan Friedrich Schlegel dilleri dört tipe ayırmayı uygun bulmuştur.⁶⁰ Bu tezde de dört başlık altında incelenmesi uygun görülmüştür.

3.1.3.1.1. Tek Heceli-Ayrışan Diller

Tek heceli dillere Çinceyi ve Japonca'yı örnek olarak sunmak mümkündür. Bu tür dillerde sözcük ek almadan, sarf yönünden çekime girmeden olduğu gibi kalmaktadır. Çin yazısında her sözcük bir işaretle gösterilir. Güneş, Ay, hayvanlar gibi kavramlar şekillerde imgelenir. Buna istinaden aktarılacak istenen mesaj sözcük diziliminden ve vurgudan anlaşılır. Çince tek bir sözcük, yazıyla da belli edilebilen değişik tonlara göre söylendiğinde farklılaşan anlamlar yansıtır.⁶¹

3.1.3.1.2. Eklemeli-Bağlantılı Diller

Türkçe ve diğer Altay dillerini anekdot olarak sunabileceğimiz bu tür dillerde sözcük yapısı bütünüyle değişmez, ona ekler ve takılar eklenir ve böylece yeni sözcükler türetilir ve sarf bakımından fiil çekimleri gerçekleştirilir. Örneğin; *geleceklerdi* sözcüğünde görüldüğü gibi *gel* köküne gelecek zaman kipi *-ecek*, 3. çoğul şahıslara işaret eden *-ler* ve geçmiş zamana işaret eden *-di* ekleri eklenmiştir. Artık bu sözcük geçmişteki gelecek zaman dilimine işaret etmektedir. Örnekte de görüldüğü üzere köke ne kadar ek getirilirse getirilsin kök hiçbir suretle değişime maruz kalmadan basitçe anlaşılıp göze çarpmaktadır. Benzer durum İngilizce için de geçerlidir. İngilizcede ön ekler için *prefix* son ekler için *suffix* terimleri kullanılmaktadır. Örneğin; *employ işe almak* fiilinin sonuna *-ment* fiilden isim türetme eki getirilip *employment işe alma* kelimesine ulaşılır, bunun da başına olumsuzluk eki olan *-un* getirildiğinde kelime artık *unemployment işsizlik* anlamına gelmektedir.

⁵⁹ Doğan Aksan, *a.g.e.*, 1.c., s.103.

⁶⁰ Süheyla Bayrav, *Yapısal Dilbilimi*, s.135.

⁶¹ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.104-105.

3.1.3.1.3. Çekimli-Bükümlü Diller

Bu tür dilleri incelemeden önce flexion *büküm* terimiyle anlatılmak istenen nitelik üzerinde durmak gerekir. Büküm çekim sırasında kökün, bilhassa kökteki ünlünün değişmesidir. Benzer durum adların çoğul biçimlerinde ve başka sözcüklerde de görülür.⁶²

Arapça, Lâtince ve Sanskritçe gibi dillerin dâhil olduğu bu tür diller, eklemeli dildeki gibi kök ile ek arasındaki sınır kesin değildir. En göze çarpan özellik ise, bir ek tek bir mânâ yerine birden çok mânâyâ delâlet eder. Örneğin; Lâtince *ama-mus seviyoruz* fiilinde *-mus* eki hem şimdiki zamanı, hem 1. şahsı, hem çoğulu, hem de bildirme kipine işaret eder.⁶³

Bu grup içerisinde bulunan dillerde sarf yönünden çekim yapılırken kimi durumlarda kök artık tanınmaz bir hâl almıştır. Arapçada *سلوك* *tavır, tutum, davranış* anlamına tekabül eden kelimenin çoğulu *مسالك* şeklinde gelmektedir. Hâlbuki *مسالك* kelimesi aynı zamanda *مسلك* *yol, yöntem, rota* mânâsına gelen kelimenin de çoğuludur. Zira figüratif olarak *مسالك* kelimesi daha çok *مسلك* kelimesini çağrıştırmaktadır. Her ne kadar bükümlü dil olmasa da burada İngilizcede de bu problematik durumla karşılaşıldığının altı çizilmelidir. Bilfiil bu durum İngilizcedeki düzensiz fiillerde ve düzensiz çoğullarda da görülmektedir. Örneğin; yapmak anlamına denk düşen *to do* fiili *present simple*'da *do* *past tense*'de *did* ve *past participle*'da *done* şeklini almaktadır. Aynı minvalde fare mânâsına gelen *mouse* sözcüğünün çoğul hâli *mice* şeklinde gelerek tamamen kökten uzaklaşmıştır.

Arapçada köke ulaşmanın zor olduğu durumların olması bir yana kolay olduğu durumlar da tabî olarak vardır. Öyle ki kökteki fonemlerin türevde de var olması kök ve türev arasındaki temasın zahmetsizce kurulabilmesine katkı sağlar. Örneğin; *فزع* *panikledi* fiil kökünden türetilmiş olan *يفزع* *ikisi panikler/panikliyor* muzâri fiili kökteki bütün harfleri benliğinde barındırmaktadır. Fakat fiilin başına ve sonuna getirilen ek ve fiilin kendisinde meydana getirilen ses değişiminden dolayı biçimi de değişmiştir. Bu gerekçeyle fiil yeni şekliyle artık hem muzâri zamanı, hem fiile ait fâilin eril 3. şahsın ikil formu olduğunu ifade etmektedir.

⁶² Doğan Aksan, *a.g.e.*, 1.c., s.107.

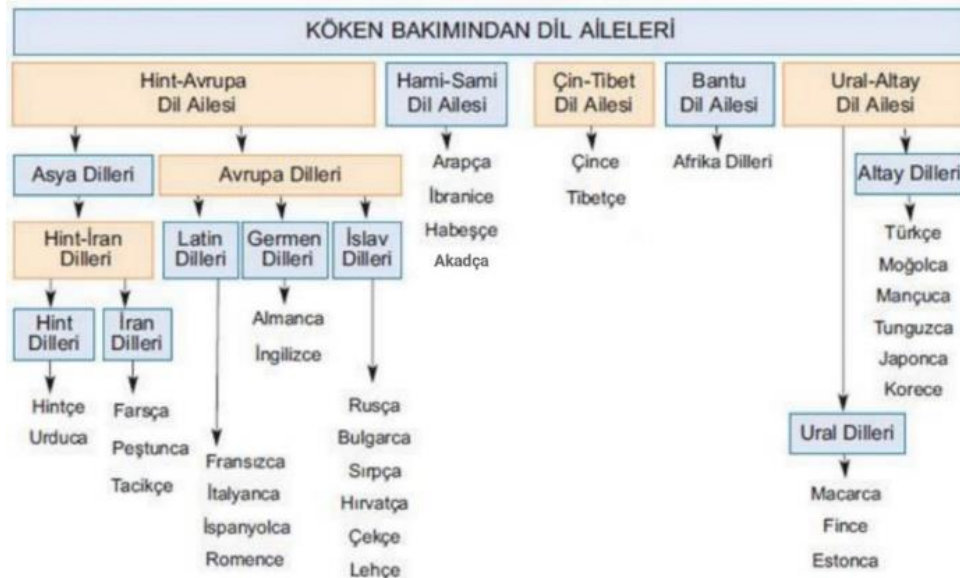
⁶³ Süheyla Bayrav, *Yapısal Dilbilimi*, s.136.

3.1.3.1.4. Çok Çekimli Diller

Bu tip diller kapsamında tek bir köke ilave edilen suffixler ile ya da kökün değişimleriyle uzayan tek bir kelime bir cümle şeklini alır. Kaynaştırmanın ilgi çekici bir örneği; Eskimocadan saptanan *Takusariartorumagaluarnerpâ* sözü, *Onun bununla uğraşmaya gerçekten niyeti olduğunu sanıyor musunuz?* Anlamında bir cümledir. Aynı şekilde Grönland dilinde *ter* anlamına gelen *kiazuñek* sözcüğü de ilgi çekicidir. Bu sözcük kendisini oluşturan sözcüklere ayrılırsa; *kia* (sıcaklık) + *zu* (maruz) + *ñek* (sonucu) = *ter*⁶⁴

3.1.3.2. Kaynak-Akrabalık İlişkileri Bakımından Diller

Dil ailelerinin araştırılmasındaki amaç dünya dillerinin genel ayrışmasını bilmektir.⁶⁵ Bu araştırmalardan hareketle yeryüzündeki dillerin sayısındaki muallaklık durumu dil aileleri için de geçerlidir denebilir. Lengüistlerin genel kanısına göre bu sayı 30-40 arasında farklılık göstermektedir. Bu sayıyı 100 civarına taşıyanlar da vardır. Daha önce ifade edildiği gibi net bir rakam belirleyebilmek olanak dâhilinde değildir. Fakat bu dil aileleri arasında 5 dil ailesi esas alınmaktadır. Bunlar; Hint-Avrupa, Hamî-Sâmî, Çin-Tibet, Bantu ve Ural-Altay dil aileleridir.

Şema 3.1. Köken Bakımından Diller⁶⁶

⁶⁴ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.107.

⁶⁵ Muhammed bin İbrahim el-Hamed, *Fikhu'l-Luga*, Dâru İbn Huzeyme, Riyad, 2005, s.67.

⁶⁶ <https://www.turkedebiyati.org/dillerin-siniflandirilmesi-dil-aileleri/>

3.1.3.2.1. Hint-Avrupa Dil Ailesi

Hint-Avrupa dil ailesi, içerisinde yüzlerce lisân ve lehçenin bulunduğu belki de en büyük dil ailesi konumundadır. Avrupanın kuzey batısındaki İsveç ve Norveçten Akdeniz kıyılarına, kuzeyde Rusyadan Afganistan ve Hindistana kadar uzanan, Hindistandan Anadoluyu da içine almak suretiyle Akdenize kavuşan engin bir kuşak içinde konuşulan pek çok dilin içinde bulunduğu bu dil ailesi, Hint-Avrupa kök diline bağlanmaktadır. Fakat Hint-Avrupa kavimlerinin ana yurtlarının neresi olduğu hususu bugün itibarıyla henüz aydınlatılabilmiş pozisyonunda değildir.⁶⁷

Hint-Avrupa dil ailesi Asya ve Avrupa dilleri olmak üzere ikiye ayrılır. Asya dilleri kendi içerisinde Hint ve İran dillerine ayrılır. Hint dilleri içerisinde Hintçe ve Urduca varken İran dilleri içerisinde Farsça, Peştunca ve Tacikçe vardır. Diğer taraftan Avrupa dilleri de kendi içerisinde Latin, Germen ve Slav dillerine ayrılır. Latin dilleri içerisinde Fransızca, İtalyanca, İspanyolca ve Romence yer almaktadır. Germen dillerinde ise Almanca ve bu tezin dayanak noktalarından birisi olan İngilizce vardır. Son olarak Slav dillerinde Rusça, Bulgarca, Sırpça, Hırvatça, Çekçe ve Lehçe bulunmaktadır.⁶⁸

3.1.3.2.2. Hamî-Sâmî Dil Ailesi

Bu dil ailesi iki ana koldan oluşmaktadır. Bunlardan ilki Hamî ikincisi ise Sâmî dilleridir. Genel mahiyette bugün tedavüldeki dillerin büyük kısmı Sâmî dil ailesine mensuptur. Sâmî dili Hz. Nuh'un oğlu Sâm'den gelmektedir, zira o dili konuşanlar onun soyundandır.⁶⁹

Sâmî dil ailesi Semitik diller diye de adlandırılmaktadır. Bu dil ailesi Orta Doğu'da yaygın olan antik dillerin büyük çoğunluğunu içerir. Coğrafi konumlarından da anlaşılacağı üzere Sâmî dillerin yaygın bulunduğu alan Hint-Avrupa dillerine kıyasla çok daha dardır. Sâmî dilleri bazı Arap ülkeriyle, Kuzey ve Doğu Afrikanın bir kısmında yayılmıştır. Bu dil ailesi grubu içerisinde genel olarak İbranice, Habeşçe, Akadça ve bu tezin temel dayanağı olan Arapça bulunmaktadır.

⁶⁷ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.124.

⁶⁸ https://www.worldhistory.org/Indo-European_Languages/

⁶⁹ Muhammed bin İbrahim el-Hamed, *Fıkhu 'l-Luga*, s.73.

Sâmî ya da Semitik kavramları günümüz itibarıyla İbrani ve Arapları tarif etmek üzere kullanılır. Bunlara ilaveten İngilizcesi *anti-semitic*, Arapçası معاد للسامية olan anti-semitik sözcüğü Yahudilere karşı ön yargısı olup düşmanlık eden şahısların tanımlanmasında kullanılır.

3.1.3.2.3. Çin-Tibet Dil Ailesi

Çin-Tibet dil ailesi, genel itibarıyla Doğu Asyayı ele alan ve takriben 300'den fazla lisânı kapsayan bir dil ailesidir. Çin'de yaşamlarını sürdürenlerin konuştuğu dillerin tümüne sinitik diller denir. Dünyada yaklaşık 1.2 milyar insanın sinitik dil ailesinde çok sayıda lehçe bulunmaktadır. O derece ki artık bu lehçeler ayrı birer dil hâlini almıştır. Bu diyalektler arasında en çok konuşulan Mandarin lehçesi olduğu için Çin'in resmi dilidir.⁷⁰

3.1.3.2.4. Bantu Dil Ailesi

Bantu dil ailesi Orta ve Güney Afrika'da Sahraaltı diye isimlendirilen bir kuşakta yaşayan Bantular tarafından konuşulan dillerden oluşur. Bu dil ailesine mensup en meşhur dil Swahili dilidir. Bu dil, Kenya, Tanzanya, Kongo ve Uganda gibi ülkelerinin nüfusları hesaba katıldığında 240 milyon civarında insanın yani her üç afrikalıdan birinin konuştuğu bir dil olduğu söylenebilir.⁷¹

3.1.3.2.5. Ural-Altay Dil Ailesi

Türk dilinin de içinde bulunduğu Ural-Altay dil ailesi Turanca olarak da bilinmektedir. Adını iki dağ silsilesinden alan bu dil ailesinin varlığının ortaya konuluşunu 18. yüzyılın başlarına kadar geri götürebilmek mümkündür.⁷² Bu noktada Ural ve Altay olmak üzere iki kolda incelenebilecek olan bu öbekler arasındaki yakınlık ve iltisakın bütün filologlar nezdinde benimsenmemiş olduğu bilindik bir durumdur. Oysa mevzubahis yakınlığı ispatlayabilecek çok sayıda ortak argüman da saptanmıştır. Ural-Altay dile ailelerine mensup dillerin yakınlığını gösteren bu hakikât aşağıdaki tabloda göze çarpmaktadır.

⁷⁰ <https://www-britannica-com.translate.google.com/topic/Sino-Tibetan-languages>

⁷¹ Derek Nurse ve Gérard Philippson, *The Bantu Languages*, Routledge Press, London and New York, 2003, s.1.

⁷² Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine, "Ural-Altay Dilleri ve Altay Dilleri Teorisi", *Türkler*, 1.c., Sayı: s.y., s.394, 2002.

Tablo 3.3. Ural-Altay Dil Akrabalığı⁷³

Türkçe	Moğolca	Tunguzca	Mançuca	Fince
ben	bi	bi	bi	minä
sen	çi	şi	si	sinä

Ural-Altay dil ailesi Ural ve Altay olmak üzere iki ayrıdır diye ifade edilmişti. Ural dil ailesi içinde Macarca, Fince ve Estonca bulunmaktadır. Ural kolu takriben 50 milyon insan tarafından konuşulmaktadır. Öteki taraftan Altay dilleri arasında Türkçe, Moğolca, Mançuca, Tunguzca, Japonca ve Korece yer almaktadır. Altay kolu yaklaşık olarak 700 milyon insan tarafından konuşulmaktadır.

Türkçenin hâli hazırdaki en eski yazılı eserlerinin, Köktürk kitâbeleriyle Uygur metnlerinin ait olduğu evreye Eski Türkçe evresi adı verilmektedir. 8. ve 9. yüzyıllar arasını kapsayan bu dönem, çeşitli argümanlarıyla bir yazı dilinin başlangıç dönemi değil, aksine çok daha eskilere dayanan bir yazı dilinin süreğenliğini arz etmektedir.

3.1.4. Sâmi Diller ve Arapça

Sâmi diller veyahut semitik dil ailesi olarak adlandırılan bu grubun coğrafi bölgesi Mezopotamya'dan başlayıp Arap Yarım Adasının tamamını ve Mısır'ı içine alarak Sudan'a kadar uzanır. Tarih öncesi çağlarda olduğu gibi uygar çağlarda da bu coğrafi kuşağın büyük bir kısmını domine eden Arap dili Sâmi diller içerisinde yer bulan bir dildir.

Arapçanın doğduğunu, geliştiğini ve harfleriyle, fiilleriyle ve isimleriyle öne çıktığını, içerisinde birçok eklemeler ve türetimler oluştuğunu gördüğümüz gibi ilk günkü hâlini koruduğunu da görüyoruz. Eski bilginler; Arap dilini Fenike, İbranice ve Keldance gibi kardeşlerinden ayrılmadan önce onu Sâmi dili ya da Aramice olarak adlandırıyorlardı.⁷⁴

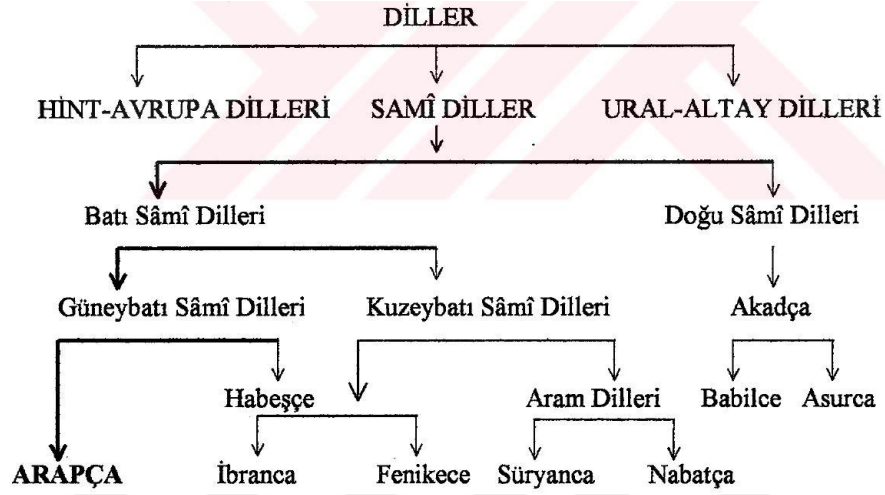
Arap kabilelerin ayrışmasıyla lehçeler de farklılaşmaya başladı. Tabiatları dillerine yansdı. Böylece dilin üslup ve esasları vakit akışı içinde çeşitlenmek zorunda kaldı ve kullanımları genişledi.⁷⁵

⁷³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.113.

⁷⁴ Corci Zeydân, *el-Lugatu'l-Arabiyye Kâinun Hayyun*, Hindawi Publishing, London, 2010, s.17.

⁷⁵ Mustafa Sâdık er-Râfi'î, *Târîhu Âdâbi'l-Arab*, s.80.

Sâmî dillerin Eski Mısır dilini de içeren Hâmi-Sâmî kökene mensup oldukları düşünülmektedir. Sâmî dillerini araştıran âlimler bu dilleri iki bölüme ayırmışlardır. Doğu Sâmî dillerinin temelini Babil ve Asur dillerinin içinde bulunduğu Akadça, Batı Sâmî dillerini Fenike, Nabatça ve İbrancayı içine alan Kenan dilleri ve Aramca, eski ve yeni lehçeleriyle Habeşçe, Eski Yemen dili ve Arapça oluşturmaktadır.

Şema 3.2. Dil Aileleri⁷⁶

Sâmî diller yukardaki diyagramda da görüldüğü üzere Doğu ve Batı Sâmî dilleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Batı Sâmî dilleri kendi içinde Güneybatı Sâmî dilleri ve Kuzeybatı Sâmî dilleri olmak üzere tekrar ikiye ayrılmıştır. Güneybatı Sâmî dilleri içerisinde Arapça ve Habeşçe yer almaktadır. Kuzeybatı Sâmî dilleri arasında İbranca, Fenikece, Süryanca ve Nabatça yer almaktadır. Doğu Sâmî dilleri içerisinde Akadça bulunmakta ve bu da Babilce ve Asurcaya ayrılmaktadır. Sâmî diller birçok lügâtinde birbirlerine bir hayli benzerlik gösterirler. Bu dillerin arasında organik bir bağ olduğu aşağıdaki iki tabloda açıkça gözlemlenmektedir.

Tablo 3.4. Sâmî Dil Akrabalığı

Anlamı	Arapça	Süryani	Keldance	İbranice
Baş	رأس	ریش	ریش	רוס
Diş	سن	شن	شنا	שנין
Göz	عين	عا	عينا	עאין

⁷⁶ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, s.13.

Tablo 3.5. Sâmi Dil Akrabalığı⁷⁷

Anlamı	Arapça	Aşurca
Kulak	أذن	اوزون
Göz	عين	أين
Baba	أب	آبو
Ev	بيت	بيت
Kapı	باب	بابو
Irmak	نهر	ناهار
Deve	جمل	غامال

3.1.4.1. Arapçanın Temel Öznitelikleri

Yeryüzündeki konuşulan her dil insan zekâsının bir mahsülüdür. İnsanlar eliyle oluşturulmuş bir sistemdir. Bu açıdan çeşitli noktalarda benzeşme göstermektedirler. Örneğin; her dilde isim, fiil, fonem, zarf, edat, bağlaç vb. unsurlar, isim cümleleri, fiil cümleleri gibi cümle türleri ya da emir, dilek, şart kipleri bulunmaktadır. Fakat her dil birbirine öykünse de her dilin kendine öz vasıfları vardır. İşte bu vasıflar sayesinde her dil öteki bir dilden ayrışır.

Bu kertede Arapçada bu karakteristik dinamiklerin öne çıktığı hususlara değinmekte fayda vardır. Bu öznitelikler fonolojik özellik, sarf ve ıstikâk, sözcük zenginliği, ifadedeki fesahat, netlik ve Arapçanın omurgası olan i'râb olmak üzere beş grupta ele alınabilir.

3.1.4.1.1. Sözcüklerin Sessiz Harflerden Meydana Gelmesi

Arap alfabesi 28 harften oluşur.⁷⁸ Bu harflerin tümünü sessiz harfler oluşturmaktadır. فاصل حروف العربية تسعة وعشرون حرفاً. Sîbeveyhî * hemze sembolünü de harften saymaktadır. Arap harflerinin aslı yirmi dokuzdur.⁷⁹ Arapçada kelimeler bu sessiz harflerle yani fonemlerle yazılır. Arap alfabesinde hiçbir sesli harf bulunmamaktadır. Buna karşın yazının okunabilmesi

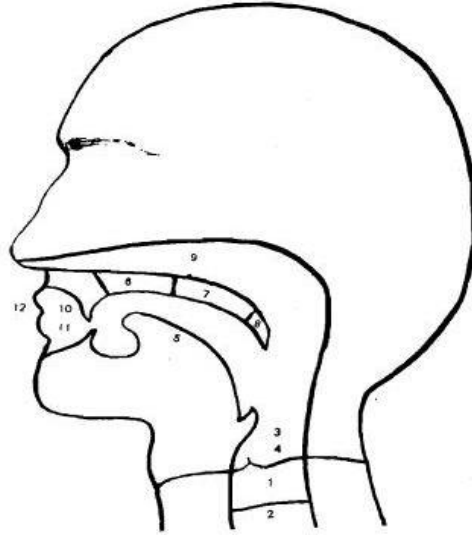
⁷⁷ Hüseyin Küçükcalay, *Kur'ân Dili Arapça*, s.80.

⁷⁸ Dağdeviren, Alican, "Kur'ân Kıraatinin Ana Dinamiği: Harfler", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10.c., Sayı:17, s.53, 2008.

⁷⁹ Sîbeveyhî, *El-Kitâb*, 4.c., Mektebetu'l-Hâncî, Kahire, 1988, s.431.

ve anlaşılır olabilmesi meramıyla harflerin üstüne ya da altına, hareke diye isimlendirilen kısa sesliler ile med harfi diye isimlendirilen uzun sesliler kullanılmaktadır.

Aşağıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere Arapçada sesleri çıkarabilmek için sâfi ses telleri ve dudaklar yeterli değildir.

١ - منطقة الحنجرة.	٧ - الطبقة.
٢ - الوتران الصوتيان.	٨ - اللهاة.
٣ - لسان المزمار.	٩ - الفراغ الأنفي.
٤ - الحلق.	١٠ - الأسنان العليا.
٥ - اللسان.	١١ - الأسنان السفلى.
٦ - الغار.	١٢ - الشفان.

Şekil 3.4. Biyolojik Artikülasyon Yapısı⁸⁰

İlgili sesleri çıkarabilmek adına yandaki resimde görülen unsurlardan yararlanılması gerekmektedir. Bu unsurlar sırasıyla; 1-boğaz bölgesi, 2-ses telleri, 3-epiglotis, 4-gırtlak, 5-dil, 6-sert damak, 7-yumuşak damak, 8-küçük dil, 9-burun boşluğu, 10-üst dişler, 11-alt dişler, 12-dudaklar.

Bu denli komplike ve kompleks bir ağız yapısı içerisinde bazı sesleri çıkarmak için bazı noktaları kullanmak gerekmektedir. Örneğin; خ harfi için yumuşak damak kullanılmalıdır, aksi takdirde bu sesi çıkarmak mümkün değildir.

⁸⁰ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdiḥ fi l'Imi's-Sarf*, Dâru'l-Memûn li't-Turâs, Dimaşk, 1987, s.10.

1. Sessiz Harfler: Bu harfler, birçok dilde kullanılmayan boğazdan başlayıp dudağa kadar olan geniş bir bölgede yer alır. Harflerin mahreçleri yani çıkış noktaları genel itibarıyla üç maddede toplanmaktadır. Bunlar alfabedeki hâlleri ile şöyle sıralanabilir:

a. Boğazdan çıkanlar: ا، ء، ه، ح، خ، ع، غ harfleridir.

b. Ağız içinden dil, dişler ve damak yardımıyla çıkanlar: ي، ق، ك، ج، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ن، د، ذ، ر، ل harfleridir.

c. Dudaktan çıkanlar: ب، ف، م، و harfleridir.

2. Harekeler-Kısa Sosliler: a,e için َ fetha, u için ُ damme, i için ِ kesra harekeleri kullanılır.

3. Med Harfleri-Uzun Sosliler: â için ا elif, û için و vâv, î için ي ye harfleri kullanılır.

Dilde en küçük birime fonem ya da harf denir. En az iki ya da daha çok harften meydana gelen harf birlikteliklerine hece ya da seslem denir. Arapçanın hecelere ayrılması şöyle gerçekleştirilir:

Sessiz + kısa sesli: ن - ص - ر → نصر

Sessiz + uzun sesli: أو - تي - نا → أوتينا

Sessiz + kısa sesli + sessiz: قُل، مَن، عَن، كُن

Sessiz + uzun sesli + sessiz: كان - جال

Sessiz + kısa sesli + sessiz: فَرَكَ - نَهَلَ

Arapçada bir sözcük hiçbir zaman tek sessizden ya da tek sesliden oluşmaz. Buna karşın bir sessiz ve bir kısa ya da uzun sesli ile en az bir en çok ise yedi heceli olur.

Tek Heceliler: زُر، لَمْ، في

İki Heceliler: زار، جاد، سَوَفَ

Üç Heceliler: قرأ، ارتمى، تعدى

Dört Heceliler: تكفل، ارتحل، استقال

Beş Heceliler: يتهاون، متبحر، مختبر

Altı Heceliler: ثمرتكما، شجرتكما، بلأحتكما

Yedi Heceliler: سنلزمكموها، فسيكفيكمهمو⁸¹

Hint-Avrupa dillerinden Türkçedeki *tren*, *spektrum* ya da İngilizcedeki *flock sürü*, *scarcity kıtlık* kelimeleri gibi iki sessiz harf ard arda gelirken Arapçada iki sükun harf, iki illetli harf ya da bir sükun bir illetli harf yan yana gelmez. Ancak Arapçada lâfız biçimsel olarak sadece sessiz ya da uzun sesli fonemlerle gösterilir. Harekeler yalnızca seslendirmede kullanılır.

Fonemleri ve sözcükleri oluşturan seslerin, her birinin kendine özgü çıkış biçimi ve noktası bakımından çeşitli özellikleri vardır. Öyle ki peş peşe gelen sesler birbirleri üzerine etki yaratır. Çıkış noktalarına göre sözcükte i‘lâl, idgâm ve ibdâl adı verilen ses değişimleri oluşur. İ‘lâl sarf ilminde yararlanılan bir terimdir. İlet harfinin değiştirilmesiyle, hazfıyla ve sükunlanmasıyla olur. قَال fiilinin aslı قَوْل idi. Bu fiilde i‘lâl durumu oluştu ve ortadaki و harfi ا harfine döndü. Aynı şekilde يَعِد fiilinin aslı يَوْعِد idi çünkü mâzi formu وعد fiildir. Muzâriden sonra gelen و düşürüldü ve böylece i‘lâl vaziyeti oldu. Örneğin; يقضي القاضي بالعدل. *Kadı adaletle kadılık yapıyor.* cümlesinde fiilin sonundaki ي harfi ve fâilin sonundaki ي harfi sükun olup i‘lâl olmuş oldu.⁸² افعل ve افعل kalıbına giren bazı fiiller idgâm’a maruz kalırlar. İdgâm yanyana gelen seslerin etkilendiği bir türdür ve sadece iki çeşit sesle meydana gelir.⁸³ Bunlardan idgâm-ı mutekâribeyn إدغام متقاربين mahreçleri birbirine yakın olan iki harfin aynı cins harf kılınarak idgâm edilmesinden ibarettir. İbdâl إبدال ise bir harfi başka bir harfle değiştirmektedir.⁸⁴

Örnekler:

طرد → اطررد → اطررد (kesintisiz olmak, mütemadiyen olmak)

زاد → ازتاد → ازداد (artmak, çoğalmak, şiddetlenmek)

ضرب → اضتررب → اضطرب (titremek, sallanmak, çalkalanmak)

محي → انمحي → امحي (silinmek, yok olmak, kazınmak)

⁸¹ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *a.g.e.*, s.14.

⁸² Muhammed Hayr el-Hulvânî, *a.g.e.*, s.32.

⁸³ Abduhu’r-Racihi, *et-Tatbikü’s-Sarf, Dâru’l-Nahdati’l-Arabiyye*, Beyrut, 2009, s.203.

⁸⁴ Hanbelizâde Muhammed Şakir ve Hüseyin Elmalı, *Temrinli ve İ‘râblı Arapça 1. Kitap Sarf*, Anadolu Yayınları, İstanbul, 2009, s.133.

Örneklerden de anlaşılacağı üzere seslerde oluşan değişiklik, sözcüklerin yazıya da yansıdığı şekliyle olması gerekenden farklı biçimlere dönüşmesine yol açar. Bu ses değişimindeki amaç; seslerin çıkarılmasını kolaylaştırma ve birbirinden ayrışan sesler yerine bunları birbirlerine yakınlaştırarak seseş sözcükler veya eş sesler çıkarmak, farklı bir söylemle sözcükleri daha az efor sarf ederek kolayca telâffuz etme eğilimidir. Eşlenik durum Türkçede de vardır. Özellikle *-nb* ve *-mb* değişmesinde bunun örneklerine daha fazla rastlanır. Arapçadan Türkçeye geçmiş أنبار lâfzı Türkçede *anbar* diye değil *ambar* diye telâffuz edilmelidir. Nitekim İngilizcesi least effort olan *en az çaba yasası* adı verilen bu yönelim her dilde görülür.⁸⁵

Arapçada yapıları itibarıyla kelimelerin neredeyse yarısı (takriben %40, 45 dolayında) ses değişimine uğrar. Bunların %24'ü illetli sülâsî (üç harfli kök) fiiller, %15 kadarı mehmûz (hemzeli) ve mudâaf fiillerdir. Bunların dışında illetli, mehmûz ve mudâaf olmayan, ancak değişime uğrayan sahîh fiiller ve bunların türevleri de hesaba katılacak olursa bu oran daha da artar.⁸⁶

3.1.4.1.2. Çekimli-Bükümlü Dil Olması

Bir dildeki sarf yönünden icra edilen çekim, anlam bakımından daha fasihe ulaşmanın, netliğe yaklaşmanın göstergesiyken çekimsizlik az eforla pratik yoldan anlama ulaşmanın göstergesidir. Sarf ilmi kelimenin araştırılmasıyla ilgilenir. Cümleden ayrı olarak onu tek başına ele alır. İçerisinde fazla ya da eksik harf var mı diye fonotik bileşenlerine bakar. Kelimenin harflerini korur ve seslerinin pozisyonunu gözetir ya da birbirleriyle değiştirir.⁸⁷ Tanım olarak; farklı anlamlar elde etmek amacıyla kullanılan صرف ya da تصريف sözcükleriyle ifade edilen çekim ve türetme Arapçanın başlıca öznitelikleri arasında sayılmaktadır. Arapça kökten türetme işlemi, yeni kelimeler üretmede en doğal yol olarak kabul edilmiştir.⁸⁸ Arapçada kök üzerinde meydana gelen değişimlerle sözcüğe yeni ve muhtelif mânalar verilebildiği gibi nitelik, nicelik ve vakit kavramlarını açıklamada da sarfın etkisi vardır. Arapçanın bükümlü yapısı avantajından yararlanılarak sarf özelliğiyle birlikte sözcük dağarcığının zenginleştirilmesi

⁸⁵ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 2.c., s.47.

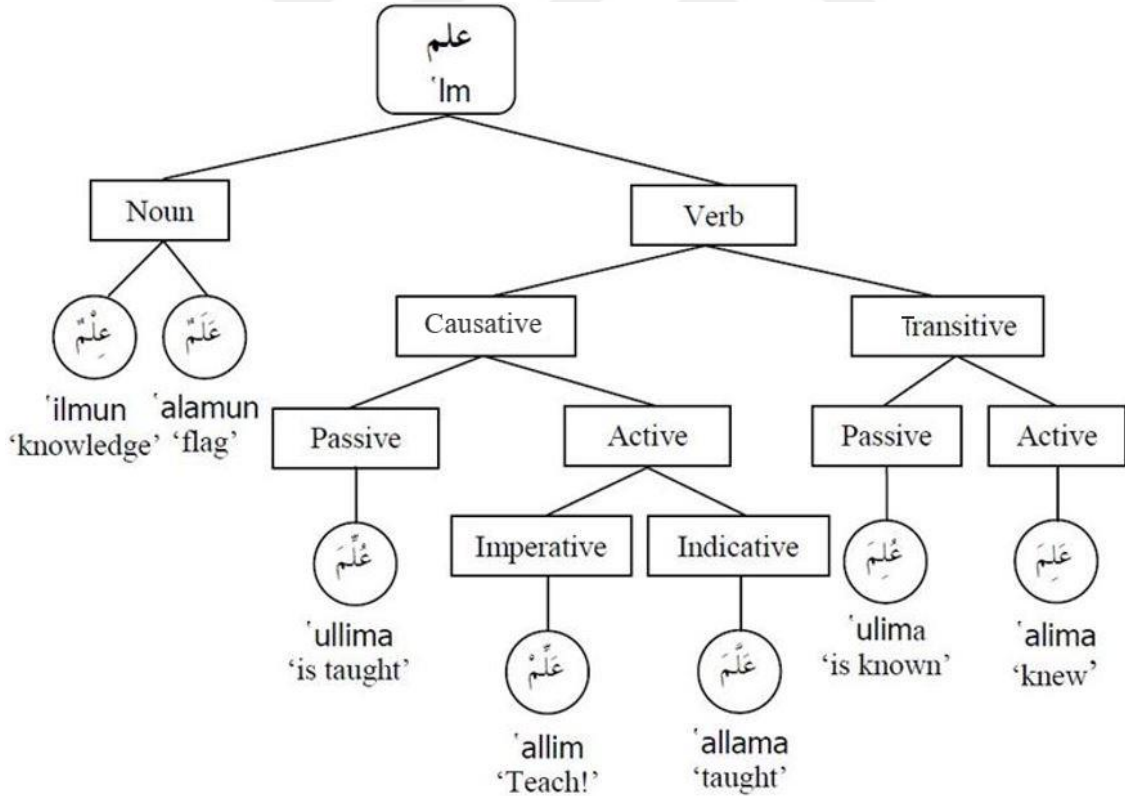
⁸⁶ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, s.14.

⁸⁷ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdih fi İ'lmî's-Sarf*, s.5.

⁸⁸ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, Al-Obeikkan Printing Press, Riyad, 1994, s.114.

Arapçanın fonksiyonel olarak kullanılmasında fayda sağlamaktadır. Arapçada sözcük türetme iki çeşitte yapılır.

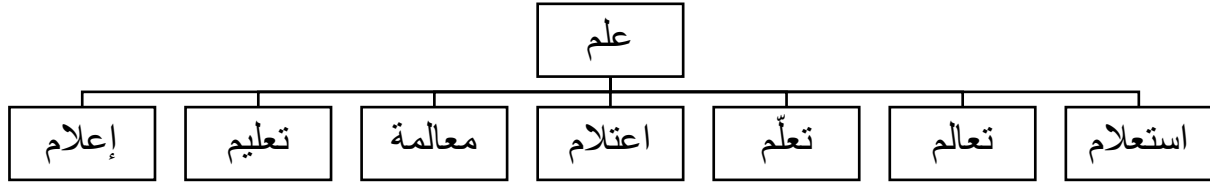
1. Ses Değişimi: Kök üzerinde fonemsel bağlamda bir ekleme çıkarma yapmadan sadece fonotik olarak değişimlerle gerçekleştirilir. Aşağıdaki diyagramda علم kökünün sarf yoluyla yeni mânalara geldiği açıkça görülmektedir. علم kökü ilk başta isim ve fiil diye ikiye ayrılmıştır. İsim kısmı عِلْمٌ *ilim* ve عَلَمٌ *bayrak* kelimelerine ayrılmıştır. Öte yandan fiil kısmı ise ettirgen ve geçişli fiil yani lâzım fiil olarak ikiye ayrıldığı göze çarpmaktadır. Ettirgen bölümü kendi içinde edilgen ve etken olarak tekrar ikiye ayrılmaktadır. عَلِّمٌ *öğretildi* pasive yapıdayken active yapının emir ve haber kipi olarak tekrar ikiye ayrıldığı görülmektedir. عَلِّمِ *öğret* emir imperative durumdayken عَلَّمَ *öğretti* indicative durumdadır. Geçişli fiiller kısmı da aynı minvalde edilgen ve etken olarak tekrar ikiye bölünmektedir. عَلِمَ *bilindi* pasive yapıyı işaret ederken عَلِمَ *bildi* active yapıyı işaret etmektedir.

Şema 3.3. Arapça Kök İstikâki⁸⁹

⁸⁹ Muhammed A. Attia, *Handling Arabic Morphological and Syntactic Ambiguity within the LFG Framework with a View to Machine Translation*, University of Manchester, Faculty of Humanities, Manchester, 2008, s.184.

2. Fonem Değişimi: Kök ortasına ya da sonuna getirilen eklerle elde edilir. Zihinlerde daha verimli anlaşılabilmesi için علم kökünden fonem değişimleriyle yeni kelimelere ulaşıldığı, alttaki diyagramda netçe görülmektedir.

Şema 3.4. Arapça Kök İştikâkı

Şemada yansıtıldığı üzere إعلام *bildirmek* افعال babından, تعليم *öğretmek* تفعیل babından, معاملة *ilimde üstün gelme* مفاعلة babından, اعتلام *bilmek* افتعال babından, تعلم *öğrenmek* تفعل babından, تعالم *bilgisini göstermek* تفاعل babından, استعلام *bilgi istemek* اسفعال babından

3.1.4.1.3. Sözcük Dağarcığı Zenginliği

Daha önce ifade edilgi üzere bir lisân o toplumun yaşam tarzını, izân şeklini bir ayna gibi yansıtır. Bu doğrultuda Arapçanın, Arap ümmetlerinin yaşamlarını yansıtmaları yönünden bir hayli zengin olduğunu söylemek mümkündür. Arapların muzdarip oldukları çöl atmosferi, kabile yaşantısı, hayatlarında etkileşimde bulundukları canlı veya cansız varlıklar hakkında kullandıkları sıfatlar ve isimlerden oluşan sözcükler; müthiş bir şekilde zenginlik içermektedir. Örneğin; deve için müteaddit sözcük kullanmışlar hatta adımlarına bile bir sürü isim takmışlardır. Bunlara ek olarak iklimlerinde bulunan çöl, kuraklık, yağmur ve fırtına gibi klimatolojik fenomenleri koşullarına uygun surette türlü türlü sözcüklerle ifade etmişlerdir.

Arapçada bazı isimlerin, cisimlerin yüzlerce ve kısmen aynı anlama gelen sıfatların onlarca eş anlamlısı hatta öyle ki edatlarının bile çok sayıda eş anlamlısı vardır. Bunun asli faktörü Arap dilinin kelime türetme yöntemlerinde geniş bir platforma sahip olabilmesidir. Bunlar arasında; uydurma (coinages/irticâl), birleştirme (compounding words/terkîb), türetme (derivation/iştikâk), kısaltma (acronym/naht), kalıplaştırma (formulaic/siyâg), canlandırma/tarama (scanning/bahsu'l-kelimât), yansıma (onomatopoeia/muḥâkât savtiyye), örnekseme (analogy/temsîl), ödünçleme (borrowing/iktirâd) menhecleri yer almaktadır.⁹⁰

⁹⁰ Faruk Kazan, *Arapça Morfoloji*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2023, s.15.

Arapçanın bu denli zengin sözcük yelpazesi olmasından kaynaklı yazılan bir nesirde ya da şiirde biçim, ses ve kafiye yönünden oldukça farklı seçenekler görebilmek gayet keyiflidir.

3.1.4.1.4. Arapçanın Zenginliğine İşaret Eden Dinamikler

Arap dili yukarıda anlattığımız gibi yegane sarf düzleminde kelime türetme, fiil çekimi yönlerinden değil gramer kurallarıyla da son derece lengüistik zenginliklere hâiz bir dildir. Kırık çoğulların ve fiillerin sayısı epey çoktur. Arap dili sözcük türetmeye gayet elverişli bir dildir. İlgili vaziyete göre gerekli anlamı ifade edebilecek sözcüğü türetmeye potansiyellik sağlayan iştikâk modeliyle akıllara sığmayacak derecede sözcük ve anlam üretilebilir.

3.1.4.1.5. Arapçanın Zenginleşmesine Katkı Sağlayan Faktörler

Arapça iştikâk, terâduf, iştirâk, tezâd, muşeccer, ta'rib, islâmî lâfızlar, dahîl, muvelled ve mecâz gibi ögelerle hem anlamsal hem de biçimsel olarak gelişip, genişlemiş ve zenginleşmiş bir dildir. Arapçada bu tür konuların çok derin olması ve doğrudan bu tezin konusuyla bağıntılı olmaması hasebiyle Arap diline ait bazı alametifarikaların özet başlıklar altında ele alınması uygun görülmüştür.

3.1.4.1.6. Arapçanın İfade Netliği

Bir dilde ne kadar çok sıfat, isim, zarf vb. kelimeler olursa dil o kadar zengin olur. Lâkin bir dilin zengin olması demek tamamıyla o dilin güçlü ve net olduğu anlamına gelmez. Bir dilin mülkiyetindeki kudreti ve kifâyeti kelime dağarcığından ve lâfız zenginliğinden kaynaklandığı kertede cümle içerisindeki terkiât yapısından da kaynaklanır. Başka bir deyişle cümle, sözcükler ve sözcüklerin oluşturduğu öbek çeşitliliğiyle, eş anlamlı kelimelerle ve söz dizimsel ifadelerle netlik ve anlaşılabilirlik kazanabilir. Tabi ki Arapçanın güçlü ve net olmasında kelime zenginliğinin, gerekli şartlarda mânâyı eksiksiz ifade edebilecek eşdizimsel ifadelerin, fiilin nasıllığını belirten zarf ve edatların özgür kullanımının son derece önemli bir rolü vardır.

Örneğin; ذهب كاذم. *Kâzım gitti*. Bu cümlede Kâzımın konum değiştirdiğini olduğu yerden hareket ettiğini kısaca gitme eylemini icra ettiğini anlıyoruz. Geçişsiz fiil içeren bu cümleyi geçişli fiil içeren *Kâzım'ı götürdüm* cümlesine çevirdiğimizde bu Arapçada birkaç farklı biçimde ifade edilebilir. Örneğin; جعلت كاذما يذهب. (yardımcı fiil + fâil + mefûl + fiil), جعلت كاذما ذاهبا. (yardımcı fiil + fâil + mefûl + 2.mefûl), أذهب كاذما. (fiil + fâil + mefûl),

ذهب (fiil + fâil + harf-icer + mecrûr) Burada dikkat edilmesi gereken; fiil kökünü değiştirmeden aynı kökten türeyen bir fiilden birkaç farklı sentaktik yapının karşımıza çıkmasıdır. Bu cümlelerin morfemleri rastgele sıralanmamıştır, aksine yüzeysel bir yapı oluşturmak üzere özellikle bir araya getirilmiştir.⁹¹ Başka bir örnek; طفت الكعبة *Kâbeyi tavaf ettim*. Bu cümlede anlamı artırmak kastıyla mefûlun mutlak kullanabiliriz. طفت الكعبة طوافا. *Kâbeyi öyle bir tavaf ettim ki*. Mefûlun mutlaka كثيراً sıfatı ekleyip mefûlun mutlakı beyân'un-nevi cinsine de sokabiliriz. Şöyle ki; طفت الكعبة طوافا كثيراً. *Kâbeyi çok tavaf ettim*. Bu cümledeki mefûlun mutlakı düşürüp sadece كثيراً ile de yapabiliriz. طفت الكعبة كثيراً. *Kâbeyi çok tavaf ettim*. Bu anlatılanların hiçbirini yapmadan sırf fiilin kalıbını değiştirerek de aynı anlamı sağlayabiliriz. طوّفت الكعبة. *Kâbeyi tam tavaf ettim*. Şu örnekte ise eş dizilimsel ifadeleri görebiliriz; اهتم كازم بمظهره. *Kâzım görünüşüne önem verdi*. Bu cümleyi şöyle de ifade edebiliriz; أبرز كوتاي اهتماما بمظهره. *Kutay görünüşüne önem verdi*. Tabi buradaki أبرز *ibraz etmek* fiilini şu fiillerle de değiştirirsek anlamda hiçbir kayma olmaz; أبقى - أظهر - أبدى - أعار - أولى - أظهر - أبدى - أعطى - hatta cümledeki اهتماما *özen* kelimesini عناية *özen* kelimesi ile de değiştirebiliriz. Şöyle ki; أظهر كازم عناية لمظهره. *Kâzım görünüşüne özen gösterdi*. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere Arapçada bir vaziyeti ve bir eylemi anlatmak için farklı yollar izlenebilmektedir. Dilin zenginliği tam da burada kendisini açığa vurmaktadır.

Arap dilinde sözcüklerin okunmasını sağlayıp onları seslendiren harekeler de sözcüğün cümle içindeki işlevini belirleyen i'râb işaretleri de mânanın netleşmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Örneğin; مراقة ضحكة *çok komik ergen kız*, مراقة ضحكة *çok gülen ergen kız* mânalarına gelmektedir.

Türkçede *onlar* zamiri bir kelimedir. *Onlar* dendiğinde kadın erkek ayrımı yoktur. İki kişi mi yoksa ikiden fazla mı anlaşılmaz. Bu olgu İngilizce için de geçerlidir. *They* kelimesi içinde erkek ya da dişilik barındırmaz. İki kişiye mi yoksa daha fazla kişiye mi hitap edildi belli değildir.

Öte yandan Arapçada bu tarz bir anlam kapalılığına sebep olacak bir sorunsallık yoktur. Arapçada erkeklere hitaben üç ve üçten fazla kişi için هم, kadınlara hitaben üç ve üçten fazlası

⁹¹ Ronald W. Langacker, *Language and Its Structure*, Harcourt College Pub, New York, 1973, s.103.

için هُنَّ zamirleri kullanılır. Eril-dişil ayrımı olmadan iki kişi için هما zamiri mevcuttur. Bu zamirlerdeki zenginlik işaret sıfatlarına da yansımıştır. Şöyle ki; هذان - هذين iki erkek için bu ikisi, هاتين - هاتان iki kadın için bu ikisi anlamlarına gelir. ذينك - ذينك iki erkek için o ikisi anlamına gelirken تانك - تينك iki kadın için o ikisi anlamına gelmektedir.

Bu kapsamda Arapçada isimleri niteleyen sıfatlar, fiiller ve fiileri niteleyen durum zarfları hiçbir kapalılığa müsaade etmeyecek şekilde erkek grubuna, kadın grubuna ve iki kişiye işaret edebilir. Örneğin; *The women came*. cümlesinin Arapçası حضرن النساء ya da حضرتا حضرن şeklinde söylenebilir. Daha da kısa olacak surette sadece fiil kullanılarak حضرن ya da حضرتا şeklinde de söylenebilir. İngilizcede iki mi yoksa ikiden fazlamı belli değildir. Arapçada ise mâna daha açık ve nettir. Üstelik İngilizcede üç kelimeden oluşan bir cümleyi Arapça kolaylıkla bir kelimeyle karşılayabilmektedir. Arapçanın bu özneliliğinin ve bu kabiliyetinin anlam kapalılığına mahal vermeden aşikâr bir biçimde açıklanmasında ve karışıklıkların ortadan kaldırılmasında çok büyük bir misyonu vardır.

Örnek:

أَجَلٌ لَّكُمْ لَيْلَةٌ الصِّيَامِ الرَّفْتُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ.⁹²

Oruç gecesinde kadınlarınızla birleşmek size helâl kılındı. Onlar sizin için elbisedir, siz de onlar için elbisesiniz.

Üstteki örnekte Kur'ân-ı Kerîmde Bakara Sûresi 187. ayette bu netlik müşahede edilmektedir Ayette altı çizili muttasıl ve munfasıl zamirlerin 3. çoğul şahıs müzekker ve muennes sîgada yani eril ve dişil formda kullanıldıkları görülmektedir. Ayette erkeklere hitaben أنتم siz ve کم size/sizin (erkekler) kadınlara hitaben هن onlar (kadınlar) zamirleri kullanılmıştır. Bu noktada erkekler ve kadınlara ait hitapların birbirlerinden belirgin bir biçimde ayırt edildiği ve herhangi bir karmaşıklığa yol açmadan mesajın alıcıya noksatsız iletiliği sabittir.

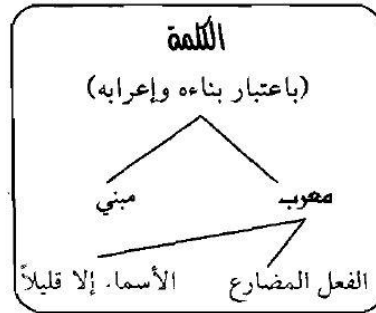
3.1.4.1.7. Arapçanın İ'râb Olgusu

إعراب kelimesinin kökü عَرَبَ Arapçayı düzgün konuşmak, dili düzeltmek anlamlarına gelir. Bu kökten türetilen عَرَّبَ Arapçalaştırmak anlamını ifade eder. Aynı kökten türetilen

⁹² Bakara, 2/187.

(عن) أَعْرَبَ sözü güzel ve hatasız söylemek, kelimenin i ‘râbını yapmak, açıklamak, tabir etmek, dile getirmek anlamlarına gelir.⁹³ Örneğin; أَعْرَبَ الرئيس أن التنمية الاقتصادية ستتحقق العام المقبل. Başkan finansal kalkınmanın gelecek sene gerçekleşeceğini açıkladı. Bu örnekte أَعْرَب fiili harf-i cersiz kullanılmıştır. أَعْرَبَ عن رغبته في الحضور إلى الحفلة. Partiye gelme isteğini açıkladı. Bu örnekte ise harf-i cerli kullanılmıştır.

Arap dilinde sözcükler, oluşturulurken sessiz harflerin tasarrufundan ötürü ancak hareke ile okunabilir ve anlaşılabilir hâl alır. Sözcükleri okunur kılan hareketler morfolojik yapının belirlenmesinde görev üstlenir. Daha önce ifade edildiği gibi علم kökünün harekesiz ne olduğu belli değildir. عَلَّمَ bildi, عَلِمَ bilindi, عَلَّمَ bayrak, عَلَّمَ ilim, عَلَّمَ öğretti gibi. Bu malûmatlar neticesinde sözcüğün morfolojik yapısını açığa çıkaran hareketlerin yanı sıra sözcüğün sondaki harfine cümle içindeki fonksiyonunu ve hangi cümle ögesi olduğunu belirleyen i‘râb özellikleri getirilmiştir. İ‘râb işaretleri mu‘rab olan kelimenin sonunda oluşur.⁹⁴ Bunlar lâfzın sonundaki hareke ve harfler kanalıyla gerçekleştirilir. Arapçada kelimeler iki çeşittir. Bunlar mu‘rab ve mebnî olmak üzere ikiye ayrılırlar. Son harekesi değişen sözcüklere mu‘rab denirken, son harekesi değişmeyen sözcüklere mebnî denir. Dolayısıyla, mebnî kelimelerin değişmezliği aksine mu‘rab kelimelerin başat niteliği değişebilmesidir.⁹⁵

Şema 3.5. Arapça Kelime İ‘râbı⁹⁶

Bu meyanda i‘râb sözcüklerin sonundaki hareketleri değiştirdiği için sözcüklerin cümle içerisindeki yerlerini tayin eder. İ‘râb konuşmacının mesajı eksiksiz aktarmasına olanak

⁹³ İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, Dâru'l-Mârif, Kahire, 1707, s.2864-2868.

⁹⁴ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdiḥ fi'n-Nahv*, Dâru'l-Memûn li't-Turâs, Dımaşk, 2000, s.23.

⁹⁵ Yakup Civelek, *Arap Dilinde İ‘râb Olgusu*, Araştırma Yayınları, Ankara, 2003, s.128.

⁹⁶ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, Mevsua'tu'r-Risâle Nâşirûn, Dımaşk, 2010, s.30.

sağlayan ve anlamları tam aktarmaya yarayan bir araçtır. Cümle öğeleri i'râb alâmetleriyle açığa çıkar. Böylece cümle içindeki sözcüklerin yapısal ve konumsal farklılıkları belli olur.⁹⁷

Yeryüzündeki farklı dillerde sözcüklerin işlevleri cümledeki konumlarıyla ya da kelimelerin bitimindeki harfe getirilen eklerle belirlenir. Örneğin; Türkçede kelimelerin cümle içerisindeki fonksiyonları, yaygın olarak sonlarına bitişen ekler aracılığıyla belirlenmektedir. *Bora koştu.* Bu cümlede herhangi bir ek yoktur. Bora özne konumundadır. Fakat Bora nesne yapılmak istenirse sonuna kaynaştırma -y ve nesne eki -ı getirilir. *Bora'yı koşarken gördüm.*

Arapçada da bu durum kelime sonlarındaki harekeler ya da uzun seslilerle yani illetli harflerle sağlanır. Arapça bir cümlede kelimelerin sonu harekesiz olursa cümlemin anlamı tam anlaşılmayabilir. Örneğin; *أتحف الأمير خالد اكليل زهبي.* cümlesi gramatik olarak yanlış bir cümledir. Çünkü fâil ve nesne olan isim belli değildir. Ancak *أتحف الأمير خالدأ اكليلأ زهبيأ.* cümlesi anlaşılır ve net bir cümledir. *Prens Hâlit'e altın bir yaprak taç hediye etti.* cümlesi anlaşılır ve net bir cümledir.

Arapçada görülen lahn yani hatalı okuma sorununa dayalı Kur'ân-ı Kerîm'in kusursuz tilaveti hassasiyeti nahiv ilminin doğuşunu tetiklemiştir.⁹⁸ Öyle ki Ebu'l-Esved ed-Du'elî bir gece kızı ile birlikte gökyüzünü müşahade ederken kızı ona "Gökyüzü ne kadar güzel!" demek istemiş bunu da *ما أحسن السماء* cümlesiyle dile getirmişti. Hâlbuki burada söylemesi gereken *ما أحسن السماء* cümlesiydi. Kızının bu sözünün üzerine babası *نجومها* yıldızları diye cevap verdi. Ancak bu cevaba şaşırان kız kendisinin bunu kast etmediğini gökyüzünün ne kadar güzel olduğunu söylemek istediğini vurguladı. Bu duyan Ebu'l-Esved ed-Du'elî kızına *ما أحسن السماء* cümlesini söylemesini zikretti ve bilâhare nahiv çalışmalarına başladı.⁹⁹ Bu örnekte de görüldüğü üzere yalnızca harekesizlik anlam karmaşalarına sebep olmaz. Lâfızların sonundaki hareke farklılıkları da anlamları tamamen değiştirerek algı kargaşasına yol açmaktadır. İ'râbın değişmesiyle mânâ da değişmektedir. İ'râb ile farklı anlamlar ihdâs edilebilir.¹⁰⁰ Bu sebepten cümlelere anlamı eksiksiz ve kusursuz verebilme temennîsiyle hususi olarak kelimelerin son harflerindeki harekeleri mazbût şekilde vermek gerekmektedir. Bunun için de anlam

⁹⁷ Yurttaş, Tahsin, *Arap Dilinde İ'râb-Anlam İlişkisi*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016, s.43.

⁹⁸ Mahfuz Geylani, *Basra ve Küfe Ekolleri Arasındaki Nahiv Tartışmaları*, Akademisyen Kitabevi, Ankara, 2018, s.12.

⁹⁹ Selami Bakırcı ve Kenan Demirayak, *Arap Dili Grameri Tarihi*, Fenomen Yayınları, Erzurum, 2019, s.24.

¹⁰⁰ İslamoğlu, Ensar, *Arap Dilinde İsim ve Fiil Cümlesinin Yapısı ve Anlam Üzerindeki Etkisi*, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon, 2022, s.83.

çapraşıklık ve hatalı konuşmayı önlemek hedefiyle i'râbtan faydalanılmıştır.¹⁰¹ Ama metni tam ve düzgün anlamının sâfi i'râbla olabileceğini ileri sürmek de olası değildir.¹⁰² Zira i'râb'a ek olarak metni idrak etmede ve anlamlandırmada birçok faktör ve anlam türü vardır.¹⁰³

3.1.5. Avrupa Dilleri ve İngilizce

Hint-Avrupa dil ailesinin bir kolu olan Avrupa dilleri içerisinde Latin, German ve Slav Dilleri yer almaktadır. İngilizce bu kollardan Germen dillerine mensuptur. Germen dilleri arasında İngilizcenin yanı sıra Almanca da bulunmaktadır. Bu nedenle bugünkü İngilizce ve Almanca köken olarak ortak paydada buluşmaktadır.

Büyük Britanya adalarının yerli halkı, genellikle Anglo-Saksonlar dediğimiz Germen kabileleri değil, bambaşka bir soydan üreyen Celt'ler ya da Keltlerdir. Elimizde yazılı örnekler bulunmamakla birlikte, Keltlerin dilinin Büyük Britanya'nın kimi yörelerinde örneğin; İrlanda'da, Wales'de Galler, Cornwall'da, İskoçya'da ve Fransa'nın Bretagne yöresinde bugün bile konuşulan Gaelic lehçesini andırdığını ve Anglo-Saksonca'dan bambaşka olduğunu biliyoruz.¹⁰⁴ Old English *Eski İngilizce* ise Danimarka ve Almanyanın kuzeyinden Britanyaya 5. ve 6. yüzyılda göç eden Jütler, Anglolar ve Saksonların göç etmesiyle oluşmuştur. Bu olay İngiltere'nin kültürel yapısının ve İngilizcenin dönüm noktasını oluşturmaktadır. İngilizcenin ortaya çıktığı günden bugüne dek diyalektleri vardır. Bu diyalektler doğal ve insani sınırlarla ayrılmıştır. Bu diyalektlerin Anglo-Saxon tarihi ve İngiliz dili açısından büyük önemi vardır.¹⁰⁵ Bugün İngilizce kronolojik olarak üç bölüme ayrılır. Bunlar; 5. yüzyıl ile 12. yüzyıl arası Old English *Eski İngilizce*, 12. yüzyıl ile 16. yüzyıl arası Middle English *Orta İngilizce* ve 16. yüzyıldan çağdaş asra kadar da Modern English *Modern İngilizce* olarak sıralanmıştır.

Modern İngilizcenin grametik yapısı bizatihi Orta İngilizcede oluşmaya başlamıştı. Ancak nihai hâlini Modern İngilizce ile birlikte almıştır. Bu durum kendisini özellikle fiillerde göstermektedir. Örneğin; 3. tekil şahıs present tense yardımcı fiili Orta İngilizcede hath şeklindeydi sonu -th ile bitiyordu Modern İngilizceye geldiğimizde bu yardımcı fiilin

¹⁰¹ Yakup Civelek, *Arap Dilinde İ'râb Olgusu*, s.69.

¹⁰² Yakup Civelek, *a.g.e.*, s.33.

¹⁰³ Gürpınar, Büşra, *Arap Dilinde Morfolojik Anlam*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020, s.80.

¹⁰⁴ Mina Urgan, *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010, s.18.

¹⁰⁵ Seth Lerer, *The History of the English Language Second Edition*, The Great Courses, Westfield Boulevard, 2008, s.30

bitimindeki -th harfi yerini -s harfine bırakmıştır ve has şeklini almıştır. Aynı durum thinketh fiilinin thinks fiiline dönüşmesinde de kaydedilmiştir.¹⁰⁶

Öte yandan 1760 yılında Britanyada başlayan sanayi devrimi ile yeni ürünler yeni terminolojiler hâsıl olmuştur. Meselâ buhar makinesi kelimesinin orijinali İngilizcedir ve steam engine adını taşımaktadır. Aynısı electric engine *elektirik makinesi* için de geçerlidir. Bilimin bütün dallarında aynı hikâyeyi görmek mümkündür. Elektirik alanında dynamo *dinamo*, commutator *komütatör*, alternating current *alternatif akım*, arc light *ark ışığı*, 1870 yıllarından beri İngilizce dilinde vardır. Fizik bilimi de calorie *calori*, ultraviolet ray, *ultraviole ışık*, quantum mechanics *kuantum mekaniği*, relativity *izâfiyet* gibi yeni kelimeler türetmiştir.¹⁰⁷ Teknolojinin gelişmesiyle yeni mamüller ve yeni icatlar keşfedilmeye başlandıkça İngilizceye de yeni sözcükler eklenmiştir. Bu mamüller ve icatlar diğer dilleri de etkillemiştir.

Ezcümle; bugün dünyanın dört bir tarafında konuşulan ve baskın dil hâlini alan İngilizce, Modern İngilizce döneminin bir ürünüdür. İngilizcenin bu denli baskın ve yaygın olması ise sömürgecilik hareketlerinin, endüstri devriminin ve teknolojik inovasyonun bir sonucu olarak ortaya çıkmasıdır.

3.1.5.1. İngilizcenin Temel Öznitelikleri

Bu başlıkta İngilizcenin kısaca genel hatlarından bahsetmek faydalı olacaktır. İngiliz dili alfabesi latin harfleriyle yazılır. Bu alfabe 26 harften meydana gelir. Bunların 21 tanesi sessiz 5 tanesi seslidir.¹⁰⁸ İngilizce, Arapça ya da Türkçe gibi okunduğu gibi yazılmaz. Sesler ile yazım birbirini tutmaz bu da İngilizce okuma ve yazmada can sıkıcı zorluklara yol açar.

İngilizcede cümlelerin ana yapısı Subject + V + (Object) *Özne + Fiil + (Nesne)* şeklindedir.¹⁰⁹ Normal fiillerin yanı sıra İngilizcenin temel taşlarından biri sayılan auxiliary verbs *yardımcı fiiller* sıklıkla cümle oluşumunda kullanılmaktadır. Auxiliary verbsler; do - have - be ve türevleridir.¹¹⁰ Örneğin; I am punching. *Ben yumrukluyorum*. Bu cümlede am yardımcı

¹⁰⁶ L.Verba, *History of the English Language*, y.y., Novaknyha, 2004, s.175.

¹⁰⁷ Albert Croll Baugh ve Thomas Cable, *A History of the English Language Fifth Edition*, Routledge Press, b.y., 2005, s.280

¹⁰⁸ Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1996, s.481-485.

¹⁰⁹ Marianne Celce-Murcia ve Diane Larsen-Freeman, *The Grammar Book An Esl/Efl Teacher's Course*, Newbury House Publishers, Rowley, 1983, s.9.

¹¹⁰ Randolph Quirk ve Sidney Greenbaum, *A University Grammar of English*, Longman Press, England, 1993, s.35.

fiil olarak kullanılmıştır. Bu auxiliary verbs'ler isim cümlelerinde ana fiil görevini üstlenirler. Örneğin; I am a patriot. *Ben bir vatanseverim.* cümlesinde am cümleinin ana fiili konumundadır.

İngilizcede fiiller regular *düzenli* ve irregular *düzensiz* fiiller olmak üzer ikiye ayrılırlar. Bu fiiller kendilerini geçmiş zamanda göstermektedirler. Çoğu fiil geçmiş zaman olurken yalın hâlinin sonuna -d ya da -ed alır.¹¹¹ Örneğin; to walk *yürümek* → walked *yürüdü*. Düzensiz fiiller ise geçmiş zamanda kökten değişim arz edebilir.¹¹² Örneğin; to freeze *donmak* → froze *donda*.

İngilizcede, Arapçada olduğu gibi iki tip çoğul şekli vardır. Bunlardan birincisi düzenli çoğullar ikinci düzensiz çoğullardır. Düzenli çoğul, çoğul yapılacak kelimenin son harfine -s suffix'i getirelek yapılır. Örneğin; pot *tencere* → pots *tencereler*. Düzensiz çoğullar ise herhangi bir kurula tâbi olmadan ayrı ayrı sözcükler olarak beyin hafızasına kaydedilmelidir. Örneğin; cactus *kaktüs* → cacti *kaktüsler* görüldüğü gibi kelime değişmiştir. Örneğin; hair *saç* → hair *saçlar* görüldüğü gibi hair sözcüğü çoğul olduğunda -s suffix'i'ni almamış ve aynı kalmıştır.

Arapça gramerde temelde kimilerine göre 2 kimilerine göre 3 zaman dilimi varken İngilizcede toplamda 12 ayrı zaman dilimi vardır. Bu zaman kavramı zenginliği gerçekleşmiş, gerçekleşmekte olan ya da gerçekleşecek olayların vakitlerini belirgin bir şekilde aktarılmasına katkıda bulunur. Meselâ geçmişte yaşanmış bir olay 3 farklı zaman dilimi kullanılarak ifade edilebilir. Bunlar gramatik açıdan olduğu kadar anlamsal olarak da farklıdır.

Örnekler:

Past Tense: I went out. *Dışarı çıktım* → (Geri dönüp dönmediğim belli değil.)

Past Perfect Tense: I had gone out. *Dışarı çıkmıştım.* → (Geri dönmedim.)

Present Perfect Tense: I have gone out. *Dışarı çıktım.* → (Henüz dönmedim ya da az önce döndüm.)

Tabi ki bu örnekler çoğaltılabilir ve gramerin dehlizlerinde daha dip konulardan bahsedilebilir. Öyle ki modern İngilizce gramatik bir dil üzerine oturtulmuştur ve kendi içinde birçok dilbilgisi kâidesi barındırmaktadır. İngilizce bölümünde bazı derin gramer konularına temas edilecektir. İngilizcenin gramer kolu çok komplekstir. Dünyadaki en yaygın dil olduğu için kelime haznesi bir hayli gelişmiştir ve hâlâ da gelişmektedir. Yeryüzünde farklı yerlerde

¹¹¹ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, Longman Press, China, 2003, s.54.

¹¹² Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, Wiley Publishing, New York, 2003, s.88.

yaşayan insanlar farklı şekillerde ve üsluplarda İngilizce öğrenmektedir. Bu tutum İngilizcenin hinterlandının engin coğrafyalara yayılmasına ve başka dillerle etkileşiminin fazla olmasına yol açmıştır.

3.2. Karşıtsal Çözümleme

Yeni bir bilgi öğrenilirken eski bilgi referans alınarak ikisi arasında karşılaştırma yapılır. Küçük bir çocuk kedi gillerden ilk önce kediyi öğrenir. İlerleyen yaşlarında öğrendiği puma ya da jaguar ile kediyi mukayese eder. Pumayı ya da jaguarı kediye kıyaslayarak öğrenmeye çalışır. Buna binaen kediyi kendine referans noktası olarak alıp iki hayvan arasında boyut, hacim, renk gibi farklılıkları ya da dört ayaklı olma, diş yapısı, yüz şekli, tüylü olma ya da pençelerin benzemesi gibi benzerlikleri inceler. Böylece bu unsurlar üzerinden karşıtsal kıyaslama yapar. Bu yaklaşımla yeni bir dil öğrenen bir birey de yeni edindiği dil ile anadili arasında ya da önceden öğrendiği bir dil arasında bir kıyaslama yapar. Karşıtsal çözümleme bu mukayesenin bilimsel zemine oturtulmuş bir dayanağını oluşturur. Karşıtsal çözümlemenin İngilizcesi *Contrastive Analysis* ve Arapçası التحليل التقابلي olarak isimlendirilir. Karşıtsal çözümleme, karşılaştırma yöntemini kullanarak diller arasındaki ayrışan ya da benzeşen dinamikleri ortaya çıkarmaya çalışan, temeli yapısalcı linguistiğe dayanan bir dilbilim dalıdır.¹¹³

Karşılaştırmalı teorinin iddiası, dil edinme sürecinde daha önceden öğrenilmiş dile ait sözcük ve yapıların yeni dile aktarılmasıdır.¹¹⁴ Dolayısıyla karşıtsal çözümleme hipotezi, dil öğrenimindeki güçlüklerin anadil ve amaç dil arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını; hataların, iki dilin farklılık gösterdiği hususlarda, anadil girişimi sebebiyle belirginleştiğini ve iki dilin karşılaştırılmasıyla tespit edilen farklılıklardan hareket ederek bu hataların öngörülebileceğini savunur.¹¹⁵

İngilizce *Contrastive Linguistics* terimi ise Türkçeye *Karşıtsal Dilbilim* şeklinde tercüme edilmiştir. Karşıtsal dilbilimin özsel amacı iki veyahut ikiden fazla dili birbirleriyle mukayese ederek bunlar arasındaki ayrılıkları, karşıtlıkları, farklılıkları ve benzerlikleri tayin etmek,

¹¹³ Aydın, Tahirhan, *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi -Karşıtsal Çözümleme-*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007, s.23.

¹¹⁴ Bilginer Onan, *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2019, s.135.

¹¹⁵ Koç, Ayşegül Seymen, *Arapça ve Türkçede Zamirler -Karşıtsal Çözümleme-*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006, s.9.

bunları değişik yönlerden incelemektir.¹¹⁶ Bu safhada karşıtsal çözümleme ve karşıtsal dilbilim terimlerinin birbirlerinin yerine kullanıldığını söylemek gerekir.¹¹⁷ Kısaca bu iki terim birbirinden keskin çizgilerle ayrılamaz Contrastive Linguistics teorik, Contrastive Analysis ise uygulamada kullanılan bir terimdir.¹¹⁸

Yabancı dil eğitiminde, anadilden erek dile daha fazla olmasıyla birlikte, anadil ile erek dil arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Bu etkileşim aktarım yoluyla gerçekleşir. Aktarımın İngilizcesi *transfer*, Arapçası نقل kelimesidir. Aktarım önceki bilginin sonraki bilgiye tesir etmesi olayıdır.¹¹⁹ Aktarım işlemi öğrenim seyrini hızlandırıp kolaylaştırırsa buna *olumlu aktarım*, uzatıp zorlaştırırsa buna da *olumsuz aktarım* denir. Hâliyle, pozitif transfer, birinci dil ile ikinci dil arasında benzerlikler olduğunda hayata geçer. Bu tarz bir aktarım, dil edinim sürecine yardımcı olur. Negatif transfer, birinci dil ile ikinci dil arasında farklılıkların olduğu zaman gerçekleşmesidir. Bu tarz bir aktarım ise edinim sürecine mâni olur.¹²⁰

Dünyanın çeşitli yerlerinde diller arası interaksyon ve etkileşim söz konusudur. Farklı ülkelerde yabancı dil öğrenen bireylerin, farklılaşan zorluklar ve güçlüklerle karşılaştıkları; günümüzde hiçbir linguistiğin inkâr edemeyeceği bir görüngüdür. Örneğin; Arapça öğrenen bir Türk ile İngiliz bireyin karşılaşacakları güçlükler dilbilimsel yönden birbirlerinden ayrısan spesifikasyonlar ve şartlar taşır. Zira Arapça ile İngilizcenin sentaktik yapısı benzerlik gösterirken Türkçe bu iki dilden sentaktik bakımdan ayrışır.

Bu bağlamda pek çok devlet ve özel kurum; karşıtsal çözümleme alanında gerçekleştirdikleri incelemeler neticesinde, dil kazanımı esnasında öğretim yöntemlerini ve kullandıkları materyalleri kendi ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda kendileri üretmektedir. Söz konusu bu zorlukların ve güçlüklerin neler olduğu, nerelerden ve nasıl doğduğu; farklı dilbilimsel yönlerden analiz edilmektedir. Bu zorlukların ve güçlüklerin dil edinimi seyrinde önlenmesi hedefiyle, ulaşılan sonuçlar çeşit çeşit birtakım deneylerden geçirilip akabinde öğretim materyallerinin hazırlanmasında mühim bir rol üstlenmektedir. Bu çerçevede ele alınacak ve öğretimi yapılacak konulara daha önceden tayin edilmiş olan zorluk ve güçlük

¹¹⁶ Yücel, Fatma ve Erişek, Özcan, “Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yabancı Dil Dersi”, *A.Ü.Tömer Dil Dergisi*, Sayı: 118, s.30, 2003.

¹¹⁷ İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, *Nüşa Dergisi*, Yıl 2, Sayı:6, s.125, 2022.

¹¹⁸ Cantürk, Mehtap, *Arapça ve Türkçedeki Ad Tamlamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Karşıtsal Çözümlemesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s.6.

¹¹⁹ İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, s.127.

¹²⁰ Huthaily, Khaled, *Contrastive Phonological Analysis of Arabic and English*, Hodeidah University, Yemen, 1999, s.10.

dereceleri oranında ağırlık verilerek bu konuların anlatım sırası kararlaştırılmalıdır. Bu malûmatlar ekseninde çok sayıda ülkenin ikinci ya da üçüncü bir dil edinme süreciyle alakalı çalışmalarında karşıtsal dilbilim yoluna başvurdıkları netlikle söylenebilir.¹²¹

Bu bilgiler ışığında Interlingual *Diller Arası* karşılaştırmalar yeni bir olgu değildir. Bu tip incelemelerin örnekleri eski tarihlere kadar gitmektedir. 11. yüzyılda Karahanlı Türkleri arasında yetişen Kaşgarlı Mahmut, bugünkü ölçülerimize göre de çok kıymetli bir Türkolog ve güzide bir sözcükbilimciydi. “Divanu Lugati’t-Türk” adlı kitabının geniş çerçevesi içinde Karahanlı lehçesi ve öteki Türk lehçelerinin söz gereçlerini ve normlarını titizlikle düzenlemekle kalmamış, onu örneklerle canlandırmıştır. Böylece Türkçenin Arapça karşısındaki gücünü de belli etmeye çalışmıştır.¹²² Buna ek olarak, Çağatay Türkü olan Ali Şîr Nevâî ise 15. yüzyılda Türkçenin Farsçaya nispeten üstün olduğunu kanıtlamak için “Muhâkemetü’l-Lugateyn” isimli kitabını telif etmiştir.¹²³ Tabi bu noktada şuna değinmekte fayda vardır; mevzubahis bu iki eserdeki karşılaştırmaların diller arası köken birliğini ispat etmek ya da öğrenci yanlışlarını önceden tespit edip engelleme amacıyla yapıldığını söylemek abesle iştigâl olabilecek bir yargıdır. Bu eserler; dilin benliğini saptamay, dil olgusunu anlamlandırmaya çalışmayı hedefleyen ve milli duygularla telif ve tedvîn edilen eserlerdir.

Karşıtsal çözümleme teorisinin kaynağını Fries’in 1945 yılında yayınlanan *Teaching and Learning English as a Foreign Language* isimli kitabında bulunan anadil ve amaç dilin betimlemelerinin karşılaştırılmasına ilişkin görüşü oluşturur. “The publication in 1957 of Robert Lado’s *Linguistics across Culture* marks the real beginning of modern applied contrastive linguistics.” Robert Lado’nun, 1957 yılında yayınlanan ‘*Linguistics across Culture*’ adlı eseri modern uygulamalı karşıtsal dilbilimin başlangıcına işaret eder.¹²⁴

Lado dillerin ve uygarlıkların taksonomik bir sistemde karşılaştırılmasına dikkat çekerken teorisinin kâidesini, Fries’in anadili ve hedef dil arasında yapılacak sistemli mukayese hakkındaki fikirlerine dayandırır. Yabancı dil eğitiminin kolaylık ve zorluğunu anadili ile yabancı dil arasında yapılacak derneşik karşılaştırmanın ortaya koyacağı teorisinin kendisi tarafından dil başarı sınavlarının hazırlanmasında uygulandığını belirtir.¹²⁵ Lado kendi teorisini

¹²¹ Bayraktaroğlu Sinan, “Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri”, *İzlem Yabancı Dil Öğretimi Dergisi*, Sayı:3, s.9-10, 1979.

¹²² Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1.c., s.19.

¹²³ Koç, Ayşegül Seymen, *Arapça ve Türkçede Zamirler -Karşıtsal Çözümleme-*, s.9.

¹²⁴ Gerhard Nickel, *In Papers in Contrastive Linguistics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971, s.2.

¹²⁵ Aydın, Tahirhan, *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi -Karşıtsal Çözümleme-*, s.24.

de şöyle açıklar; kişiler anadilleri ve kültürlerindeki kalıplar ile anlamlar ve bu kalıplar ile anlamların dağılımlarını, yabancı dil ve kültürlerine nakletmektedirler. Bu nakil işlemini; gerek aktif olarak yabancı dili konuşup o dilin kültürüne göre davranırken, gerekse pasif olarak, o dilin ve medeniyetin kültürüne ait bireylerin konuşma ve mimiklerini sezinlemeye çalışırken gerçekleştirirler.¹²⁶

Lado'nun ideasına göre; yabancı dil ile karşılaşan bir öğrenci, o dilin bazı normlarını zor bazılarını kolay bulacaktır. Anadilini andıran elemenlet ona basit, farklılaşan elementler ise ona zahmetli gelecektir. Öğrencinin anadili ile yabancı dil arasında karşılaştırma yapan öğretmen edimsel öğrenme problemlerinin ne olduğunu daha kusursuz tayin edip eğitim sürecinde uygulayacaktır. Böylelikle başka türlü başarılması zor çözümlere ulaşırken lengüistik problemler karşısında içgüdüsel bir vizyona nâil olacaktır. Böylelikle öğretmen bu öğretilerden yeni materyaller hazırlamada istifade edebilecektir.¹²⁷

Bütün bu emeklerin ve çabaların temelindeki varsayımı, yabancı dil öğrenen bir bireyin kendi anadilinin müdâhalesi ya da hedef dilden yapılacak transfer ile yüzleşeceği zorlukların tespit edilebilirliği düşüncesidir. Bu tutumun, anadili ile yabancı dil arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı kanaati hâsıl olmuştur. Bu yüzden iki dili; sesbilimi, anlabilimi ve sözdizimi gibi açılardan önceden karşılaştırıp, bundan elde edilen çıktı ve sonuçların eğitim argümanları ekseninde istifade edilmesiyle öğrenim güçlüklerinin ortadan kalkacağı ileri sürülmüştür.¹²⁸

3.2.1. Karşıtsal Çözümleme Tarihi

Dil öğretiminde yararlanılan etkili metotları geniş bir yelpazede anlayabilmek adına lisâniyat tarihinin 20. yüzyıl öncesi ve sonrası şeklinde ele almak gerekir. 19. yüzyıla gelene kadar dil olguları tek tek ele alınmıştır. Oysa Ferdinand de Saussure'nin 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında modern dilbilimin temelini atmasıyla birlikte dilbilim, dizge olarak ele alınmaya başlamıştır. 20. yüzyıla kadar dil, dilin kendi benliğinden ziyade farklı disiplinlerin içerisinde yer almıştır. Buna binaen dil; dil ve dilin kaynağı problemi, dil ve düşünce, dil ve tarih, dil ve edebiyat çerçevelerinde irdelenmiştir. Ancak uygar döneme

¹²⁶ Robert Lado, *Linguistics across Cultures Applied Linguistics and Language Teachers*'den akt. İşler, Emrullah, "Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi", s126.

¹²⁷ Robert Lado, *Linguistics across Cultures Applied Linguistics and Language Teachers*, Michigan University Press, Michigan, 1957, s.2.

¹²⁸ Aydın, Tahirhan, *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi -Karşıtsal Çözümleme-*, s.29.

geçilmesiyle birlikte dil müstakil surette ele alınmış ve bizzat dilin betimlenmesi amaçlanmıştır.¹²⁹

Bu bilgilerden yola çıkarak dilbilimine müteallik çalışmalar İkinci Dünya Savaşının akabinde artarak ivmelenmiştir. Bu süreç ve sonrasında yabancı dil eğitime duyulan yoğun ilgi lisâniyat araştırmalarının ve çalışmalarının yeni boyutlar kazanmasına yol açmıştır. Uygulamalı dilbilim, bu araştırma ve çalışmaların içerisinde kâhir ekseriyetle ilgiyi çeken disiplin olmuştur. Uygulamalı dilbilim çalışmalarından hareketle belirginleşen karşıtsal dilbilim kaynak dil ile erek dil arasındaki benzeşen ve ayrışan yönleri ele almaktadır.

Lado'yla başlayan karşıtsal çözümleme ya da karşıtsal dilbilim alanındaki çalışmalar ve sempozyumlar altmışlı yıllarda gözükmeye başlamıştır. Bilhassa o tarihlerde Avrupa ülkelerinin çeşitli üniversitelerindeki karşıtsal inceleme adı altında icra edilen bu tür çalışmaların bazıları şunlardır:

1. Yugoslavyada 1969-1971 yıllarında Zagrep Üniversitesinin Dilbilim Enstitüsünce başkanlığını Prof. Dr. Rudolf Filipovic'in yürüttüğü Sırpça-İngilizce Karşıtsal İnceleme Projesi
2. Almanyada 1968-1969 yıllarında Stuttgart Üniversitesi Dilbilim Bölümünce başkanlığını Prof. Dr. Nickel'in yürüttüğü Almanca-İngilizce Karşıtsal İnceleme Projesi
3. Polonyada 1965 ve sonrasında Poznan Adam Mickiewicz Üniversitesince başkanlığını Prof. Dr. Jacek Fisiak'ın yürüttüğü Polonyaca-İngilizce Karşıtsal İnceleme Projesi

Bu projelere ek olarak o devirde Fransızca - İngilizce, İsveççe - İngilizce, Romence - İngilizce, İtalyanca - İngilizce, Fince - İngilizce, Bulgarca - İngilizce, İspanyolca - İngilizce gibi çalışmalar ilgili ülkelerde icra edilmiştir.¹³⁰

Bu çalışmalar günümüzde de hâlâ artan bir ivmeyle devam etmektedir. Lado'nun kaleme aldığı *Linguistics across Culture* adlı eseri karşıtsal dilbilimin başlangıcı konumunda kabul edilir. Nitekim bu kitap aynı ölçüde karşıtsal çözümlemenin de başlangıcı konumunda görülür. Onun bu eserinin ardından kısa bir süre sonra Charles A. Ferguson'un editörlüğü ve Washington'da bulunan *Center for Applied Linguistics of the Modern Language Association of America* adlı merkezin himâyesinde karşıtsal yapı serisi (contrastive structure series) çalışmaları başlamıştır. Bu seri İngilizce ile Amerika'da öğretimi yaygın olan beş dil Fransızca,

¹²⁹ Ertürk, Zeynep ve Şaban, İbrahim, "Günümüz Türkiye'sinde Arapça ve Karşıtsal Çözümleme", *Doğu Araştırmaları Dergisi*, Sayı:24, s.14, 2021.

¹³⁰ Bayraktaroğlu Sinan, "Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri", s.10.

Almanca, İtalyanca, Rusça ve İspanyolca arasındaki benzerlik ve farklılıkların betimlemesini yapmayı amaçlamış ve bu alanda ard arda eserleri yayımlamıştır.¹³¹

Karşıtsal çözümleme, pek çok ülkede dil kazanımı aşamasında en bilinen ve yaygın şekilde başvurulmuş araştırma metodu olarak kullanılmaktadır. Bunlara yönelik ilgi bugün bile sürmekte ve inceleme konuları genel dilbilimin sunduğu yenilikler ışığında gün geçtikçe yukarı yönde ivmelenme sahnelemektedir.¹³²

3.2.2. Karşıtsal Çözümleme Teorileri

Karşıtsal çözümleme ya da karşıtsal dilbilim çerçevesinde güçlü görüş, zayıf görüş ve orta görüş şeklinde adlandırılan üç farklı görüş ortaya atılmıştır. Tabi bu görüşler arasında hepsinin kendine has temaları vardır. Bu açıdan birini diğerinden üstün tutmak ya da birini diğerine yeğlemek doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmemektedir.

3.2.2.1. Güçlü Görüş

Lado'nun bu görüşü karşıtsal çözümleme hakkında ortaya konan görüşlerden ilki olup strong version *güçlü görüş* olarak bilinir.¹³³ Karşıtsal çözümlemedeki güçlü görüşe nazarında, yabancı dil öğrenmeye başlayan bireye anadiline benzeyen ya da önceden öğrenmiş olduğu başka bir yabancı dile benzeşiklik gösteren olgular kolay, farklılık gösteren olgular ise zor ve güç gelmektedir. Bundan yola çıkarak, yabancı dil eğitimi sürecince olan bireyin azami düzeyde zorlandığı noktalar özellikle anadilinde karşılığını bulamadığı noktalardır. Buna, Arapçada gramer konularında içinde sıklıkla başvurulmuş mefûlun mutlak konusunu örnek olarak verebiliriz. Marûf olduğu üzere mefûlun mutlak fiil kökünden ya da köküyle aynı anlamda olan nekra bir mastarın çeşitli anlamlarla cümle içerisinde kullanılmasıdır. Türkçe ve İngilizcede cümle kurulumunda fiilin kökünden gelerek mastar şeklinde bir münferit cümle ögesi bulunmamaktadır. Bu mertebede öğrencinin mefûlun mutlak ögesini kendi dilinde anlamlandırmak amacıyla kendi dilindeki bir gramer konusuyla bağdaştırmaya çalışması gayet doğaldır.

Bu kapsamda anadili ile hedef dil arasındaki ayrışan yönler arttıkça anadili girişimi de artacaktır. Böylece anadili Arapça olmayan Türkler ve İngilizler için mefûlun mutlak

¹³¹ İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, s.125.

¹³² Bayraktaroğlu Sinan, “Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri”, s.9.

¹³³ İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, s.126.

konusunun algılanması ve özümsemesi, isim tamlaması ya da sıfat tamlaması gibi birçok dilde bulunan konular gibi kolay idrak edilememekte ve görece daha fazla vakit almaktadır.

Güçlü görüşe göre, ikinci bir dil öğreniminde karşılaşılan güçlükler anadil ile amaç dil arasında yapılacak karşıtsal çözümleme ile önceden belirlenebilir.¹³⁴ Dolayısıyla farklı bir söylemle; güçlü görüş konseptinde yabancı bir dil kazanımı sürecinde birey tarafından karşılaşılan zorluklar ve güçlükler anadili ya da önceden öğrendiği dil ile hedef dil arasında icra edilecek karşıtsal çözümleme ile önceden tayin edilebilir.

3.2.2.2. Zayıf Görüş

Karşıtsal çözümleme hakkında ortaya konan görüşlerden ikincisi weak version *zayıf görüş* olduğudur. Bu görüş bir lengüistikten; elindeki dilbilim birikimini yabancı dil öğreniminde gözlemlenen güçlükleri yorumlamada kullanmasını öngörür.¹³⁵ Hâliyle karşıtsal çözümlemede zayıf görüş, anadili girişimine diller arasındaki farklılığın değil, amaç dilin kurallarının tam öğrenilmesinin yol açtığını söyler.¹³⁶ Zayıf görüşün temelini, hedef dildeki kullanım standartlarının öğrenilmesinin gerekliliği tarafından oluşturulduğunu söylemek mümkündür.

Zayıf görüş, güçlü görüşün ileri sürdüğü güçlüklerin önceden tayin edilebileceği tezini kabul etmez. Birtakım ses farklılıkları ya da sentaktik farklılıklar gibi güçlükler önceden kestirilebilir fakat bir dilin sofistike yapısı içindeki güçlüklerin bütüncül hâlde öngörülüp belirlenebilmesi olumsal değildir. Bu görüş, anadili girişiminden elde edilen veri ile başlar ve söz konusu veriyi iki sistem arasındaki benzerlik ve farklılıkları ifade etmede kullanır.¹³⁷

Dolayısıyla zayıf görüş kapsamında anadilden edinilen bilgilere, iki dil arasındaki benzer ve farklı yönlerin netleştirilmesinde başvurulur. Zayıf görüş teorisi nezdinde karşıtsal çözümlemenin dil eğitimindeki değergesini, öngörme işlemi yerine süreçle entegre olma şeklinde özetlemek mümkündür.

¹³⁴ Cantürk, Mehtap, *Arapça ve Türkçedeki Ad Tamlamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Karşıtsal Çözümlemesi*, s.7.

¹³⁵ İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, s.126.

¹³⁶ Koç, Ayşegül Seymen, *Arapça ve Türkçede Zamirler -Karşıtsal Çözümleme-*, s.11.

¹³⁷ Cantürk, Mehtap, *Arapça ve Türkçedeki Ad Tamlamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Karşıtsal Çözümlemesi*, s.7.

3.2.2.3. Orta Görüş

Bu alanda ileri sürülen ve önceki iki görüşü uzlaştırmaya çalışan moderate version *orta görüş* ise üçüncü görüştür. Bu görüşü Oller ve Ziahosseniy ortaya atmıştır.¹³⁸ Bu görüşe göre, anadil ve hedef dil arasında farklılık arz eden yönler, dil edinimi sürecindeki güçlüğü sebebi olmaz, zira asıl güçlük iki dil arasındaki farklılıkların ufak olmasından kaynaklanır.

Bu itibarla söz konusu görüş, anadil ile amaç dil arasındaki farklılığın ender olması durumunda sınıflandırma güçlüğü olacağını savunmaktadır.¹³⁹ Yani bireyin öğrenim prosesinde anadili ile hedef dil arasındaki farklılıkların nadir olması durumunda sınıflandırmada güçlük çekilmektedir. Bunun bir getirisi olarak da birey, minimal seviyede değişkenlik gösteren durumları sınıflandırmada güçlük yaşayabilir ve yanlış genellemelere yönelebilir. Birbirlerine tam bir biçimde uyum sağlayan konularda birey doğru genelleme yapabilir. Bu cihetle bu görüş nazarında; yabancı dilin tahsili sürecinde en güçlük çekilen yönler, anadil ya da önceden öğrenilen başka bir dil ile çok az farklılık sergileyen yönlerdir.

Oller ve Ziahosseiny 1969'da muhtelif ülkelerden LosAngeles Kaliforniya Üniversitesine gelmiş olan yabancı uyruklu talebelerin tâbi tutulduğu İngilizce yerleştirme imtihanındaki yazım yanlışlarını değerlendirerek bu sonuca varmışlardır. İmtihana giren toplam 356 talebeden 158 tanesi anadilinde Latin alfabesi kullanmaktayken, 198 tanesi ise başka alfabeler kullanmıştır. Birinci zümre Almanca, Slavca ve İspanyolca gibi Latince kökenli dilleri konuşan öğrencilerden; ikinci zümre ise Çince, Japonca, İbranice ve Arapça konuşan öğrencilerden oluşmaktaydı. Birinci zümredeki öğrencilerin anadili alfabeleri ile İngilizce alfabesi bir hayli benzerlik gösterdiğinden dolayı, isabetli genelleme yapma olanağı azalacak ve anadilinden aktarma artacaktır. Bu gerekçeyle de bu öğrenciler anadili Arapça, Çince gibi Latin alfabesi kullanmayan öğrencilerden daha çok yanlış yapacaklardır. Bu yaklaşımla anadili ile hedef dil arasındaki farklılığın geniş olması durumunda anadili girişimine sebebiyet vermemekte, aksine farklılık azaldıkça hatasız genelleme yapabilme olasılığı azaldığından öğrenci anadilinden transfer etme yoluna başvurmaktadır.¹⁴⁰

¹³⁸ İşler, Emrullah, "Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi", s.127.

¹³⁹ Cantürk, Mehtap, *Arapça ve Türkçedeki Ad Tamlamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Karşıtsal Çözümlemesi*, s.7.

¹⁴⁰ Dedec, Müşerref, "Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri", *Türk Dili -Aylık Dil ve Yazın Dergisi- Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-384, s.124-125, 1983.

Bu veriler ışığında adları geçen bu üç görüşten hangisi üstün tutulup benimsenirse benimsensin anadil ile hedef dilin karşıtsal çözümlemesi neticesinde ulaşılan benzer ve farklı yönlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu belirlemeyle erek dilin hangi yönlerinin bireye güç, hangi yönlerinin bireye kolay geleceğinin saptanması elzem bir iştir.

3.2.3. Karşıtsal Çözümlemenin Dil Edinimindeki Rolü ve Önemi

Karşıtsal çözümlemenin dilbilimin dalları içerisinde yer bulması sebebiyle dil eğitimindeki rolü fevkalade önemlidir. Bunun farkına varan dilbilimciler 20. yüzyılın ortalarında dil edinimini sistemsal bir prensibe oturtmak hedefiyle birtakım çalışmalar başlattılar.

Farklı dillerin karşıtsal çözümleme olgusuna ihtiyaç duyduğu düşüncesinin temeli 1950’li yıllarda Michigan Üniversitesinin bazı hocaları tarafından atılmıştır. Bu düşünceden hareketle ortaya konan araştırmalar ve çalışmalar kısa sürede ivme kazanmıştır. Bu araştırma ve çalışmalar, dil öğrenim prosesindeki bireye işlevsel olarak öğretilmesi gereken dinamiklerin neler olduğunun sabitleştirilerek kararlaştırılmasını hedeflemekteydi. Karşıtsal çözümlemeye ait çalışmaların kapsamını yabancı dil imtihanlarına da taşıyan Lado bu akımın öncülerinden sayılmaktadır. Lado, karşıtsal çözümlemelerden elde edilen neticeler bazında yabancı dil sınavlarının hazırlanması gerektiğini dile getirmiştir. Lado karşıtsal çözümleme metoduyla erişilen verilerin materyal hazırlamada ve sınavlarda kullanılmasının üzerinde durmaktadır. Lado’ya göre bunu yapabilmek için anadil ile hedef dil arasındaki karşıtsal çözümlemenin argümanlarıyla aksiyon almak kaçınılmazdır.¹⁴¹

Dil eğitiminde karşıtsal çözümlemeden yararlanma işleminde karşılaşılan problemlerin büyük bir rolü vardır. Karşıtsal dilbilim anadili ve erek dili karşılaştırarak inceleyip sorunları belirler ve bu sorunlara çözüm bulmaya çalışır. Bu çerçevede anadil ve öğrenim aşamasında olunan yabancı dilin öz dinamiklerinden kaynaklanan öğrenim güçlüklerini, dil kazanımı aşamasında hataya düşülen noktaların çoğunlukla nerede, nasıl ve hangi oranda olduğunun ön tespitini yapar. Böylece bu tür problemlerin aşılabilmesi gayesiyle önceden birtakım önlemler alınmasının yolunu aydınlatır. Karşıtsal çözümleme bunları yapabildiği raddede hem materyal hazırlanmasında hem de ders işleyiş seyrinde dil edinim sürecinin sağlıklı ilerlemesine olumlu

¹⁴¹ Robert Lado, *Linguistics across Cultures Applied Linguistics and Language Teachers*, s.1-8.

yönde katkı sağlar. Buna koordineli olarak karşıtsal çözümleme, elde ettiği bu verileri öğretmen ve öğrencinin hizmetine sunar.¹⁴²

Tabi ki muhtelif zamanlarda karşıtsal çözümlemeyle alakalı yanlış sanıların da hâsıl olduğunu söylemek mümkündür. Bu meyanda karşıt çözümlemenin, yabancı dil ediniminde karşılaşılan aksaklık ve güçlükleri bütüncül hâlde ortadan kaldırdığı ve tüm problemleri önceden kestirebilecek algıya sahip bir dilbilimi olduğu tutumu yanlış bir yaklaşımdır. Aynı bağlamda dil öğrenimindeki yöntemsel ve psikolojik sıkıntıların tamamının çözümünü bu bilim dalına hamletmek yersizdir.

Karşıtsal dilbilim yoluyla tespit edilen verilerin nasıl yorumlanıp işleneceği, nasıl yabancı dil derslerine uygulanacağı yalnız lengüistik alanına girmemektedir. Bu verilerin dil derslerinde uygulamalı açıdan işlenebilmesi için, karşıtsal dilbilim, psikoloji ve yöntem bilimi ortaklaşa aksiyon almalıdır.¹⁴³

Karşıtsal çözümlemenin sunmuş olduğu faydalar bunlarla sınırlı değildir. Bu anlatılanlara ilaveten karşıtsal çözümlemeyi kullanan bir birey, diller arası interaktif etkileşimin ne denli olduğunu kavrayabilir, kendi dilindeki ve öğrendiği diğer dillerdeki normların farkına varabilir. Ayrıca birey kendi dilini başka dillerden ayırtıran alametlere vakıf olur. Böylece kendi diline ve kültürüne daha bilinçli bir açıdan yaklaşabilir.

Neticede karşıtsal çözümleme ya da karşıtsal dilbilim, teorik olarak sadece bilimsel bilgiye ulaşma amacı değil aynı zamanda dil eğitimini pratikleştirerek sorun yaşanan alanlarda çözüm yolunu aydınlatma amacı gütmektedir.

3.2.4. Karşıtsal Çözümleme ve Hata Çözümlemesi

Dilbilimin alt şubelerinden birisi de karşıtsal çözümlemedir. Daha önce de ifade edildiği üzere dilbilimin bu dalı iki ya da ikiden fazla dil arasındaki benzer ve farklı yönlerin belirlenmesi bağlamında yürütülen çalışmaları kapsar.¹⁴⁴ Gerçekleştirilen karşılaştırılmalar neticesinde elde edilen veriler ve bilgilerden dil kazanım sürecinde istifade edilir. Bu münasebetle hiç şüphesiz ki karşıtsal araştırmalar, ikinci bir dil öğrenen bireye karşılaştığı

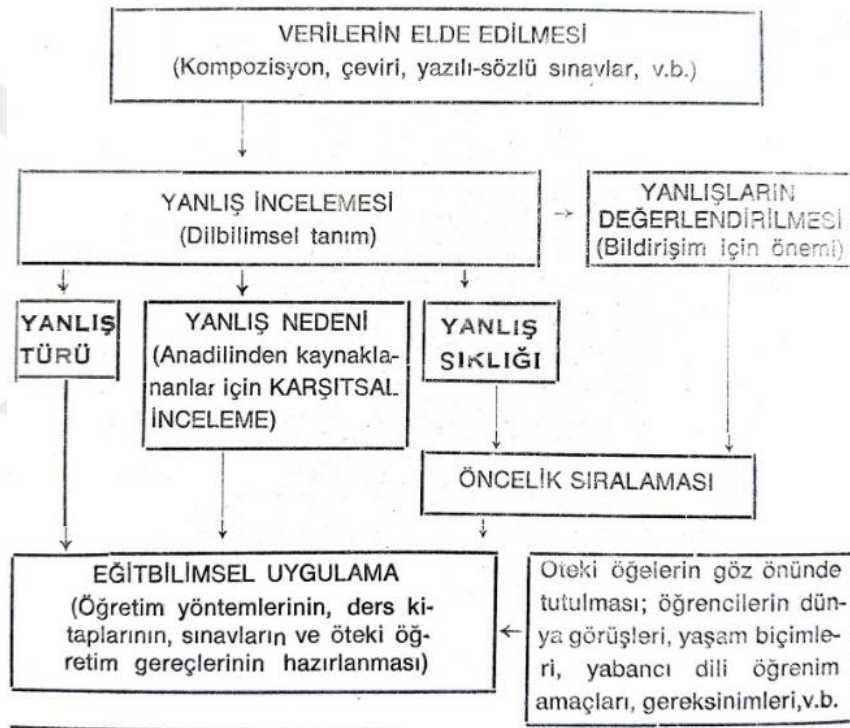
¹⁴² Yücel, Fatma ve Erişek, Özcan, “Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yabancı Dil Dersi”, s.30-31,

¹⁴³ Yücel, Fatma ve Erişek, Özcan, *a.g.e.*, s.32-33,

¹⁴⁴ Dede, Müşerref, “Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri”, s.123.

problemleri tahmin etmede yardımcı olur.¹⁴⁵ Anadil ve hedef dil arasındaki benzer ve farklı yönleri temel alarak ne tarz güçlük ve aksaklıklara maruz kalacağı ve yabancı dilin hangi yönlerinin daha kolay öğrenilebileceği konusunda kendisine bilgi temin eder.

Birtakım dil fakihleri ve filologlar, dil edinimi zarfında muzdarip olunan zorlukları ve güçlükleri anadil girişimine ve anadil aktarımına bağlamışlardır. Bu kerte Sinan Bayraktaroğlu dil öğretiminde karşılaşılan yanlışların hepsinin olmasa bile büyük bir çoğunluğunun bireyin anadili etkisinden kaynaklandığını dile getirmiştir. Alttaki diyagramda karşıtsal inceleme ve yanlış incelemesinin yabancı dil öğretimine uygulanaşı gösterilmektedir.

Şema 3.6. Yanlış İncelemesi Uygulanışı¹⁴⁶

İlerleyen süreçte dilbilimciler dil ediniminde bireyin anadili girişimi ile gerekçelendirilemeyecek hatalar ve sorunlarla karşılaşıldığını tespit etmişlerdir. Öyle ki dil eğitimi ekseninde yapılan araştırmalar, dil kazanım süresinde hata yapmanın doğal olduğunu dahası hatasız şekilde bu prosesi icra etmenin imkânsıza yakın görüldüğünü tespit etmiştir.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Younes, Bashar, *Edevâtü'l-İstifhâm fi'l-Lugati'l-Arabiyye ve't-Türkiyye -ed-Dirâsetu't-Tekâbuliyye-*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008, s.11.

¹⁴⁶ Bayraktaroğlu Sinan, "Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri", s.8.

¹⁴⁷ Çetinkaya, Hayrullah, *Arapça Öğrenen Üniversiteli Türk Öğrencilerin Dil Hataları ve Çözüm Önerileri (Ses ve Anlam Örneği)*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2023, s.203.

Yapılan hataların hepsinin sebebinin anadil girişimine dayandırılmayacağı bir gerçektir. Bu hataların farklılaşan gerekçeleri mevcuttur. Anadil girişimi bu etkenlerden sadece biridir.¹⁴⁸

Bu bulgular ışığında aktarım yanlışlarını önceden tahmin etmek ve sonradan hata çözümlemeleriyle doğruluğunu test etmek için karşıtsal çözümleme yapmak gereklidir. Söz konusu tahminlerin dakiklığı ve geçerliliği ise hata çözümlemesiyle belirlenecektir. Bilfiil, karşıtsal çözümlemeye başvurmada hata çözümlemesi yapmak birtakım yanlışlara sürüklemekte ve yapılan hata çözümlemesi eksik kalmakta ve amacına ulaşmamaktadır. Bu noktadan yola çıkarak hata çözümlemesini; karşıtsal dilbilimin yerini alan bir metot değil onun varsayımlarının hassaslığını test eden, karşıtsal çözümlemenin ulaştığı problemlere çözüm yolu arayan bir yöntem konumunda görmek yerinde olacaktır.

Hata çözümlemesinin de yetersiz olduğu noktalar vardır. Bunun nedeni hatayı tayin edememekten kaynaklanmaktadır. Belirli noktalarda hataya düşmeyen öğrenciler, hata yapacaklarını bildikleri yapılardan uzak durmakta bunun yerine ilgili kalıbın eşleniği konumunda olan kalıpları ya da net ve tam bildiği kalıpları kullanma eğilimine girmektedirler. Örneğin; İngilizcesi *it is not my cup of tea* olan *bana hitap etmiyor, ilgilenmiyorum, ilgi alanıma girmiyor* deyimini tam hatırlayamayan bir talebe *it is not my cup of coffe* diyerek ilgili deyimini yanlış kullanmak yerine bu kalıbı kullanmaktan kaçıyor ve *it doesn't concern me bu beni ilgilendirmiyor* ibaresini tercih ediyor. Bu yüzden bu tür veriler yabancı dil ediniminde karşılaşılan güçlüklerin çözümü açısından her daim yeterli olmamasının yanı sıra yanıltıcı da olabilmektedir.

Karşıtsal çözümleme ile hata çözümlemesi arasındaki başka kayda değer bir fark ise karşıtsal çözümlemenin öğretim prosesinden önce gerçekleştiriliyor olmasıdır. Buna mukabil hata çözümlemesi işlemi talebelerin imtihanda yaptıkları hatalardan elde edilen datalar ve veriler doğrultusunda somutlaştığını dile getirmek zaruridir. Dolayısıyla hata çözümlemesi eğitim sonunda meydana gelen bir işlemdir.

Bu bilgiler temelinde karşıtsal çözümlemenin yabancı dil kazanımı sürecinde katkısının olduğu göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Bu hususta izlenmesi lüzumlu görülen yöntem, anadil ile hedef dil arasında titiz bir karşıtsal çözümleme yaparak güçlük sıra düzenlemesi uyarınca bireyin karşılaşacağı muhtemel zorluklara ve güçlüklerle ilişkin birtakım varsayımlar

¹⁴⁸ Dede, Müşerref, “Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri”, s.123.

öne sürmektir. Elbette ki bu varsayımların isabetli olup olmadığını bireyin düştüğü hataların çözümlenmesi belirler.

Karşıtsal dilbilim ve hata çözümlemesi dil edinimi sürecinde birbirlerini tamamlayan iki dinamiktir. Her iki teorisinin de olumlu ve olumsuz yanları vardır.¹⁴⁹ Öyle ki karşıtsal çözümleme yabancı dilin öğrenimi esnasında nerelerde hataya düşüleceği, anadil ile hedef dil arasında hangi tip karşılıkların anadil girişimine neden olacağı hakkında bilgi verir. Hata çözümlemesi ise düşülen yanlışların tamamının anadil girişimi ile kaynaklanmadığını ve çeşitli parametrelere dayandığını ortaya koyar.

Bu münasebetle etkili materyallerin oluşturulmasında hata çözümlemesinin ve karşıtsal çözümlemenin müşterek katkısı vardır. Karşıtsal çözümleme öğrencinin düşebileceği hatalara ilişik veri sunarken hata çözümlemesi ise de facto olarak bu hataların önceden varsayıldığı şekliyle yapılıp yapılmadığının tespitini sunar. Net bir perspektifte ifade edilecek olunursa; karşıtsal çözümleme işlemi neticesinde ulaşılan ön bilginin isabetli olup olmadığını tayin etmek için hata çözümlemesine dayanan güçlük sıra düzenlemesi, talebelerin karşılaştığı gerçek güçlük derecesini yansıtır.

Sonuç itibarıyla hata çözümlemesine başvurmaksızın sadece karşıtsal çözümlemeden elde edilen bulgularla aksiyon almak doğru bir teşhis değildir. Aynı minvalde karşıtsal çözümleme olmadan yalnızca hata çözümlemesinin kâfi olacağı kanaati de doğru bir yaklaşım değildir. İki yöntemi birbirinin alternatifi olarak kullanmaktan ziyade, önceden güçlükleri tahmin edebilecek karşıtsal çözümlemeyi ve bu tahminlerin doğruluğunu ispatlayamaya yarayan hata çözümlemesini bir arada kullanmak daha yerinde bir işlemdir.

3.2.5. Güçlük Sıra Düzenlemesi

Karşıtsal çözümleme ekseninde güçlük sıra düzenlemesi, hedef dilin kazanımı işleminde karşılaşılmaması muhtemel güçlüklerin kategorize edilmiş hâlidir. Bu işlemde iki dilin dilbilgisi karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırma neticesinde adı geçen iki dil arasında ulaşılan benzer ve farklı yönler tayin edilir. Benzer yönler, her iki dilde birden bir unsurun ya da eşleniğinin olmasıdır. Farklı yönler ise bir unsurun her iki dilden tek birinde olmasıdır.

¹⁴⁹ Younes, Bashar, *Edevâtu'l-İstifhâm fi'l-Lugati'l-Arabiyye ve't-Türkiyye -ed-Dirâsetu't-Tekâbuliyye-*, s.11.

Bu işlemde karşılıklı çözümlemenin esas alındığı güçlü görüş uyarınca yabancı dil edinimi sırasında bireyin anadiline benzerlik gösteren unsurlar kolay, farklılık gösteren unsurlar ise zor gelir. Bu itibarla yabancı dil kazanımı sürecinde olan talebenin en çok zorlandığı konuları anadilinde karşılığını bulamadığı konular oluşturmaktadır. Bu negatif durum bireyin kendi içinde anadili aktarımına neden olmaktadır. Dolayısıyla iki dil arasındaki farklı yönler çoğaldıkça anadilden hedef dile aktarım artmaktadır.

Aşağıda Robert P. Stockwell, J. Donald Bowen ve John W. Martin eliyle yazılan *The Grammatical Structures of English and Spanish Sixth Edition* adlı eserde 11. sırada *Hierarchy of Difficulty* bölümünde gramer kategorilerinin güçlük sıra düzenlemesi tablosu yer almaktadır.

Tablo 3.6. Güçlük Sıra Düzenlemesi¹⁵⁰

Kategori	Güçlük Derecesi	Anadil	Yapısal Benzeşme	Fonksiyonel / Semantik Benzeşme	Hedef Dil
I	1	Ø	≠		Ob
	2	Ø	≠		Op
II	3	Op	≠	=	Op
	4	Ob	≠	=	Ob
	5	Op	≠	=	Ob
	6	Ob	≠	=	Op
III	7	Ob	≠		Ø
	8	Op	≠		Ø
IV	9	Op	=	≠	Op
	10	Ob	=	≠	Ob
	11	Op	=	≠	Ob
	12	Ob	=	≠	Op
V	13	Op	=	=	Op
	14	Ob	=	=	Ob
	15	Op	=	=	Ob
	16	Ob	=	=	Op

¹⁵⁰ Robert P. Stockwell, J. Donald Bowen ve John W. Martin, *The Grammatical Structures of English and Spanish Sixth Edition*, The University of Chicago Press, Chicago, 1973, s.284.

Üstteki tabloda, (Ø) simgesi bulunmamayı, (Op) Optional Choice *Opsiyonel Seçim*, (Ob) Obligatory Choice *Zorunlu Seçim* anlamlarını bildirmektedir. Tablo içerisindeki yatay bölümler iki dil arası benzeşmenin ana sınıflarını ifade etmektedir. Bu bölümler 1-5 arası güçlük sıra düzenlemesine göre dizaynedilmiştir ve kategoriksel başlık altına alınmıştır. Söz konusu 1-5 arası bölümler kendi içlerinde güçlük derecesi kademelerinde tekrar bölümlere ayrılmıştır.

Bu çerçevede güçlük sıra düzenlemesi 5 kategori ve 16 basamakta ele alınmıştır. Tablodaki 5 kategorinin özeti şu şekildedir:

- I. Anadilde benzeşmenin bulunmaması.
- II. Yapısal benzeşmenin bulunmaması, fonksiyonel/semantik benzeşmenin bulunması.
- III. Hedef dilde benzeşmenin bulunmaması.
- IV. Yapısal benzeşmenin bulunması, fonksiyonel/semantik benzeşmenin bulunmaması.
- V. Yapısal ve fonksiyonel/semantik benzeşmenin bulunması.¹⁵¹

Yukarıdaki bilgilerden hareketle I. ve II. kategorilerin en kalıcı ve en kaçınılmaz güçlükleri beyan ettiği söylenebilir. III. ve IV. kategorilerin ise öğrenmenin başlangıç dönemlerinde önem arz ettiği kaydedilmektedir. Son olarak V. kategorinin herhangi bir güçlüğü bulunmadığına işaret etmesi göze çarpmaktadır.

3.3. İlgili Çalışmalar

3.3.1. Tezler

YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan araştırmada Türkiye'deki üniversitelerde karşıtsal çözümlemeyle ilgili alanda yapılan bilimsel tezlerin, doktora ve yüksek lisans şeklinde iki ayrı gruba bölünerek güncel olandan geriye doğru sıralanışı aşağıdaki gibidir:

3.3.1.1. Doktora Tezleri

Arapça-İngilizce

Arapça ve İngilizce karşıtsal çözümleme ya da Arapça ve İngilizce karşılaştırmalı dilbilim ile alakalı YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde herhangi bir doktora tezi bulunmamaktadır.

¹⁵¹ Robert P. Stockwell, J. Donald Bowen ve John W. Martin, *a.g.e.*, s.285.

Arapça-Türkçe

1. 2024 Yılı, Muhammed Kaddur → “Arapça ve Türkçe’nin Gramer Açısından Karşılaştırılması (Mansub İsimler Bağlamında)”
2. 2023 Yılı, Sibel Dokuyucu → “Arapça ve Türkçede Fiilimsilerin Karşıtsal Çözümlemesi”
3. 2022 Yılı, Mahmut Şuş → “Anadili Arapça Olmayanlara Söylem Anailizi Yönteminden Yararlanma Arapça ile Türkçe Arasında Karşılaştırmalı Çalışma”
4. 2014 Yılı, Cemal Işık → “Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ile Türkçe’nin Karşılaştırılması”
5. 2007 Yılı, Tahirhan Aydın → “Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi -Karşıtsal Çözümleme-”
6. 2004 Yılı, Resul Sevinç → “Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi”

Arapça-Diğer Diller

1. 2019 Yılı, Osman Aktaş → “Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ve Farsçanın Karşılaştırılması”

3.3.1.2. Yüksek Lisans Tezleri

Arapça-İngilizce

1. 2021 Yılı, Ahmet Erkam Selvi → “Arapça ve İngilizcedeki Edilgen Yapıların Karşıtsal Çözümlemesi”
2. 2021 Yılı, Yazan Akram Saleh Al Bakr → “Similarities and Differences Between Arabic and English Idioms and Proverbs”
3. 2018 Yılı, Abdul Ghani Ali Ahjary → “Evcuhu’t-Teşâbuhî Beyne’l-Lugateyni el-Arabiyye ve’l-İngilizîyye fî’n-Nahv ve’s-Sarf”
4. 2016 Yılı, Süheyla Sarıaydın Atay → “Arapça Zamanlarla İngilizce Zamanların Karşılaştırılması”
5. 2015 Yılı, Figen Kervankaya → “Arapça ve İngilizce Bağlaçların Karşıtsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi”

Arapça-Türkçe

1. 2023 Yılı, Ökkeş Hengil → “Arapça ve Türkçede İçinde Renk Adları Geçen Deyimlerin Karşıtsal Analizi”
2. 2022 Yılı, Farıda Ahmadova → “Azerbaycan Türkçesi ve Arapça Cümle Yapılarının Karşılaştırılması”
3. 2022 Yılı, Memet Yusufoglu → “Arapça ve Türkçe Şart Edat ve Kipinin Karşıtsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi”
4. 2017 Yılı, Namık Özgeçit → “Arapça ve Türkçede Ünlü ve Ünsüzlerin Birbirlerine Etkisi -Karşıtsal Çözümleme-”
5. 2015 Yılı, Gülten Melek Çelik → “Türkçe Arapça İsm-i Mevsûl, İzafet, Sıfat, Hâl ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi”
6. 2013 Yılı, Harun Gündüz → “Karşılaştırmalı Dilbilim Açısından Arapça ve Türkçede Yan Cümleler”
7. 2009 Yılı, Hassan Z. Yonis → “Arapça ve Türkçede İstisnâ Edatları Karşıtsal Çözümleme”
8. 2008 Yılı, Bashar Younes → “Edevâtu’l-İstifhâm fi’l-Lugati’l-Arabiyye ve’t-Türkiyye -ed-Dirâsetu’t-Tekâbuliyye-”
9. 2008 Yılı, Zübeyt Nalçakan → “Arapça ve Türkçede İsim ve Fiil Cümlesinin Karşılaştırılması”
10. 2007 Yılı, Mehtap Cantürk → “Arapça ve Türkçedeki Ad Tamlamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Karşıtsal Çözümlemesi”
11. 2006 Yılı, Ayşegül Seymen Koç → “Arapça ve Türkçede Zamirler -Karşıtsal Çözümleme-”
12. 2005 Yılı, Betül Can → “Arapça Öğretiminde Harf-i Cerler Kullanım Alanları ve Türkçede İsm-in Hâlleri -Karşıtsal Çözümleme-”
13. 1997 Yılı, Mehmet Ali Şimşek → “Arapçada Zaman Kalıpları, Kullanım Alanları ve Türkçedeki Zamanlarla Karşılaştırılması”
14. 1989 Yılı, Ahmet Kazım Ürün → “Arapçada Bağlaçlar”

Arapça-Diğer Diller

1. 1987 Yılı, Musa Duman → “Yapıları ve Kullanışları Bakımından Arapça ve Farsça Tamlamalar”

3.3.2. Makaleler

Yapılan araştırmada Türkiye’deki dergilerde karşıtsal çözümlemeyle ilgili Arapça-İngilizce ve Arapça-Türkçe alanında yayımlandığı tarafımızca tespit edilebilien bilimsel makalelerin güncel olandan geriye doğru sıralanışı aşağıdaki gibidir:

Arapça-İngilizce

1. 2023 Yılı, Ahmet Erkam Selvi → “Arapça - İngilizce İsim Tamlamalarının Yapısal ve Kavramsal Analizi”
2. 2016 Yılı, Figen Kervankaya → “Pedagogik Önerilerle Birlikte İngilizce ve Arapçadaki Temel Edatların Karşıtsal Çözümlemesi”

Arapça-Türkçe

1. 2024 Yılı, Faruk Şen ve Erdiñ Doğru → “Arapça ve Türkçede Edilgen Yapıların Karşıtsal Çözümlemesi”
2. 2023 Yılı, Ökkeş Hengil ve Erdiñ Doğru → “Arapça ve Türkçede Kırmızı Renk Deyimleri”
3. 2022 Yılı, Osman Aktaş → “Türkçe ve Arapçada Durum Zarfları -Karşılaştırmalı Çalışma-”
4. 2021 Yılı, Zeynep Ertürk ve İbrahim Şaban → “Günümüz Türkiyesinde Arapça ve Türkçe Karşıtsal Çözümleme”
5. 2016 Yılı, Cihaner Akçay → “Arapça Konuşma Öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi”
6. 2010 Yılı, Tahirhan Aydın → “Arapça ve Türkçede Sesler -Karşıtsal Çözümleme-”
7. 2003 Yılı, Emrullah İşler → “Arapça ve Türkçede Zamanlar -Karşıtsal Çözümleme-”
8. 2002 Yılı, Emrullah İşler → “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”
9. 2002 Yılı, Emrullah İşler → “Arapça ve Türkçede Ortaçlar -Karşıtsal Çözümleme-”

10. 2001 Yılı, Emrullah İşler → “Türklerin Arapçanın Ünsüzlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”

11. 2001 Yılı, Emrullah İşler → “Türklerin Arapçanın Ünlülerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”

12. 2001 Yılı, Cihaner Akçay → “Arapça Yazılı Anlatım Öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi”

13. 1996 Yılı, Emrullah İşler → “Arapça Öğreniminde Türkçeden Anlam Bilgisi Düzeyinde Yapılan Olumsuz Aktarım”

4. ARAPÇADA CÜMLE YAPISI

4.1. Arapçada Cümle Kavramı

Akılda oluşan eden bir düşüncüyü, fikri, tasavvuru, sanıyı ve hissiyatı ifade etmede kullanılan her bir kelime; isim, fiil ve harf olmak üzere cümleyi oluşturan bileşendir. Duygu ve düşünceler lâfızların ve edatların bir araya gelerek anlamlı bir cümle yaratılmasıyla beyan edilir. Bir yapının cümle addedilmesi, terkip olması ve müstakil bir mânayı imâ etmesi diğer bir ifade ile anlamlı bir mesaj içerisi sayesinde olur. Birbirleriyle bağlantılı sözcüklere terkip denir.¹⁵² Bu yaklaşımla yalnızca *اضمحل* deyip devamını getirmediğimizde veya *الزوال* deyip hüküm bildirecek olan başka bir sözcük kullanmadığımızda, bir terkip oluşmaması hasebiyle bu ifadeler bir kelâm *cümle* olarak değerlendirilemez.¹⁵³ Çünkü mânalı bir terkip kuramazlar. Bu takdirde sözü oluşturan sözcüklerin öbekler hâlinde olması zaruridir. Bir araya getirilen kelimeler terkip oluşturdıklarında söz öbeği olurlar. Böylelikle kelimeler söz öbeklerini, söz öbekleri de cümleleri oluşturan unsurlardır. Söz öbeklerinin biçimlendirdiği bu cümleler, yargı bildirerek bir sezgi ve fikri açıklayan basit ya da birleşik cümleler olarak ifade edilebilirler. Bu basit ya da birleşik cümleler, cümleyi kuran kişinin isteğine uyarak müspet yani olumlu ya da menfi yani olumsuz yapıda olabilir. Daha önce ifade edildiği üzere cümleler kelime terkiplerinden meydana gelir.¹⁵⁴ Ancak bu kelimeler cümle içinde gelişigüzel bir şekilde bulunmazlar. Her lâfzın cümle içinde bir işlevi vardır. Yani her tür kelimenin cümle içinde üstlenebileceği kendisine has işlevi vardır.¹⁵⁵ Arapçada cümleler isim, fiil ve harf unsurlarından oluşur denilebilir. İsim, fiil ve harf gibi kelimelerden bir araya gelen bir söz mânalı ise buna mufid yani anlamlı cümle *الجملة المفيدة* denilir.¹⁵⁶ Faydalı cümle, muhataba tam bir mâna bütünlüğünü aktarmak üzere en az iki sözcükten oluşan cümledir. Arapçada *Kelâm* cümle anlamına gelir. Ahmed el-Hâşimî'ye göre dilciler katında kelâm sözdür.¹⁵⁷ İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf'a göre dilde kelâm müspet cümleye verilen isimdir.¹⁵⁸

¹⁵² A. Zehra Şerbetçi, Ebru Bardakçı ve Zeynep Atay, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, Temir Yayınları, İstanbul, 2019, s.24.

¹⁵³ Yaşar Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Eser Yayıncılık, Erzurum, 2019, s.466.

¹⁵⁴ Alî el-Cârim ve Mustafa Emin, *en-Nahvu 'l-Vâdiḥ fî Kavâidu 'l-Lugati 'l-Arabiyye li Medârisi 'l-Merḥaleti 'l-Ülâ*, Dâru'l-Mârif, Kahire, 1983, s.15.

¹⁵⁵ Ahmet Aslan, *Nahiv İlmi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2012, s.8.

¹⁵⁶ Resul Sevinç, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013, s.19.

¹⁵⁷ Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, t.y., s.9.

¹⁵⁸ İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf, *Şerḥu Katri 'n-Nedâ ve Bellû 's-Sadâ*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009, s.27.

Mustafa el-Galâyînî'ye göre kelâm kendisine yeten tam mânalı faydalı cümledir.¹⁵⁹ Bu yaklaşımla kelâm dendiğinde akıllarda cümle anlamı oluşması gerekir.

Bu tanımlamalar ışığında hangi tarz cümle olursa olsun eğer cümle basit cümleyse en az özne ve yüklem yapısından oluşur. Basit cümlede hiçbir öge cümlecik olamaz.¹⁶⁰ Eğer cümle birleşik cümle yapısına sahipse orada *Ana Cümle* ve *Yan Cümle* unsurlarını beraber görmek mümkündür. Bir cümlemin ögelerinden biri veya birkaçı cümlecik ise, o cümleye birleşik *murekkeb* cümle denir.¹⁶¹ Birleşik cümlelerde yargıyı bildiren ve yardımcı unsurları anlam bütünlüğü içerisinde bir araya toplayan yüklem bulduğu bölüme *Ana Cümle* denir. Birleşik cümlelerde, ana cümlemin mânasına destek olan sıfat cümlecikleri, isim cümlecikleri ve zarf cümleciklerinin bir araya gelmesiyle oluşan cümlelere *Yan Cümle* adı verilir.¹⁶² Yan cümleye cümlecik de denir ve bir isim veya zamiri tarif etmek, açıklamak veya sınırlamak amacıyla kullanılır.¹⁶³ Gerek birleşik fiil cümlesi gerek birleşik isim cümlesinde temel ve yan cümleler bulunmaktadır.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.27.

¹⁶⁰ Osman Şahin, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2019, s.19.

¹⁶¹ Osman Şahin, *a.g.e.*, s.19

¹⁶² Mehmet Hengirmen, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, s.355-356.

¹⁶³ Soner Akdağ, *Arapçanın Dilbilimsel Tipolojisi*, Fecr Yayınları, Ankara, 2023, s.194.

¹⁶⁴ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2021, s.146.

Arapça Basit Cümle Yapısı

Arapça Birleşik Cümle Yapısı

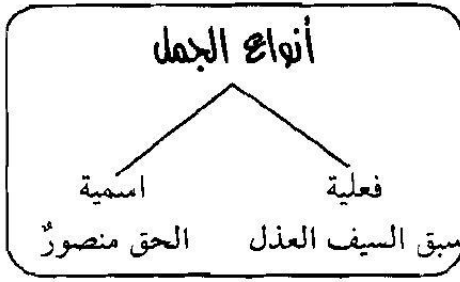

Şema 4.1. Arapça Basit ve Birleşik Cümle Yapıları

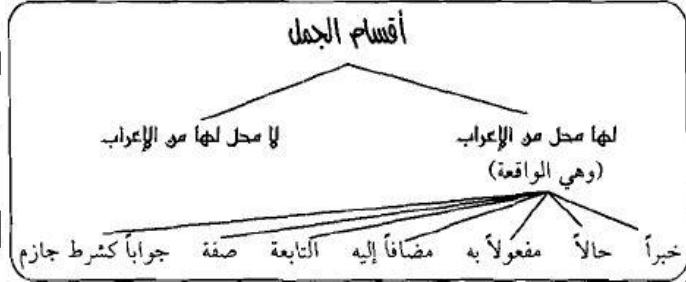
Arapça klâsik kaynaklarda cümleler modern dizgede kullanılan dilde görüldüğü gibi *الجملة البسيطة* *Basit Cümle* ya da *الجملة المركبة* *Birleşik Cümle* şeklinde görüldüğünü söylemek biraz zordur. Fakat bu durumu izâh edebilecek terimler kullanılmıştır. *الجملة الكبرى* *Cümle-i Kubra* ve *الجملة الصغرى* *Cümle-i Suğra* terimleri göz önüne çıkmaktadır.¹⁶⁵ Cümle-i Kubra terimi, çağdaş dil uzmanlarının cümle çeşitlerinde kullandıkları birleşik cümle içerisindeki ana cümle terimine denk düştüğünü söylemek mümkündür. Cümle-i Suğra ise birleşik cümle içerisindeki yan cümle terimini bire bir karşılama da bazı noktalarda karşıladığını dile getirmek uygundur. Cümle-i Suğra olgusunun isim cümlesi olarak, fiil cümlesi olarak ve şibih cümle olarak geldiği sabittir. Örneğin; *جنگيز قام أخوه* *Cengiz'in kardeşi ayakta*, *جنگيز قام أخوه* *Cengiz'in kardeşi ayağa kalktı*, *جنگيز في الحصن* *Cengiz hisarda*. Bu örneklerden de anlaşıldığı

¹⁶⁵ Fahrüddîn Kabâve, *İ'râbu'l-Cumel ve Eşbaḥu'l-Cumel*, Dâru'l-Kalemi'l-Arabî, Halep, 1989, s.25. ve Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâi, *el-Cumletu'l-Arabiyye Telîfuhâ ve Aksâmuhâ*, Dâru'l-Fikrî, Amman, 2007, s.168.

üzere kubra cümlesi muhtedânın da içine dâhil olduğu cümle olurken suğra cümlesi cümlelerin haber kısmı olmaktadır. Bu münasebetle cümlelerin tamamı cümle-i kubra olurken sadece haber kısmı cümle-i suğra olmuştur. Daha önce değinildiği gibi modern dildeki terimlerle bire bir örtüşmemektedir. Lâkin yine de zihinlerde temel ve yan cümle olgularının oluşmasında katkı sağlamaktadır. Nitekim klâsik kaynaklarda fiil cümlesi içerisinde yan cümle olarak görev alan sıfat ve hâl cümleleri suğra cümlesi muhtevasında değerlendirilmemiştir.¹⁶⁶ Günümüzde Arapçada birinin ötekine bağlı olduğu iki yargıdan oluşan cümlelere *الجملة المركبة Murekkeb Cümle* denir.¹⁶⁷ İngilizceyi Arapça anlatan kaynaklarda ise *الجملة المعقدة Kompleks Cümle* şeklinde terimselleştirilmiştir.¹⁶⁸ Mustafa el-Galâyînî ise cümleyi; isim cümlesi, fiil cümlesi, i'râbdan mahallî olan ve i'râbdan mahallî olmayan şeklinde dört grupta ele almıştır.¹⁶⁹

Şema 4.2. Arapça Cümle Türleri

Şema 4.3. Arapça Cümle Kısımları¹⁷⁰

Kurulan bir cümle içerisinde lâfızların ne kadar fazla olduğunun bir ehemmiyeti yoktur, önemli olan bir araya toplanan lâfızların mânalı bir mesaj içermesidir. Her cümlelerin kendisine ait temel cümle öğeleri vardır ve cümle içerisinde yer almasıyla cümle mâna kazanır. Fakat cümledeki anlam genişlemesine paralel olarak cümle içerisine yeni öğeler eklenebilir. Bazı cümleler zaman belirtir bazıları ise zaman belirtmez, sadece bir oluş belirtir. Bunların yanı sıra Arapçada soru cümleleri iki türlü yapılıdır. Bunlar inşâ cümleleri içerisinde istifhâm alt başlığında ele alınmıştır.

¹⁶⁶ Kızılkaya, Yakup, "Arapçada Murekkep Cümlelerin Kapsamı", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 16, Sayı:16, s.122-146, 2019.

¹⁶⁷ İbrahim Muhammed Abbade, *el-Cumletu'l-Arabiyye*, Mektebetu'l-Âdâb, Kahire, 2002, s.139.

¹⁶⁸ Tâhir el-Bayâtî, *el-Lugatu'l-İngilizîyye bi Tariha Mubassata*, AuthorHouse, Bloomington, 2014, s.230.

¹⁶⁹ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.714.

¹⁷⁰ Mustafa el-Galâyînî, *a.g.e.*, s.715.

Arapçada etken yapı gibi edilgen yapı da kullanılmaktadır. Bütün fiil kalıplarının, hariç hem mucerred hem mezîd iki çatısı vardır, Bunlar; etken ve edilgen fiillerdir.¹⁷¹ Arapçada edilgen yapı الفعل المبني للمجهول kavramı yaygın olmakla beraber bu kavrama karşılık gelebilecek 10'un üzerinde kavram bulunmaktadır.¹⁷² Arapçada edilgen çatıya fiil kökündeki hareketlerin değiştirilmesiyle ulaşılır. Örneğin; دَبَّرَ المؤامرة. *Komplo kurdu.* cümlesi etken yapıyla bir cümledir ama دُبِّرَتِ المؤامرة. *Komplo kuruldu.* cümlesi edilgendir. Bunlarla birlikte Arapçada edilgen çatı modern dilde güncel bir formülasyona daha sahiptir. تم/جرى + المصدر yapısı ile de edilgen çatıya ulaşılmaktadır. Örneğin; تم إنجاز المهمة. *Görev tamamlandı.*

Arapçada belâgat ilminin bir kolu olan علم المعاني *Meânî İlmi*; muktezâ-yı hâl'e yani koşuluna ve yerine uygun olarak ifade edilen Arapça sözlerin, kendisi vasıtasıyla marûf olduğu bir ilimdir. Durumun ve hâlin değişkenlik göstermesiyle sözün ve lâfzın şekilleri de değişiklik gösterir. Meânî ilmi bağlamında cümle haber ve inşâ şeklinde iki kısımdır.¹⁷³ Sözlerin hepsi ya haberî cümle ya da inşâ cümlesi çatısında tamamlanır.

4.1.1. Haberî Cümle

Arapçada bir sözü söyleyen kişiye; hakikâti söyledi ya da yalan söyledi gibi fikir beyan edebileceğimiz her kelâma, haber denir. Örneğin; بَلَغَ حسن. *Hüseyin ikamet edendir.* Hasan yuttu. Şayet ağızdan çıkan bir söz, bir yargı, bir cümle sürrealizimden uzaksa ve gerçeklikle örtüşüyorsa onu söyleyen kişi sözünde doğrucudur. Örneğin; العلم مفيد. *İlim yararlıdır.* Öte yandan söylenen bir söz dile getirilen bir yargı ya da cümle gerçeklikten uzaksa onu söyleyen kişi sözünde yalancıdır. Ayağa kalkmadığı hâlde قام خير الله. *Hayrullah ayağa kalktı.* demek gibi. Bu kapsamda haberin hakikâtle örtüşmesindeki maksat, onun gerçekliğe tensip edilmesidir. Yalan olmasındaki maksat ise onun hakikâtle uyuşmamasıdır. Bu durumda Tamir ikamet edendir. cümlesinin mânasından anlaşılan hüküm gerçeklikle bağdaşırsa bu cümle müspettir, gerçeklikle bağdaşık değilse yalandır demek yerinde bir tespit olacaktır. Cümle Musned ve Musnedun İleyh olan iki esasi kısımdan oluşur.¹⁷⁴ Haber

¹⁷¹ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 1.c., Cambridge University Press, Cambridge, 1898, s.49.

¹⁷² Karataş, Yusuf, “İşlevleri Açısından Arapçada Edilgen Yapı”, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl 17, Sayı:55, s.277, 2013.

¹⁷³ Kayapınar, Mustafa, *Belâgatta Talebî İnşâ*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006, s.36

¹⁷⁴ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâi, *el-Cumletu'l-Arabiyye Telîfuhâ ve Aksâmuhâ*, s.13.

cümlelerinde birinci kelimeye musnedun ileyh, ikinci kelimeye ise musned denir. Cümlenin bu iki temel ögesi dışında kalan; muzâfun ileyh ve sıla cümlesi hariç diğer unsurlara *Kayıt* denir.¹⁷⁵

Haber cümlesinin kullanımı genelde iki amaca dayanır. Bunlardan birincisi mesajı hedef dinleyiciye nakletmek içindir. İkincisi ise konuşan kişinin dinleyici tarafından içeriği bilinen mesajı, kendisinin de bildiğini belirtmesi içindir. Yani birinci amaç cümlenin içerdiği yargıyı muhataba aktarmaktır. Bu gayenin adına *Fâidetü'l-Haber* denir. İkinci amaç hükmü bilinen muhataba, konuşmacının da onu bildiğini belirtmektir. Bu gayeye de *Lâzimu'l-Fâide* denir.¹⁷⁶ Oysa biz, konuşma çerçevesinde dinleyiciye hükmü açıklamada ve ilgili hükmü konuşmacının da bildiğini açıklamayı kast etmeyip sırf başka ve değişik amaçlar kasteden farklı çeşitte birçok haber cümlesiyle karşılaşırız. Öyle ki haber cümlesi, kimi zaman merhamet ve af dilenmek, zayıf ve güçsüz olduğunu itiraf etmek, üzüntüsünü, acısını ve kederini tabir etmek, övünmek ve kıvanç duymayı beyan etmek, azarlamak ve kızmak, tenbih etmek ve uyarı yapmak ve nihai olarak nasihat ve öğüt amacıyla tercih edilir.

4.1.2. İnşâ Cümlesi

الإِنشَاء *İnşâ* kelimesi sözlükte inşâ etmek, yapmak, icat etmek, yoktan halk etmek anlamlarına gelmektedir. Terim olarak inşâ sözcüğü sahîh ve yalan ihtimali olmayan cümleleri tabir etmek üzere kullanılır. Haberin mukabili olarak inşâ kavramı, kaynakların birçoğu tarafından yalnızca kendi mâhiyeti bakımından hakikî veya asılsız anlamları yüklenemeyen söz şeklinde tanımlanmaktadır. İnşâ ifadelerinde bir şeyin gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesine bağlı olumlu veya olumsuz bir haber vermedurumu, bahse konu olmamasından ötürü inşâ cümlelerinin icrâsı sırasında, dış dünyada uyumlu olacakları veya olmayacakları somut bir gerçeklik mevcut değildir.¹⁷⁷ İnşâ cümleleri zikredildiği sırada dış dünyadaki bir varlık söz konusu olmadığından gerçek ve yalan lâfız olamayışı tabiatının bir gereğidir.¹⁷⁸ Kısaca içinde doğrulama ve yalanlama ihtimalinin olmadığı kelâmdır.¹⁷⁹ İnşâ cümlesinin pek çok çeşidi vardır.

¹⁷⁵ Nusrettin Bolelli, *Belâgat Beyân-Meânî-Bedî 'İlimleri*, Pasifik Ofset Yayınları, İstanbul, 2015, s.191.

¹⁷⁶ Tacettin Uzun, vd., *Anlatımlı Belâgat*, Sebat Ofset Matbaacılık, Konya, 2013, s.27.

¹⁷⁷ Irmak, Mustafa, *Arap Belâgatında Haber-İnşâ Meselesi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, s.126.

¹⁷⁸ Abduh Abdu'l-Azîz, Kalkile, *el-Belâğatu'l-İstilâhiyye*, Dâru'l-Fikrî'l-Arabî, Kahire, 1992, s146.

¹⁷⁹ Ahmed el-Hâşimî, *Cevâhîru'l-Belâga*, Hindawi Publishing, London, 2019, s.79.

4.1.2.1. Emir

الأمير Emir kelimesi, kudret ve yetkiyi elinde bulunduran bir merci tarafından istenilen bir hareketin icra edilmesi ya da yerine getirilmesi gayesiyle, alt ya da ast konumundaki kişiye yöneltilmiş ve aktarılmış bir beyanı irade şeklinde tanımlanabilir. Emir fiili ise; konuşma zarfından sonra gelmesi gereken şeydir.¹⁸⁰ Örneğin; كَلِمَ Kalk, اجلس Otur, اخرج Çık, جئ Gel, اذهب Git. Bu ilimde emir fiili iltimas, dua, irşad, taciz, tehdit gibi anlamlar içerebilir.

4.1.2.2. Nehy

النهي Neyh kelimesinin Türkçesi yasaklama anlamına gelmektedir. Tanım olarak; genellikle maddi ve mânevî suretle dinleyiciden üst bir mertebede konumlanan bir şahsın ya da maddenin dinleyiciye bir işi yapmamasını dile getirmesidir. Bir şeyden zoraki surette uzak durulmasını talep etmek.¹⁸¹ Nehy Arapçada genelde olumsuz emir şeklindedir ve muzâri fiilin başına لا olumsuzluk edatı getirilerek yapılır. Örneğin; لا تَقَم Kalkma, لا تجلس Oturma, لا تخرج Çıkma, لا تجئ Gelme, لا تذهب Gitme.

4.1.2.3. İstifhâm

الاستفهام İstifhâm kelimesinin Türkçesi soru mânasını vermektedir. İstifhâm kelimesi istif'al babından türeyen استفهم anlamaya çalışmak, anlamak istemek, bilinmeyeni bilmeye çalışmak fiilinin mastarıdır. Terimsel olarak; bir şeyi bilmek istemektir.¹⁸² İstifhâm için Arapçada fiilin zamanı gözetilmeksizin fiilin başına gelen هل - أ - كيف - كم - أي - أئى - أين soru edatlarından istifade edilmektedir. Örnek olarak; هل استغل؟ Kaç dirhem? كم درهم؟ İtaat ediyor musun؟ هل تطيع؟ Kullandı mı؟

¹⁸⁰ Ahmet Ali Ömer, *İlmu's-Sarf*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2017, s.54.

¹⁸¹ Ahmed el-Hâşimî, *Cevâhîru'l-Belâga*, s.85.

¹⁸² Hafnî Bik Nasîf, Muhammed Bik Diyab, Şeyh Mustafa Tumum, Mahmut Efendi Ömer ve Sultan Bik Muhammed, *Kavâidu'l-Lugati'l-Arabiyye fi'n-Nahv ve's-Sarf ve'l-Belâga li Telâmîzi'l-Medârisi's-Sâneviyye*, Dâru'z-Zâhiriyye, Kahire, 1930, s.110.

4.1.2.4. Temennî

التمنى *Temennî* kelimesi Arapçada تَفَعَّل babına ait تَمَنَّى fiilinin mastarıdır. Sözlükte istemek, ummak, ümit etmek anlamına tekabül etmektedir. Terimsel olarak; temennî kelimesi gerçekleşmesi neredeyse imkânsız ya da vukûsu uzak olan şeyi dilemektir.¹⁸³ Arapçada temennî için şu edatlardan faydalanılır; هل - لو - لعل. Örnek olarak; لَيْتَ المَعِيشَةُ أَشَدُّ بَسَاطَةً. *Keşke hayat basit olsa.* نحن ذاهبون في نزهة، لعلَّ الهواء طلق اليوم. *Biz pikniğe gidiyoruz, inşallah hava bugün açıktır.*

4.1.2.5. Nidâ

النداء *Nidâ* lügâta seslenişte bulunma, seslenme gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak nida kelimesi أَدْعُو fiiline alternatif kullanılan bir edatla sözü dile getiren şahsın, dinleyicinin kendisine doğru yönelmesini rica etmesidir. Bir başka tanımla; kavramsal olarak munâdâ yönelmek ya da birini çağırmaktır ve nidâ harflerinden birisiyle onu dikkate sevk etmektir.¹⁸⁴ Arapçada nida için sekiz tane edat kullanılır. Bunlar; يا - أيا - الهمزة - أي - آ - أي - هيا - وا. Örneğin; يا قلب! *Ey kalp!* أيا هذا! *Ey falan!*

4.1.2.6. Kasr

القصر *Kasr* kelimesi lügâta hapsetmek, tutmak ve tahsis etmek gibi anlamlarını yansıtır. Kendine bir şeyi tahsis eden kimse için قصر الشيء على نفسه. Kendisini Allah yolunda ibadete vakfeden birisi için قصر نفسه على عبادة ربه. Kavramsal olarak; Bir şeyi ya da bir vaziyeti başka bir şeye ya da duruma tahsis etmektir.¹⁸⁵ Tahsis edilen şeye مقصور عليه *Maksûrun* başka bir şeyin kendisine tahsis edildiği şeye ise مقصور *Maksûr* aleyhi söylemi kullanılır. Arapçada bu anlamı vermek için genelde şu edatlardan istifade edilir; إلا ... لا ... لكن - بل - إنما Örneğin; لا أطرش إلا بشأرك. *Beşşar'dan başka sağır yoktur.*

¹⁸³ Hafnî Bik Nasîf, Muhammed Bik Diyab, Şeyh Mustafa Tumum, Mahmut Efendi Ömer ve Sultan Bik Muhammed, *a.g.e.*, s.113.

¹⁸⁴ Muhamed Ahmed Kâsım Muhyî'd-Dîn Dîb, *û'lûmu'l-Belâga*, el-Muessesetu'l-Hadîsetu li'l-Kitab, Trablus, 2003, s.306.

¹⁸⁵ Mehmet Sadi Çöğenli, *Ayet ve Hadis Örnekli Arapça Belâgat*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2016, s.51.

4.1.2.7. Vasl ve Fasl

Vasl ve fasl, anlaşılmaları birbirine bağıntılı olan iki terimdir. Bunlardan birisinin iyi anlaşılması diğerrinin de iyi anlaşılması anlamına gelmektedir.¹⁸⁶

الوصل *Vasl* kelimesi sözlükte ulaşmak, bağlamak gibi anlamlara gelir. Terminolojik olarak; kelâmı oluşturan kelimeleri ya da cümleleri و *vâv* harfi gibi atıf harfleriyle birbirine iliştmek anlamını ihtiva eder. الفصل *Fasl* kelimesi sözlükte kesmek, koparmak, ayırmak, bölmek ve uzaklaştırmak gibi anlamara gelmektedir. Terimsel olarak; bir cümleyi öbür bir cümleye bağlamadan onları ayırma ya da ayrıştırma mânasını yansıtır.

4.1.2.8. İcâz, İtnâb ve Musâvât

الإيجاز *İcâz* kelimesi sözlükte أوجز kökünün mastar hâlidir. Kelime anlamı olarak bir şeyi çabuk icra etmek, sözü kısa kesmek, özetlemek gibi anlamlara gelmektedir. Terimsel olarak; yeterli miktarda lâfızla mânayı tam vermektir.¹⁸⁷ Başka bir tabirle; dinleyiciye nakledilmesi amaçlanan mesajı açık, net ve kısa bir biçimde iletmek suretiyle sayısı az kelimelerle muhtevaları fazla şeyleri izâh etmeye verilen isimdir.

الإطناب *İtnâb* kelimesi lügâtte أطنب kökünün mastar hâlidir. Kelime mânası olarak sözü uzatmak anlamını verir. Kavramsal olarak; herhangi bir durumda sözün daha yararlı olabilmesi maksadıyla alışılagelmiş söylemden daha fazla söylemlemeye verilen isimdir.¹⁸⁸

المساواة *Musâvât* kelimesi lügâтта ساءى fiilinin mastar hâlidir. Kelime anlamı olarak denk olmak, eşit olmak mânasını taşır. Terimsel olarak; kendisinden kastedilen herhangi bir anlamı ve mânayı kendisine denk düşen yani eşit olan miktarda kelimelerle izâh etmeye verilen isimdir.

Musâvât genel olarak kolay anlaşılması arzulanan şeyler için tercih edilmiştir. Bilimsel kitaplarda, yasama ve kanun maddelerinde, ülkeler arası yapılan antlaşmalarda, yönetmelikler ve tüzüklerde, dini hükümlerin şerhlerinde musâvât olgusuyla karşılaşmak muhtemeldir.

¹⁸⁶ Mehmet Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Belâgat*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2022, s.228.

¹⁸⁷ Mustafa Sâvî Cuveynî, *el-Belâgatü'l-Arabiyye Tesîl ve Tecdid*, Menşetu'l-Mârif, İskenderiyye, 1985, s.43.

¹⁸⁸ Mustafa Sâvî Cuveynî, *a.g.e.*, s.43.

4.1.2.9. Takdîm ve Tehîr

التقديم *Takdîm* kelimesi قَدَّمَ kökünden türemiş bir mastardır. Sözlükte sunmak, takdîm etmek, bir şeyi başka bir şeyin önüne almak gibi anlamlara gelir. Terminolojik olarak; Arapçada bir ibareyi başka bir ibarenin önüne almaktır, bir sözü başka bir sözden önce söylemektir.

التأخير *Tehîr* kelimesi أَخَّر kökünden türemiş bir mastardır. Lügâtte bir şeyi başka bir şeyin arkasına almak, bir işi geciktirip ertelemek, sonraya bırakmak gibi anlamları taşır. Terimsel olarak; bir sözü başka bir sözden sonra söylemektir.

Takdîm ve Tehîr'e örnek olarak şu cümleyi vermek münasip olacaktır:

أكرم عمرُ الضيف وأكرم الضيف عمرُ. → Ömer misafire ikramda bulundu, misafire Ömer ikramda bulundu.

4.1.2.10. Zikir ve Hazf

الذكر *Zikir* kelimesi ذَكَر kökünün mastar hâlidir. Lügâtte herhangi bir şeyi belirtmek, demek, açıklamak, anmak gibi mânalara gelmektedir. Bir meânî terimi olarak; söylenilmesi icap etmeyen sözün ibârede zikredilmemesidir.¹⁸⁹

الحذف *Hazf* kelimesi حَذَف kökünden türetilmiş bir mastardır. Sözlükteki anlamı silmek, iptal etmek, atmak, düşürmektir. Kavramsal olarak; dile getirilmesi lüzumlu olmayan sözün ibâre içinde bulundurulmamasıdır. Örneğin; قُلْتُ عَلِيل. *Bana nasılsın dedi. Rahatsızım dedim.* Bu örnekte musnedun ileyh olan أَنَا zamiri hazfedilmiştir. Zira sökel olan az konuşur.

4.2. Arapçada Cümle Türleri

Arapçada cümle türleri temelde basit ve birleşik cümle olmak üzere iki kısma ayrılır. Arapçada basit cümle الجملة البسيطة diye adlandırılır. Birleşik cümle ise daha önce ifade edildiği üzere الجملة المركبة diye adlandırılır.

¹⁸⁹ Nusrettin Bolelli, *Belâgat Beyân-Meânî-Bedî 'İlimleri*, s.397.

4.2.1. Basit Cümle

Cümle içerisinde minimum bir tane özne ve bir tane yüklem barındıran yapıdır. Cümle, en az bir mübtedâ ve haberden ya da en az bir fiil ile fâilden veya en az bir fiil ile nâibu'l-fâilden meydana gelen yapıdır.¹⁹⁰ Diğer bir söylemle anlamlı bir cümlenin içerisinde asgari iki kelime barındırması lüzumludur. En az iki kelimedenden oluşur; زيد قائم ya da bir fiil bir isimden oluşur; قام زيد.¹⁹¹ Basit cümleler bir olayı, talebi ve hükmü büsbütün anlatan ve özne yüklem ikilisinden ibaret oldukları için anlam ihtiva eden cümlelerdir.¹⁹² Buna binaen ister bir isim, ister bir fiil isterse bir sıfatla başlasın tek bir bağımsız yargı içeren cümlelere الجملة البسيطة *Basit Cümle* denir.¹⁹³ Basit bir cümle başka bir cümlenin içerisinde bulunamaz yani başka bir cümlenin bileşeni olamaz. Nitekim içerisinde tek bir yargı bulunan cümle türüne basit cümle denir.

Basit Cümle Örnekleri

(1) بوابة برج لندن طويلة وضخمة.

Londra kalesinin kapısı uzun ve kocamandır.

(2) منذ العصور القديمة وحتى الوقت الحاضر تطفو كل السفن في البحار. ومن يدري. ربما يوما ما ستطفو السفن في الفضاء بتكنولوجيا متطورة.

Eski çağlardan günümüze kadar tüm gemiler denizlerde yüzmektedir. Kim bilir belki bir gün gelişen teknolojiyle gemiler uzayda süzülecek/yüzecek.

(3) أعلنت دائرة الأرصاد الجوية: الجو مشمس هذا الأسبوع.

Meteoroloji Dairesi şunu bildirdi: Bu hafta hava güneşli.

¹⁹⁰ Mehmet Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017, s.21.

¹⁹¹ İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf, *Şerhu Katri 'n-Nedâ ve Bellû 's-Sadâ*, s.54.

¹⁹² Mehmet Türk, *Arapça Dilbilgisi*, Hüner Yayınları, Konya, 2018, s.160.

¹⁹³ İbrahim Muhammed Abbade, *el-Cumletu 'l-Arabiyye*, s.136.

(4) عاد مستشار المبيعات القصير القائمة من دورة المياه.

Kısa boylu satış danışmanı wc'den döndü.

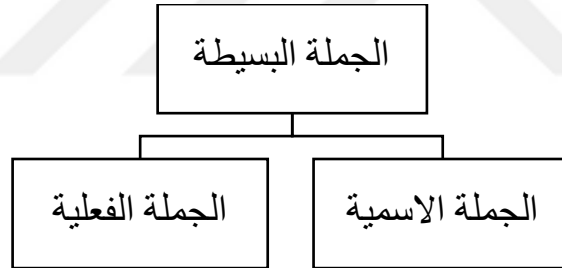
(5) اندثرت الديناصورات منذ 65 مليون سنة.

Dinozorlar 65 milyon yıl evvel yok oldular.

(6) الفتى الكسول يتسكع في الأزقة والشوارع الفارغة صباحا مساء.

Tembel genç sabah akşam boş sokaklarda ve caddelerde sürtüyor.

Arapçada cümleler zaman ifade etmiyorsa ve mutlak bir durum ya da oluş beyan ediyorsa bu cümleler isim cümlesi olurlar fakat zaman ifade ediyorsa bu cümleler fiil cümlesi olurlar. Cümle eğer isimle başlarsa isim cümlesidir ve eğer fiille başlarsa fiil cümlesidir.¹⁹⁴ Dolayısıyla Arapçada cümleler, isim cümleleri ve fiil cümleleri çatılarında sınıflandırılırlar.¹⁹⁵

Şema 4.4. Arapça Basit Cümle Türleri

4.2.1.1. İsim Cümlesi

Türkçede isim cümlesi, isim soylu kelimeler ve fiilimsiler aracılığıyla yüklem oluşturulduğu cümledir. Arapçada ise isimle başlayan cümleye isim cümlesi denir.¹⁹⁶ Genellikle cümle başında yer bulan mubtedâ ve mubtedâyı takip eden *haber* den oluşan en yalın

¹⁹⁴ Ârif Ahmet el-Haccâvî, *Kavâidu'l-Lugati'l-Arabiyye Şerh Şâmil Ma' Emsile*, Dâru's-Şark, Amman, 2001, s.33.

¹⁹⁵ Abdullah bin Ahmed el-Fâkihî, *Şerhu Kitâbi'l-Hudûd fi'n-Nahv*, Dâru't-Tedâmûn, Kahire, 1988, s.65.

¹⁹⁶ Ali Bulut, *Çeviri Teknikleri ve Başlıca Arapça Kalıplar*, İfav Yayınları, İstanbul, 2019, s.23.

cümle çeşididir.¹⁹⁷ Başka bir ifadeyle; isim cümlesi ilk lâfzın isim olduğu cümledir.¹⁹⁸ Örneğin; التصميم عصري. *Tasarım moderndir.* Kısaca isim cümlesi başta ismin geldiği cümledir.¹⁹⁹ Örneğin; إحسان حاضر. *İhsan geliyor.* Bununla birlikte içerisinde fiiller ve harfler barındırır. Bir kelimenin isim olduğu başına aldığı ال takısıyla, sonuna aldığı *tenvin* ile, ismin başında bulunan *nidâ* edatıyla, ismin cer harfî veya izâfet yoluyla, *kesra* işareti almasıyla, ismin muhtedâ, fâil veya muzâf olmasıyla belli olur. İsim sayılabilmesi için bir sözcükte bu simgelerden bir veya bir kaçının olması kâfidir.²⁰⁰

İsim kelimesi sözlükte; ad anlamının yanı sıra lakap, itibar ve prestij gibi anlamlara da gelmektedir. İsim kelimesinin kökünün ne olduğuyula alakalı dil uzmanları arasında ayrışan görüşler mevcuttur. Basralılar اسم kelimesinin السُّمُّ kelimesinden türemiş olduğu görüşünü savunurken, Kûfeliler ise bu sözcüğün الوَسْم kelimesinden türemiş olduğu görüşünü savunurlar.²⁰¹ السُّمُّ kökü sözlükte yükselmek, yüce olmak, ulu olmak gibi anlamlara gelirken الوَسْم kökü ise hayvanı dağlamak, damgalamak, işaretlemek gibi anlamlara gelmektedir.

Cümlelerin başladığı isme muhtedâ denir. Bir cümle sonuna haber gelmeden tamamlanmaz. Cümle sadece haberin gelmesiyle tamamlanabilir.²⁰² İsim cümleleri muhtedâ ve haber olmak üzere iki unsurdan ibarettir. Cümlelerin başında yer alan muhtedâ ile ifade edilmesi istihram edilen şey özne ve cümlelerin sonunda yer alan haber ile de kast edilen şey yüklemidir. İsim cümlesinde asli öğeler muhtedâ ve haberdur. Muhtedâ ve haber dışındaki cümlelerin diğer öğeleri ana cümlelerin özgün niteliğinde bir değişiklik yapmaz.

¹⁹⁷ Mehmet Hakkı Suçın, *Kavâid 'ul-Lugati 't-Türkiyye Meşruhân bi 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, Engin Yayınevi, Ankara, 2015, s.348

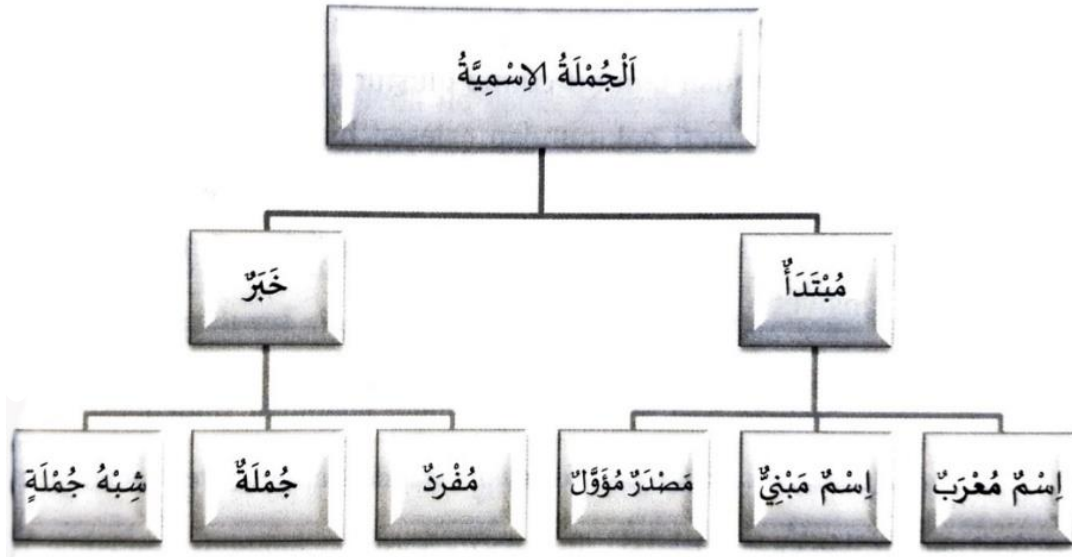
¹⁹⁸ Zahoor Ahmed, *Essentials of Arabic Grammar for Learning Quranic Language*, Darussalam Publishers & Distributors, Pakistan, 2008, s.59.

¹⁹⁹ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâî, *el-Cumletu 'l-Arabiyye Telîfuhâ ve Aksâmuhâ*, s.13.

²⁰⁰ Resul Sevinç, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, s.15-16.

²⁰¹ Selami Bakırcı ve Kenan Demirayak, *Arap Dili Grameri Tarihi*, s.72.

²⁰² Ârif Ahmet el-Haccâvî, *Kavâidu 'l-Lugati 'l-Arabiyye Şerh Şâmil Ma' Emsile*, s.33.

Şema 4.5. Arapça İsim Cümlesi Yapısı²⁰³

Bu bilgiler ışığında İbn Hişâm'a (ö.761/1359) göre هيهات العقيق! *Akik ne kadar uzak!* Örneğinde görüldüğü üzere isim fiille başlayan cümleler de isim cümlesidir.²⁰⁴ Bu çerçevede هيهات lâfzı mubtedâ olup mahallen merfû olurken العقيق lâfzı ise haber olur demek makûl bir söylemdir. Lâkin bazı dilbilimciler nezdinde *isim* fiil olarak, *lâfız* isim olarak kabul edilse de fiil niteliği barındırmasından kaynaklı başta geldiği cümle fiil cümlesi olarak kabul edilmektedir.

İbn Hişâm'a göre أ في الدار خليل؟ *Evdeki Halil mi?* أ عندك خليل؟ *Yanıdaki Halil midir?* cümleleri, خليل kelimesi fâil addedilirse bunlar zarf cümlesi olurlar. Bu yaklaşım kapsamında عندك ve أ في الدار kelimeleri genel oluş bildiren استقر vb. bir fiilin yerini almasından dolayı fiilin görevini üstüne almıştır. Bu bakımdan İbn Hişâm cümle kavramını isim, fiil ve zarf cümleleri olmak üzere üç şekilde ayırmıştır.

Çağdaş dilbilim uzmanlarından Temmâm Hassân geçmişte isim ya da fiil cümlesi olması hakkında tartışılan أقائم الزَّيْدان örneğinde olduğu gibi sıfat ile başlayan cümlelere sıfat cümlesi demiştir.²⁰⁵ Buradan hareketle dört cümle türünün karşımıza çıktığını söylemek mümkündür.

²⁰³ Candemir Doğan, *Arapça İsim-Sıfat Tamlamaları ve İsim Cümlesi Kurulumu*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2012, s.157.

²⁰⁴ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, s.90.

²⁰⁵ Aydın, Tahirhan, *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi -Karşıtsal Çözümleme-*, s.61.

1. İsim Cümlesi: Mubtedâ + Haber → إبراهيم ذاهبٌ.
2. Fiil Cümlesi: Fiil+Fâil/İsim Fiil + Fâil → هيهاتَ العقيقُ/ ضربَ موسى.
3. Sıfat Cümlesi: Sıfat + Fâil → أقاتمُ الزيدان؟
4. Zarf Cümlesi: Zarf + Mubtedâ → أعندك زيدٌ؟

İbrahim es-Sâmarrâî gibi bazı muâsır dil fakîhleri alışlagelmiş ve klişeleşmiş gramer anlayışına karşı gelerek isim cümlesinin yapısında tamamen farklı bir yol izlemişlerdir. Bu filologlara göre bir cümle ancak hem öznesi hem de yüklemi isim olursa isim cümlesi olabilir.

Bu tanımlama girişimlerinin ekseninde; bir cümle isimle başlayıp devamında yüklemi fiil olarak gelirse bu cümle fiil cümlesi olarak addedilir. Örneğin; Sabri صبري خطٌ ve خطٌ صبري. Örneğin; Sabri yazdı. cümlelerinde yüklem fiillerden oluştuğu için her iki cümle de bu görüş gereğince fiil cümlesi olarak temsil edilir. İbrahim es-Sâmarrâî bu kanaatini şu örnek cümleleri vererek izâh etmeye çalışmıştır. Biz أما نحن نقول أن محمد سافر و سافر محمد جملتان فعليتان ما دام المسند فعلا. *Muhammed geldi ve Geldi Muhammed* cümlelerinin, haber fiil olduğu müddetçe, fiil cümlesi olduğunu söylüyoruz.²⁰⁶ Ancak genel görüş isimle başlayan cümlelerin isim cümlesi ve fiille başlayan cümlelerin ise fiil cümlesi olması yönündedir.

İsim Cümlesi Örnekleri

(1) البوادي قضموا من الثُمر للعشاء في الباردة.

Bedeviler dün akşam yemeği için hurmalardan ısırık aldılar.

(2) بالنسبة لبعض المؤسسات التجارية، المبيعات بالجملة أكثر ربحية من مبيعات التجزئة.

Bazı ticari işletmeler için toptan satış, perakende satıştan daha kârlıdır.

(3) شربُ الحساءِ الدافئِ يجعل المعدة تشعر بالراحة والنعومة.

Sıcak çorba içmek mideyi rahat ve yumuşak hissettirir.

²⁰⁶ İbrahim es-Sâmarrâî, *el-Fi 'lu Zamanuhu ve Ebniyetuhu*, el-Matbaatu'l-Âniyye, Bağdat, 1966, s.204

(4) الفتى الصادق لم يكذب على أبيه صعب الإرضاء.

Dürüst genç müşkülpesent babasına yalan söylemedi.

(5) أَنْ نُعِينَ كِبَارَ السِّنِّ فَضِيلَةً عَظِيمَةً.

Yaşlılara yardım etmemiz azim/büyük bir fazilettir.

(6) الأمراض المعدية يتعرض لها عدد لا بأس به من الأطفال أكثر من البالغين.

Bulaşıcı hastalıklara azımsanmayacak sayıda çocuk yetişkinlerden daha fazla maruz kalıyor.

(7) عصير الفواكه المشكّلة ارتشفته بالجرعات.

Karışık meyve suyunu yudum yudum hüplettim/içtim.

-6. ve 7. örnekte Arapçanın bir özelliği olan *İştigal* uygulanmıştır. Bu iki cümle ilk bakışta sıfat cümlesi hissi uyandırabilir fakat sıfat cümlesi olabilmesi için mubtedâdan yani belirli ismin arkasından ism-i mevsûl gelmesi kaçınılmazdır. Bu iki cümlede ism-i mevsûl gelmemiştir.

4.2.1.1.1. İsim Cümlesinde Mubtedâ

Mubtedâ, cümleye kendisiyle başlanılan ve başında kendisini i'râb bakımından etkileyecek harflerden birisi bulunmayan isimdir. Mubtedâ cümle başında yer edinen merfû isimdir. Örneğin; الذهب معدن. *Altın madendir.*²⁰⁷ Mubtedâ cümle içerisinde Türkçedeki özne ögesine benzer şekilde genelde cümle başında konumlanır ve belirli olur. Mubtedâ her koşulda merfûdur ve ekseriyetle cümlenin başında yer alır ve ma'rifedir.²⁰⁸ Arapçada mubtedâ ögesine المسند إليه *Musnedun İleyh* adı da verilmiştir. Musnedun ileyh kendisinden bahsedilendir. Yani ya mubtedâ olan şey ya fâil ya da nâibu'l-fâildir.²⁰⁹

²⁰⁷ Fuâd Ni'me, *Mulaḥḥasu'l-Kavâidi'l-Lugati'l-Arabiyye*, Nahḍatu Mısır, Kahire, 1928, s.27.

²⁰⁸ Eren Cüneyt, *Kolaylaştırılmış Arapça Grameri Nahiv*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2016, s.33.

²⁰⁹ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâi, *el-Cumletu'l-Arabiyye Telîfuhâ ve Aksâmuhâ*, s.13.

İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf'un *Şerhu Katri'n-Nedâ ve Bellû's-Sadâ*, adlı eserinde şöyle geçmektedir; Mubtedâda temel ilke nekra değil ma'rife olmasıdır çünkü nekra genelde meçhûldür ve meçhûl üzerine yapılan hüküm faydasızdır.²¹⁰ Mubtedâ, mufred, cem-i muennes sâlim ve cem-î teksir isim için geçerli olmak üzere damme harekelidir. Çünkü genel kanaat olarak dinleyene meçhûl yani bilinmeyen bir şeyden haber vermek mânâsızdır. Mubtedânın merfû olmasıyla bağıntılı çeşitli hükümler vardır. Basralılar mubtedâyı ref eden âmil ibtidâ olup, haberi ref eden âmil de mubtedâdır demektedirler. Kûfeliler ise mubtedâyı haberin, haberin de mubtedâyı ref ettiğini savunmaktadırlar.²¹¹

Mubtedâ her ne kadar ma'rife gelse de nekra olduğu koşullar da olabilir.²¹² Bu durum ilerleyen sayfalarda ifade edilmiştir. Mubtedâ genel itibarıyla değişik biçimlerde gelebilir. Öyle ki; özel isim, cins isim, zamir, işaret ismi, ism-i mevsûl ve izâfet terkîbi olarak gelebilir.

İsim Cümlesinde Mubtedâ Cümle Örnekleri

(1) الذي يخيف الأشرار والجناة هو باتمان/الرجل الوطواط.

Kötü adamları ve suçluları korkutan Batman/Yarasa Adam'dır (Mubtedâ ism-i mevsûl)

- Bu örnekteki ism-i mevsûl cümleinin kendi ögesi olup isim cümlecisiği hâlinde mubtedâ konumunda gelmiştir ve kesinlikle sıfat değildir. Dikkat edilmesi gerekir.

(2) السفرجل هو فاكهة غنية بالألياف ومضادات الأكسدة والفيتامينات والبوتاسيوم.

Ayva lif, antioksidan, vitamin ve potasyum açısından zengin bir meyvedir. (Mubtedâ cins isim)

(3) أبعاد الكويكبات في نطاق صالح للحياة يلعب دورا في تصنيفها الحجمي.

Yaşanabilir kuşaktaki asteroidlerin boyutları, hacimsel sınıflandırılmalarında rol oynar. (Mubtedâ izâfet terkîbi)

²¹⁰ İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf, *Şerhu Katri'n-Nedâ ve Bellû's-Sadâ*, s.115.

²¹¹ Selami Bakırcı ve Kenan Demirayak, *Arap Dili Grameri Tarihi*, s.72.

²¹² Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, s.237.

(4) التعليم الابتدائي إلزامي في الأناضول منذ عام 1847.

Anadolu'da **ilköğretim** 1847 yılından bu yana zorunludur. (Mubtedâ sıfat terkîbi)

(5) إبراهيم وسيم الملامح، عريض الكتف.

İbrahim yakışıklı yüzlü, geniş omuzludur. (Mubtedâ özel isim)

(6) الشمس تبعد عن الأرض 150 مليون كيلومتر.

Güneş Dünya'dan 150 milyon kilometre uzaktadır. (Mubtedâ özel isim)

(7) هي فتاة أسيرة.

O, büyüleyici bir genç kızdır. (Mubtedâ zamir)

(8) هذا الموقف تجاه التسليح الفردي أمر مثير للقلق.

Bireysel silahlanmaya yönelik bu tutum endişe verici bir husus. (Mubtedâ işaret ismi)

Bazı durumlarda isim cümlesinde mubtedânın başına, mânayı pekiştirmek adına fethalı bir lâm ل gelebilmektedir. Bu harfin, cümlenin anlamını vurgulamasının dışında herhangi bir görevi bulunmamaktadır.

Örnekler:

1) لهذا مستحيل! → Bu imkansız!

2) وللآخرة خيرٌ لك من الأولى. → Şüphesiz Âhiret yurdu senin için dünyadan daha hayırlıdır.

3) لَعَذَابُ الآخرة أكبر! → Hiç kuşkusuz Âhiretteki azap daha büyüktür!²¹³

²¹³ Hüseyin Günday ve Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2011, s.39.

4.2.1.1.2. İsim Cümlesinde Haber

Haber, muhtedâyı tamamlayıp muhtedâyı açıklayan ögedir. Diğer bir ifadeyle; muhtedânın durumunu izâh eden ve lâfzî âmillerden mucerred bir musneddir.²¹⁴ Arapçada habere المسند ismi de verilmiştir. el-Musned eylemi yapandır fiil ya da isim olur.²¹⁵ Türkçede yüklem olarak ifade edilen ve isim cümlesinin sonunda yer alan haber muhtedâyı birçok durumda uyum sağlar. Haber ve muhtedâ tekillikte, ikilikte, çoğullukta ve erillikte, dişillikte uyumlu olur.²¹⁶ Başka bir söylemle muhtedâ ile haber arasında *erillik-dişillik, tekillik-ikillik-çoğulluk* yönünden mutabakat vardır. Ancak çoğul formda olup insan haricinde akılsız bir varlığa delalet eden isimler, mübteda olduklarında mufred-muennes olurlar.²¹⁷ Tabi bu bilgiler şayet haber sıfat mânalı ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı muşebbehe vs. bir kelimeyse geçerli olur. Aksi takdirde haber, isim soylu bir kelime olursa bu uyum göz önüne alınmaz. Nitekim tam anlamıyla muhtedâ ile haber arasındaki muzekkerlik ve muenneslik uyumu, haber türemiş olan isimlerden ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı muşebbehe, ism-i tafdîl ve mubalağa sîgaları olduğu zaman aranır.²¹⁸ Örneğin; الخبر نوعان. *Haber iki çeşittir.* cümlesinde olduğu gibi sayı bakımından haber muhtedâyı uymamıştır. Bu cümlede muhtedâ ile haber arasında muzekkerlik-muenneslik ve mufred, tesniye ve cemî olma açısından uzlaşısı yoktur. Çünkü haber olan نوعان lâfzı sıfat mânalı bir sözcük değildir.²¹⁹

Arapçada bir ismin sıfatının çoklu olabilmesi gibi muhtedânın da çoklu haberi olabilir. Bir muhtedânın iki ya da daha fazla haberi olabilir.²²⁰ Örneğin; الجو جميل صحو. *Hava güzel ve açıktır.*

İsim Cümlesinde Haber Cümle Örnekleri

(1) التجار خاسرون في بعض الظروف.

Tüccarlar bazı konjonktürlerde zarar ederler.

²¹⁴ Mehmet Talu, *Sarf ve Nahiv İlmi*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.210.

²¹⁵ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâi, *el-Cumletu'l-Arabiyye Telîfuhâ ve Aksâmuhâ*, s.13.

²¹⁶ Hafnî Bik Nasîf, Muhammed Bik Diyab, Şeyh Mustafa Tûmum, Mahmut Efendi Ömer ve Sultan Bik Muhammed, *Kavâidu'l-Lugati'l-Arabiyye fî'n-Nahiv ve's-Sarf ve'l-Belâga li Telâmîzi'l-Medârisi's-Sâneviyye*, s.58.

²¹⁷ Muhammed Selim İpek, *Arapça Dilbilgisi*, Ertem Kafkars Yayıncılık, Ankara, 2021, s.54.

²¹⁸ Kadir Erbil, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Ravza Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.120.

²¹⁹ Tacettin Uzun, *Arapçanın Temel Kuralları Nahiv*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2012, s.24.

²²⁰ İbn Ya'îş, *Şerhu'l-Mufasssal li'z-Zemahşerî*, 1.c., Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2001, s.249.

(2) الشاعرات **قليلات** في الدول الشرقية.

*Kadın şairler doğu ülkelerinde **azdır**.*

(3) القنوات الإخبارية **تحت الرقابة** في الأنظمة الديكتاتورية.

*Haber kanalları dikdatöryel rejimlerde **sansür altındadır**.*

(4) الزبائن القليلو الصبر **ينتظرون** في الطابور.

*Sabırsız müşteriler sırada **bekliyorlar**.*

- Bu örnekteki sıfat lâfzî izâfet olarak gelmiştir.

(5) المياه الجوفية في هذه المنطقة **مؤاتية للنهل**.

*Bu bölgedeki yer altı suları içmeye **elverişlidir**.*

(6) المحامان المخضрман **يختلفان** إلى المحكمة أنفسهما كلَّ يوم دون التكاثر.

*İki tecrübeli avukat **üşenmeden mahkemeye her gün bizzat gidip geliyor**.*

(7) الأشخاص العبارة **لا يضيعون** وقتهم هدرًا.

*Dâhi kişilikler/insanlar vakitlerini boşa **heder etmezler**.*

Eğer muhtedâ **ف** dan sonra gelmişse haberine **ف** nin getirilmesi vaciptir. Buna örnek olarak; Zeyd **sevinçlidir**.²²¹ Ayrıca muhtedâ ile haber arasına zamir-i fasl (ayırma zamiri) gelebilir.²²² Örneğin; **المجرم هو من ينزف من الداخل**. Suçlu, içi kanayan kişidir.

²²¹ Zeynep Atay, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.278.

²²² Oktay Yılmaz, *Arapça Dilbilgisi*, Ravza Yayınları, İstanbul, 2009, s.100.

Haber bazı şartlarda tek başına muhtedâyı tamamlamada yetersiz kalabilir. Böyle bir durumda cümleye öbür öğeler de katılır. Örneğin; *بل أنتم قومٌ عادونَ Bilakis siz haddi aşan bir kavimsiniz.*²²³ Bu cümlede, muhtedâyı komple açıklamada yetersiz kalmış o yüzden de tam maksadı tabir etmek üzere habere sıfat eklenmiştir.

Haber, muhtedânın vasfı olması hasebiyle çoğu zaman nekra olarak gelir. Aksi takdirde haber de muhtedâ gibi belirli gelse dinleyenin zihninde karışıklığa sebebiyet verebilecek durumlar hâsıl olur. Haberin nekra, câmid veya türemiş bir isim türünde olması temel prensiptir.²²⁴ Fakat haberin ekseriyetle nekra gelmesine karşın ma‘rife olarak geldiği yerler de mevcuttur. Şayet haberin belirli olması durumu gerçekleşirse böyle bir durumda belirli olan haberden önce şan zamiri denilen bir zamir gelir. Örneğin; *أخوك هو الحكيم Kardeşin bilgindir.* Buna karşın çok nadiren şan zamirinin gelmediği durumlar da söz konusudur. Örneğin şu şekilde; *الله الصمد Allah sameddir.* Öte yandan cümle içinde haber olabilecek başka bir kelime yoksa ma‘rife isim, haber olabilir. Örneğin; *الله ربنا Allah rabbimizdir.*²²⁵

Basit cümleden oluşmuş isim cümlesinin muhtedâsı tek olur ancak haberi birden fazla gelebilir. Bu takdirde birden fazla haberi olan cümlelerin haberleri *و* ve *ثم* gibi atıf harfleriyle bağlanır. Örneğin; *هو اقتات رغيغ خبز ثم تجرع الماء O bir somun ekmek azımlandı bilâhare su yudumladı.* Bu bilgilere karşı olarak; haberin atıfsız şekilde adetlenmesi caizdir. Çünkü bir zâtın birden fazla vaziyeti olabilir. Bu yüzden hâl ve sıfat da haber gibi atıfsız adetlenmeyi kabul eder.²²⁶ Örneğin; *علي أكبر أنيق رشيق Ali Ekber yakışıklı ve endamlıdır.*

Bu bilgiler ışığında Arapçada isim cümlesinin fiil cümlesinden daha etkili ve vurgulu bir anlam bildirmesi onun daha yaygın kullanılan bir cümle türü olmasına vesile olmuştur.²²⁷ Ancak bazı koşullarda isim cümlesinin vurgulu olan anlatımının yeterli görülmediği noktalar olabilir. Böylece mânânın daha vurgulu olması ya da çeşitli kavramlar ifade etmesi gerekebilir. Bundan dolayı isim cümlesinin yapısında değişiklik yapılır. *الأفعال الناقصة Hükmü Kaldıran Fiiller* olarak bilinen *كان وأخواتها Kâne ve Kardeşleri*, *كاد وأخواتها Kâde ve Kardeşleri*

²²³ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, s.98.

²²⁴ Candemir Doğan, *Arapça İsim-Sıfat Tamlamaları ve İsim Cümlesi Kurulumu*, s.283.

²²⁵ Resul Sevinç, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, s.49.

²²⁶ Zeynep Atay, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, s.277.

²²⁷ Candemir Doğan, *Arapça İsim Cümlesini Yeniden Yapılandıran Âmiller*, Ensar Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.19.

ve النواسخ الحرفية *Hükümü Kaldıran Edatlar* olarak bilinen *إنّ* *Inne* ve *Kardeşileri* yardımcı edatlar olarak isim cümlesinin başına getirilirler.

4.2.1.1.2.1. İsim Cümlesinde Haber Çeşitleri

Bir isim cümlesi içerisinde en az bir muhtedâ ve bir haber olduğu olgusuna daha önceden değinilmişti. Fakat haber çeşitlerinin içerisinde bulunan unsurların kendine has şartları ve gereklilikleri vardır. Bu yüzden ayrı bir başlık altında bu haber çeşitlerinin nasıl ve hangi şekillerde gelebileceğinin ayrıntılı açıklanmasının daha efdâl olacağı kanaati hâsıl olmuştur. Ahmed el-Hâşimî haber üç çeşittir; mufred, cümle ve şibih cümle olduğunu ifade ederek haber çeşitlerini üç ulama ayırmıştır.²²⁸ Ahmet el-Hâşimî gibi isim cümlesini ve fiil cümlesini tek başlık altında alarak haber çeşitlerini üçe ayıran bazı dil uzmanları vardır. Ancak müteaddit kaynakta isim ve fiil cümleleri ayrı başlıklar hâlinde ele alınmıştır. Haber bu kaynaklarda dört çeşit olarak gelmektedir. Haber; mufred, fiil, isim veya şibih cümle olmak üzere dört çeşit gelebilir.²²⁹ Bu tezde haber çeşitleri dört grup şeklinde ele alınmıştır. Bunlara ek beşinci olarak haberin cümle başında gelmesi eklenmiştir.

4.2.1.1.2.1.1. Mufred Haber

Mufred sözcüğüyle tanımlanması amaçlanan şey; şibih cümle veya cümle olmamasıdır.²³⁰ Mufred haber bir kelime ya da bir kelimenin yerine geçen bir unsurdur.²³¹ Dolayısıyla mufredten kasıt, ikil veya çoğul sözcüklerin haber olmaları değil, haber olarak kullanılan lâfızların cümle hâlinde gelmemesidir.²³²

Bu merhalede mufred ibaresine açıklık getirilmesi gerekmektedir. Sarf bilmindeki mufred kavramı ile nahiv ilmindeki mufred kavramı arasında ciddi bir fark olduğuna değinmek gerekmektedir. Sarf ilmindeki mufred lâfzı ikil veya çoğul olmayan tek bir şeye işaret ederken nahiv ilminde mufred lâfzı ise isim cümlesi, fiil cümlesi veya şibih cümle olmayan anlamında kullanılmaktadır. Sözelimi bir isim cümlesinin haberi durumundaki *مَسَاجِدُ* ve *ذَاهِبُونَ*

²²⁸ Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, s.134.

²²⁹ Muhammed Hüsnü Çiftçi, *Arapça Dilbilgisi*, Nizamiye Akademi Yayınları, İstanbul, 2019, s.107.

²³⁰ Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, s.134

²³¹ Abbas Hasan, *en-Nahvu 'l-Vâfi*, Dâru'l-Mârif, Kahire, 1975, s.461.

²³² Yaşar Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, s.479.

sözcükleri sarf açısından ele alındığında çoğul, nahiv açısından ele alındığında ise isim, fiil veya şibih cümle olmadıklarından ötürü mufreddir.²³³

Mufred Haber Cümle Örnekleri

(1) عصير الليمون على مائدة الطعام لذيذ الطعم.

*Yemek masasının üstündeki limonatanın tadı **lezzetlidir**/limonata **lezzetlidir**.*

(2) تقرير المخابرات عن أونسال كمال دقيق/مضبوط للغاية.

*Ünsal Kemal hakkındaki istihbarat raporu gayet **isabetlidir**/titizdir.*

(3) أخي مسافر بعد أسبوع إلى نيويورك مدينة المهاجرين.

*Kardeşim bir hafta sonra göçmen kenti New York'a **yolcudur**.*

(4) المسافرون جاهزون. الباص غير جاهز.

*Yolcular **hazır**. Otobüs **hazır değil**.*

(5) بعض فروع الصناعة الطبية ملائمة لك.

*Tıp endüstrisinin bazı branşları senin için **münasiptir**.*

(6) درجة حرارة اللب الداخلي للأرض أعلى من درجة حرارة المحيط الخارجي للشمس.

*Dünya'nın iç çekirdeğinin ısısı Güneş'in dış çeperinin ısısından **daha yüksektir**.*

Burada şu ayrıntıya özen göstermek gerekir; cümle içinde haber konumunda bulunan gerek muzâf ve muzâfun ileyhten bir araya gelen isim tamlamaları özellikle zincirleme isim tamlamaları gerekse birçok sıfat içeren sıfat tamlamaları mufred haber olarak takdir edilmelidir.

²³³ Hüseyin Günday ve Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, s.207.

Çünkü bu yapılar bir araya gelerek tek bir söz öbeği oluşturmuşlardır ve cümle içerisinde tek bir anlam olarak kabul edilmeleri daha uygun görülmektedir. Örneğin; التربة خصبة *Toprak verimlidir.* tamlama olmayan haber, أسرى حسناء فاتنة. *Esra cazibeli bir dilber.* sıfat tamlaması, هذه السيدة والددة لجوي. *Bu hanfendi, Joey'un annesidir.* isim tamlaması. Örneklerden anlaşıldığı üzere mufred haberlerin tamamı söz öbeklerinden meydana gelmiştir ve tek bir anlam ihtiva etmektedir.

4.2.1.1.2.1.1.1. İsim Cümlesi Hâlinde Gelen Haber

Arapça isim cümlesinin haber kısmında yan cümlecikler ve bileşik ifadeler olabilir.²³⁴ Yani bazen haber isim cümlesi olarak gelebilir.²³⁵ Bu isim cümlesi bünyesinde haberin yine isim cümlesi şeklinde gelmesi durumudur. Böylece muhtedâ ve haberden bir araya gelen cümlelerin, başka bir muhtedâyâ haber oluşudur.²³⁶ Cümle içerisindeki haber bir isim cümlesi olduğunda bu cümleden muhtedâyâ dönen bir zamirin muhakkak bulunması zaruridir. Haber isim cümlesi hâlinde gelen haberse, söz konusu zamir mutlak suratte açık bir zamir olmak zorundadır. Bu zamirle temel cümlelerin muhtedâsı arasında erillik-dişillik ve sayı uyumu vardır.

Haberin isim cümlesi olarak geldiği durumda, buradaki haberin temel cümlelerin muhtedâsı mı yoksa haber konumunda yer bulan isim cümlesinin muhtedâsına mı uygunluk göstermesi gerektiği hususunda zaman zaman zihinlerin karışması hâliyle de hata yapmak gayet doğaldır. Bu kapsamda isim cümlesi hâlinde gelen haber içindeki muhtedâ ve haber, kendi aralarında birbirlerine erillik-dişillik ve sayı bakımından mutabık olmalıdır. İsim cümlesi hâlinde kurulan haber cümlesindeki haberin temel cümledeki muhtedâ ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Son olarak isim cümlesiyle gelen haber mahallen merfû addedilir.

İsim Cümlesi Hâlinde Gelen Haber Cümle Örnekleri

(1) الفندقان أروقتُهما شاسعة وردھاتهما فاخرة.

İki otel, revakları ferahtır ve lobileri lükstür./İki otelin revakları ferah, lobileri lükstür.

²³⁴ Yakup Civelek, *Arap Dilinde İ'râb Olgusu*, s.138.

²³⁵ Ali Abdur-Rasheed, *The Guidance in Arabic Grammar/el-Hidâyetu fî'n-Nahv*, Madani E-Publications Press, b.y., 2008, s.46.

²³⁶ Yaşar Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, s.479.

(2) الطَّرَاد الثقيل سرعته بطيئة.

Ağır kruvazör, sūratı yavaştır./Ağır kruvazör yavaştır.

(3) المؤذن صوته مرتفع وحلو.

Müezzin, sesi yüksek ve tatlıdır./Müezzinin sesi yüksek ve tatlıdır.

(4) ربّ المصانع بدلته نظيفة.

Fabrikaların sahibi, takım elbisesi temizdir./Fabrikaların sahibinin takım elbisesi temizdir.

(5) ثناء سجيته دمثة وليّنة.

Sena, karakteri lâtif ve kibârdır./Sena'nın karakteri lâtif ve kibâr.

4.2.1.1.2.1.1.2. Fiil Cümlesi Hâlinde Gelen Haber

Haber fiil cümlesi olabilir. Örneğin; الرئيس سيزور المدينة. Başkan şehri ziyaret edecek.²³⁷ Haber fiil cümlesi olarak geldiği zaman erillik-dişillik uyumu mubtedâ ile haber olan cümlelerin fiili arasında aranır. Mubtedâ tekil erilse fiil de tekil eril olur, mubtedâ ikilse fiil de ikil olur, mubtedâ çoğulsa fiil de çoğul olur. Temel cümlede haber fiil cümlesi olarak geldiğinde temel cümledeki mubtedâyâ dönen muttasıl zamir açık veya gizli olarak gelebilir. Örneğin; الفلاح يحرث أرضه. Çiftçi arazisini sürüyor. Bu cümlede temel cümledeki mubtedâyâ dönen muttasıl zamir açık olarak gelmiştir. Ancak Okutman tahtayı يمسح السبورة بمحاة الطباشير. Okutman tahtayı tebeşir silgisiyle siliyor. Bu cümlede ise mubtedâyâ dönen zamir zâhir değildir yani gizli gelmiştir ve cümle içerisinde gözükmemektedir. Bu bilgilere ek olarak fiil cümlesi şeklinde gelen haber mahallen merfû kabul edilmektedir.

²³⁷ Muhammed Hayr el-Hulvânî, el-Vâdiḥ fi'n-Nahv, s.182.

Fiil Cümlesi Hâlinde Gelen Haber Cümle Örnekleri

(1) أخي المتزوج يقضي معنا إجازته.

Evli erkek kardeşim, iznini bizimle birlikte geçiriyor.

(2) عيال السلالة هذه يقطنون في أنقرة عاصمة تركيا.

Bu sülale üyeleri, Türkiye'nin başkenti Ankara'da kalıyor.

(3) البحّاران يتجهان إلى محطة خفر السواحل للإبلاغ عن تهريب المهاجرين.

İki gemici, göçmen kaçakçılığını ihbar etmek için sahil güvenlik karakoluna gidiyor.

(4) النزهة تفيد الكبار والصغار على حد سواء. إنها تنشط آلية الحركة في الجسم.

Gezinti hem büyüklere hem küçüklere yararlıdır. Vücutta hareket mekanizmasını aktive eder.

(5) الأفاعي تتسلق مثل اللبلاب الأشجار والجدران في الباحة الخلفية للمعقل.

Yılanlar kalenin arka avlusundaki ağaçlara ve duvarlara sarmaşık gibi turmanıyor.

4.2.1.1.2.1.1.3. Şibih Cümle Hâlinde Gelen Haber

Haber olan şibih cümle zarf, cer ve mecrûrla ilişkilidir.²³⁸ Nahivciler şibih cümleyi iki bölüme taksim etmişlerdir. Birincisi zaman ve mekân bakımından zarf, ikincisi harf-i cerli mecrûr isim.²³⁹ Bu münasebetle şibih cümle harf-i cer + mecrûr isim veya zarf + mecrûr isim şeklinde oluşturulan cümledir denilebilir.²⁴⁰ Haber şibih cümle olarak geldiğinde mubtedâ ile haber arasındaki uyum gerekli değildir. Şibih cümlelerde haber موجود veya mâna olarak bu kelimeye benzeyen bir kelimedir. Bu sözcük, şibih cümlede kendisine ihtiyaç duyulmaması gerekçesiyle cümleden çıkarılmıştır ve şibih cümle onun yerini alarak haber olmuştur. Hâliyle

²³⁸ Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, s.137.

²³⁹ Abbas Hasan, *en-Nahvu 'l-Vâfi*, s.475.

²⁴⁰ Yaşar Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, s.481.

uyum mubtedâ ile çıkarılan bu kelime arasındadır. Artık bu lâfzın cümlede bulunmaması hasebiyle mubtedâ ile haber arasındaki uyum da bulunmamaktadır.²⁴¹ Şibih cümlede yukarıda anlatılan mubtedâyâ dönen zamir de mevcut değildir. Adına şibhu'l-cümle de dediğimiz bu cins söz öbekleri mubtedânın ardı sıra gelmeleri durumunda haber olup mahallen merfû olurlar.²⁴²

Şibih Cümle Hâlinde Gelen Haber Cümle Örnekleri

(1) العصفور المرقط البني على غصن الشجرة.

Kahverengi benekli serçe ağacın dalındadır.

(2) أفراد العائلة داخل القلعة الرحبية والواسعة التي تملكها سلالة الحاكمة.

Aile bireyleri hanedanlığın sahip olduğu rahat ve geniş kalenin içindedir.

(3) المدينة الترفيهية/المنتزه بعد التقاطع القادم.

Eğlence parkı/Lunapark ileriki kavşaktan sonra.

(4) المطعم المتجدد قُبالة وزارة الأسرة والخدمات الاجتماعية.

Yenilenmiş restoran Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın karşısındadır.

(5) الولايات المتحدة الأمريكية في خضم الركود التضخمي العميق.

Amerika Birleşik Devletleri derin bir stagflasyon içindedir.

(6) الكتيبات والبروشورات على المنضدة.

Kitapçıklar ve broşürler zigon sehpanın üstündedir.

²⁴¹ Yaşar Fatih Akbaş, a.g.e., s.482.

²⁴² Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 2.c., Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, s.69.

4.2.1.1.2.1.1.4. Haberin Cümle Başına Gelmesi

Arapçada isim cümlelerinin muhtedâ ile başladığı daha önce ifade edilmişti. Fakat bazı koşullarda haber muhtedânın önüne geçerek muhtedâdan önce yer alır. Bu noktada ister cümle ister mufred haber olsun haber muhtedânın önüne geçebilir.²⁴³ Şayet haberin mânasına öncelik verilmesi gerekirse haber öne geçirilebilir.²⁴⁴ Bunun bazı kuralları ve şartları mevcuttur. Bazı kaynaklarda dört durum gözetilirken bazı kaynaklarda üç durum gözetilmiştir. Bu tezde modern Arapçanın dinamikleri göz önüne alınarak üç koşulun öngörüldüğü durumlar baz alınmıştır.

1. Haber olan yapı şibih cümle olup muhtedâ nekra olduğu zaman.
2. Haber, soru isimlerinden birisi olduğu zaman.
3. Muhtedâdan habere dönen bir zamir olduğu zaman.

Haberin Cümle Başında Gelmesi Örnekleri

(1) في اسطنبول أماكن سياحية متباينة جمّة.

İstanbul'da birçok farklı turistik yer vardır.

(2) على سقف الصرح تلوج.

Köşkün çatısında karlar var.

(3) لكل حكيم هفوة.

Her bilginin bir hatası vardır.

(4) أين محفظتك؟

Cüzdanın nerede?

²⁴³ İbn Ya'îş, Şerhu 'l-Mufasssal li 'z-Zemaşşeri, 1.c., s.235.

²⁴⁴ Fuâd Ni'me, Mulaḥḥasu 'l-Kavâidi 'l-Lugati 'l-Arabiyye, s.33.

(5) على الخيل سرجه.

Atın üzerinde eğeri var.

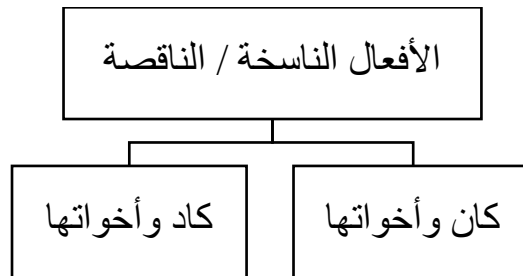
(6) أمام متحف الطبيعة والناس تمثال عملاق.

Doğa ve insan müzesinin önünde devasa bir heykel var.

4.2.1.1.3. Hükmü Kaldıran Fiiller (الأفعال الناقصة/الناسخة)

Arapçada الناقص *Nâkıs* eksik demektir. Terim olarak lâmul fiili illet harfi olan fiildir.²⁴⁵ الأفعال الناقصة *Nâkıs Fiiller* isim cümlesinin başında konumlanan ve i'râb etkisi yaratan nâkıs fiilleridir. Nâkıs fiiller başına geldikleri isim cümlesinin i'râbını iptal ederler. Böylece isim cümlesinin âmili olan mubtedâ i'râb üzerindeki tesirini kaybeder ve nâkıs fiiller cümlesinin i'râbı üzerinde etkili olur. Mubtedâyı kendisine merfû isim, haberi de mansûb haber yapar. Böylece eski cümle atılmış ve toptan yeni bir cümle oluşturulmuş olur. Örneğin; كان الجو طليقا. *Hava açıktı.*

Bu gramatik kurala ek olarak; yeni kurulan cümlelerin âmili makamında olan nâkıs fiiller de birer fiil olmalarına rağmen tam fiiller gibi kendilerine fâil alarak tam bir eylemi olan cümle oluşturamazlar. Bu kerte bu cümlelerin formülasyonu nâkıs fiil + ismi + haberi ya da ismi + nâkıs fiil + haberi biçiminde olur. Nâkıs fiiller كان وأخواتها *Kâne ve Kardeşleri* ve كاد وأخواتها *Kâde ve Kardeşleri* olmak üzereye iki kısma taksim edilmektedir.

Şema 4.6. Arapça Nâkıs Fiiller

²⁴⁵ Abdülkerim Ünal ve Mehmet Bilen, *Sistematik Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017, s.159.

4.2.1.1.3.1. Kâne ve Kardeşleri

Kâne ve kardeşleri bütün fiil zamanlarının genellikle olumlu, bazen de olumsuz hikâyesini kurmaya yarar.²⁴⁶ Kâne gibi fonksiyon gösteren pek çok yardımcı fiil vardır.²⁴⁷ Kâne ve kardeşleri arasında *كان* -idi fiili, *ليس* - *değildi* fiili, *ما زال* - *hâlâ* fiilleri yer almaktadır. *صار* - *Oldu* fiilleri, *أضحى* - *amsey* - *ظل* - *bat* ve *ما دام* - *dığı müddetçe* ve *ما فتئ* - *ma enfak* - *ma brç* fiilleri yer almaktadır. Kâne ve kardeşleri, mubtedâyı kendilerine isim olarak alarak merfû hâlde bırakırlar. Haberi ise mansûb yaparlar.²⁴⁸ Yani mubtedânın başına gelirler onu merfû yaparlar haberi de nasb yaparlar.²⁴⁹ Bu fiillerden sadece *ليس* ve *ما دام* fiillerinin muzâri ve emir sîgaları yoktur. Bu iki fiil haricindeki fiiller zaman dilimlerinin hepsi için kullanılabilir. *ليس* fiilinin haberinin başına tekîd için nadiren *ب* harfinin gelebilir. Ayrıca *ما دام* fiili iki zamanı birbirine bağlaması hasebiyle zarf cümlecikleri bölümünde de yer almaktadır. Dolayısıyla o bölümde incelenmiştir. Kâne ve kardeşlerinin kullanım şekilleri alttaki tabloda Türkçe karşılıklarıyla verilmiştir.

Tablo 4.1. Kâne ve Kardeşleri

كان وأخواتها / Kâne ve Kardeşleri		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
كان	-idi / -oldu	mâzi / muzâri / emir
صار	-oldu / -dönüştü	mâzi / muzâri / emir
أصبح / أضحى أمسى / بات	-oldu	mâzi / muzâri / emir
ظل	-oldu / -devam etti	mâzi / muzâri / emir
ليس	-değil / -olmadı	mâzi
ما دام	-dığı müddetçe	mâzi
ما زال / لا يزال / لم يزل ما انفك / ما برح / ما فتئ	-hâlâ	mâzi / muzâri

²⁴⁶ Vecdi Akyüz, *Arapçada Fiil Kipleri ve Yardımcıları*, İfav Yayınları, İstanbul, 1996, s.89-90.

²⁴⁷ Faruk Abu-Chacra, *Arabic an Essential Grammar*, Routledge Press, New York, 2007, s.193.

²⁴⁸ Kasım Koç, *Kolaylaştırılmış ve Renkli Özet Arapça Dilbilgisi*, Kitabî Yayınları, İstanbul, 2022, s.146.

²⁴⁹ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuzûri z-Zeheb fî Ma 'rifeti Kelâmi 'l-Arab*, Dâru'l-İhyai't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, 2009, s.100.

Kâne ve Kardeşleri Cümle Örnekleri

(1) كان ياوز سليم خان سلطانا ذا فراسة وحكمة.

Yavuz Sultan Selim ferasetli ve hikmetli bir padişahı.

(2) سيضحى حميمي محاميا خلال عامين.

Arkadaşım iki yıla avukat olacak.

(3) نحن لا نزال ننتظر في طابور الانتظار.

Biz hâlâ sırada bekliyoruz.

(4) كنتُ تلميذةً في هذه التكيّة عام 2004.

2004 yılında bu dergâhta talebeydim.

(5) ليست مَغَبَّةُ الجماعات الداعرة في الآخرة طيبةً/بطيبةً.

Müstehcen/sefîh toplulukların âhiretteki akıbeti iyi değildi.

(6) يصير الحديد فلاذا بعملية إضافة الكربون.

Demir, karbonun eklenmesiyle çelik hâline dönüşür.

(7) سوف يصبح أخي سائقَ فورمولا 1 بعد سنة واحدة.

Bir sene sonra kardeşim formüla 1 pilotu olacak.

(8) صارت الحديقةُ أشجارُها كثيفةً الأوراق.

Bahçenin ağaçları bol yapraklı oldu.

4.2.1.1.3.2. Kâde ve Kardeşleri

أفعال المقاربة Kâde ve Kardeşleri muhtevası bakımından üçe ayrılır.²⁵⁰ Bu fiiller arasında *Yaklaşma Fiilleri* grubundan *كرب* - أوشك - كاد ve *Başlama Fiilleri* grubundan *أفعال الشروع* *Umma Fiilleri* grubundan *أفعال الرجاء* ve أخذ - بدأ - شرع - جعل - أنشأ - طفق - علق - هبّ - جلس fiilleri yer almaktadır. Yaklaşma fiilleri arasından *كاد* - أوشك fiilleri mâzi ve muzâri kullanılabilirler *كرب* fiili sadece mâzi kullanılır. Başlama ve recâ fiilleri yalnızca mâzi olarak kullanılır ve isim cümlesinin başına gelip haberlerini yalnızca muzâri fiil olarak alabilirler. Aşağıdaki tabloda kullanım şekilleriyle beraber Türkçe karşılıkları sunulmuştur.

Tablo 4.2. Yaklaşma Fiilleri

أفعال المقاربة / Yaklaşma Fiilleri		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
أوشك	neredeyse / -e yazdı	mâzi / muzâri
كاد	neredeyse / -e yazdı	mâzi / muzâri
كرب	neredeyse / -e yazdı	mâzi

Tablo 4.3. Başlama Fiilleri

أفعال الشروع / Başlama Fiilleri		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
أخذ	-maya başladı	mâzi
بدأ	-maya başladı	mâzi
شرع	-maya başladı	mâzi
جعل	-maya başladı	mâzi
أنشأ	-maya başladı	mâzi
طفق	-maya başladı	mâzi
علق	-maya başladı	mâzi

²⁵⁰ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuzûri z-Zeheb fî Ma'rifeti Kelâmi'l-Arab*, s.103.

هَبَّ	-maya başladı	mâzi
جلس	-maya başladı	mâzi

Tablo 4.4. Umma Fiilleri

أفعال الرجاء / Umma Fiilleri		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
عسى	inşallah / umulur ki	mâzi
حري	inşallah / umulur ki	mâzi
اخلولق	inşallah / umulur ki	mâzi

Kâde ve Kardeşleri Cümle Örnekleri

(1) شهر رمضان يكاد أن ينقضي.

Ramazan ayı bitmek üzere.

(2) عسيت أن تكتنّيه ما أتحدث لك وإلا فأنا لست مسؤولاً عما يطرأ عليك.

İnşallah sana söylediğim şeyi iyice anlıyorsundur yoksa sana olacaklardan ben mesul değilim.

(3) طفقت المشاريع الاستثمارية تُنفذ مع تعافي الاقتصاد.

Ekonominin toparlanmasıyla birlikte yatırım projeleri yürürlüğe konmaya başladı.

(4) أوشكوا أن يسقطوا من الشرف بداعي الدوخة الناجمة عن التسمم الغذائي.

Gıda zehirlenmesinden kaynaklanan baş dönmesi yüzünden nerdeyse balkondan düşeceklerdi.

(5) جعل الطلبة يهتمون بالدروس.

Talebeler derslere ehemmiyet göstermeye başladılar.

4.2.1.1.4. Hükmü Kaldıran Edatlar (النواسخ الحرفية)

Arapçada hükmü kaldıran edatlar *إنّ وأخواتها* *Inne ve Kardeşileri* olarak bilinir. *Inne ve Kardeşleri*, *Inne ve Benzerleri* ya da *el-Hurufû'l-Muşebbehe bi'l-Fiil* ifadeleriyle de bilinir.²⁵¹ *Inne ve kardeşleri*, *kâne ve kardeşleri* gibi cümlelerin başına gelir.²⁵² İsim cümlesinin başında yer bulan *inne ve kardeşleri* grubu *لعلّ* *umulur ki*, *ليت* *keşke*, *لكنّ* *ne var ki*, *كانّ* *gibi*, *إنّ* - *أنّ* - *إنّ* *tekîd*, *şüphesiz* edatı gibi edatları kapsar. Bu harfler, isim cümlesinin, yani *mubtedâ* ile haberin başında yer alır. *Mubtedâyı* ismi olarak *nasb*, haberi de haberi olarak *ref eder*.²⁵³ Başka bir tanımla; *mubtedâyı* *nasb haberi ref* yaparlar.²⁵⁴ Bu edatların mânalarına gelince; *إنّ* - *أنّ* *tekîd*, *لعلّ* *teraccî*, *ليت* *temennî*, *لكنّ* *istidrâk*, *كانّ* *teşbîh* anlamına gelir. *İstidrâk* anlam olarak; bir önceki cümleden zihinlerde oluşması potansiyel yanlış bir mânayı engellemek ve işin gerçeğini izâh etmektedir. Örneğin; *عزيز ثري* *Aziz zengindir*. Bu cümlede *Aziz*'in *bonkör olduğu* akla gelebilir. Lâkin durum böyle değilse. *لكنه بخيل* *Fakat cimridir*. İfadesiyle bu yanlış anlaşılma önlenmiş olur. *Temennî* ve *teraccî* arasındaki farka gelince her ikisi de bir şeyi istemek, arzu etmek, dilemek anlamlarına gelmektedir. *Temennî*'de olayın gerçekleşmesinin zorluğu anlamı vardır. Örneğin; *ليت هذا اليخت لي* *Keşke bu yat benim olsa*. Bu cümlede şahıs çok fakirdir ve araba satın alamaz. *Teraccî*'de olması muhtemel ve külfetsiz şeylerin talep anlamı vardır. Örneğin şu cümledeki gibi; *لعلّ المدرّب قادم* *Eğitmen inşallah gelir*. *Teşbîh*'de benzetme vardır. Örneğin; *كأنّ النجم مصباح* *Yıldız sanki bir lamba*. *Tekîd* mânası ise daha önceden dile getirilmiş bir mânayı, bir fikri ve bir sözü daha vurgulu bir biçimde beyan etmektir. Örneğin şu cümledeki gibi; *إنّ المضادات الحيوية ليست ناجعة دائما* *Antibiyotikler her zaman tesirli değildir*.

Bu edatlar içinden *إنّ* hem basit hem birleşik cümlede kullanılırken *أنّ* sadece birleşik cümlelerde isim cümlecîği edatı olarak kullanılmaktadır. İlerleyen sayfalarda “İsim Cümlecîği” bölümünde her ikisinden de ayrıntılı bir biçimde bahsedilmiştir. Ayrıca *لكنّ* edatı da bir önceki cümledeki hükmü tersine çevirmesi yüzünden ilerleyen sayfalarda “Zarf Cümlecîği Zıtlık Edatları” başlığında ele alınmıştır. Aşağıdaki tabloda *inne ve kardeşleri* arz edilmiştir.

²⁵¹ Nurettin Ceviz, Mohamad Turkey, Metin Kutlu ve İbrahim Emre Özdoğan, *Arapça Grameri Referans Kitabı*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2023, s.57.

²⁵² Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, Routledge Press, Abingdon, 2016, s.38

²⁵³ Hüseyin Tural, *Kolay Arapça Temel Nahiv Bilgileri*, İfav Yayınları, İstanbul, 2022, s.195

²⁵⁴ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuzûri'z-Zeheb fî Ma'rifeti Kelâmi'l-Arab*, s.108-109.

Tablo 4.5. İnne ve Kardeşleri

İnne ve Kardeşleri / إن وأخواتها		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
إِنَّ	şühpesiz / muhakkak	cümle başında / حيث قال - sonrasında
أَنَّ	-dığını / -ki	basit / birleşik cümlelerde
لَكِنَّ	fakat / ancak / ama / lâkin	basit / birleşik cümlelerde
كَأَنَّ	sanki / gibi	basit / birleşik cümlelerde
لَيْتَ	keşke / bari	basit / birleşik cümlelerde
لَعَلَّ	inşallah / umulur ki / belki	basit / birleşik cümlelerde

İnne ve Kardeşleri Cümle Örnekleri

(1) لَعَلَّ الثورة الواسعة النطاق ستحدث من أجل تنمية البلاد.

Belki de ülkenin kalkınması için geniş çaplı bir devrim gerçekleşecektir.

(2) إِنَّ المجال المغناطيسي للأرض يحمي الأرض من إشعاعات الشمس.

(Şühpesiz) Dünya'nın manyetik alanı Dünya'yı Güneş'in radyasyonundan korur.

(3) لَيْتَ المال يكون عندنا وأفرا كالماء في المحيط.

Keşke paramız okyanustaki su gibi bol olsa.

(4) يلزم على الجميع ممارسة تمارين الرياضة. إِنَّ الرياضة صحية للبدن.

Herkesin spor egzersizleri yapması lâzım. (Şühpesiz) Spor vücut için sağlıklıdır.

(5) كَأَنَّ الشمس كرة من ذهب.

Güneş sanki altından bir topdur.

4.2.1.2. Fiil Cümlesi

Fiil Arapça cümlelerin yapısında önemli bir yapı taşıdır.²⁵⁵ Fiil örneğin; isimlerin olaylarının lâfzından alınmış ve geçene, olana ve olmayana, kesintisiz olana yüklenmiştir.²⁵⁶ Diğer bir tabirle; fiil, kendisine zamanla bağıntılı olan mânaya delâlet eden şeydir. Örneğin; geldi, geliyor ve gel.²⁵⁷ Arapçada fiille başlayan cümleye fiil cümlesi denir. Fiil cümlesi iki unsurdan oluşur. Bunlardan birincisine fiil الفعل ikincisine fâil الفاعل denir. Bunlara ek olarak eğer cümle çatısı edilgen olursa fâil yerine نائب الفاعل *Nâibu 'l-Fâil* yani sözde özne kullanılır.

Bilindiği üzere bir fiil, belli bir süre dilimi içinde gerçekleşen bir aksiyon ya da oluştan ibarettir. Eylem ve oluş ise kendi başına bağımsız olmayan ve bir kişi veya bir objede görülen veya o ikisi kanalıyla uygulanan somut ve soyut şeylerdir. İşte fiilin kendisinde var olduğu veya kendisi tarafından işlendiği kişiye, kişilere, şeye, şeylere fâil yani fiili işleyen denir.²⁵⁸ Fâil tam bir tanım olarak; ilgili cümledeki eylemi uygulamaya döken şahıs, hayvan ya da herhangi bir objedir. Örneğin; مضغ جنك *Cenk çiğnedi.* ya da يمضغ جنك *Cenk çiğniyor.* cümlesinde çiğneme işlemi bir eylemdir ve bu eylem canlı ve akıl olan Cenk tarafından yapılmaktadır. Bir canlı eliyle yapılmayan fakat kendiliğinden oluş bildiren fiiller de vardır. Örneğin; حي جنك *Cenk yaşadı.* ya da انكسر ساق الجنك *Cenk'in bacağı kırıldı.* Nitekim fâilin nahivdeki i'râb alameti, son harfinin damme ile ref yani merfû olmasıdır.²⁵⁹

Bu malûmatlardan yola çıkarak fiil cümlesinin başında konumlanan fiilin tam fiil veya nâkıs fiil olması fark etmemektedir. İster nâkıs fiil olsun ister tam fiil olsun cümle fiille başlarsa o cümle fiil cümlesi olur.

Arapçada fiiller iki kısımdır. Geçişli ve geçissiz fiiller.²⁶⁰ Arapçada fiil cümlesindeki fiil nesne almazsa geçişsiz لازم *Lâzım* fiil olur. Örneğin; تعبث اليوم جداً *Bugün acayip yorulдум.* Fiil eğer nesne alırsa geçişli المتعدي *Muteaddî* fiil olur. Örneğin; احتسيْتُ الشربةَ بالبارحة *Dün çorba içtim.* Dolayısıyla lâzım fiil mefûlun bih almazken muteaddî fiil mefûlun bih alır.²⁶¹

²⁵⁵ İbrahim es-Sâmarrâî, *el-Fi 'lu Zamanuhu ve Ebniyetuhu*, s.15

²⁵⁶ Sîbeveyhî, *El-Kitâb*, 1.c., Mektebetu'l-Hâncî, Kahire, 1988, s.12.

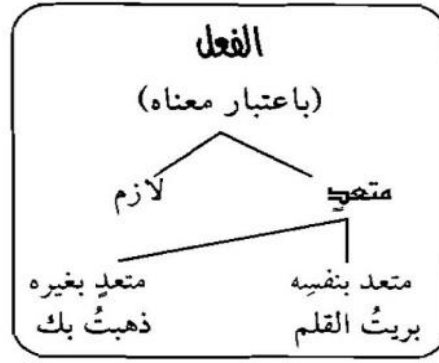
²⁵⁷ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.25.

²⁵⁸ Abdülkerim Ünal ve Mehmet Bilen, *Sistematik Sarf*, s.55.

²⁵⁹ Hâdî Nehir, *en-Nahvu 'l-Tatbîkî*, 1.c., Cidâr li'l-Kutubi'l-Âlemî, Amman, 2008, s.346.

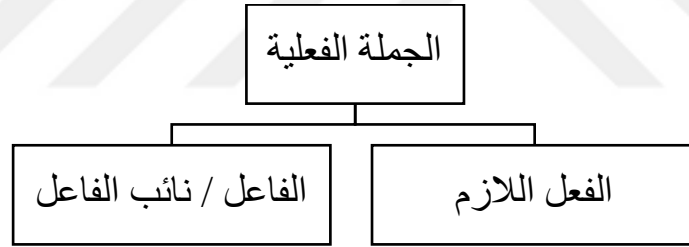
²⁶⁰ İbrahim es-Sâmarrâî, *el-Fi 'lu Zamanuhu ve Ebniyetuhu*, s.82

²⁶¹ Cemal Muhtar ve Mehmet Maksutoğlu, *Açıklamalı Arapça*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013, s.83-84.

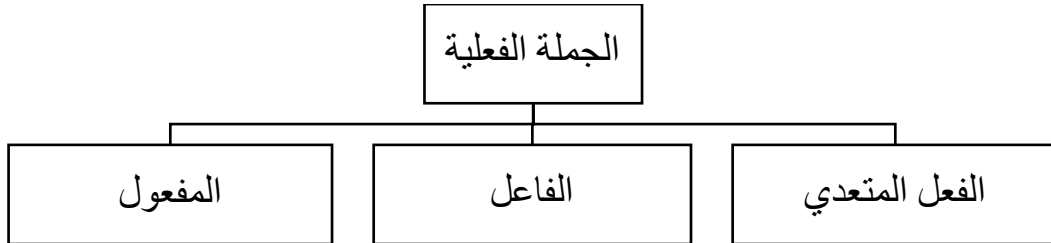

Şema 4.7. Arapça Fiil Türleri²⁶²

Basit bir fiil cümlesinde fiil geçişsiz olursa fiil ve fâil ya da nâibu'l-fâil ikilisinden oluşur. Arapçada fiil cümlesinin esasi unsurları fiil ve fâildir.²⁶³ Fakat fiil geçişli olursa temelde fiil, fâil ve mefûl üçlüsünden oluşur. Fiil cümlesinin fâili daima merfûdur.²⁶⁴ Ayrıca fiil cümlesi içerisinde fâilin konumu değişmez. Şayet fâil fiilden önce gelirse fâil değil muhtedâ olur ve cümle, isim cümlesi olmuş olur. Fiil cümlesi öğeleri aşağıdaki iki şemada gösterilmiştir.

Şema 4.8. Arapça Fiil Cümlesi Yapısı

Şema 4.9. Arapça Fiil Cümlesi Yapısı

²⁶² Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabîyye*, s.43.

²⁶³ Aktaş, Osman, *Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ve Farsçanın Karşılaştırılması*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019, s.199.

²⁶⁴ Hüseyin Elmalı, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2015, s.230.

1. İki ögeden meydana gelen fiil cümlesi fiil + fâil ikilisinden oluşur Örneğin; قَدِمَ الدَّهَّانُ. *Boyacı geldi.* Öte yandan edilgen yapıda kurulan fiil cümlesinde mefûl konumunda olan isim fâilin konumuna geçer ve sözde özne olur. Bu takdirde fiil + nâibu'l-fâil formülasyonu uygulanır. Örneğin; طَوَّى الْمَطْوَى عَقِبَ اسْتَعْمَلَهُ. *Kullanım sonrası İsveç çakısı katlandı.*

2. Üç ögeden oluşan fiil cümlesi fiil + fâil + mefûl üçlemesi ile vücut bulur. Bu üçlünün oluşumu için fiilin geçişli bir fiil olması kaçınılmazdır. Örneğin; كَوَّلَى الْغَلَامَ حَسَاءً. *Köle çocuk çorba içti.* Bilindiği üzere mefûl mansûb konumdadır. Bu konuda muhtelif bakış açıları mevcuttur. Sîbeveyhî ve Basralılar nezdinde matufun aleyhin âmili aynı zamanda matufun da âmilidir. Bu cihetle. كَلَّمْتُ مُنِيرًا وَتُوحًا. *Münir ve Nuh ile konuştum.* cümlesi içerisinde her iki ismi de nasb eden faktör cümle başındaki كَلَّمْتُ fiilidir. Basra ekolüne mensup İbnu's-Serrâc'a göre âmil atıf harfi olan و harfidir. Aynı ekolden Ebû Ali el-Fârîsî'ye göre ise matufun âmili, atıf harfinden sonra hazfedilmiş bir fiildir.²⁶⁵ Bu benzeşmeyen muhâkemeler ekseninde ekseriyetle kabul gören görüş bizce de Sîbeveyhî'nin görüşüdür.

Fiil ve Fâil Arasında Uyum

Fiil ve fâil arasındaki nitelik ve nicelik uyumu birtakım şartlara bağlanmıştır. Nicelik bakımından fiil ve fâil arasında uyum söz konusu değildir. Açık fâil birden fazla da olsa fiil her daim tekil olarak gelir. Örneğin; أَنْجَزَ الْجُنُودَ الْمَهْمَةَ. *Asker görevi başardı.* أَنْجَزَ الْجُنُودَ الْمَهْمَةَ. *Askerler görevi başardılar.* Nitelik bakımından fiil ve fâil arasında erillik-dişillik uyumu gözetilir. Örneğin; بَدَأَ الرَّئِيسُ الْجُلْسَةَ. *Başkan oturumu başlattı.* بَدَأَتِ الرَّئِيسَةُ الْجُلْسَةَ. *Kadın başkan oturumu başlattı.* Arapçada akılsız dişil varlıklar tekillikte, ikillikte ve çoğullukta tekil dişil olarak kabul edilir. Bu gerekçeyle akılsız dişil varlıkların fiilleri tekil dişil olarak gelir. Örneğin; طَارَتِ الطُّيُورُ. *Kuşlar uçtu.* Dişil fâiller içerisinde bir tane bile eril fâil varsa o hâlde fiil eril fâile uyar. Örneğin; أَتَى الصَّحْفِيُّونَ وَالصَّحَفِيَّاتُ. *Bay ve bayan gazeteciler geldi.* Fakat fiil ile fâil arasına herhangi bir ibare, zarf, edat vb. girerse fiil ile fâil arasında uyum aranma özelliği ortadan kalkmış olur. Örneğin; اسْتَحْضَرَ/اسْتَحْضَرْتُ بَعْدَ الْفُطُورِ عَائِشَةً. *Ayşe kahvaltudan sonra hazırlandı.* Fiil câmid yani donuk bir fiilse eril ya da dişil olabilir. Buna örnek olarak şu cümle verilebilir; نَعِمْتُ/نَعِمْتُ الْمَرْأَةُ فَاطِمَةَ. *Fatma ne güzide kadındır.*

²⁶⁵ Selami Bakırcı ve Kenan Demirayak, *Arap Dili Grameri Tarihi*, s.107.

Fiil cümleleri, fiille başlamalarından dolayı aktarılan mesajda ya da kurulan cümlede vakit beyan eden cümlelerdir. Arapçada zamanlar kimi dilbilimcilere göre temelde mâzi ve muzâri olarak kabul edilir. Öyle ki mâzi ve muzâri sîgalarının tedavülünde anlam incelikleri vardır. Mâzi bir zaman bazı durumlarda gelecek zaman anlamı verebilmektedir. Bu bilgilerden hareketle Temmâm Hassân'ın *el-Lugatu'l-Arabiyye Mânahâ ve Mebnâhâ* adlı eserinde zamanların kullanım cetveli yer almaktadır.²⁶⁶ Temmâm Hassân'ın öğrencisi olan Fâdıl es-Sâki nahivde zaman olgusunu *الزمن الفلسفي* *felsefi zaman* olarak isimlendirir. Felsefeciler, kâinattaki mobilizasyonu değerlendirirken zamanı geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman olarak üçe ayırmışlardır. Dildeki zaman kavramının belirlenmesinde karinelerin önemine vurgu yaparak vaktin imgelenmesiyle ilişkili çerçeve çizmeye çalışmışlardır.²⁶⁷ Öte yandan hem Basra hem de Kûfe ekolüne göre zaman üç kısımdır. Bunlar; mâzi, muzâri ve emr'dir. Tabi bu tasnifteki emr'in zaman ulamı içinde değil dilbilimsel tipoloji ekseninde kip ulamı içinde değerlendirilmesi daha evrensel ve sağlıklı olacaktır.²⁶⁸ Bu çalışmalar tabanında yelpazeyi daha da genişleterek günümüzde Arapçada ekstra zamanlar olarak ifade edebileceğimiz; sürekli geçmiş zaman, yakın geçmiş zaman, uzak geçmiş zaman, sürekli gelecek zaman, yakın gelecek zaman ve geçmişteki gelecek zaman dilimlerinden de pratik dilde istifade edildiğine dikkat edilmesi elzemdir.

4.2.1.2.1. Geçmiş Zaman

Dünyadaki pek çok dilde olduğu gibi Arapçada da geçmişte yaşanmış bir hadiseyi, vaziyeti, akla gelen bir şahsı, anıyı veya hissedilen bir duyguyu, acıyı, üzüntüyü ve sevinci tabir etmek için kullanılan geçmiş zaman fiili vardır. Arapçada geçmiş zaman *الفعل الماضي* *mâzi* fiil olarak isimlendirilir. Tanım olarak; mâzi fiil, konuşma esnasından önceki bir vakitte vukû bulan şeye delâlet eder.²⁶⁹ Örnek olarak; *قال، نَعَمْ، كتب،* Başka bir deyişle; konuşmadan önceki vakte delalet eder.²⁷⁰ Mâzi bir fiil minimum üç harften ibarettir. Son harfleri mutlaka fethalıdır. Birinci harf fiil etken çatılıysa fethalı olur. Orta harf ise fiilden fiile değişkenlik sergiler.²⁷¹

²⁶⁶ Hassân Temmâm, *el-Lugatu'l-Arabiyye Mânahâ ve Mebnâhâ*, Dâru'l-Beyza, Mağrib, 1994, s.240-261.

²⁶⁷ Fâdıl Mustafa es-Sâki, *Aksâmu'l-Kelami'l-Arabî*, Mektebetu'l-İhâncî, Kahire, 1977, s.232.

²⁶⁸ Soner, Akdağ, *Bir Sözcük Ulamı Olarak Kur'ânda Eylemler*, Fecr Yayınları, Ankara, 2024, s.25.

²⁶⁹ Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu'l-Esâsiyye li'l-Lugati'l-Arabiyye*, s.17.

²⁷⁰ Alî el-Cârim ve Mustafa Emin, *en-Nahvu'l-Vâdih fî Kavâidu'l-Lugati'l-Arabiyye li Medârîsi'l-Merhaleti'l-Ûlâ*, s.21.

²⁷¹ Avnullah Enes Ateş, *Arapça Dilbilgisi 1*, Kitabî Yayınları, İstanbul, 2017, s.21.

Birçok dilde olduğu gibi Arapçada da geçmiş zamana ait cümle yapısının negatif yapısı mevcuttur.

Mâzi fiilin olumsuz fiilin başına olumsuzluk ما nefiy edatı getirmek suretiyle yapılır.²⁷²
Örneğin; اتجه إلى السوق. Çarşıya gitti. → ما اتجه إلى السوق. Çarşıya gitmedi.

Ayrıca muzâri fiil başına لم olumsuzluk edatı getirilirse mâzi olumsuzluk anlamı verir.²⁷³
Örneğin; لم يذهب. Bulmadı, لم يجد. Gitmedi. Buna ilaveten konuşma anına kadar bir şeyin vukû bulmadığına delalet eden bir kip vardır. Muzâri fiilin başına لَمَّا olumsuzluk edatı getirilerek yapılır.²⁷⁴ Örneğin; لمَّا يَأْلَف. Henüz telif etmedi.

Bütün gramercilerin nezdinde mâzi bir fiil mebnî kabul edilir. Mâzi fiilin ne üzere mebnî olduğu konusunda iki görüş muteberdir.

1. Mâzi fiillerin hepsi zâhir ya da mukadder fetha üzere mebnî olarak kabul edilir. Buna göre نَصَرَ fiili, zâhir feth üzere; نَصَرُوا، دَعَا vb. fiiler mukadder feth üzere mebnîdir.

نَصَرْتُ örneğindeki gibi muteharrik refi zamirlerine bitiştiği zaman, bir kelimedede veya tek kelime gibi olan kelimelerde dört harekenin ardı ardına gelme durumu hoş karşılanmadığından dolayı fiilin sonundaki hareke geçici surette sükûn yapılmış ve bu geçici skûndan ötürü binâ alâmeti olarak fetha münasip görülmüştür.

نَصَرُوا örneğinde olduğu gibi fiilin sonuna cemî vâv'ı bitştirildiğinde, vâv'ın münâsebet harekesi olan damme'den ötürü binâ alâmeti olan fetha hazfedilip takdir edilmiştir.

دَعَا örneğindeki gibi fiilin sonunda elif-i maksure olan mâzi fiillerde sondaki elifler hareke kabul etmediğinden dolayı yine binâ alâmeti fetha olarak uygun görülmüştür.

2. Mâzi fiiller, muteharrik refi zamirlerine bitiştiği vakit sükûn üzere; cemî vâv'ın bitiştiği vakit damm üzere, diğer durumlarda ise feth üzere mebnî olur. Bu görüş her ne kadar fazla ilmî bir görüş olmasa da daha kolay anlaşıldığı için birinci görüşe nazaran daha fazla temayül görmektedir.²⁷⁵

²⁷² Yaşar Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, s.65.

²⁷³ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Arabic Verbs Essentials of Grammar*, The McGraw-Hill Press, New York, 2008, s.108.

²⁷⁴ Süleyman Altay, *Arapçada Zamanlar ve Birleşik Fiiller*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2022, s.14

²⁷⁵ Hüseyin Tural, *Arapça Gramer ve İ'râb Teknikleri*, İfav Yayınları, İstanbul, 2019, s.35.

Bu bilgilere ek olarak دَعَوْا ve قَضَوْا gibi cemî vâv'ına bitişmesi yüzünden lamûl fiilleri hazfedilen sonu illetli mâzi fiiller, birinci görüş kapsamında iltikâ-i sâkineyn'den dolayı düşen illet harfî üzerine takdir edilen fetha ile *feth* üzere mebnîdir. İkinci görüş kapsamında ise hazf edilen illet harfinin üzerine takdir edilen damme ile *damm* üzere mebnîdir. Bu iki fiilin asıl hâlleri دَعَوْا ve قَضَوْا şeklindedir. Fakat sonlarındaki vâv'lar iki illet yan yana gelmeyeceği için hazfedilmiştir. Son olarak mâzi fiilin alâmeti şudur; mâzi fiilin başına sin, sevfe, nasb ve cezm edatları gelmez. Sonuna da tekîd nunu bitişmez. Sâkin te'nis tâsını ت kabul eder.²⁷⁶ Aşağıda zihinlerde model oluşturması açısından كَتَب fiilinin mâzi çekim tablosu verilmiştir.

Tablo 4.6. Geçmiş Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
كُتِبُوا	كُتِبَا	كُتِبَ
كُتِبْنَ	كُتِبْتَا	كُتِبَتْ
كُتِبْتُمْ	كُتِبْتُمَا	كُتِبْتُمْ
كُتِبْتُنَّ	كُتِبْتُمَا	كُتِبْتُنَّ
كُتِبْنَا	كُتِبْنَا	كُتِبْتُ

Mâzi Fiil Cümlesi Örnekleri

(1) تَرَبَّعَ الْأَعْرَابِيُّ النَّعْسُ عَلَى الرَّصِيفِ مَعَ رَفِيقِهِ.

Bahtsız bedevi/göçebe yoldaşıyla beraber kaldırımın üstüne bağdaş kurdu.

(2) أُسْتَمِعَ إِلَى الْمَوْسِيقَى قَبْلَ بَدْءِ الْمَأَدَةِ الرَّسْمِيَةِ مَسَاءَ الْبَارِحَةِ.

Dün akşam resmi ziyafet başlamadan önce müzik dinlendi.

(3) تَمَّ اسْتِعْمَالُ التَّلْغَرَفِ بَيْنَ إِنْجِلْتَرَا وَفَرَنْسَا لِلاتِّصَالِ الْعَاجِلِ خِلَالِ الْحَرْبِ الْعَالَمِيَةِ الْأُولَى.

Telgraf, Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere ile Fransa arasında acil telekomünikasyon için kullanıldı.

²⁷⁶ Nusrettin Bolelli, *Arapça Sarf İlmi*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010, s.53.

(4) قَدَّمتُ الحكومة الدعم المالي للمؤسسات التجارية الصغيرة من أجل تمويل استثماراتها.

Devlet küçük ölçekli ticari işletmelere yatırımlarını finanse etmeleri için maddi destek verdi.

(5) جَمَعْتُ الثمار من الأشجار باستعمال السلم.

Meyveleri/ürünleri ağaçlardan merdiven kullanarak topladım.

4.2.1.2.2. Geniş/Şimdiki Zaman

Çeşitli dillerde belirli herhangi bir vakte ya da süre zarfına dayanmadan meydana gelen ve devamlı süregelen olayları, tekerrür eden hadiseleri, genel geçer gerçekleri ve bilimsel olguları ifade etmek ya da içinde bulunulan zaman dilimine işaret etmek üzere istifade edilen bir zaman kipi ya da zaman kipleri vardır. Arapçada geniş zaman ve şimdiki zaman kipi muzâri fiil formuyla yapılır. Arap dilinde buna الفعل المضارع *Muzâri Fiil* denir. Genel itibarıyla hâlâ devam eden muzâri zaman, yapıldığı vakti referans eden henüz bitmemiş bir eylemi açıklar.²⁷⁷ Diğer bir deyişle; muzâri hâlen bitmemiş ve süregelen aksiyon ya da bir durum için kullanılır.²⁷⁸ Muzâri fiilin türlü kullanım yerleri mevcuttur. Geçmişte yaşanmış tekrar eden eylemleri ya da devamlılığı tarif eden muzâri fiilin kullanımı eylemin doğal işlevselliğinin önemli bir kısmıdır ve genellikle hikâye tarzındaki kontekstlerde olur.²⁷⁹

Arapçada muzâri fiil eğer önüne cizm ve nasb edatı gelmezse merfû olur.²⁸⁰ Böyle bir tanımın akabinde şu bilgiye de temas etmekte yarar vardır. Basralılara göre muzâri fiilin mu‘rab oluşunun nedeni fiilin bazı yönlerden isme benzemesi, Kûfelilere göre ise muzâri fiilde hâl ve istikbal gibi birkaç anlamın var oluşudur.²⁸¹ Ayrıca muzâri fiillerin sonuna çoğul muennes nûn’u geldiğinde يَكْتُبْنَ örneğindeki gibi *sükûn* üzere ve يَكْتُبْنَ örneğindeki gibi lâfzen ve takdiren mubâşeretle tekîd nûn’u geldiğinde ise *feth* üzere mebnî olur. Bunun dışında kalan durumlarda muzâri fiiller için asıl olan mu‘rab olmaktır. Mâzi fiilde olduğu gibi muzâri fiillerde de olumsuz

²⁷⁷ J.A. Haywood ve H.M. Nahmad, *A New Arabic Grammar of the Written Language*, Lund Humphries Press, London, 1962, s.110.

²⁷⁸ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Arabic Verbs Essentials of Grammar*, s.15.

²⁷⁹ Kristen Brustad, Abbas Al-Tonsi ve Mahmoud Al-Batal, *el-Kitab fi Ta’lumi’l-Arabiyye*, 2.c., Georgetown University Press, Washington DC, 2006, s.18.

²⁸⁰ Murat Serdar Şadoğlu, *el-Muyesser fi’l-Kavâid li’n-Nâtikîn bi Gayrihâ/Arapçayı Öğrenenler İçin Kolay Dilbilgisi*, 2.c., Akdem Yayınları, İstanbul, 2019, s.42.

²⁸¹ Selami Bakırcı ve Kenan Demirayak, *Arap Dili Grameri Tarihi*, s.74.

yapmak mümkündür. Muzâri'nin evveline ما gelince nefy-i hâl yani şimdiki zamanın olumsuzu, لا gelince muzâri menfî sîgası yani geniş zamanın olumsuzu meydana gelir.²⁸² Örneğin; ما يدون Tedvîn etmiyor/derlemiyor, لا يدون Tedvîn etmez/derlemez. Her ne kadar böyle bir bilgi gramatik bakımdan mevcut olsa da pratik ve gündelik Arapçada her ikisi de birbirinin alternatifi olarak kullanılmaktadır.

Bu bilgilerden hareketle muzâri yapısı her fiilde ilk harfin muzâraat harfiyle artırılmasıyla olur.²⁸³ Diğer bir söylemle muzâri sîgası muzâraat harflerinden biri getirilerek mâziden yapılır.²⁸⁴ Daha belirgin bir tarifle; Arapçada bir fiil mâzi yapıdan muzâri yapıya dönüştürülürken ilgili fiilin başına ي - ا - ت - ن muzâraat harfleri getirilir. Muzâri kelimesi sözlükte ع ر ض kökünden türer ve bir şeyin bir şeye benzemesi mânasını verir.²⁸⁵ Muzâri fiilin Sîbeveyhî'nin el-Kitâb'ında geçmesi göz önüne alındığında, Arapça dilbilgisinde bir terim olarak ilk defa Basra Ekolünde tecelli ettiğini dile getirmek uygun olur.²⁸⁶

Muzâri fiiller çerçevesinde şunu da söylemek gerekir; özellikle basın-yayın ve gazetecilik dilinde kullanılan Arapça başlıklar, birbirbi bir hadise yaşanmış ve sona ermiş olsa bile açıklanma biçimi bakımından muzâri yapıda kullanılmaktadır. Bu tutumun esas faktörleri arasında inovatif teknoloji ile beraber diller arası interaktif etkileşimin hızlıca artması bulunmaktadır. Giderek artan bu etkileşimle koordineli olarak İngilizcede geniş zamanda ifade edilen haber başlıklarından etkilenen Arap dilinde, haber başlıkları geçmişte yaşanmış hadiseleri naklederken muzâri fiil kullanılarak yazılmaktadır. Buna örnek olarak şu cümle verilebilir; أول قطار كهربائي تركي محلي الصنع وُضع في الخدمة. Türkiye'nin ilk yerli elektrikli treni hizmete kondu/girdi. Ancak bu cümleler Türkçeye mâzi fiil kullanılarak tercüme edilir.

Arapçada muzâri bir fiil haber başlıklarında istifa edilmesinin yanı sıra canlı yayınlanan spor müsabakalarında da kullanılır. Örneğin maç esnasında maç enkırmeni şöyle diyerek muzâri fiil kullanır; يسجل رونالدو هدفا. Ronaldo gol atar/attı. Aşağıda كتب fiilinin okuyucunun beyninde noksansız kavranması amacıyla muzâri çekim tablosu verilmiştir.

²⁸² Hayreddin Karaman ve Bekir Topaloğlu, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2015, s.75.

²⁸³ İbn Nâzm, *Şerhu Bedreddîn Âla Lâmiyyeti'l-Efâl*, Mektebetu'l-İmâmi'l-Vâdî, Kahire, 2010, s.54.

²⁸⁴ Eymen Yemin Abdulgâni, *es-Sarfû'l-Kâfi*, Dâru't-Tevfikîyye li't-Turâs, Kahire, 2010, s.73.

²⁸⁵ İbn Manzûr ve Ebu'l-Fâdıl Cemâleddîn Muhammed bin Mukerrem, *Lisânu'l-Arab*, 8.c., Dâru's-Sâdr, Beyrut, t.y., s.221.

²⁸⁶ Yılmaz, Rûmeysa İrem, *Arap Dili Cümle Yapısında Muzâri Fiilin Yeri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2014, s.22.

Tablo 4.7. Geniş/Şimdiki Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
يكتبون	يكتبان	يكتب
يكتبين	تكتبان	تكتب
تكتبون	تكتبان	تكتب
تكتبين	تكتبان	تكتبين
نكتب	نكتب	أكتب

Muzâri Fiil Cümlesi Örnekleri

(1) أنا أحب التنس. أنا لا أحب البولينج.

*Ben tenisi **seviyorum**. Ben bowlingi **sevmiyorum**.*

(2) هم لا يخدمون في عطلة نهاية الأسبوع.

*Onlar hafta sonu tatilinde **hizmet vermezler**.*

(3) يتنقل الضوء بسرعة تقارب 300.000 كيلومتر في الثانية عبر نسيج الزمان.

*Işık, uzay-zaman dokusu boyunca saniyede yaklaşık 300.000 km hızla **hareket eder/gider**.*

(4) الأبناء يقللون الآن. لذلك لا ترنّ الجرس عندما ترجع من الخارج.

*Çocuklar şu an **uyuyor**. O yüzden dışardan döndüğünde zile basma.*

(5) أنا أغني أنواعا متفاوتة من الأغاني، وخاصة العصرية.

*Ben farklı türde şarkılar **söylüyorum**, özellikle de çağdaş.*

4.2.1.2.3. Gelecek Zaman

İnsan, prehistorya devirlerinden bu yana geleceğe olan merak dürtüsüyle kendi ve etrafının geleceğiyle alakalı plan yapıp öngörülerde bulunmaktadır. Bu eksende kendi geleceğiyle ilgili yaşanacak hadise ve olayları, durumları, icra edilecek etkinlikleri ve aktiviteleri daha vakti gelmeden zihinde tasarlamak ve düşünmektedir. Kendi zihninde yarattığı düşüncülerini, tasavvurlarını, tehayyüllerini, tahminlerini ve sezgilerini bir mesaj hâlinde araç dili kullanma suretiyle alıcıya iletme arzusu gelecek zaman kipinin gramerde keşfedilmesine yol açmıştır.

Çağımızda küresel bir bakış açısıyla geleceğin hadiselerini ve faaliyetlerini kestirip önceden teşhis etmeye çalışan bir bilim dalı olarak tarif edilen ve İngilizcesi *futurology* Arapçası علم المستقبلیات diye adlandırılan gelecek bilimi başka bir ifadeyle fütüroloji diğer bilim dalları arasında kendi yerini almaktadır. Kimi dil uzmanlarına göre Arapça dilbilgisinde haberî cümleler içerisinde yalnızca iki zaman dilimi vardır ve bunlar mâzi ve muzâridir.²⁸⁷ Fakat bizce bu tanım tam doğru değildir. Diğer dillerde var olduğu gibi Arapça gramerinde de gelecek zaman kipi vardır ve gramerde müstakil bir konu başlığı altında işlenmelidir.

Bu bağlamda Arapçada gelecek zamana muzâri fiilden ulaşılır.²⁸⁸ Gelecek zaman, muzâri fiilin başına س veya سَوْفَ harfleri getirilerek elde edilir.²⁸⁹ Bu harflerin harekeye bir etkisi bulunmamaktadır.²⁹⁰ Gelecek zamanın iki formu da كتب fiili ile alttaki tablolarda arz edilmiştir.

Tablo 4.8. Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
سيكتبون	سيكتبان	سيكتب
سيكتبين	ستكتبان	ستكتب
ستكتبون	ستكتبان	ستكتب
ستكتبين	ستكتبان	ستكتبين
سنكتب	سنكتب	سأكتب

²⁸⁷ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, s.70.

²⁸⁸ Mehmet Maksutoğlu, *Arapça Dilbilgisi*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.18.

²⁸⁹ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Easy Arabic Grammar*, The McGraw-Hill Press, China, 2005, s.93.

²⁹⁰ Sarıaydın Atay, Süheyla, *Arapça Zamanlarla İngilizce Zamanların Karşılaştırılması*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2016, s.16.

Tablo 4.9. Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
سوف يكتبون	سوف يكتبان	سوف يكتب
سوف يكتبين	سوف تكتبان	سوف تكتب
سوف تكتبون	سوف تكتبان	سوف تكتب
سوف تكتبين	سوف تكتبان	سوف تكتبين
سوف نكتب	سوف نكتب	سوف أكتب

Gelecek Zaman Cümle Örnekleri

(1) إثر انتهاء كبار المسؤولين من الكونغرس، سيتم تناول وجبة العشاء.

Üst düzey yetkililerin kongreyi bitirmesinin ardından akşam yemeği yenilecek.

(2) سوف ينزعج توم عقب سماع هذا الخبر السيء.

Tom bu kötü haberi duyduktan sonra rahatsız olacak.

(3) سنحتفل بعيد ميلادنا بالسفر إلى عمان.

Doğum günümüzü Amman'a giderek kutlayacağız.

(4) ستقدم الحكومة إعانات مالية للمزارعين.

Devlet çiftçilere mâli destek yapacak/sunacak.

(5) كل كائن حي سيذوق الموت يوماً ما.

Her canlı bir gün ölümü tadacak.

Gelecek zamanda da diğer iki dilde olduğu gibi negatif cümle yapısı mevcuttur. Gelecek zaman olumsuzluğu muzâri fiilin başına لَنْ olumsuzluk edatı getirilerek ifade edilir.²⁹¹ Bu

²⁹¹ Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, s.17.

durumda fiilin son harekesi nasb olur. Örneğin; *هو لن يكتب*. *O, yazmayacak*. Burada üzerinde durulması gereken şey fiilin mansûb olmasıyla birlikte sonuna nûn eklenen sîgalarındaki nûnların hazfedilmesidir, fakat *هَنْ - أَنْتَنْ* sîgalarındaki nûnların hazfedilmemesidir.

4.2.1.2.4. Ekstra Zamanlar

Anadili Türkçe olanlar orta öğrenimde Türçedeki zamanları ve İngilizce zamanları etraflıca ve derinlemsine öğrenmektedirler. Bu öğrencilerden üniversitede branş olarak Arapçayı seçenler, anadilinde öğrendikleri ya da İngilizcede öğrendikleri bazı zaman dilimlerinin Arapçada eşleniklerini ya da karşılıklarını bulmakta zorlanırlar. Zira öğrenciler Türkiye’de okutulan gramer kitaplarına dayanarak Arapçanın zamanlarını mâzî ve muzârî ana başlığı altında öğrenmek zorunda kalmaktadırlar. Arapçanın zamanlarının basmakalıp dilbilgisi verilerine göre sunulması, kuşkusuz öğrencilerin Türkçe ve İngilizcedeki zaman dilimlerini karşılamakta yetersiz kalmasının müsebbibi olmaktadır. Anadil ile amaç dil arasındaki bu farklılık doğal olarak pek çok zorluk doğuracak ve güçlüğe neden olacaktır.²⁹²

Arapçada, müstakil gramer konusu başlığı altında, T.C. Milli Eğitim Bakanlığının kitapları da dâhil olmak üzere Türkiye’de hiçbir Arapça nahiv kitabında bahsedilmeyen ama yaşayan dilde mevcut olan birtakım ekstra zaman kipleri vardır. Aynı İngilizcede ya da Türkçede olduğu gibi bu zamanlar Arap dilinde de pratikte kullanılmaktadır. Fakat bu zaman dilimleri, genel kabul gören herhangi bir kaynakta ekstra zamanlar kapsamında gösterilmemekte ve hiçbir ders kitabında müstakil konu olarak öğretilmemektedir. Bu hususta Arapçada vakit olgusunu sâfi sarf yapıları üzerinden yorumlamak eksik bir değerlendirmedir. Nahivde zaman olarak nitelenen bağlam ve edatlar aracılığıyla vakit alanın genişlediği görülür. Arapçada zaman dilimini belirleyen sadece dil yapıları değildir, bağlamın etkisi bu aşamada efektiftir.²⁹³ Bu tür zamanlara bileşik zamanlar da denilmektedir. Arapçada bazı yardımcılar vasıtasıyla bileşik zamanlar yani hikâyeler yaratılabilir.²⁹⁴ Bu zaman dilimleri şunlardır:

1. Sürekli Geçmiş Zaman (-iyordu, -iyordu, -maktaydı, -mekteydi) *زمن الماضي المستمر*
2. Yakın Geçmiş Zaman (fiilin etkisi ya da kendisi devam ediyor) *زمن المضارع التام*

²⁹² İşler, Emrullah, “Arapça ve Türkçe Zamanlar -Karşıtsal Çözümleme-”, *Nüsha Dergisi*, Yıl 3, Sayı:8, s.56, 2023.

²⁹³ Ahmet Muhammed Gudur, *Mebâdiu’l-Lisâniyyât*, Dâru’l-Fikrî, Dımaşk, 2008, s.257.

²⁹⁴ Erkan Avşar, *Arapça Dilbilgisine Giriş-1 Sarf*, Elif Yayınları, İstanbul, 2012, s.186.

3. Uzak Geçmiş Zaman (-mıştı, mişti,) زمن الماضي التام
4. Sürekli Gelecek Zaman (-ıyor olacak, -iyor olacak) زمن المستقبل المستمر
5. Yakın Gelecek Zaman (-mış olacak, -miş olacak) زمن المستقبل التام
6. Geçmişteki Gelecek Zaman (-acaktı, -ecekti) المستقبل في زمن الماضي

Arapçaya yapılan tercümelerde başvuru ve yaşayan dilde sıklıkla kullanılan zaman dilimleri yukarıdaki gibidir. Mezîr zaman dilimleri, hatasız çeviri için çok önemlidir. Nitekim yabancı bir dilden yapılacak çeviri işleminde, aktarılan dilin yapısının iyi bilinmesi elzemdir.²⁹⁵

4.2.1.2.4.1. Sürekli Geçmiş Zaman

Arapçada oldukça sık kullanılan zamanlardan birisidir. İngilizcede *Past Continuous Tense* şeklinde, Arapçada ise زمن الماضي المستمر şeklinde ifade edilir. Geçmişte yaşanmaya başlamış ve bir süre devam ettikten sonra son bulmuş eylemler için başvurulur. Hikâye uslûbu كان edatının hikâye edilmek istenen fiil ya da cümle başına getirilmesiyle sağlanır.²⁹⁶ كان yardımcı fiili çekim konusunda ilgili fiile mutabık olur.²⁹⁷ Formül olarak; كان + الفعل المضارع şeklinde gelir. Örneğin; كان يذهب. *Gidiyordu*. Bunlara ek olarak كان fiili ile ana fiil arasına isim girerse كان fiili her zaman tekil kullanılır. Örneğin; كان الجنود يزحفون *Askerler sürünüyorlardı*.

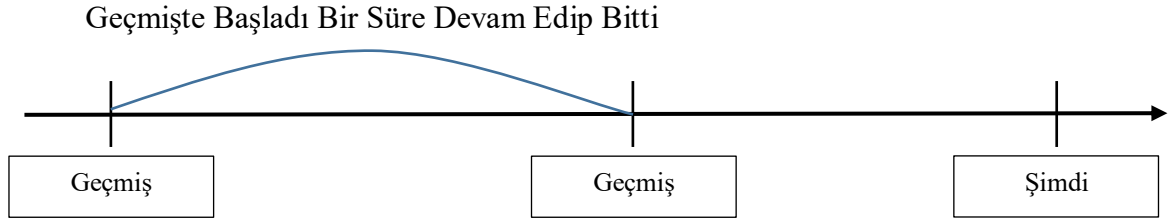
Tablo 4.10. Sürekli Geçmiş Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
كانوا يذهبون	كانا يذهبان	كان يذهب
كن يذهبن	كانتا تذهبان	كانت تذهب
كنتم تذهبون	كنتما تذهبان	كنت تذهب
كنتنّ تذهبن	كنتما تذهبان	كنت تذهبين
كنا نذهب	كنا نذهب	كنت أذهب

²⁹⁵ Daşkıran, Yaşar, *Arapçada Terim ve Terim Türetme Yolları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s.108.

²⁹⁶ Şimşek, Mehmet Ali, *Arapçada Zaman Kalıpları, Kullanım Alanları ve Türkçedeki Zamanlarla Karşılaştırılması*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 1997, s.151.

²⁹⁷ Erkan Avşar, *Arapça Dilbilgisine Giriş-1 Sarf*, s.120.

Şekil 4.1. Sürekli Geçmiş Zaman Doğrusu

Sürekli geçmiş zamanın olumsuz formu için 3 yol vardır. 1. yol; كان yardımcı fiilinin önüne mâzi fiil olumsuzluk eki olan ما getirilerek yapılır. Örneğin; *Bilmiyordu. ما كان يدري.* 2. yol; muzâri fiilin önüne لا olumsuzluk edatı getirilir. Örneğin; *Bilmiyordu. كان لا يدري.* 3. yol; كان yardımcı fiilinin muzâri formunun başına لم olumsuzluk edatı getirilir. Örneğin; *Bilmiyordu. لم يكن يدري.*

Sürekli Geçmiş Zaman Cümle Örnekleri

(1) *كانت الشمس تشرق فيما كانت الطيور تغرد.*

Güneş doğarken kuşlar ötüyordu.

(2) *كانوا يأكلون الوليمة بشهية في المطعم بزواوية الزقاق أمس.*

Dün sokağın köşesindeki restoranda iştahla ziyafeti yiyorlardı/yemekteydiler.

(3) *عندما كانت خالتي على قيد الحياة، كانت تصوم طوال الأشهر الثلاثة المباركة دائما.*

Teyzem hayattayken mübarek üç aylar boyunca hep oruç tutardı/tutuyordu.

(4) *كان أتilla لا يسافر ضمن رحلات جامعية إلى المنتجع.*

Atilla, üniversite gezileri kapsamında dinlenme kampına gitmiyordu.

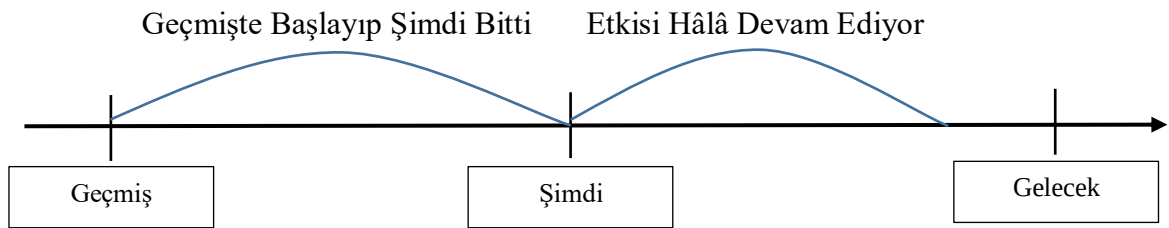
(5) *كان الباحث غيرُ الكَفءِ يسعى لتدوين المقالات والمنشورات دون القيام بمراجعة الإنتاج الفكري.*

Beceriksiz araştırmacı literatür taraması yapmadan makale ve yayınlar derlemeye çalışıyordu.

4.2.1.2.4.2. Yakın Geçmiş Zaman

Arapçada yakın geçmiş zaman, gerek tercümelerden gerekse glöballeşen dünyada diller arası interaksyonun artmasından kaynaklı yaşayan dilde artık günümüz itibarıyla kullanılmaktadır. Geçmişte başlayan bir eylemin şu anda da devam etmesidir.²⁹⁸ Bu işlemde bazı zaman zarflarından ve edatlardan yardım alınması gerekir. Bu zaman dilimini, fiilin az önce bitip etkisinin devam etmesi ve fiilin oluşunun hâlen devam etmesi bakımından iki kısma ayırmak gerekmektedir. Fiili az önce bitmiş ve hâlen etkisi süren zaman dilimi için mâzi fiil kullanılırken fiil bitmemiş ve etkisi hâlen süreklilik arz eden zaman dilimi için muzâri fiil kullanılması elverişlidir. Nitekim bu zaman dilimi, iki grup altında ele alınarak incelenmiştir.

1. Grup: Tam Yakın Geçmiş Zaman (زمن المضارع التام) Fiilin durumu henüz bitmiş ve etkisi süren zaman dilimine İngiliz dilinde *Present Perfect Tense* denmektedir. Arap dilinde ise *زمن المضارع التام* diye terimselleştirilir. Çünkü perfect, التام kelimesi Latince perficere *tamamlamak* kökünden gelir. Bu zaman kipi az önce biten ama etkileri hâlen süren fiilin periyodunu açıklamak için tercih edilir. Mesela yağmur yağdı bitti ve yerler hâlâ ıslaksa bu zaman kipi kullanılır. Yani bu zaman dilimi, geçmişini şimdiye bağlayan zamandır. Mâzi fiil ve yardımcı zaman zarfları ile işlevsellik kazanır. Formül olarak; *لقد + الفعل الماضي + ظرف الزمن* terkibi gözetilir. Nadiren *لقد* edatı olmadan *ظرف الزمن + الفعل الماضي* terkibi ile de oluşturulabilir. Bu durumda mâzi zaman dilimiyle benzerlik sergilemektedir. Bu zaman diliminin, mâzi zaman dilimiyle benzerlik göstermesi sebebiyle ilk bakışta anlaşılması bir parça zor gelebilir. Bu noktada ilgili fiilin cümle içindeki konumuna bakarak sentaks formülü gözetilmelidir. Şayet *لقد* edatı cümle içinde yoksa zaman zarflarına riayet edilmelidir. Bazı zaman zarfları şunlardır; *منذ - بعد - إلى الآن - حتى الآن - قبل قليل - قط - أبداً - هذا اليوم - هذا المساء* هذا الأسبوع - هذه السنة - في الآونة الأخيرة - مؤخراً - لمدة - على مدى - خلال - طوال - على مدار

Şekil 4.2. Tam Yakın Geçmiş Zaman Doğrusu

²⁹⁸ Reima Al-Jarf, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, s.78.

Tablo 4.11. Tam Yakın Geçmiş Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
لقد أكملوا منذ	لقد أكملنا منذ	لقد أكملت منذ
لقد أكملن منذ	لقد أكملتا منذ	لقد أكملتُ منذ
لقد أكملتُم منذ	لقد أكملتما منذ	لقد أكملتِ منذ
لقد أكملتنَّ منذ	لقد أكملتما منذ	لقد أكملتِ منذ
لقد أكملنا منذ	لقد أكملنا منذ	لقد أكملتُ منذ

Bu zaman diliminin olumsuz formunda fiilin başındaki **لقد** edatı atılır. Dolayısıyla olumsuz forma ulaşmak için **الفعل المضارع لم + الفعل المضارع** veya **لما + الفعل المضارع** veya **لما + الفعل المضارع لم + الفعل الماضي** kullanılır. Tabi **لما** ve **لم** edatları ile olumsuz yapıldığında yakın geçmiş zamanın anlaşılabilmesi için ilgili zaman zarflarına başvurulur. Örneğin; **الحلاق ما حلقَ زقنَ زبونِه بعدُ.** *Buraya ulaştığından beri ondan hiç bir haber almadı.* Fakat **لما** ile yapıldığında ilgili zaman zarfına başvurma durumu opsiyoneldir. Örneğin; **الجَنَائِنِي لَمَّا يَشْدَبُ الدَّوْحَةَ (قطّ)** *Bahçıvan ulu ağacı hiç budamadı.*

Yakın Geçmiş Zaman Cümle Örnekleri 1. Grup

(1) أنا لم آقُتْ رَادي بعدُ.

Henüz erzağımı yemedim/azıklanmadım. (Eylem gerçekleşmedi ve etkisi devam ediyor.)

(2) لقد عزفت على الجيتار منذ طفولتي.

Çocukluğumdan bu yana gitar çaldım. (Eylem bitti ama etkisi devam ediyor.)

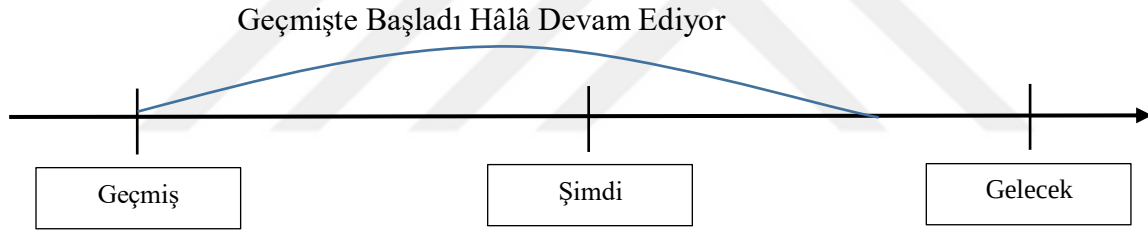
(3) لقد عُدنا من العطلة قبل قليل.

Biz, tatilden az evvel döndük. (Eylem bitti ama etkisi devam ediyor.)

(4) لقد اختتمت تأليف الكتاب منذ خمس دقائق.

Kitap yazmayı beş dakika önce bitirdim. (Eylem bitti ama etkisi devam ediyor.)

2. Grup: Sürekli Yakın Geçmiş Zaman (زمن المضارع التام المستمر) Fiilin geçmişte başlamış henüz bitmemiş ve hâlâ devam ettiği zaman dilimine İngilizcede *Present Perfect Continuous Tense* denir. Arapçada ise زمن المضارع التام المستمر şeklinde terimselleştirilir. Geçmişten şimdiye uzanan ve hâlâ süregelen zaman periyodu hususunda açıklama yapmak için kullanılır.²⁹⁹ Örneğin; yağmur yağmaya başladı ve hâlâ yağmakta ve etkisi de sürmektedir. Bu zaman dilimi muzâri fiil, yardımcı zarflar ve edatlarla birlikte işlevsellik kazanır. Formül olarak الفعل المضارع + لمدة ya da الفعل المضارع + منذ çoğunlukla cümle bünyesindeki yerine göre kullanılır. Olumsuz formu için muzâri fiilin başına لا olumsuzluk edatı getirilir. Bazı zaman zarfları şunlardır; منذ - هذه السنة - هذا العام - هذا اليوم - هذا الأسبوع - لمدة - على مدى - على مدار - خلال - طوال - في الآونة الأخيرة - مؤخرا

Şekil 4.3. Sürekli Yakın Geçmiş Zaman Doğrusu

Tablo 4.12. Sürekli Yakın Geçmiş Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
يكتبون منذ / لمدة	يكتبان منذ / لمدة	يكتب منذ / لمدة
يكتبين منذ / لمدة	تكتبان منذ / لمدة	تكتب منذ / لمدة
تكتبون منذ / لمدة	تكتبان منذ / لمدة	تكتب منذ / لمدة
تكتبين منذ / لمدة	تكتبان منذ / لمدة	تكتبين منذ / لمدة
نكتب منذ / لمدة	نكتب منذ / لمدة	أكتب منذ / لمدة

²⁹⁹ Şahhâte Muhammed Şahhâte, a.g.e., s.147.

Yakın Geçmiş Zaman Cümle Örnekleri 2. Grup

(1) الثلج يتساقط مؤخراً.

Son zamanlarda kar **yağıyor**. (Eylem başladı ve devam ediyor)

(2) أنا أعمل على هذا التقرير منذ الساعة 8 صباحاً.

Sabah saat 8'den **beri** bu rapor üzerinde **çalışıyorum**. (Eylem başladı ve devam ediyor)

(3) إنَّ جيني تُسانِدُنَا كثيراً في الآونة الأخيرة.

Jeni son zamanlarda bize çok **destek oluyor**. (Eylem başladı ve devam ediyor)

(4) لا تستمع إليّ منذ الدقائق القليلة الماضية.

Son birkaç dakikadan **beri** beni **dinlemiyorsun**. (Eylem başladı ve devam ediyor)

(5) يمسك القبطان بدفة السفينة إمساكاً لمدة أربع ساعات.

Kaptan dört saattir geminin dümenini sımsıkı **tutuyor**. (Eylem başladı ve devam ediyor)

4.2.1.2.4.3. Uzak Geçmiş Zaman

Bu zaman dilimine İngilizcede *Past Perfect Tense* denir. Arapçada الزمن الماضي التام şeklinde terimselleştirilebilir. Arapçada pratik dilde genel itibarıyla geçmişte yaşanan ve biten iki olaydan, durumdan ya da fiilden bahsederken, önce olan olayın, durumun ya da fiilin daha önce olduğunu vurgulamak maksadıyla bu zaman dilimine başvurulur. Yani mevcut iki eylemden, önce meydana gelen eylemin net ifade edilmesinde kullanılır. Fakat bazı koşullarda uzak geçmişteki tek vakti ifade etmek için de kullanılır. Bu zaman dilimine terimsel olarak bitmiş geçmiş zaman da denilebilir. Çünkü bu terimden kasıt, şimdiki zaman dilimiyle bağlantısı kopmuş bir zaman dilimi olmasıdır.³⁰⁰ Formül olarak الفعل الماضي + كان + قد

³⁰⁰ Şimşek, Mehmet Ali, *Arapçada Zaman Kalıpları, Kullanım Alanları ve Türkçedeki Zamanlarla Karşılaştırılması*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 1997, s.22.

(3) صوفيا كانت قد أنهت عملها كله قبل مغادرة مكان عملها.

Sofie iş yerinden ayrılmadan önce işinin hepsini bitirmişti.

(4) كنتُ قد مسحْتُ الأرضية سابقا حين حضر الرئيس.

Başkan geldiğinde ben yeri çoktan paspaslamıştım/silmiştım.

(5) كان الفلاحون قد عادوا إلى دورهم.

Köylüler evlerine dönmüştü.

(6) لم تردُّ الانتقال إلى مدينة أخرى. كانت قد عاشت في العاصمة البلجيكية بروكسل طيلة حياتها.

Başka bir kente taşınmak istemedi. Hayatı boyunca Belçika'nın Başkenti Bűrüksel'de yaşamıştı.

(7) كان النجار قد انتهى بالفعل من صنع طاولة طعام قابلة للتمديد.

Marangoz, açılabilir yemek masası imâlatını çoktan bitirmişti.

4.2.1.2.4.4. Sürekli Gelecek Zaman

Sürekli gelecek zamana İngilizcede *Future Continious Tense* adı verilir. Arapçada ise *المستقبل المستمر* şeklinde bir terim kullanılabilir. Bu zaman dilimi, gelecekteki bir eylemin belirli bir süre boyunca yapılacağını ve icra edileceğini ifade eder. Dolayısıyla bu zaman dilimine, gelecekteki bir noktada tamamlanması planlanan ve beklenen bir eylem için başvurulmaz, buna karşın gelecekte bir müddet devam edecek bir eylem için başvurulur.

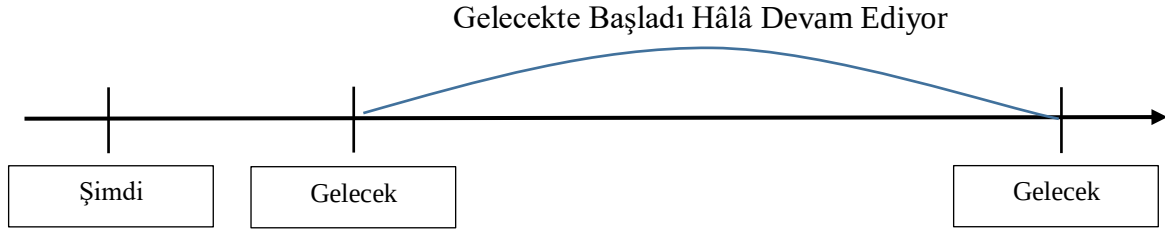
Bu zaman dilimini fonksiyonel olarak işleme dōkebilmek için كان yardımcı fiilinin gelecek zaman hâli سيكون ya da سوف يكون temel alınır, daha sonrasında muzâri bir fiil eklenir. Formül olarak; الفعل المضارع + سيكون terkîbi kullanılır. Örneğin; ستكون تدرس طوال المساء. Akşam boyunca ders çalışıyor olacak.

Burada şayet muzâri fiil yerine isim soylu bir kelime ya da sıfat getirilirse bu cümle artık zaman kavramını kaybeder ve sürekli gelecek zaman yapısı formu bozulur. Örnek olarak; *Zengin olacağım. سأكون غنيا.* cümlesinin haberi fiil soylu değil isim soyludur ve zaman kavramı bildirmez. Öte yandan *Öğretmen olarak çalışacağım. سأكون أعمل معلماً.* cümlesi ise içinde muzâri fiil barındırır ve zaman olgusu taşır. *معلماً* kelimesi ise mufred hâl olarak gelmiştir. Nitekim herhangi bir cümlede zaman olgusunu ifade eden etken, fiildir. Bu zaman ile kullanılan bazı zaman zarfları şunlardır; *على مدار - على مدى - في الأيام الآتية*; *طوال اليوم غداً - لمدة - خلال - على مدار - على مدى - في الأيام الآتية*; *بحلول الشهر المقبل - في هذا الوقت غداً - طيلة الأسبوع - عندما - حينما - وقتما - بينما - بعد عشر سنوات*

Bu kertede Arapçada söylem zenginliğinin çok geliştiğini tekrar beyan etmek gerekir. Daha önce zikredildiği gibi bir cümle birkaç farklı sentaktik dizgede kurulabilir. Bu münasebetle Arapçada fiillerin ism-i fâil kalıplarının muzâri fiil gibi amel ettiğine değinmek yerinde olacaktır. Dolayısıyla her ne kadar fiil olmasalar da fiillerin yerlerini alıp aynı anlamı ve zaman kavramını verebilmektedirler. Örneğin şu cümlede muzâri fiil yerine ism-i fâil alternatif olarak kullanılabilir; *سوف أكون أجلس/جاساً في مواجهة البحر في هذا الوقت غدا.* *Yarın bu vakitte denize karşı oturuyor olacağım. ya da سأكون أسافر/مسافراً إلى إسطنبول.* *İstanbul'a seyahat ediyor olacağım.* Tabi burada cümlelerin hem fiille hem ism-i fâille yapıldığını görmek mümkündür. Her ne kadar anlam değişmese de sentaktik yapı değişmiştir.

Tabi Arapçada bazı ism-i fâiller meslek adı olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden bazı ism-i fâiller fiilin yerine anlamsal olarak tam geçememektedir. Mesela *öğretti* fiilinin ism-i fâil formu *سيكون معلماً Öğretmen olacak.* Dolayısıyla şu cümleler, *Yazar olacak. سيكون كاتباً.* zaman kavramı barındırmaz. Bu cümlelerin zaman kavramı barındırabilmesi için *كان* yardımcı fiilinin haberinin fiil formatında ya da ism-i fâil formatında gelmesi gerekir, şu şekilde; *Öğretiyor olacak. سيكون يعلم.* ya da *Gidiyor olacak. سيكون ذاهباً.* Bu fark son derece önemlidir ve dikkat edilmesi gerekir.

Ayrıca bu yapı şibih cümle ile de kurulabilir. Örneğin; *Seni bekliyor سوف أكون أنتظر.* *olacağım.* cümlesi şu şekilde de söylenebilirdi; *كان Bu cümlede سوف أكون في انتظارك.* fiilinin haberi artık fiil olarak değil harf-i cerli yapıyla şibih cümle olarak gelmiştir. Anlam aynı olsa bile sentaktik yapı değişmiştir. Bu söylem zenginliği Arapçanın retorik gücünü yansıtmaktadır.

Şekil 4.5. Sürekli Gelecek Zaman Doğrusu

Tablo 4.14. Sürekli Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
سيكونون يذهبون	سيكونان يذهبان	سيكون يذهب
سيكنّ يذهبنّ	ستكونان تذهبان	ستكون تذهب
ستكونون تذهبون	ستكونان تذهبان	ستكون تذهب
ستكنّ تذهبنّ	ستكونان تذهبان	ستكونين تذهبين
سنكون نذهب	سنكون نذهب	سأكون أذهب

Tablo 4.15. Sürekli Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
سوف يكونون يذهبون	سوف يكونان يذهبان	سوف يكون يذهب
سوف يكنّ يذهبنّ	سوف تكونان تذهبان	سوف تكون تذهب
سوف تكونون تذهبون	سوف تكونان تذهبان	سوف تكون تذهب
سوف تكنّ تذهبنّ	سوف تكونان تذهبان	سوف تكونين تذهبين
سوف سنكون نذهب	سوف نكون نذهب	سوف أكون أذهب

Bu zamanın olumsuz formu يكون yardımcı fiilinin başında gelen سوف ya da س harfi atılıp yerine لن olumsuzluk edatı getirilerek yapılır. Örneğin; *Çalışıyor olmayacak. لن يكون يعمل.*

Sürekli Gelecek Zaman Cümle Örnekleri

(1) بفضل شبكة الاستخبارات المتطورة لدينا، لن يكون الإرهابيون ينفذون/منفذون العملية الإرهابية المنفورة المخططة في الأسبوع القادم.

Gelişmiş istihbarat ağıımız sayesinde teröristler, **gelecek haftaki** menfûr terör eylemini **gerçekleştiriyor olmayacaklar.**

(2) سأكون أرسم مشروع البناء في الأسبوع المقبل.

Gelecek hafta bina projesini çiziyor olacağım.

(3) غدا عند الظهر، سوف نكون نتناول طعام الغداء قاطبةً.

Yarın öğlenleyin, hep birlikte öğle yemeği yiyor olacağız.

(4) بعد 100 عام، ستكون الدولة التركية العظيمة تسيطر على العالم.

100 yıl sonra Yüce Türk Devleti Dünya'ya hükmediyor olacak.

(5) عائشة ستكون تبذل جهدا كبيرا على بحثها طوال الصيف.

Ayşe yaz boyunca araştırmasıyla ilgili büyük emek harcıyor olacak.

4.2.1.2.4.5. Yakın Gelecek Zaman

Yakın gelecek zamana İngilizcede *Future Perfect Tense* adı verilir. Arapçada ise زمن في المستقبل التام şeklinde terimselleştirilebilir. Bu zaman dilimi, genel itibarıyla gelecekte belirli bir müddet içerisinde bitmesi planlanan eylemler için tercih edilir. Bu zaman diliminden fiili olarak kullanmak adına كان yardımcı fiilinin gelecek zaman hâli سيكون ya da سوف يكون esas alınır ve akabinde قد ile mâzi bir fiil getirilir. Formülasyon olarak; الفعل الماضي + قد + سيكون terkiibi gözetilir. Örneğin; سوف يكون قد ذهب. ya da سيكون قد ذهب. Bu zaman dilimiyle kullanılan bazı zaman zarfları şunlardır; - قبل - حتى - إلى أن - في غضون - في موعد لا يتجاوز - لمدة - عندما - حينما - وقتما - بينما - بحلول نهاية هذا الشهر - بحلول ذلك الوقت - في مطلع هذه السنة - في مستهل الأسبوع الآتي - على مدار - خلال - طوال - طيلة - على مدى -

Eylem Bu Noktada Bitmiş Olacak

Şekil 4.6. Yakın Gelecek Zaman Doğrusu

Tablo 4.16. Yakın Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
سيكونون قد ذهبوا	سيكونان قد ذهبوا	سيكون قد ذهب
سيكنّ قد ذهبن	ستكونان قد ذهبتا	ستكون قد ذهبت
ستكونون قد ذهبتم	ستكونان قد ذهبتما	ستكون قد ذهب
ستكنّ قد ذهبتن	ستكونان قد ذهبتما	ستكونين قد ذهبت
سكنون قد ذهبنا	سكنون قد ذهبنا	سأكون قد ذهبت

Tablo 4.17. Yakın Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
سوف يكونون قد ذهبوا	سوف يكونان قد ذهبوا	سوف يكون قد ذهب
سوف يكنّ قد ذهبن	سوف تكونان قد ذهبتا	سوف تكون قد ذهبت
سوف تكونون قد ذهبتم	سوف تكونان قد ذهبتما	سوف تكون قد ذهب
سوف تكنّ قد ذهبتن	سوف تكونان قد ذهبتما	سوف تكونين قد ذهبت
سوف سكونون قد ذهبنا	سوف سكونون قد ذهبنا	سوف أكون قد ذهبت

Bu zamanın olumsuz formu يكون yardımcı fiilinin başında gelen س ya da سوف harfi atılıp yerine لن olumsuzluk edatı getirilerek yapılır. Örneğin; لن يكون قد ذهب. *Gitmiş olmayacak.*

Yakın Gelecek Zaman Cümle Örnekleri

(1) للأسف، هي لن تكون قد حازت على ترقيتها بحلول هذا الوقت من العام الآتي.

Ne yazık ki gelecek yıl bu vakitler terfisini almış olmayacak.

(2) أنت سوف تكونين قد درست الأزمنة الإنجليزية حتى الغد.

Sen yarına kadar İngilizce zamanları çalışmış olacaksın.

(3) في الرابع من كانون الثاني/يناير القادم، سكونون قد عملنا معاً لمدة 9 سنوات.

Önümüzdeki Ocak ayının 4'ünde 9 yıl boyunca beraber çalışmış olacağız.

(4) سيكونون قد أطلقوا ألبوماً غير مسبوقٍ في مستهل الشهر الآتي.

Gelecek ayın başında eşi görüşmemiş bir albüm çıkartmış olacaklar.

(5) هي لن تكون قد ارتحلت من البلاد في غضون شهر واحد، لأن جواز سفره لم يصدر بعد.

O, bir ay içerisinde ülkeden ayrılmış olmayacak çünkü pasaportu henüz çıkmadı.

(6) ستكونان قد انتهيتما من تقريركما في موعدٍ لا يتجاوز الأسبوع المقبل.

En geç gelecek hafta ikiniz raporunuzu bitirmiş olacaksınız.

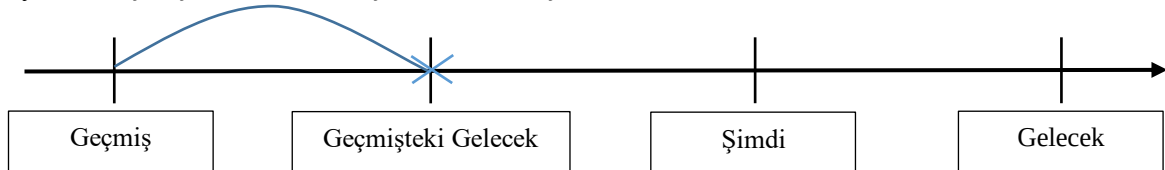
(7) سوف أكون قد أتممتُ هذه الدورة بحلول الصيف المقبل.

Bu kursu gelecek yazıya kadar tamamlamış olacağım.

4.2.1.2.4.6. Geçmişteki Gelecek Zaman

Bu zaman dilimine İngilizcede *Future in the Past* denir. Arapçada ise terminolojik olarak *الزمن المستقبلي في الماضي* ifadesi kullanılabilir. Geçmiş bakış açısıyla geçmişteki gelecekte yaşanması umulan ve planlanan bir durum ya da eylem için tercih edilir. Yani, yaşanmış olsun veya olmasın, geçmiş bir zamandan sonraki gelecek zamanda gerçekleşmiş olacak bir şeyden bahsederken kullanılır. Bu zaman diliminin amacı; daha önceki bir zaman noktasından itibaren beklenen veya gerçekleşmesi amaçlanan daha sonraki bir olayı ifade etmesidir. Aslında geçmişteki bir vakit noktasından geçmişteki geleceğe ait bir vakit noktasına yönelik anlatımdır. Bu zamanın formülü şöyledir; *كان سيذهب* Örneğin; *كان سوف + الفعل المضارع* veya *كان سوف يذهب*. *Gidecekti.*

Eylem Geçmişteki Gelecek İçin Planlanmış

Şekil 4.7. Geçmişteki Gelecek Zaman Doğrusu

Tablo 4.18. Geçmişteki Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
كانوا سيذهبون	كانا سيذهبان	كان سيذهب
كن سيذهبن	كانتا ستذهبان	كانت ستذهب
كنتم ستذهبون	كنتما ستذهبان	كنت ستذهب
كنتن ستذهبن	كنتما ستذهبان	كنت ستذهبين
كنّا سنذهب	كنّا سنذهب	كنت سأذهب

Tablo 4.19. Geçmişteki Gelecek Zaman Fiil Çekimi

Çoğul	İkil	Tekil
كانوا سوف يذهبون	كانا سوف يذهبان	كان سوف يذهب
كن سوف يذهبن	كانتا سوف تذهبان	كانت سوف تذهب
كنتم سوف تذهبون	كنتما سوف تذهبان	كنت سوف تذهب
كنتن سوف تذهبن	كنتما سوف تذهبان	كنت سوف تذهبين
كنّا سوف نذهب	كنّا سوف نذهب	كنت سوف أذهب

Geçmişteki gelecek zamanın olumsuz formu كان yardımcı fiilinin başına olumsuzluk edatı getirilerek yapılır. Örneğin; Gitmeyecekti. Bir diğer olumsuzluk formu ise لم olumsuzluk edatı ile birlikte كان yardımcı fiilinin muzâri formu getirilerek yapılır. Örneğin; Gitmeyecekti. Olumsuz formda sadece س kipi kullanılır, سوف kullanılmaz.

Geçmişteki Gelecek Zaman Cümle Örnekleri

(1) قد أنبأتك سابقا بأنه كان سوف ينضمّ إلى الكونغرس.

Onun kongreye **katılacağını** sana önceden haber vermiştim.

(2) كان مفتش وزارة التربية والتعليم سيقوم بزيارة المدرسة المهنية في الأسبوع السالف.

Milli Eğitim Bakanlığı mufettişi geçen hafta meslek okuluna **ziyaret gerçekleştirecekti**.

(3) كلا جوخان وميتيهان كانا سوف يزوران حديقة الحيوانات.

Gökhan ve Metehan her ikisi de hayvanat bahçesini ziyaret edceklerdi.

(4) إن سالي كانت ستقوم بإعداد عشاء لذيذ.

Sally leziz bir akşam yemeği hazırlayacaktı.

(5) ما كانتا ستغسلان شعرهما.

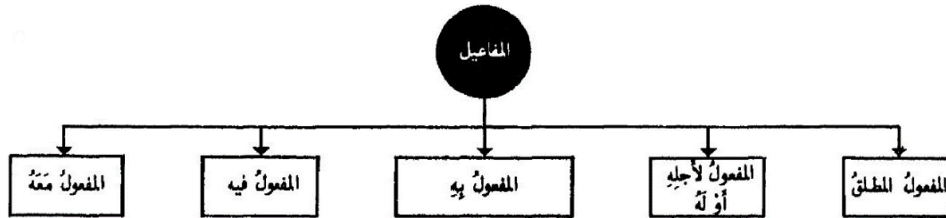
O ikisi saçlarını yıkamayacaktı.

4.2.1.3. Basit Cümlelerin Tamamlayıcı Öğeleri

Basit isim ve fiil cümlesinde asli ve tamamlayıcı unsurlar vardır. Basit fiil cümlesinin tamamlayıcı unsurları fiil ve fâil dışındaki öğelerdir. Basit isim cümlesinin tamamlayıcı öğeleri ise muhtedâ ve haber dışındaki öğelerdir. Bu cümleler esas öğelerden başka yardımcı öğeler de içerebilir.³⁰¹ Bu yaklaşımla basit cümlelerin tamamlayıcı öğeleri, cümledeki ihtiyaca binaen mefûl, sıfat, temyîz, hâl, mustesnâ, tekîd, bedel gibi yardımcı unsurlar ile oluşturulabilir.

4.2.1.3.1. Mefûl

Cümle bünyesinde fiilin yöneldiği şahsı veya cismi, fiilin amacını, vaktini, yerini ve durumunu bildiren sözcüklere mefûl denir. Bu mefûller; mefûlun bih, mefûlun mutlak, mefûlun fih, mefûlun leh, mefûlun ma‘ah şeklinde beş kısma bölünür.

Şema 4.10. Arapça Mefûl Türleri³⁰²

³⁰¹ Ahmadova, Farida, *Azerbaycan Türkçesi ve Arapça Cümle Yapılarının Karşılaştırılması*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2022, s.46.

³⁰² Antuan Dahdâh, *Mu‘cemu Kavâidi’l-Lugati’l-Arabiyye fî Cedâvil Levhât*, Mektebetu Lübnan, Beyrut, 1981, s.173.

4.2.1.3.1.1. Mefûlun Bih

Mefûlun Bih fiil cümlesi içerisinde, fâilin icra ettiği eylemden ya da pozitif veya negatif yönde yüklemden etkilenen cümle ögesidir. Mefûlun bih yapılan eylemden etkilenen ibaredir.³⁰³ Farklı bir tanımla; üzerinde olayın gerçekleştiği şeye delâlet edilen isimdir.³⁰⁴ Mefûlun bih tam anlamıyla cümlede nesne konumundadır. Fiilin mefûlun bih ögesine olan tesiri neticesinde mefûlun bih nasb konumunu alır.³⁰⁵ Böylece mefûlun bih daima mansûb olur.³⁰⁶ Bir fiil cümlesinde cümle ögelerinin sıralanışı fiil + fâil + mefûl şeklinde gerçekleşir. Örneğin; *Alp Arslan cevizi kırdı.* *كسر ألب أرسلان الجوز.* Fakat bazı durumlarda bu sentaktik yapı değişir. Fiilen mefûlun bih olan kelime muttasıl bir zamir olursa ve fâil de açık bir isim olarak gelirse bu takdirde cümle ögelerinin sırası mecburen değişir ve artık fiil + mefûl + fâil şeklinde olur. Örneğin şöyle; *Ona, boksör vurdu.* *ضربه الملاكم.*

Bu malûmatlara ek olarak eğer fiil, nesnesini yani mefûlun bihi harf-i cersiz alırsa bu tarz mefûllere *مفعول به الصريح* *Mefûlun Bih Sarîh* denir. Örneğin; *ألقى الصياد الشبكة.* *Avcı ağı attı.* Öte yandan fiil mefûlun bihi harf-i cer ile alıyorsa bu nevî mefûllere *المفعول به غير الصريح* *Mefûlun Bih Gayri Sarîh* terimi kullanılır. Örneğin; *Allah'a tevekkül ettim.* *توكلت على الله.*³⁰⁷

Arapçada bazı fiillerin bir madde ya da bir şey üzerinde etkileri vardır. Zira bunlar mefûlun bih alan fiillerdir. Bazı fiiller bir mefûlun bih alırken bazıları ise iki veya üç mefûlun bih almaktadır. Muteaddî fiiller genelde tek mefûlun bih alırlar. Fakat bazı muteaddî fiiller iki ya da üç mefûlun bih alırlar.³⁰⁸ Bir mefûl alan fiiller sayıca epeyce çoktur. Örneğin; *فتح الستارة.* *Perdeyi açtı.* Diğer taraftan iki mefûl alabilen fiiller sınırlı sayıdadır. Bu fiiller; *منع - أعلّم - منح الإسلام النساء حقوقهن.* *İslâm kadınlara haklarını ihsân etti.* Bu cümlede *النساء* lâfzı birinci mefûl olurken *حقوقهن* lâfzı ikinci mefûl olmuştur. Bunların dışında isim cümlelerinin başına gelip mubtedâyı birinci mefûl haberi de ikinci mefûl olarak alan fiiller de vardır. Bunlar; *علم - درى - رأى - وجد - ظنّ - حسب - اتخذ* gibi. Örneğin; *Trekking faydalıdır.* *الارتحال نافع.*

³⁰³ Shaykh Mufti Saiful İslâm, *Arabic Grammar For Beginners*, JKN Publications, West Yorkshire, 2012, s.51.

³⁰⁴ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdiḥ fi'n-Nahv*, s.213.

³⁰⁵ Ali Ebû'l-Mekârîm, *el-Cumletu'l-fi'liyye*, Muessestu'l-Muhtâr, Kahire, 2007, s.152.

³⁰⁶ Kerim Açık ve Hamza Özaslan, *Arapça Dilbilgisi*, Fono Yayınları, İstanbul, 2010, s.298.

³⁰⁷ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv-Edatlar*, İfav Yayınları, İstanbul, 2017, s.187.

³⁰⁸ Kadir Erbil, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, s.143.

cümlesinin başına وجد fiili getirilirse. *Trekkingi faydalı buldu.* şeklinde olur. Nihai olarak nadiren de olsa kullanılan ve üç mefûl alan fiiller de vardır. Bunlar; أرى - أعلم - أبلغ vb. Örnek olarak; أعلمتُ يوسفَ قاسماً فاضلاً. *Yusuf'a Kâsım'ın erdemli olduğunu bildirdim.*

Mefûlun Bih Cümle Örnekleri

(1) الأتراك يكرمون ضيوفهم.

Türkler misafirlerine ikramda bulunurlar.

(2) تتمتع مجلس الأمة التركي الكبير بالسلطة التشريعية.

Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama yetkisine sahiptir.

(3) الإدارة الوطنية للملاحة الجوية والفضاء (ناسا) أرسلت قمراً صناعياً إلى المريخ.

Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA), Mars'a uydu gönderdi.

(4) يدمر جهاز المناعة الجراثيم.

Bağıışıklık sistemi mikropları yok eder.

(5) جَرُّوْ الفَقْمَة الصَّغِير اللطيف شرب الحليب من يدي اليوم.

Küçük tatlı fok yavrusu bugün elimden süt içti.

(6) في الماضي، استعمل الأكاديميون الآلات الكاتبة لكتابة أطروحات الدكتوراه والماجستير.

Geçmişte akademisyenler doktora ve yüksek lisans tezleri yazmak için daktilo kullandılar.

(7) لقد اقتنيت مجلداً عتيقاً جداً.

Gerçekten eski bir cilt edindim.

4.2.1.3.1.2. Mefûlun Mutlak

Bir fiil cümlesi yapısında yer alan yüklemi; anlam yönünden pekiştirmek, eylemin nasıl yapıldığına vurgu yapma veya yüklemın kaç defa yapıldığını ya da tekrarlandığını ifade etme gayesiyle başvurulmuş cümle öğelerine *المفعول المطلق* *Mefûlun Mutlak* denir. Mefûlun mutlak fiilin lâfzından mânasını tekîd etmek için söylenen mastardır.³⁰⁹ Mefûlun mutlaklar fadla yani ekstra mastarlardır.³¹⁰ Genelde cümle içerisindeki fiil kökünden yapılır ve mansûb konumda bulunup mastar olan kelimelerdir. Bu münasebetle mefûlun mutlakların i'râb hükümleri, nasbdır yani üstündür.³¹¹ Örneğin; *تدفق الماء تدفقاً* *Su bolca fışkırdı.* cümlesinde *تدفقاً* lâfzı *تدفق* fiilini tekîd ederek anlamını pekiştirmiştir. *زرت أوروبا 'yi iki defa ziyaret ettim.* cümlesinde *زرت* fiilinin sayı bakımından kaç defa yapıldığını açıklamaktadır. Bunlara ilaveten, *نعيش في بيتنا عيشة الأغنياء* *Evlerimizde zenginler gibi yaşarız.* cümlesinde ise *عيشة الأغنياء* ibaresi *نعيش* fiilinin nasıl gerçekleştiğini açıklar. Nevî beyan ya da nasıllık bildiren mefûlun mutlak burada izâfet tamlaması yani isim tamlaması şeklinde gelmiştir ama bazı koşullarda ise sıfat tamlaması şeklinde de geldiği vâkidir. Bu duruma örnek olarak şu cümle verilebilir; *استقبلت الدولة السياح الأجانب استقبالا حسناً* *Devlet yabancı turistleri iyi bir biçimde karşıladı.* cümlesinde *استقبالا حسناً* ibaresi sıfat tamlaması olarak fiilinin nasıl yapıldığını izâh eder. Zira bu iki yöntem kanalıyla mefûlun mutlak fiilin türünü izâh edebilecek nitelikte bir mastar hâline dönüşebilir.³¹²

Mefûlun Mutlak Cümle Örnekleri

(1) *المسلم المخلص يصبر على ما جرَّ عليه من المصائب صبر المؤمنين.*

Hâlis müslüman, başına gelen musibetlere müminlerin sabrıyla sabreder.

(2) *الملاح الجديد والهاوي يقود القارب التابع لميناء إيبيزا سياقة سريعة.*

Yeni ve amatör denizci/levent Ibiza Marinaya ait tekneyi aşırı süratli sürüyor.

³⁰⁹ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.506.

³¹⁰ İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf, *Şerhu Katri 'n-Nedâ ve Bellû 's-Sadâ*, s.208.

³¹¹ Yusuf Uralgiray, *Arabça İlk ve İleri Dilbilgisi*, 1.c., Tebliğ Yayınları, İstanbul, 1986, s.267.

³¹² Ferhat Kanderun, *Arap Dilinde Mefûlû Mutlak ve Kur'ân-ı Kerîm 'de Kullanımı*, Nizamiye Akademi, İstanbul, 2022, s.99.

(3) تدهور المأزق الاقتصادي من جراء عدم التوازن في الأسواق والكساد المالي تدهورا فادحا يوما بعد يوم.

İktisadi kriz, piyasalardaki dengesizlik ve mâli stagnasyon nedeniyle günbe gün daha da kötüleşti.

(4) نصحتُ الفتیان بعضَ النصَح.

Gençlere bazı nasihatlerde bulundum.

(5) يتعين على السياسيين الأخلاقيين في ربوع أرجاء المعمورة أن يُنمُّوا بلادهم تطويرا من حيث الزراعة والصناعة والنقل والتكنولوجيا.

Dünyanın dört bir yanındaki ahlâklı politikacıların ülkelerini tarım, endüstri, ulaşım ve teknoloji açısından tam bir şekilde kalkındırmaları gerekir.

(6) يلزم عليكم أن تجتهدوا دروسكم اجتهدا كثيفا.

Derslerinize çok yoğun çalışmalısınız.

(7) المواطنون سرورا بسمع الهدنة بين الدولتين المعاديتين سرورا وفيرا.

Vatandaşlar iki düşman devlet arasındaki ateşkesi duymayla fevkaledde sevindiler.

4.2.1.3.1.3. Mefûlun Fîh

Mefûlun fîh zarf diye de isimlendirilir. Mefûlun fîh takdirinde fiilin vaktini veya mekânını açıklama hedefiyle söylenen bir isimdir.³¹³ Yani olayın olduğu vakte ya da lokasyona işaret eden isimdir.³¹⁴ Mefûlun fîh ibaresinin Türkçedeki karşılığı yer, yön ve zaman zarflarıdır.

³¹³ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabîyye*, s.517.

³¹⁴ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdiḥ fi'n-Nahv*, s.225.

Bir cümlede mefûlun fih ögesini bulmak için nerede, nereye, ne tarafa, ne zaman soruları cümlelerin anlamına uyumlu olacak şekilde sorulur.

Cümlede mefûlun fih olan öge şayet eylemin icra edildiği vakti ve süreyi gösteriyorsa bu zarfa ظرف الزمن *Zaman Zarfı* denir. Örneğin; عاهد أمس *Dün sözleşti*. Eylemin icra edildiği yeri ya da mekânı belirtiyorsa buna ظرف المكان *Mekân Zarfı* adı verilir. Örneğin; يسبح في *Havuzda yüziyor*.

Arapçada zarfların birçoğu mu‘rab, bir kısmı mebnîdir. Daha önce ifade edildiği üzere Arapçada cümledeki konumu gereğince son harekesi ve şekli değişen isimlere mu‘rab isim denir. Bunların dışında bir de hiçbir surette harekesi ve şekli değişmeyen isimler bulunur. Bunlara ise mebnî denilir.³¹⁵ Cümle kapsamında mefûlun fih üç türde okunmaktadır.

1. Mansûb: Cümle içinde ön eksiz olarak görüldüğü hâldir. Eğer kelime zaman ve mekân zarfı ise mansûb olur. Örneğin; أتيت اليوم *Bugün geldim*. Bir mil yürüdü.

2. Mecnûr: Kelimenin önünde harf-i cer olan zarf ögesidir. Örneğin; قعد على الكرسي *Koltuğa oturdu*. Başında harf-i cer bulunan mefûlun fihler mahallen mansûbdur.

3. Mebnî: Bu zarfların son harekesi değişmez. Örneğin; ما قمت به قط *Onu asla yapmadım*. Bu cümlede قط kelimesi damm üzere mebnîdir ve mahallen mansûbdur.³¹⁶

Mefûlun Fih Cümle Örnekleri

(1) حرارة الجو تشتد في خضم فصول الصيف، وأنا أتعرق طوال الصيف في كل مكان باستمرار.

Yaz mevsimlerinin ortasında hava ısısı artar ve ben yaz süresince her yerde devamlı terlerim.

(2) يتوقف النزيف الطفيفة داخل البدن بفضل تخثر الدم.

Ufak kanamalar vücudun içinde kanın pıhtılaşması sayesinde durur.

³¹⁵ Avnullah Enes Ateş, *Arapça Dilbilgisi 1*, s.77.

³¹⁶ Hüseyin Tural, *Arapça Gramer ve İ‘râb Teknikleri*, s.361-362.

(3) اكتشفت التجارب الصيدلانية في الشهر الفائت الأدوية المستحدثة الناجعة.

Geçen ay farmasötik deneyler, yeni tesirli ilaçlar keşfetti.

(4) اثنان من الفلكيين الهواة سوف يطيران إلى الدنمارك غداً من أجل رصد السديم بحجم مجرة درب التبانة بواسطة المقراب الموجود في مرصد برورفيلدي.

İki amatör gök bilimci, Samanyolu Galaksisi hacmindeki nebula'yı Brorfelde Rasathanesi'nde teleskopla gözlemlemek için yarın Danimarka'ya uçacak.

(5) سوف نأتي إليك لتناول المحار المحشي في اليوم الأول من الأسبوع المقبل.

Gelecek haftanın ilk günü size midye dolma yemeğine geleceğiz.

4.2.1.3.1.4. Mefûlun Leh

المفعول لأجله *Mefûlun Leh* ya da المفعول له *Mefûlun Leh* yapılışını gerçekleştiren kelimeye *Mefûlun Li-eclih* denir. Fiilin oluş sebebini açıklayan mefûl türüdür.³¹⁷ *Mefûlun leh* zaman ve mekânda olayın nedenini açıklayan mastardır.³¹⁸ Bir cümlede mefûlun leh ögesinin iki türlü kullanıldığı bilinmektedir. Bunlar harf-i cerli ve harf-i cersizdir. Harf-i cersiz kullanılabilmesi için; mefûlun leh ögesinin mastar olması, kalbî fiillerden olması, mastarın fâili ile fiilin fâilinin aynı zât veya şey olması, mastardaki ve fiildeki zamanın paralel olması elzemdir. Örneğin; *Allah'a itaat etmek için oruç tutarız. Askerlikten korktuğu için arazi oldu.* Bu şartlar ortadan kalkarsa mefûlun leh genellikle ب - في - من - ل harf-i cerleri ile kullanılır. Örnek olarak şu şekilde; *Heyet kredi getirmek için Avrupa'ya gidiyor. Benzer minvalde eğer mefûlun leh ögesi belirli olursa ekseriyetle harf-i cer ile kullanılır. Örneğin; Aile, tatili geçirmek için yazlık evlerine gitti.*

³¹⁷ Oktay Yılmaz, *Arapça Dilbilgisi*, s.103.

³¹⁸ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuẓûri'z-Zeheb fî Ma'rifeti Kelâmi'l-Arab*, s.122.

Bu bilgilerin yanı sıra, muzâri fiili nasb eden ل - كي - كيما - لى edatlarının ardından gelen ve kendisinden az önce geçen bir eylemin nedenini izâh eden *Mastar-ı Muevvel* adı verilen mansûb muzâri fiiller de mefûlun leh sayılır.³¹⁹ Fakat bunların arkasından cümle gelmesi sebebiyle bu edatlar birleşik cümleler içerisinde yer almaktadırlar. Bu edatlara, ilerleyen sayfalarda “Zarf Cümlecikleri Amaç Edatları” başlığında değinilmiştir.

Mefûlun Leh Cümle Örnekleri

(1) إن حشدا غفيرا من المتظاهرين تجمع احتجاجا على الحزب الحاكم.

Büyük bir gösterici grubu hükümeti protesto etmek için toplandı.

(2) خرج أبوك حتى بَوَّابة الحديقة ترحيبا بالضيوف.

Baban bahçe kapısına kadar misafirleri karşılamak için çıktı.

(3) الأثمان ارتكبا هذه الجنحة بُغْيَةً اختلاس الأموال.

İki suçlu/günahkâr bu suçu paraları zimmete geçirme gayesiyle işledi.

(4) أشاد الشعراء المداهنون برؤساء الدول بأشعارهم مداهنة لهم.

Yağcı şairler, dalkavukluk için şiirleri ile devlet başkanlarını övmüşlerdir.

(5) يمنح هذا المجاهد السخي بصورة منتظمة مئات من المساكين نقودا لحاجاتهم.

Bu cömert mücahit, yüzlerce fakir fukaraya ihtiyaçları için düzenli olarak para veriyor.

(6) الصائمون استلقوا على إثر الإفطار طلبا للراحة.

Oruçlular, iftardan sonra istirahat etmek için yattılar.

³¹⁹ Nurettin Ceviz, Mohamad Turkey, Metin Kutlu ve İbrahim Emre Özdoğan, *Arapça Grameri Referans Kitabı*, s.77.

4.2.1.3.1.5. Mefûlun Ma‘ah

Mefûlun Ma‘ah و dan sonra gelen ve مع anlamına bürünen isimdir.³²⁰ Dolayısıyla bir fiil veya şibih fiili takip eden ve mânasında مع bulunan bir و *Vâvu’l-Maiyyet* harfinin arkasından gelip nasb olan ve mâna bakımından kendisinden önceki kısma atf edilmeyen ögeye المعول *Mefûlun Ma‘ah* adı verilir.³²¹ *Mefûlun Ma‘ah* fiilin kim ile ve ne ile beraber işlendiğini açıklayan ögedir.³²² Örneğin; سرْتُ وسليماً في المنتزه. *Ben, Selim ile birlikte parkta yürüdüm.*

Mefûlun ma‘ah bağlamında kullanılan maiyyet vâvının atıf vâvından farkı mevcuttur. Bu ikisinin karıştırılmaması lâzımdır. Maiyyet vâvının atıf vâvından iki farkı vardır. Birincisi nahiv yönünden ikincisi anlam yönünden. Nahiv açısından açık bir ismin bariz fâile atfedilmesi için aynı zamir, munfasıl formuyla tekil edilmelidir. Örneğin; ما فعلت أنت وأحمد؟ *Ahmet ve sen ne yaptınız?* أحمد burada matuf konumundadır. Ancak şu örnekte; ما فعلت وأحمد؟ *Ahmet ile ne yaptın?* أحمد burada cümle ögesi olarak mefûlun ma‘ah konumundadır.

Mefûlun Ma‘ah Cümle Örnekleri

(1) كان الجندي المناوب يجوب ومنطقة الثكنة.

Nöbetçi asker kışla bölgesi boyunca geziniyordu.

(2) كيف حالك وتلاوة المصحف؟

Kur’an tilâvetiyle aran nasıl?

(3) شرع يتساقط الثلج على أوراق الأشجار وعلى الشوارع وأسطح المنازل والليل.

Geceyle birlikte ağaç yapraklarının, caddelerin ve ev çatılarının üstüne kar yağmaya başladı.

³²⁰ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu’l-Durûsi’l-Arabiyye*, s.535.

³²¹ Ahmet Uğurlu, *Modern ve Klâsik Metotlu Tüm Yönleriyle Arapça Dilbilgisi*, Platanus Publishing, Ankara, 2022, s.303.

³²² Hasan Akdağ, *Arap Dili Dilbilgisi*, Tekin Kitabevi, Konya, 2016, s.406.

(4) جَرِيُّ الرَّاكِضِينَ وَالشَّاطِئِ فِي الضَّحَى مُجِدِّ لَتَشْيِيفِ جِسْمِهِم مِّنَ الدَّهُونِ.

*Koşucuların sabah erken saatte **sahil boyunca** koşmaları bedenlerinin yağ yakması için yararlıdır.*

(5) سَأُصْطَحِّبُكَ وَزَمَلَانِي فِي حَفْلَةِ عِيدِ الْمِيلَادِ.

Ben, arkadaşlarımla beraber doğum günü partisinde sana eşlik edeceğim.

(6) تَرَكَ الرَّجُلَ الْقَاسِيَّ وَالْغَدَّارَ أَوْلَادَهُ وَشَأْنَهُمْ مَتَوَارِيًا عَنِ الْأَنْظَارِ.

*Acımasız ve vefasız adam, kayıplara karışarak evlatlarını **kendi hâline** terk etti.*

4.2.1.3.2. Sıfat

Arapçada sıfat, الصِّفَةُ *Sıfat* kelimesine ek olarak النِّعَت *Na 'at* kelimesiyle de ifade edilir. Arapçada sıfatlar, isimlerin veya başka sıfatların arkasından gelerek onları nitelik ve nicelik yönünden yani renk, sıra, biçim, şekil gibi çeşitli açılardan niteleyip tarif eder. Türkçede önce sıfat sonra nitelediği isim gelirken, Arapçada ise önce isim sonra onun sıfatı gelir.³²³

Genel anlamıyla sıfatlar bir şeyi tabir edip açıklamak maksadıyla istifade edilen sözcüklerdir.³²⁴ Arapçada sıfatlanan yani sıfat tarafından nitelenen kelimeye *Mevsûf* denir.³²⁵ Sıfatlar basit cümleler içerisinde yer bulmaktadır. Örneğin; أَقْبَلَ الْفَارِسَ الطَّوِيلَ عَلَى الطَّائِلَةِ. *Uzun şovalye masaya yöneldi.* Arap dilinde bir isim birden fazla sıfatla nitelenebilir. Örnek olarak; رَاقِبَ شَابَا سَمِيحًا سَمِينًا. *Şişko çirkin bir genci gözetledi.* Arapçada bir ismi, bir durumu, bir olguyu betimlemek ve nitelemek son derece gelişmiştir. Bunun başlıca nedenleri arasında Arapçanın edebi yönünün çok ileri ve engin dinamiklere nâil olabilmesi yer almaktadır. Bu itibarla sıfat Arapçada hakikî sıfat ve sebebî sıfat olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

³²³ Bilal Temiz, Vecihi Uzunoğlu ve Cüneyt Eren, *Adım Adım Arapça 1 Arapçaya Giriş*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2010, s.99.

³²⁴ Jane Wightwick ve Mahmoud Gaafar, *Arabic Verbs Essentials of Grammar*, s.111.

³²⁵ Mahmut Toptaş, *Uygulamalarla Arapça Dilbilgisi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2016, s.35.

4.2.1.3.2.1. Hakikî Sıfat

النعت الحقيقي *Hakikî Na 'at*, takip ettiği ismin mânasına delâlet eden isimdir.³²⁶ Daha anlaşılır bir tanımla; Doğrudan doğruya mevsûfun anlamını tamamlayan tâbî ögesidir.³²⁷ Arapçada sıfatın kendisinden önce zikredilen lâfzı nitelediği ve dört durumda kendisine uyuşma sağladığı sıfat türüne hakikî sıfat ismi verilir.³²⁸ Bunlar:

1. Ma'rife-Nekra (Belirlilik-Belirsizlik)

Sıfat mevsûfuna belirlilik ve belirsizlikte uyar. Örneğin; *Ünlü* رجل الرسام مدوّي السمعة. *Ünlü bir ressam doğdu.* Görüldüğü üzere belirli olan cümlede Türkçeye tercüme ederken *bir* kelimesi kullanılmazken belirsiz olan cümlede belirsizliği vurgulamak amacıyla *bir* kelimesi kullanılmıştır.

2. Muzekkerlik-Muenneslik (Erillik-Dişillik)

Sıfat mevsûfuna erillik ve dişillikte uyar. *Güzel* المرأة الجميلة لا تضع المكياج على وجهها. *Emektar boyacı duvarları boyadı.* *kadın yüzüne makyaj yapmaz.* Örneklerden de anlaşıldığı gibi sıfat mevsûfuna erillik ve dişillikte uyum sağlamıştır.

3. Mufred-Tesniye-Cemî (Teklik-İkilik-Çokluk)

Mevsûf sıfatına sayı bakımından uyum sağlar. Örneğin; *Uzman* يعاين الطبيب الإخصائي. *Uzman iki doktor nöbetleşir.* *Uzman doktorlar ilaç yazdı.* Örneklerden de anlaşılabacağı üzere sıfat mevsûfuna sayı bakımından uyum sağlamaktadır. Bunlara ek olarak şayet mevsûf gayri âkil bir varlık ise bu takdirde sıfat mufred muennes sayılır. Örneğin; *Sert* سرّ في حدائق رحيبة. *Engin bahçelerde yürüdüm.*

4. Hareke

Sıfat ve mevsûftan her ikisi damme, fetha, kesra veya diğer i'râb şekillerinde uyumlu olmalıdır. Örneğin; *İki* تفوّق التلميذان المجتهدان. *Tembel genç başarısız oldu.* *O iki küçük kız çocuğunu kolladı.* *çalışkan öğrenci üstün oldu.* *هي راعت الطفلتين الصغيرتين.*

³²⁶ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Nahvu 'l-Tatbikî*, Dâr'ul-Lulu, Mansûre, 2019, s.514.

³²⁷ Ahmet Yaşar, *Arapça'nın Temel Kuralları (Sarf-Nahiv)*, Anadolu Yayınları, İzmir, 1996, s.256.

³²⁸ Muhammed Hüsnü Çiftçi, *Arapça Dilbilgisi*, s.136.

Birinci örnekte sıfat ve mevsûf fâil makamında olduğu için damme ile harekelenmiştir. İkinci örnekte ise ikillerdeki ref alameti ان ile sağlanmış. Üçüncü örnekte ise mefûl mevkiinde olan mevsûfa sıfat uyum sağlamıştır ve ikillerde nasb konumda ين ile mansûb olmuştur.

Hakikî Sıfat Cümle Örnekleri

(1) شُوهدت لوحة أرقام السيارة البيضاء المكشوفة في تسجيلات الكاميرا بكل وضوح.

Üstü açık beyaz otomobilin plakası kamera kayıtlarında tam bir netlikle görüldü.

(2) الأميرة الخلابة والمرهفة ترتدي ثوبا أرجوانيا.

Çekici ve nahif prenses mor bir elbise giyiyor.

(3) لفت انتباهي التلفاز العملاق الأحدث النموذج في المتجر.

Mağazadaki son model dev tv dikkatimi çekti.

(4) الجندب الأخضر جائئ على الزهرة.

Yeşil çekirge çiçeğin üzerinde duruyor/tünemiş/oturuyor.

(5) إن الانكماش في الأسواق المالية المتفاقمة على الصعيد العالمي لا تشكل أي مجازفة في بلد قوي

متين راسخ مثل دولتنا.

Glôbal düzeyde fenalaşan mâli piyasalardaki daralma ülkemiz gibi güçlü, sağlam ve köklü bir ülkede hiçbir risk oluşturmaz.

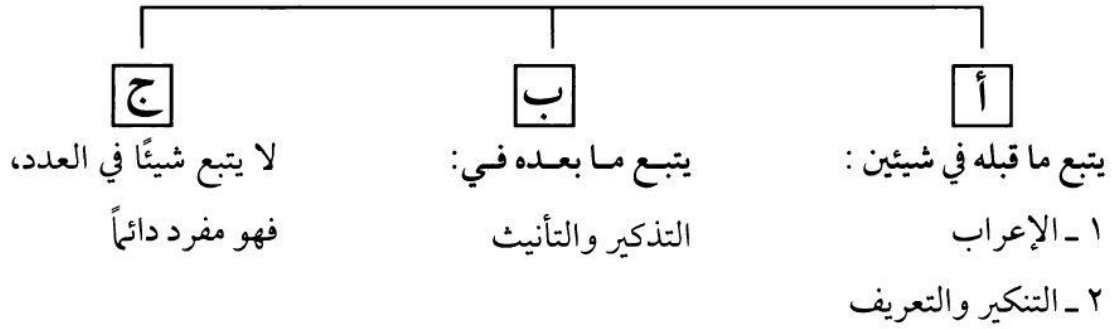
(6) الخضروات في الأناضول عموما هي المأكولات الخضراء والطازجة.

Anadolu'daki sebzeler genellikle taze ve yeşil yiyeceklerdir.

4.2.1.3.2.2. Sebebî Sıfat

الصفة السببية *Sebebî Sıfat* genel olarak kullanılan hakikî sıfatın aksine kendisinden önce gelen bir kelimeyi değil, kendisinden sonra gelen bir kelimeyi niteler. Sıfat kendinden önceki ismi niteleyip hususiyet kazandırdığı gibi, bazen kendisinden sonraki ismi de niteleyip hususiyet kazandırabilir.³²⁹ Bu özellik, bu tür sıfat tamlamalarına anlam verirken veya onları tercüme ederken kendisini açıkça hissettirmektedir.

Sebebî sıfatlar her ne kadar anlamsal yönden kendisinden önceki kelimeyle bağlantısı olmasa da i'râb açısından kendisinden önce söylenen kelimeyle bağlantısı vardır. Bu bakımdan sebebî sıfat mevkiinde olan bir kelimenin kendisinin önündeki ve arkasındaki kelimelerle olan irtibatını üç ayrı surette incelemek yerinde olacaktır. Aşağıdaki şemada bu üç ayrı durum açıkça müşahade edilmektedir.

Şema 4.11. Arapça Sebebî Sıfat Kâideleri³³⁰

1. Sebebî sıfat ögesi kendisinden önceki isim ile olan insicâmı i'râb ve belirlilik-belirsizlik bakımındandır.
2. Sebebî sıfat ögesi kendisinden sonraki isim ile olan insicâmı ise yalnızca erilik-dişillik bakımındandır.
3. Sebebî sıfat sayı bakımından her daim tekil olur. Sebebî sıfattan sonra gelen isim her daim merfû olur.

³²⁹ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, s.349.

³³⁰ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Nahvu 'l-Tatbîkî*, s.516.

Yukardaki kâideler nazarında örnekler vermek gerekirse; في أفريقيا دول مستبد حكامها. Afrikada liderleri despot devletler vardır. ya da Kardeşi cömert bir adam hac yaptı. Kardeşi cömert bir adam gördüm. مررت برجل كريم أخوه. Kardeşi cömert bir adama uğradım.³³¹

Sebebî Sıfat Cümle Örnekleri

(1) أهدت الفتاة حبيبها تحفةً عاليةً ثمنها.

Genç kız sevgilisine **değeri yüksek bir armağan** hediye etti.

(2) باع أخو ظافر الأكبر عمارةً فسيحةً شققها ومستحثةً جذرائها وحديثاً مصعداً.

Zafer'in büyük kardeşi; **daireleri ferah, duvarları yeni, asansörü modern bir bina** sattı.

(3) غولج العداء المكسورة كتفه من جانب فرق الإسعافات الأولية.

Omzu kırık atlet ilk yardım ekipleri tarafından tedavi edildi.

(4) الرقاد في الغرفة المفتوحة نوافذها قد يلحق الضرر بالنائمين.

Pencereleri açık odada uyumak, uyuyanlara zarar verebilir.

(5) اصطاد الصياد تمساحاً حادةً أسنانها، عظيماً جسمها، طويلاً ذنبها.

Avcı dişleri keskin, vücudu büyük, kuyruğu uzun bir timsah avladı.

(6) لاقيتُ في درب ضيق صبيّاً حسناً وجهه عقب التقائي مع محاربٍ مديدةٍ قامتهُ أمام معبر سرداب

الحلبة.

Arena mahzeninin menfezinin önünde **boyu uzun bir savaşı** ile görüşmemin akabinde dar bir patikada **yüzü hoş bir çocuğa** rast geldim.

³³¹ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, a.g.e., s.516.

4.2.1.3.3. Temyîz

Arapçada التمييز *Temyîz* tam bir cümledeki yargıdan sonra gelir ve bir isim veya cümledeki kapalılığını ortadan kaldıran belirsiz bir isimdir.³³² *Temyîz* ismin kapalılığını kaldıran isimdir.³³³ المميز *Mumeyyez* ise, mânası açıklanıp kapalılığı ortadan kaldırılan isim demektir.³³⁴ *Temyîz*'in şartı mansûb, nekra bir isim olmasıdır.³³⁵ Arapçada *temyîz* işlev bakımından iki kısma bölünür. Bunlardan birincisi isimdeki kapalılığı giderir. İkincisi ise cümledeki kapalılığı giderir.³³⁶ Lâfızlardaki mubhemliği gideren *temyîze melfûz*, cümledeki mubhemliği gideren *temyîze melhûz* denir.³³⁷

4.2.1.3.3.1. İsimlerdeki Kapalılığı Açıklayan Temyîz

Arapçada isimlerdeki kapalılığı açıklayan *temyîz* türündeki *temyîz* sayı, ağırlık, uzunluk, hacim, alan ölçüsü gibi bakımlardan kendisinden önceki gelen kelimeyi izâh etmek ve kapalılığını gidermek kastıyla kullanılır. Örneğin; اشتريت متراً قماشاً *Bir metre kumaş aldım.*

Bu sadette her ne kadar *temyîz* ögesinin tanımında mansûb nekra bir kelime dendiye de mânasında kapalılık bulunan hacim, ağırlık, uzunluk kavramları *temyîz*lerini harf-i cerli ya da isim tamlaması şeklinde alabilirler. Örneğin; اشتريت متراً من قماشٍ./اشتريت متر قماشٍ *Bir metre kumaş aldım.*

Temyîz ögesi âmilden yani fiilden sonra konumlanır. Dolayısıyla şöyle demek olumsal değildir; اشتريت عسلاً رطلاً *İki ratıl bal aldım.*³³⁸ Bu cümlelerin doğrusu عسلاً اشتريت رطلاً.

Sayılarda üç ve on arasındaki sayıların *temyîzi cemî* ve izâfetle mecrûr, on bir ve doksan dokuz arası sayıların *temyîzi mufred* ve mansûb olur. Yüz, bin ve bunların katları mufred ve izâfetle mecrûr olur. Örneğin; جاء أربعة رجالٍ وعشر نسوةٍ *On dört adam ve on kadın geldi.*

³³² William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 2.c., Cambridge University Press, Cambridge, 1898, s.123.

³³³ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuzûri'z-Zeheb fî Ma'rifeti Kelâmi'l-Arab*, s.135.

³³⁴ Yusuf Uralgiray, *Arabça İlk ve İleri Dilbilgisi*, 2.c., Tebliğ Yayınları, İstanbul, 1986, s.652.

³³⁵ İbn Ya'îş, *Şerhu'l-Mufasssal li'z-Zemaşşeri*, 2.c., Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2001, s.36.

³³⁶ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.567.

³³⁷ Ahmet Aslan, *Nahiv İlmi*, s.226.

³³⁸ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdiḥ fi'n-Nahv*, s.257.

انضم أربعة آلاف دارس وألف دارسة. *Yüz adam ve iki yüz kadın geliyor.* يأتي مائة رجل ومئتا امرأة.
Dört bin erkek araştırmacı ve bin kız araştırmacı katıldı.

Son olarak کم edatı soru için kullanılırsa temyîzi mufred ve mansûb olur. Örnek olarak;
كم قلماً أحضرت *Kaç kalem getirdin.* Eğer کم edatının başında harf-i cer varsa mecrûr olur.
Örneğin; *Bu kalemi kaç liraya satın aldın.* ³³⁹ بكم ليرة اشتريت هذا القلم.

İsimlerdeki Kapalılığı Açıklayan Temyîz Cümle Örnekleri

(1) أهدى العريس الجنتلمان للعروس الزينة باقةً من ورد أحمر.

Centilmen damat zarif geline bir demet kırmızı gül hediye etti.

(2) قضم الهامستر حفنةً علفاً من يده.

Hamster onun elinden bir avuç yem kemirdi.

(3) من المستطاع للعداء العادي أن يستهلك لترًا سائلًا في دفعة واحدة عقب انتهائه من تمرين ثقيل.

Ortalama bir atlet, ağır bir egzersiz bitimi akabinde tek seferde bir litre sıvı tüketebilir.

(4) أضفتُ ملعقةً ملحاً إلى الحمام المشوي داخل المقلاة الهوائية.

Air fryer içindeki kızarmış güvercine bir kaşık tuz ekledim.

(5) يفتقر كل قروي إلى طنٍ فحمًا لمدة شهرين.

Her köylü iki aylığına bir ton kömüre ihtiyaç duyar.

(6) ابتاع الطاهي 500 غرام توتا، وكيلوغراما خوخا، وعلبةً برقوفاً من السوق بالأمس.

Aşçı dün pazardan 500 gram dut, bir kilo şeftali ve bir kutu erik satın aldı.

³³⁹ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, s.109.

4.2.1.3.3.2. Cümlelerdeki Kapalılığı Açıklayan Temyîz

Cümlelerdeki kapalılıkta temyîz olan ibare, cümlenin geneline ait bir yargıdaki kapalılığı açıklar. İlgili cümlenin geneline ait yargıdaki bu kapalılığı açıl原因an temyîz türünü çoğunlukla şu yapılarda görme potansiyeli yüksektir.

1. İsm-i tafdîl'in cümle içinde kullanıldığı cümlelerde görülür. İsm-i tafdildin ardından kapalılığı gidermek maksadıyla ilgili duruma uygun mastar nekra bir sözcük kullanılır. Örneğin; *الهواء أقل حراً اليوم. Hava bugün daha az sıcaktır.* Örnekte görüldüğü üzere *أقل* ism-i tafdîlinden sonra mansup nekra bir mastar olan *حراً* gelip havanın azlığını sıcaklık bakımından açıklamıştır. Burada altının çizilmesi gereken şey; eğer ism-i tafdîl kullanılırken iki şey arasında kıyaslama yapıyorsa ism-i tafdîlin akabinde *من* harf-i ceri getirilmesidir. Buna örnek olarak şu cümle verilebilir; *Smith Harold'dan daha akli selim/olgun. سميت أعظم رشداً من هارولد.*

2. Cümle içerisinde iletilmek istenen mesajı açıklamada tek başına yetersiz kalan artmak, azalmak, büyük ya da küçük olmak, güzel ya da çirkin olmak gibi fiilleri takip eden nekra bir mastar getirilmesiyle yapılır. Örneğin; *زاد كُتَابُنَا شهرةً. Mektebimizin şöhreti arttı.* Bu örnekte görüldüğü üzere *زاد* fiili tek başına anlamca yetersiz kalmıştır. Mektebin hangi açıdan arttığı *شهرةً* mastarıyla netleştirilmiştir.

3. İçerisinde sıfat-ı muşebbehelerin yer bulduğu cümlelerde görülür. Buna örnek olarak; *الأتراك طيبون سلوكاً. Türkler davranış biçiminden iyidir.* Burada sıfat-ı muşebbehe olan *طيبون* lâfzı tek başına meali kapalı olan bir kelimedir. Hangi bakımdan iyi ve hoş olduklarını kendisinden sonra yer alan *سلوكاً* mastarı ortaya koymuştur.

Cümlelerdeki Kapalılığı Açıklayan Temyîz Cümle Örnekleri

(1) *تزداد بلدنا سكاناً يوماً بعد يوم.*

Ülkemizin nüfusu günbegün artıyor./Ülkemiz nüfus bakımından günden güne artıyor.

(2) *إن الأتراك أعظم شجاعة ومروءة وبطالة وبسالة.*

Türkler; en cesur, en mert, en yiğit ve en korkusuz ümmettir.

(3) أخت حبيبة خليل ابن عمّي الأكبر أقل من سليل أخي جدّي وزنا.

Teyzemin büyük oğlunun yakın arkadaşının sevgilisinin kız kardeşi, dedemin kardeşinin torunundan daha zayıftır.

(4) بيلينسو أكمل من توبا أدبا.

Pelinsu Tuba'dan daha edepli.

(5) الجيش التركي أعظم من الجيوش الأخرى قوة وقدرة.

Türk Ordusu diğer ordulardan daha güçlü ve daha kudretlidir.

4.2.1.3.4. Hâl

Hâl fiil icra edilirken mefûlun veya fâilin durumunu belirten nekra bir isimdir. Hâl fiilin nasıl olduğu sorusuna verilen cevaptır.³⁴⁰ Fiilin sahibinin ya da fâilin durumunu açıklar.³⁴¹ Dolayısıyla hâl, fâil veyahut mefûlun durumunu niteler.³⁴² Türkçede durum zarfı olarak ifade edilir ve zarf cümlecikleriyle karıştırılmaması gerekir. Bu noktada fâilin durumunu bildiren hâl'e örnek; *يئس جمال بائسا. Cemal umutsuzca ümit kesti.* Mefûlun durumunu bildiren hâl'e örnek; *فحص الطبيب العام المريضتين مستلقيتين. Çayı sıcakken yudumladı. veya Pretisyen iki kadın hastayı, o ikisi yatar vaziyetteyken muayene etti.* Mecrûrun durumunu bildiren hâl'e örnek; *مررت بطارق جالساً. Tarık'a, o oturmuş hâldeyken uğradım.* Hâl ögesinin durum bakımından nitelediği kelimeye *Sâhibu'l-Hâl* veya *Zi'l-Hâl* denir. Sâhibu'l-hâl daima belirli olmak zorundadır. Nitekim hâller ve sâhibu'l-hâller, mufredlik, tesniyelik, cemîlik, muzekkerlik ve muenneslikte tevâfukluk gösterirler.³⁴³

³⁴⁰ Fuâd Ni'me, *Mulahhasu'l-Kavâidi'l-Lugati'l-Arabiyye*, s.75.

³⁴¹ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuzûri'z-Zeheb fî Ma'rifeti Kelâmi'l-Arab*, s.130.

³⁴² İbn Ya'îş, *Şerhu'l-Mufasssal li'z-Zemahşeri*, 2.c., s.4.

³⁴³ Yasin Kahyaoğlu, Ahmet Zakaria Tawfik, Abdulhakim Önel, ve Adem Midilli, *Arapça Dilbilgisini En Kolay Öğreten Kitap (Nahiv)*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2022, s.382.

Hâl ögesinin üç şartı vardır. Bunlar; türemiş olması, kelâmda yani cümlede fadla olması yani cümleyi oluşturan asli unsurlardan olmaması, nasıl sorusuna cevabının caiz olması.³⁴⁴ Hâl genellikle ism-i fâil, ism-i mefûl, sıfat-ı muşebbehe gibi türemiş isimlerden yapılır. Örneğin; *صرخ الرقيق متألماً. Köle acıyla bağırды. Tabi ki bunun istisnâsının olduğu noktalar da mevcuttur. Örneğin; هز الوالد رأسه نفيا لمرام ابنه. Baba, oğlunun meramını reddederek başını salladı. Bir cümlede birden çok hâl olabilir.³⁴⁵ Örneğin; دخلت الاختبار هادئاً مستعداً واثقاً من نفسي. Sınava sakın, hazırlıklı ve kendime itimat ederek girdim. Bir cümlede birden fazla sâhibu'l-hâl de olabilir.³⁴⁶ Örneğin; أطلق غوكبيرك وأبييرك سهماً على الهدف بار عَيْن ومَاهِرَيْن. Gökberk ve Ayberk, hedefe ustaca ve mahirce ok attı .*

Arapçada durum zarfı konumunda olan hâl dört çeşittir. Bunlar; mufred hâl, isim cümlesi hâlinde, fiil cümlesi hâlinde ve şibih cümle hâlinde gelen hâl çeşitleridir. Basit cümleler kertesinde burada yalnızca mufred hâl ele alınmıştır. Cümle şeklinde gelen hâl ögesi yani hâl cümlesi çeşitleri ilerleyen sayfalarda birleşik cümle içerisinde incelenmiştir.

4.2.1.3.4.1. Mufred Hâl

Tek bir söz ya da söz öbeği şeklinde gelen ve içerisinde yargı bulundurmeyen hâl çeşididir. Örneğin; *عشتُ جُلَّ حياتي جاهلاً. Bütün hayatımı cahil olarak yaşadım. Bu örnekte tek kelime olarak gelmiştir. حارب غوكُ ثورك وسنجر مع العدو راكبي الخيل. Göktürk ve Sencer düşmanla ata binerek savaştı. Bu örnekte ise hâl, isim tamlaması şeklinde gelmiştir.*

Mufred Hâl Cümle Örnekleri

(1) الفتاتان انطلقتا راكضتين إلى الخارج.

İki genç kız **koşarak** dışarı gitti.

(2) إن الأعداء سيعودون إلى بلادهم مهزومين.

Düşmanlar **hezimete uğramış vaziyette** ülkelerine dönecekler.

³⁴⁴ Hanbelizâde Muhammed Şakir ve Hüseyin Elmalı, *Temrînli ve İ'râblı Arapça 1. Kitap Sarf*, s.278.

³⁴⁵ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâî, *en-Nahvu 'l-Arabî Ahkâm ve Meânî*, 2.c., Dâr ibn Kesîr, Beyrut, 2014, s.38.

³⁴⁶ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâî, *a.g.e.*, 2.c. s.38.

(3) الأتراك يستقبلون ضيوفهم مبتسمين ومعانقين.

*Türkler misafirlerini **güler yüzle** ve **sarılarak** karşılar.*

(4) اطلعتُ على التاريخ العثماني المجيد والبديع **مراجعا** للمصادر الأرفع موثوقية.

*Şanlı ve Görkemli Osmanlı tarihine en güvenilir kaynaklara **müracaat ederek** muttali oldum.*

- Bu dört örnekte hâl ögesinin sâhibu'l-hâli fâil ögesidir. Hâl, fâilin vaziyetini tarif etmektedir. Hâl ögesinin sâhibu'l-hâl ögesine i'râb ve cinsiyet bakımından uyum sağladığı görülmektedir.

(5) شرحْتُ لك مرّات عديدة. لا ترتشف رحيق الفاكهة بارداً ومثلجاً!

*Sana defalarca açıkladım. Meyve nektarını **soğuk olarak/soğukken ve buzluken** içme!*

(6) قعدنا على الصخرة في الشاطئ. شاهدنا الشمس غاربة في الأفق.

*Sahilde taşın üstüne oturduk. Güneş'i ufukta **batarken** izledik.*

(7) ألقى رئيس جمعية حماية الحيوانات كلمته طوال المراسم مرتجلة.

*Hayvanları koruma derneği başkanı, tören süresince konuşmasını **irticalen** yaptı.*

(8) قامت الطبيبة بفحص المريض واقفاً.

*Kadın doktor hastayı **ayaktayken** muayene etti.*

- Bu son dört örnekte hâl ögesinin sâhibu'l-hâli mefûl ögesidir. Hâl, mefûlun vaziyetini netleştirmektedir. Hâl ögesinin sâhibu'l-hâl ögesine i'râb ve cinsiyet bakımından uyum sağladığı görülmektedir.

4.2.1.3.5. İstisnâ

Arapçada الاستثناء *İstisnâ* إلا edatı ve kardeşleri kullanılarak bir bütünden bir parçayı ya da bir kısmı çıkarmak mânasına gelmektedir.³⁴⁷ İstisnâ; bir varlığı, objeyi ya da kavramı yargının veyahut kanaatin dışında tutmak üzere kullanılan bir yapıdır.³⁴⁸ Tarifden de anlaşılacağı üzere bu hariç bırakma işlemi için bir takım istisnâ edatlarından yararlanılır. Bunlar; عدا - حاشا - خلا - سوى - غير - إلا edatlarıdır.³⁴⁹

İstisnâ cümlelerinde başlıca öğeler mevcuttur. Bunlar istisnâ edatı, mustesnâ ve mustesnâ minhudur. İstisnâ edatının akabinde zikredilen lâfza mustesnâ, istisnâ edatından önce zikredilen lâfza mustesnâ minhu denir.³⁵⁰ المستثنى *Mustesnâ*, istisnâ edatına müteakip gelerek mustesnâ minhuya yüklenen yargının dışında bırakılan yani istisnâ edilen isimdir. المستثنى منه *Mustesnâ minhu* ise, cümlemin ana yargısına dâhil olan ve istisnâ edatından önde olan isimdir.³⁵¹ Örneğin; *Bekir hariç kâhinler helâk oldu.* Bu cümlede Bekir mustesnâ edilmiştir yani kâhinlerin gelmesinin hükmünün dışında bırakılmıştır. İstisnâ edatları üç başlık altında incelenmektedir.

4.2.1.3.5.1. لا Edatı ile İstisnâ

لا edatı, mebnî üzere skûn bir edattır i'râbta mahali yoktur.³⁵² Diğer istisnâ edatlarından farklı olarak hiçbir şart koşulmaksızın tamamının yerine kullanılabildiği için geniş bir hacme nâildir.³⁵³ İstisnâ edatlarından لا ile yapılan istisnâda üç kural vardır. Birincisinde; şayet mustesnâ minhu ögesi varsa ve cümle olumlu yapıdaysa müntesnâ konumundaki isim mansûb olur.³⁵⁴ Bu istisnâya *Tam Musbet İstisnâ* denir. Örneğin; *سَدَّ المحاسبون الديون إلا علياً Ali hariç muhasebeciler borçları kapattı.* İkinci kuralda; bir cümlede mustesnâ minhu ögesi varsa ve cümle olumsuz yapıdaysa mustesnâ konumundaki isim mansûb olur veya mustesnâ minhu

³⁴⁷ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Naḥvu 'l-Tatbikî*, s.454.

³⁴⁸ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 2.c., s.492.

³⁴⁹ Fâhîl Sâlih es-Sâmarrâî, *en-Naḥvu 'l-Arabî Ahkâm ve Meânî*, 2.c., s.5.

³⁵⁰ Ahmet Aslan, *Nahiv İlmi*, s.223.

³⁵¹ Mehmet Talu, *Sarf ve Nahiv İlmine Giriş 1*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.255.

³⁵² Hâdî Nehir, *en-Naḥvu 'l-Tatbikî*, 2.c., s.581.

³⁵³ Koca, Güler, *Arap Dilinde Edatların İşlevselliği*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2018, s.115.

³⁵⁴ Alî el-Cârim ve Mustafa Emin, *en-Naḥvu 'l-Vâdih fî Kavâidu 'l-Lugati 'l-Arabîyye li Medârîsi 'l-Merḥaleti 'l-Ülâ*, s.335.

ögesinin i'râbına tâbi olur. Buna *Tam Menfi İstisnâ* denir. Örneğin; لم يأت المحاسبون إلا علياً/عليٌّ. Örneğin; *Ali hariç muhasebeciler gelmedi.* Üçüncü kurulda; şayet bir cümlede mustesnâ minhu ögesi yoksa, ki bu tür cümleler daima olumsuz yapıdadır, mustesnâ minhu ögesinin alması gereken harekeyi mustesnâ kendisi alır. Örneğin; لم يأت إلا عليٌّ. *Ali'den başkası gelmedi.* Bu cümlede zikredilmeyen fâil kelimesinin yani mustesnâ minhu ögesinin alması gereken damme harekesini mustesnâ kendisi almıştır. Aynı minvalde; لا أفضل إلا دجاجاً. *Tavuktan başka bir şey tercih etmem.* Bu örnekte de yine zikredilmeyen mefûl kelimesinin yani mustesnâ minhu ögesinin alması gereken fetha harekesini mustesnâ kendisi almıştır. لا يهتم إلا بما أهتم به أنا. *Sadece benim önem verdiğim şeye önem verir.* Bu cümlede ise mecrûr isim yani mustesnâ minhu hazfedilmiştir ve mustesnâ onun harekesini kendisine alarak mecrûr olmuştur.

Bu çok yönlü kullanımlar çerçevesinde, farklı lokasyonlarda görülen farklı üslupların bazılarının yaygın, bazılarının nadir tercih edilmesi Arap dilinin zenginliğine işaret eder. Böylece yaygın olmayan kullanımların yanlış olduğu varsayımının önüne geçilmiş olunur.³⁵⁵

لا Edatı ile İstisnâ Cümle Örnekleri

(1) وفد جميع النواب إلا نائباً واحداً.

Bir milletvekili hariç tüm milletvekilleri geldi.

(2) لم يأت أي من إخوانك المدعوين إلى حفلة عيد الميلاد إلا أخوك ببربروس.

Doğum günü partisine kardeşin Barbaros hariç hiçbir kardeşin gelmedi.

(3) ما سلمت على المهندسين إلا مهندستين.

İki kadın mühendis hariç mühendislerle selam vermedim.

(4) لقد قرأ مجلاتهن الإنجليزية برمتها إلا مجلتين.

Onlar (kadınlar), iki dergi hariç İngilizce dergilerin hepsini okudular.

³⁵⁵ Yonis İnanç, *Teşekkül Sürecinde Nahiv-Kıraat İlişkisi*, İfav Yayınları, İstanbul, 2016, s.211.

(5) شارك في المراسم رؤساء الوزراء سائرهم إلا رئيس وزراء الجزائر.

Cezayir başbakanı hariç bütün başbakanlar törene katıldı.

4.2.1.3.5.2. غير ve سوى Edatları ile İstisnâ

غير ve سوى edatları için de لا edatlarında geçerli olan kurallar geçerlidir.³⁵⁶ Fakat غير ve سوى edatları mustesnâlarına muzâf olduklarından dolayı mustesnâlar mecburen mecrûr olmaktadır. Hâl böyleyken mustesnâ ögesinin alması gereken harekeyi de غير ve سوى edatları almaktadır. Örneğin; *Hâlit سبّح المريدون غير خالد*; Örneğin; *hariç müritler tesbih çekti.* *سوى* edatı mâksur isim olması hasebiyle harekeyi şeklen alamamaktadır. Örneğin; *Bekir hariç bina sakinlerinin ناقش سكان المبنى بأسرهم بينهم سوى بكر*; Örneğin; *hepsi kendi aralarında tartıştı.* Bu hususta belirsiz bir sözcüğe müteakip gelen غير ve سوى edatları istisnâ edatı olmaktan çıkar ve kendilerinden önce gelen belirsiz ismin sıfatı olurlar. Örneğin; *لا ينطق المتدرب الجديد بلغة غير العربية*; *Yeni stajyer Arapçadan başka bir dil konuşmuyor.*

غير ve سوى Edatları ile İstisnâ Cümle Örnekleri

(1) الموظف الحكومي ذو الولاء القومي للجمهورية التركية العظمى والمحِب لوطنه من أعماق قلبه ليس سوى خادمٍ لأُمته.

Aziz Türkiye Cumhuriyeti'ne milli bağlılığı olan ve ülkesini canı gönülden seven bir devlet memuru, sadece milletin hizmetkârıdır.

(2) أكلت السمكة كلها غير رأسها.

Balığın kafası hariç hepsini yedim.

(3) ليس لديّ مال سوى بضعة قروش.

Birkaç kuruştan başka param yok.

³⁵⁶ Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, s.218.

(4) هما لا يكرّمان على أحدٍ غير أبيهما.

O ikisi babalarından başkasına ihtiram etmez/yüceltmez.

(5) المؤمن الناسك لا يعبد أحدا غير الله.

Münzevi mümin Allahtan başka hiç kimseye ibadet etmez.

(6) لا يأتي إلى المسرح معي أحدٌ غير زميلي المتقف.

Kültürlü arkadaşımın başka hiç kimse benimle tiyatroya gelmiyor.

- 4., 5. ve 6. örneklerde istisnâ edatı kendisinden önceki belirsiz ismin sıfatı olmuştur.

(7) لا أرغب في تعلّم اللغات الأجنبية سوى اللغة العربية.

Arapça dili hariç başka yabancı diller öğrenmek istemiyorum.

4.2.1.3.5.3. عدا - حاشا - خلا Edatları ile İstisnâ

عدا - حاشا - خلا istisnâ edatlarının önüne hiçbir ek gelmezse bu edatların ardından gelen mustesnâlar isteğe bağlı mansûb ya da mecrûr olurlar. Bu edatlardan fiil ya da harf-i cer olarak istifade edilebilir.³⁵⁷ Bu münasebetle mansûb ya da mecrûr olmaları caizdir.³⁵⁸ Örneğin şu şekilde; قابلت الأصدقاء خلا بكرٍ/يكرًا. *Bekir hariç arkadaşlarla görüştim.* Fakat bu edatlardan عدا - حاشا - خلا edatlarının başına ما gelirse bu durumda bu iki edat artık sâfi fiil olabilir ve kendilerinden sonra gelen mustesnâ da mefûlun bih olup mansûb olur. Buna örnek olarak; ما حاشا صافحت الرفقاء ما عدا علياً. *Ali hariç arkadaşlarla tokalaştım.* حاشا edatının başına ما getirilmemesinden ötürü bu edat herdem iki şıklı kullanılır.³⁵⁹ Örnek olarak şu minvalde geldiği gibi; Abdullah hariç bütün polisler şehit oldu. أستشهد الشرطيون جميعهم حاشا عبدَ الله/عبدِ الله.

³⁵⁷ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Nahvu 'l-Tatbîkî*, s.464.

³⁵⁸ Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, s.218.

³⁵⁹ Hüseyin Tural, *Arapça Gramer ve İ'rab Teknikleri*, s.394.

Edatları ile İstisnâ Cümle Örnekleri خلا - حاشا - عدا

(1) لعدم المَقْدرة على نطق الكلمة على وجه صحيح سخر منها جميع زملائها حاشا زميلها (زميلها) الأفضل.

Kelimeyi doğru telâffuz edemediği için favori arkadaşı hariç tüm arkadaşları onunla dalga geçti.

(2) خضر كل المحامين خلا أحدا (أحد).

Avukatların biri hariç hepsi geldi.

(3) تدرب لاعبو كرة القدم في الأستاذ المجدد حاشا حميدا (حميد) لأن قدمه مكسورة.

Ayağı kırık olduğu için Hamîd dışındaki futbolcular yenilenmiş stadyumda antrenman yaptı.

(4) الله جل جلاله يغفر كل الذنوب عدا الشرك والكفر (الشرك والكفر).

Allah Celle Celâlühü şirk ve küfür haricinde tüm günahları affeder.

(5) ما سلمتُ على البياطير ما عدا كاظما.

Kâzım hariç veterinerlere selam vermedim.

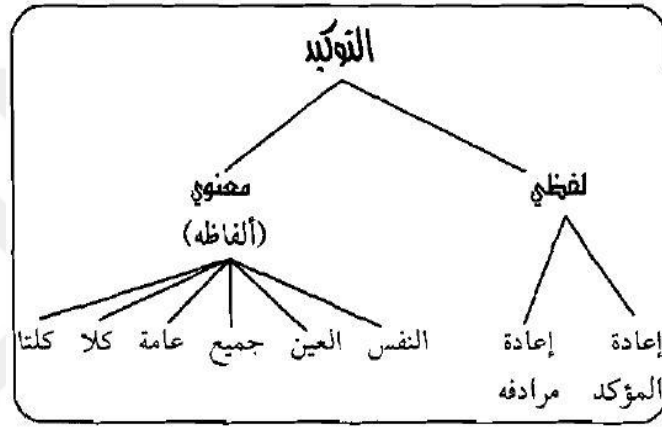
(6) أحب أن آكل الخضروات عامتها ما خلا الكراث والفل.

Bakla ve pırasa hariç sebzelerin hepsini yemeyi seviyorum.

- Son iki örnekte görüldüğü üzere bu gruptaki istisnâ edatlarının başlarına ما gelmesi yüzünden kendilerinden sonraki mustesnâlar mefûlun bih olup nasb olmuştur.

4.2.1.3.6. Tekîd

Arapçada التأكيد *Tekîd* dinleyicinin kalbinde ve zihninde muekkedin pekiştirilmesi ve güçlendirilmesini vurgular.³⁶⁰ Dalgınlık ve kinaye ihtimalini ortadan kaldırmak üzere kendinden önce gelen lâfzı vurgulama meramıyla söylenen tâbidir.³⁶¹ Başka bir deyişle mânâyı kuvvetlendirmek, takviye etmek ya da karşı tarafın zihninde oluşabilecek tereddütü gidermek hedefiyle yapılan tekrarlı anlatıma tekîd denir.³⁶² Tekîd işleminde etkilenmiş isme *Muekked* terimi verilir. Arapçada iki tekîd cinsi vardır. Bunlar; *Lâfzî Tekîd* ve *Mânevî Tekîd* cinsleridir.

Şema 4.12. Arapça Tekîd Türleri³⁶³

4.2.1.3.6.1. Lâfzî Tekîd

İsim, fiil, harf gibi ibarelerin tekrarı ya da bu ibarelerin bir araya gelmesiyle meydana gelen ve cümle adı verilen anlamsal bütünün tekrarı esasına dayanan tekîd türüne *Lâfzî Tekîd* denir. İster fiil ister isim olsun birinci lâfzın kendisiyle tekrar edilmesidir.³⁶⁴ Bir söz yanlış anlaşılmacak veya yanlış zannedilmemek üzere tekrar edilirse buna tekîdi lâfzî ismi verilir.³⁶⁵ Örneğin; *ياحيا العدل! ياحيا العدل! من الاتهامات ياحيا العدل! ياحيا العدل! Yaşasın adalet! Yaşasın adalet! Diye bağırırdı.*

³⁶⁰ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâî, *en-Nahvu 'l-Arabî Ahkâm ve Meânî*, 2.c., s.275.

³⁶¹ Hafnî Bik Nasîf, Muhammed Bik Diyab, Şeyh Mustafa Tumm, Mahmut Efendi Ömer ve Sultan Bik Muhammed, *Kavâidu 'l-Lugati 'l-Arabiyye fî 'n-Nahv ve 's-Sarf ve 'l-Belâga li Telâmîzi 'l-Medârisi 's-Sâneviyye*, s.78

³⁶² Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 2.c., s.539.

³⁶³ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.669.

³⁶⁴ İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf, *Şerhu Katri 'n-Nedâ ve Bellû 's-Sadâ*, s.271.

³⁶⁵ Mehmet Türk, *Arapça Dilbilgisi*, s.156.

Lâfzî Tekîd Cümle Örnekleri

(1) أسدى الأستاذ ذو السليقة الدمثة النصائح لتلاميذه قائلاً: **أولا الصدق! أولاً الصدق!**

*Nazik huylu müderris talebelerine şöyle diyerek nasihat etti: **Önce dürüstlük! Önce dürüstlük!***

(2) اقترفت أنا هذا الخطأ. أنا آسف ألف مرة.

*Bu hatayı **ben** işledim. Binlerce kez özür dilerim.*

(3) كررت هي كلامها مرتين لكي يستوعب بشكل جيد.

O, o iyice kavrasın diye sözünü iki kera tekrar etti.

(4) هالوْحَا إلينا نحنُ بُعيد أن ركبا القطار.

*O ikisi, trene bindikten hemen sonra **bize** el salladı.*

(5) أنا أكرهك، لقد خدعتِه أنتِ.

*Senden iğreniyorum, onu **sen** kandırdın.*

4.2.1.3.6.2. Mânevî Tekîd

Arapçada olasılığı yok eden lâfızlarla yapılan tekîddir.³⁶⁶ Mânevî tekîd bazı edatlarla gerçekleştirilmektedir. Bunlar; **كلتا** - **كلا** - **عامة** - **جميع** - **كل** - **عين** - **نفس** edatlarıdır. Bunlar cümlede tekîd ettikleri kelimededen yani muekkedden sonra gelirler ve tekîd ettikleri kelimenin i'râbını alırlar. Mânevî tekîd edatlarına muekkede münasip muttasıl zamir bitişir.³⁶⁷ Böylece tekîd edatları muekkedlerine sayı ve cinsiyet yönünden uyan zamirlere muzâf olmuş olurlar. Tekîd edatlarını üç grupta mütalaa etmek mümkündür.

³⁶⁶ Tacettin Uzun, *Arapça Sarf-Nahiv Terimleri Sözlüğü*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2012, s.59.

³⁶⁷ Fuâd Ni'me, *Mulaḥḥasu'l-Kavâidi'l-Lugati'l-Arabîyye*, s.54

1. Grup Tekîd: عين - نفس edatları ihtimal kavramını ortadan kaldırmak hedefiyle kullanılır. Bu edatlar Türkçeye *bizzat*, *ta kendisi* gibi kelimelerle tercüme edilir. Buna örnek; *Elçi bizzat geldi*. Bu örnekte tekîd edatı muekkedi olan fâil ögesine uyum sağlayıp merfû olmuştur. *Elçinin bizzat kendisini gördüm*. Bu örnekte ise tekîd mefûl ögesine uyarak mansûb olmuştur. Bu gelen örnekte ise tekîd ögesi mecrûr olmuştur. *Elçinin bizzat kendisine baktım*. Bu iki edatın ikil ve çoğul kelimeleri tekîd etmesi durumunda çoğul formları olan أعين - أنفس edatları kullanılarak muttasıl zamirler kendilerine bitiştirilir. Örneğin; *Mimarlar أقرّ المعماريون أنفسهم بعدم الاستمرار في المشروع*. *bizzat projeye devam etmeme kararı aldı*.

2. Grup Tekîd: Bu grupta da birinci gruptaki kuralın aynısı geçerlidir. كل - جميع - عامة edatları Arapçadan Türkçeye genel anlamda *tamamı*, *hepsi*, *bütünü*, *tümü* gibi kelimelerle tercüme edilir. Örneğin; *Yabancı turistlerin hepsi زار السياح الأجانب جميعهم المتحف البريطاني*. *British Museum'u ziyaret etti*.

3. Grup Tekîd: Tekîdi yapılacak olan sözcük ikil ise müzekkerde كلا muenneste ise كلتا edatları kullanılır.³⁶⁸ Bu iki edatın sonlarına muekkede uygun bir zamir getirilir. Tıpkı ikillerin i'râbında olduğu gibi merfû durumda أ, mansûb ve mecrûr durumda ي harflerini alırlar. Yani كلاهما formlarını alırlar. Türkçeye *her ikisi de* şeklinde tercüme edilir. Örnek olarak; *Kadın بصُرْتُ بالمهندستين كلتيهما*. *Mühendislerin her ikisi de abdest aldı*. *Kadın mühendislerin her ikisini de gördüm*. Fakat bu iki edat zamire değil ayrı bir isme muzâf oluyorsa bu takdirde tekîd edatları كلا ve كلتا şeklinde değişmeden kalırlar. Örneğin şu cümledeki gibi; *Ünlü gurme her iki termostaki kahveyi tattı*. *Ünlü gurme her iki termostaki kahveyi tattı*.

Mânevî Tekîd Cümle Örnekleri

(1) هاتان الدولتان الأوروبيتان **كلتا**هما تعانيان من الارتفاع في أسعار المنتجات التمويلية.

Avrupalı bu iki devletin her ikisi de finansman ürünlerinin fiyatlarındaki artış muzdariptir.

³⁶⁸ Fuâd Ni'me, a.g.e., s.55.

(2) وقّع رئيس الوزراء **عنه** على اتفاقية السلام بين البلدين.

*Başbakan iki ülke arasındaki barış anlaşmasını **kendi** imzaladı.*

(3) يتعين على كلا الطيارين أداء واجبات قبل إقلاع الطائرة.

Her iki pilotun da uçak kalkmadan önce yapmaları gereken görevleri vardır.

(4) أجريت الفحوصات البيوكيميائية **عامتها** على يد الكيميائيين والبيولوجيين اليابانيين.

*Biyokimyasal tetkiklerin **tamamı** Japon kimyagerler ve biyologlarca yapıldı.*

(5) كان كلا الطفلين يلعبان لعبة كرة السلة على الحاسوبين **كليهما** منذ الصباح.

*Her iki çocuk da sabahtan beri **her iki** bilgisayarda basketbol oynuyor.*

(6) استشرف كلا الطالبين إلى الطالبتين **كليهما** وهما يجلسان على الأعشاب في فناء كلية الصيدلة.

*Her iki erkek talebe, **her iki** kız talebeye eczacılık fakültesi avlusunda çimlerde otururken baktı.*

(7) حيا الجنود الأتراك الشجعان **جميعهم** القائدَيْن المحنَّكين **كليهما**.

*Cesur Türk askerlerinin **hepsi**, **her iki** tecrübeli komutanı da selamladı.*

4.2.1.3.7. Bedel

البدل *Bedel* matbuğu ile kendisi arasında bir vasıta olmadan hükümle kast edilen tâbidir.³⁶⁹

Yani; bedel bir araç olmadan hükümle kast edilen tâbidir.³⁷⁰ Daha anlaşılır bir tanım yapmak gerekirse; kendinden önceki kelimeyi açıklamak veya pekiştirmek gibi amaçlarla getirilip i'râb yönünden bir önceki kelimeye uygun olan ve matbuunun tümüne veya bir kısmına delâlet eden

³⁶⁹ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.672.

³⁷⁰ İbn Hişâm el-Ensârî ve Cemâleddîn Abdullah bin Yusuf, *Şerhu Katri 'n-Nedâ ve Bellû's-Sadâ*, s.288.

tâbidir.³⁷¹ Nitekim bedel, i'râb bakımından kendisinden önce geçen isme tamamıyla uyan ve bu ismin mânasındaki kapalılığı ve belirsizliği herhangi bir karışıklığa sebep olmadan ortadan kaldıran öğelere verilen isimdir. Bedel olan ögenin mânasına açıklık getirdiği kendisinden önceki isme *Mubdel Minhu* denir. Bu sadette bedel, cümle içerisinde kendisinden önce gelen sözcüğün yerini tam alabilecek bir yardımcı cümle ögesidir. Öyle ki bir cümlede mubdel minhu hazfedilip onun yerine bedel konulduğunda alıcıya iletilen mesajda herhangi bir azalma ve eksilme husûle gelmez. Arapçada bedel ile mubdel minhu öğeleri arasındaki ilişkiye işaret edildiğinde dört farklı bedelden söz edilebilir.³⁷²

4.2.1.3.7.1. Bedelu'l-Kul Mine'l-Kul

Bedelu'l-Kul Mine'l-Kul Arapçada *Bedelu'l-Mutabık* olarak da isimlendirilir. Bu bedel türünde bedel ile mubdel minhu öğelerinin tamamen birbirlerinin yerini tuttuğu durumu söz konusudur. Bedelin mubdel minhu ile aygı ögeden olduğu bedeldir. Örneğin; *ضجر زيد أخوه*. *Zeyd, yani kardeşi bunaldı.*³⁷³ Bu örnekte *أخوه* bedeldir. *ضجر أخوه زيد* *Kardeşi Zeyd bunaldı.* Bu örnekte ise *زيد* bedeldir. Başka bir örnek; *درسنا سيرة سيد الشهداء حمزة*. *Şehitlerin efendisi Hamza'nın siresini inceledik.* Bu cümlede ise *حمزة* bedeldir.

Bedelu'l-Kul Mine'l-Kul Cümle Örnekleri

(1) فتح السلطان محمد خان إسطنبول بتاريخ 29 مايو في عام 1453.

Fatih Sultan **Mehmet Han** İstanbulu 29 Mayıs 1453 yılında fethetti.

(2) كان مدير الشرطة يعقوب قد أمسك بالسارق.

Polis Şefi **Yakup** soyguncuyu yakalamıştı.

(3) توفي مؤسس الجمهورية التركية مصطفى كمال أتاتورك عام 1938.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu **Mustafa Kemal Atatürk** 1938 yılında vefat etti.

³⁷¹ Yaşar Fatih Akbaş, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, s.641.

³⁷² Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.672.

³⁷³ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Nahvu 'l-Tatbikî*, s.550.

4) اشترك صاحب شركة النفط التي لديها 900 فرعاً في تركيا أرطغرل بك نفسه في مؤتمر الدول المصدرة للنفط.

Türkiye’de 900 şubesi bulunan petrol şirketinin sahibi Ertuğrul Bey, petrol ihraç eden ülkeler konferansına bizzat katıldı.

5) بدأ يمكُثُ نبينا محمد (ص) بدار عمه أبي طالب على إثر وفاة جده عبد المطلب.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) dedesi Abdulmuttalib’in vefatından sonra amcası Ebu Talib’in evinde ikamet etmeye başlamıştır.

4.2.1.3.7.2. Bedelu’l-Ba’d Mine’l-Kul

*Bedelu’l-Ba’d Mine’l-Kul olan bedelin, mubdel minhu ögesinin hakikî olarak bir parçası, kısmı, cüzü olduğu bedel türüdür. Bedelin mubdel minhu’dan hakikî bir parçası olduğu durumdur.*³⁷⁴ Örneğin; *Hikâyenin yarısını okudum. قرأت الرواية نصفها.*

Bedelu’l-Ba’d Mine’l-Kul Cümle Örnekleri

1) قرض الأرنب الفرو الأبيض الطويل الأذنين الجزيرة نصفها.

Uzun kulaklı beyaz tüylü tavşan havucun yarısını kemirdi.

2) عند ملاحظتي الروضة أزهارها الطيبة، دفعتُ البستاني أجره.

Bahçeyi, hoş çiçekleri fark ettiğimde bahçıvana ücretini ödedim.

3) رفقائي وأنا تجولنا في المحافظة شوارعها وأسواقها المزدحمة.

Arkadaşlarım ve ben, ilin kalabalık caddeleri ve pazarlarında dolaştık.

³⁷⁴ Hâlit bin Abdu’l-Azîz, a.g.e., s.552.

(4) الفارسان كانا جوعائين للغاية حتى التهموا الجملَ الجسيمَ ثلثه.

İki şöalye harbiden açtı hatta iri bir devenin üçte birini yiyip bitirdiler.

(5) أنا أولع بعائلتی العریقة، أبي وأمي كثيراً جداً.

*Ben köklü aileme, **babama** ve **anneme** gerçekten çok düşkünüm.*

4.2.1.3.7.3. Bedelu'l-İştîmâl

Bedelu'l-İştîmâl olan bedelin, mubdel minhu ögesinin nicelik yönünden olmasa da nitelik yönünden ayrılmaz bir hususiyeti olduğu bedel türüdür. Buna örnek olarak şu cümle verilebilir; *Fecir vaktinde horozun sesi bütün çiftçileri uyandırdı.*

Bedelu'l-İştîmâl Cümle Örnekleri

(1) يعجبني جيشنا التركي العظيم قدرته وشجاعته.

*Yüce Türk Ordumuzun **kudreti** ve **cesareti** hoşuma gidiyor.*

(2) ضمن الحلقة العملية عالج وزير الخزانة والمالية الحالة المالية المتدهورة؛ مباعثها ومتاعبها.

Çalıştay kapsamında hazine ve mâliye bakanı kötüleşen finansal durumu ele aldı; etkenlerini ve sorunlarını.

(3) كانا يسمعان من المسكن المجاور جارَهما صوتَه المزعج.

*O ikisi, komşularının **sinir bozucu sesini** yan konuttan işitiyorlardı.*

(4) قمت بإعداد أطروحة الماجستير بعنوان "التحليل التقابلي للأزمة العربية والإنجليزية".

"Arapça ve İngilizce Zamanların Karşıtsal Çözümlemesi" başlıklı bir master tezi hazırladım.

(5) أيقظ الضابطُ صوتهُ العاليُ الجنديين النائمين في وقت الضحى.

*Subayın **yüksek sesi** uyuyan askerleri kuşluk vaktinde uyandırdı.*

4.2.1.3.7.4. Bedelu'l-Ğalat

Bedelu'l-Ğalat Arapçada *Bedelu'l-Mubâyin*, *Bedelu'n-Nisyân* olarak da bilinir. Bu bedel türü pek kullanılmasa da dalgınlık, yanılgı gibi nedenlerle yanlış düşülen bir lâfzın yerini aldığı bir bedel türüdür. Örneğin; *ذُقْتُ الزبدة، القشدة! Tereyağı pardon kaymak tattım.*

Bedelu'l-Ğalat Cümle Örnekleri

(1) الأخ غير الشقيق لأبي اشترى من الخضري كيلو غراماً تفاحاً، إجاباً!

Babamın üvey kardeşi bir kilogram elma pardon! armut aldı.

(2) التقت مع معرفة لها في المتحف، في المصرف!

Müzede ay! Bankada bir tanıdığıyla buluştu.

Bu bilgiler ışığında özen gösterilmesi gereken; *bedelu'l-ba'd* ve *bedelu'l-iştimâl* kapsamında bedelden *mubdel minhuya* dönen ve *mubdel minhu* ile sayı ve cinsiyet yönünden uyumlu olan bir zamir kesinlikle bulunmalıdır. Öte yandan *bedelu'l-kul* ve *bedelu'l-ğalat* kapsamında böyle bir zamir söz konusu değildir.

4.2.2. Birleşik Cümle (Murekkeb Cümle)

İçinde iki ya da daha fazla yargının bulunduğu cümle türüne birleşik cümle denir. Birleşik cümle, yapısında iki veya daha fazla cümle var olan söz topluluğudur.³⁷⁵ Basit cümlede unsurları birbirine bağlayan isnâd tektir fakat birleşik cümlede birden çok isnâd vardır.³⁷⁶ Arapçada birleşik cümle *الجملة المركبة* olarak terimselleştirilir. Daha evvel ifade edildiği üzere klâsik kaynaklarda *الجملة البسيطة* *Basit Cümle* ya da *الجملة المركبة* *Birleşik Cümle* şeklinde bir tabir geliştirilmemiştir. Ancak bu vaziyeti açıklayan *الجملة الكبرى* *Cümle-i Kubra* ve *الجملة الصغرى* *Cümle-i Suğra* gibi terimlerin olduğundan bahsedilmiştir.

Arapça nahiv kitaplarında çoğunlukla birleşik cümle konu olarak bulunmamaktadır. Üstelik günümüzde Türkçe yazılan nahiv kitaplarında bile müstakil gramer konusu başlığı altında ele alınmamaktadır. Buna karşın çeviriye konu alan çok az sayıda kitapta birleşik

³⁷⁵ Fahrüddin Kabâve, *İ'râbu'l-Cumel ve Eşbağu'l-Cumel*, s.25.

³⁷⁶ Resul Sevinç, *Arapçada Cümle Yapısı*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007, s.191.

cümleden bahsedilmiştir. Örneğin; Prof. Dr. Emrullah İşler ve Prof. Dr. Musa Yıldız'ın yazdığı *Arapça Çeviri Kılavuzu* adlı kitapta şöyle geçmektedir; temel cümleye bir veya daha fazla cümlelerin bağlanmasından oluşur.³⁷⁷ Prof. Dr. Osman Şahin'in telif ettiği *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri* adlı kitapta, bir cümlelerin öğelerinden biri veya birkaçı cümlecik ise, o cümleye birleşik yani murekkeb cümle denir tabiri yer almaktadır.³⁷⁸ Aynı minvalde Dr. Meral Çörtünün *Arapça Cümle Kuruluşu ve Tercüme Tekniği* adlı kitabında da birleşik cümle tanım olarak; temel cümleye bir veya birkaç yan cümlelerin bağlanmasından meydana gelir şeklinde ifade edilmiştir.³⁷⁹ Ayrıca Dr. İsmail Ganem Ahmet bu tarz bir cümleyi murekkeb cümle iki veya daha fazla isnâdı olan şeydir diye vasıflanmıştır.³⁸⁰ Diğer tanımlara ek; Mustafa el-Galâyînî ise murekkeb cümleyi musned ve musnedun ileyh'den oluşan şey olarak tarif etmiştir.³⁸¹ Bunlara ilaveten Tahirhan Aydın *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi -Karşıtsal Çözümleme-* başlıklı doktora tezinde basit cümlelerin aksine birleşik cümle, bünyesinde iki veya daha fazla cümle barındırdığını dile getirir.³⁸² Rıfat Resul Sevinç *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi* başlıklı doktora tezinde birleşik cümle, yapısında iki veya daha fazla cümle bulunan söz grubu olduğundan bahsetmiştir.³⁸³ Cemal Işık *Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ile Türkçe'nin Karşılaştırılması* adlı doktora tezinde birleşik cümle için temel cümleye bir ya da daha fazla cümlelerin bağlanmasından oluşur demiştir.³⁸⁴ Son olarak Gülten Melek Çelik *Türkçe Arapça İsm-i Mevsûl, İzafet, Sıfat, Hâl ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi* başlıklı yüksek lisans tezinde yan cümleler, ana cümleyi mâna yönünden açıklar, tamamlar ve belirsizliğin ortadan kaldırılmasını sağlar. Tek başına anlamları yoktur. Murekkeb cümleler ana cümleyi tesis eden yapı taşlarıdır diyerek tarif getirmiştir.³⁸⁵

Bu beyanâtlar ışığında, basit cümlede bir tane yargı ya da yüklem varken birleşik cümlede birden fazla yargı vardır diyerek yapılan bir tanım yerinde olacaktır. Birleşik cümleler ana

³⁷⁷ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, s.145.

³⁷⁸ Osman Şahin, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, s.19.

³⁷⁹ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Cümle Kuruluşu ve Tercüme Tekniği*, İfav Yayınları, İstanbul, 2018, s.60.

³⁸⁰ Ahmet, İsmail Ganem, "el-Cumletu'l-Murekkebe ve Delâlatuhâ", *Mecelletu'l-Ustaz li'l-Ülûmi'l-İnsaniyye ve'l-İctimaîyye*, Sayı:1, s.247, 2020.

³⁸¹ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.26.

³⁸² Aydın, Tahirhan, *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi -Karşıtsal Çözümleme-*, s.64.

³⁸³ Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, s.98.

³⁸⁴ Işık, Cemal, *Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ile Türkçe'nin Karşılaştırılması*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014, s.191.

³⁸⁵ Çelik, Gülten Melek, *Türkçe Arapça İsm-i Mevsûl, İzafet, Sıfat, Hâl ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015, s.11.

cümle ve yan cümleden oluşmaktadır. Ana cümle veya temel cümle tek başına bir yargıyı işaret ederken gel gelelim yan cümleler anlamları bakımından ana cümleye bağlı kalıp ana cümleyi tamamlayan unsurlardır.

Birleşik cümledeki iki cümleden birinin tam bağımsız anlamı yansıttığı görülürken birinin tam bağımsız anlamı yansıtmadığı görülür.³⁸⁶ Yan cümleler tek başlarına mâna beyan etmezler ve yalnızca ana cümlelerin içerisinde bulunurlar. Kesin bir yargı bildirmeyen ve haberini veya fiilini, yükleme veya cümle içinde başka bir öğeye bağlayan bağlaç ekleri taşıyan cümlelere yan cümle denir.³⁸⁷ Arapçada temel cümle isim cümlesiye birleşik isim cümlesi, fiil cümlesiye birleşik fiil cümlesi diye isimlendirilir.³⁸⁸ Dolayısıyla birleşik cümle iki çeşittir.

1. Birleşik İsim Cümlesi

Ana cümle isim cümlesi olup, bu cümleye bir veya birkaç yan cümlelerin bağlanmasıyla olur.³⁸⁹ Örneğin; الكتاب صديق يسدي فائدة للإنسان *Kitap insana fayda veren bir arkadaştır.*

2. Birleşik Fiil Cümlesi

Ana cümle fiil cümlesi olup bu cümleye yan cümlelerin bağlanmasıyla olur. Örneğin; إرکچیلک اچمازینی/مeselesini ele alan bir film seyrettik. تفرجنا علی فیلم یزاول عُقدة العنصرية.

4.2.2.1. İç İç Girmiş Birleşik Cümle

İç içe girmiş birleşik cümle temel cümle ve yan cümleden oluşur. İç içe girmiş birleşik cümle, bir ana cümle ile bu cümlelerin anlamını tamamlayan bir veya birden çok yan cümle veya cümlecikten oluşur.³⁹⁰ Arapçada الاسم الموصول *İsm-i Mevsûl* yan cümle konumundadır. İsm-i mevsûller isminden de anlaşılacağı gibi bir cümleyi diğerine bağlarlar. Anlamları ancak kendinden sonra gelen ve sıra olarak bilinen cümleyle anlaşılabilir.³⁹¹ Bu safhada klâsik şekliyle ism-i mevsûllere kısaca değinmekte fayda vardır.

³⁸⁶ İbrahim Muhammed Abbade, *el-Cumletu'l-Arabiyye*, s.139.

³⁸⁷ Osman Şahin, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, s.20.

³⁸⁸ Emrullah İşler ve Musa Yıldız, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, s.145.

³⁸⁹ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Cümle Kuruluşu ve Tercüme Tekniği*, s.60.

³⁹⁰ Resul Sevinç, *Arapçada Cümle Yapısı*, s.192.

³⁹¹ İşler, Emrullah, “Arapça ve Türkçede Ortaçlar -Karşıtsal Çözümleme-”, *Nüsha Dergisi*, Yıl 2, Sayı:7, s.101, 2022.

İsm-i mevsûl ögesinin her ne kadar Türkçede tam karşılığı olmasa da kısmen sıfat fiil terimiyle örtüştürülebilir.³⁹² İsm-i mevsûller bizce Türkçedeki ilgi zamirini de karşılayabilir. Bunlar cümleleri birbirine bağlayan edatlardır ve zâhir isimlerin tekrar edilmesinin yerine kullanılırlar.³⁹³ Başka bir tabirle; Arapçada İsm-i mevsûl kendisinden sonra gelip sıra cümlesi diye adlandırılan bir cümleyle belirli bir ismi nitelendiren mebnî bir isimdir.³⁹⁴ İsm-i mevsûle müteakip gelen cümleye *جملة الصلة Sıla Cümlesi* denir. Sıla cümlesinde ism-i mevsûle dönen bir zamir bulunabilir.³⁹⁵ Buna Arapçada *الضمير العائد ez-Zamiru'l-Aid* denir. Nitekim sadece belirli isimlerin ardından kullanılan ism-i mevsûller izledikleri ismin sıfatı olarak gelirler. Cümle başında bulunduklarında ise özne konumunu üstlenirler.³⁹⁶ Öyle ki cümlelerin bir ögesi olarak muhtedâ, haber, fâil, mefûl vb. bir konumda gelmesi olanak dâhilindedir.³⁹⁷ Bu ögeyi cümle ortasında ve başında gelecek surette ayrı ayrı analiz etmek gerekmektedir.

1. Cümle arasında belirli bir isimden sonra gelirse, belirli isme sıfat olur. Bu sıfat anlamını da ism-i mevsûlü izleyen sıra cümlesi taşır. Böylece mufred sıfatın yerini alarak sıfat cümlecîği hâlinde gelir. Örneğin; *يتميز البدوي الذي تعرفت به أمس بخشونته وصلابته ضد الخبيثين. Dün kendisiyle tanıştığın bedevi kötülere karşı sertliği ve katılığıyla ayırır.*

2. Cümle başında yer alıyorsa, isim cümlesinin muhtedâsı olur. Böylece bu cümle ismin yerini alarak öznesi ve yüklemi olan bir isim cümlecîği olur. Şu örnekte görüldüğü gibi; *الذي يسمى المسجد الأزرق هو مسجد السلطان أحمد. Mavi Mescid adı verilen, Sultan Ahmet Camidir.*

Arapçada ism-i mevsûller, çekimli ya da hâs ism-i mevsûller *الذي - التي* vb. ve müşterek olan ism-i mevsûller *ما - من* olmak üzere ikiye bölünür. Müşterekler mufred, tesniye, cemî, muzekker ve müennes olmak üzere hepsi için kullanılabilir. Hâs ise yalnızca ilgili fiile göre kullanılabilir.³⁹⁸

³⁹² Çelik, Gülten Melek, *Türkçe Arapça İsm-i Mevsûl, İzafet, Sıfat, Hâl ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi*, s.15.

³⁹³ Hâdî Nehir, *en-Nahvu'l-Tatbikî*, 1.c., s.79.

³⁹⁴ Fuâd Ni'me, *Mulaḥḥasu'l-Kavâidi'l-Lugati'l-Arabiyye*, s.123.

³⁹⁵ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuzûri'z-Zeheb fî Ma'rifeti Kelâmi'l-Arab*, s.80.

³⁹⁶ Bilal Temiz, Vecihi Uzunoğlu ve Cüneyt Eren, *Adım Adım Arapça 3 Nahiv*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2010 s.255.

³⁹⁷ Soner Gündüzöz, Ömer Acar, Tahirhan Aydın ve Hacı Yılmaz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1.c., s.255.

³⁹⁸ Mehmet Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Nahiv*, s.101.

Bu kertede gözden kaçırılmaması gereken bir konu; bu ism-i mevsûllerin akabinde gelen fiilin muttasıl zamirsiz ve muttasıl zamirli gelme durumudur. Öyle ki bunlar kendilerinden sonra gelen fiilin durumuna göre muttasıl zamir almaması ve alması bakımından Türkçeye ve İngilizceye farklı tercüme edilmektedir. Beyinlerde karmaşaya neden olabilecek bu mesele, sıfat cümlecikleri ve isim cümlecikleri bölümlerinde çekimli/hâs ism-i mevsûllere ait tablolarda detaylandırılmıştır.

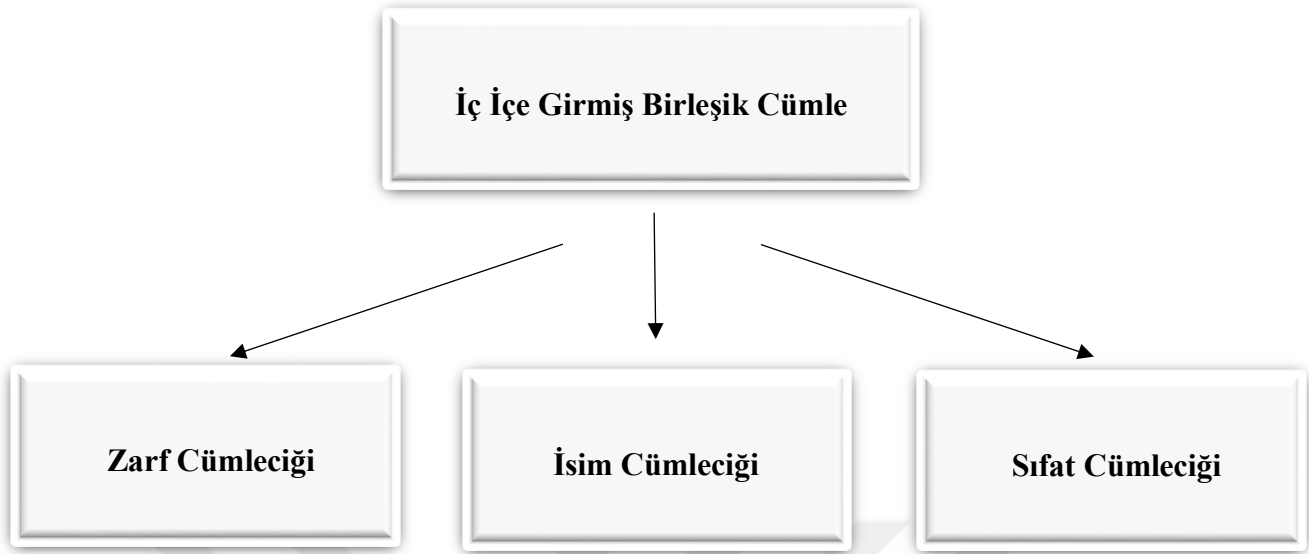
Burada şu ayrıntıya değinmek lâzım; çekimli/hâs ism-i mevsûller hem sıfat hem isim cümleciklerinde kullanılır. Diğer taraftan müşterek ism-i mevsûller sadece isim cümleciklerinde kullanılır. Yani من - ما edatları yalnızca isim cümleciklerinde kullanılırken الذي vb. edatlar hem sıfat cümleciklerinde hem de isim cümleciklerinde kullanılır.³⁹⁹

Gerek Arapça olsun gerek Türkçe olsun nahiv kitaplarında ism-i mevsûller anlatılırken ism-i mevsûlun sıfat cümlecği olarak mı yoksa isim cümlecği olarak mı geldiğinden etraflıca bahsedilmemektedir. Buna karşın İngilizce-Arapça yazılmış bazı gramer kitaplarında isim cümleciklerinden bahsedilmiştir. Bu tezde de özellikle bu konunun tam özünsenebilmesi için isim cümlecikleri, sıfat cümlecikleri ve zarf cümlecikleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Böylece Türkiye'deki Arapça dilbilgisi algısına yeni bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

Bu hususta iç içe girmiş birleşik cümleler içersinde yer edinen yan cümleler isim cümlecği, sıfat cümlecği ve zarf cümlecği olabilmektedir. Bunlara ilaveten, hâl ögesinin cümle olarak geldiği koşullar da bu başlık altında ilerleyen sayfalarda incelenmiştir.

Bu sadette İngilizce yazılan bazı Arapça nahiv kitaplarında ya da Arapça yazılan bazı İngilizce gramer kitaplarında bu üç yan cümle çeşidinden bahsedilmektedir. Bu açıdan bu tip cümleler üç başlık altında toplanmaktadır.

³⁹⁹ J.A. Haywood ve H.M. Nahmad, *A New Arabic Grammar of the Written Language*, s.284.

Şema 4.13. Arapça İç İçe Girmiş Birleşik Cümle

4.2.2.1.1. Sıfat Cümlecîği

Arapçada sıfat cümlecîği Türkçede ve İngilizcede geçtiği gibi kavramsal olarak gramer kitaplarında geçmemektedir. Sıfat cümlecikleri, cümle içinde mubtedâ, haber, fâil, mefûlun bih ve mecrûr isim olarak yer alan isimleri niteleyip anlamsal ve yapısal ölçekte genişletmek üzere getirilirler. Sıfat cümlecikleri anlamsal olarak sıfat ögesiyle eşdeğer fonksiyonu üstlenmelerine rağmen kelime ya da kelime terkîbi şeklinde değil adından da anlaşılacağı üzere yan cümle şeklinde gelirler. Kendi içlerinde isim cümlesi, fiil cümlesi ve şibih cümle olarak gelebilirler.⁴⁰⁰ Sıfat cümlecikleri en az bir özne ve yüklemden oluşmalıdır. Arapçada sıfat cümlecîği kavramı, الْجُمْلَةُ النَّعْتِيَّةُ/الْوَصْفِيَّةُ şeklinde terimselleştirilebilir. Türkçeye -an -ası -mez -ar -dik -ecek -miş -dığı -diği -ki o -ki onu ekleriyle çevrilir. Arapçada iki cins sıfat cümlecîği vardır.

1. Birinci tür sıfat cümlecîği, belirli isimden sonra gelen ism-i mevsûl ve müteakip yan cümle ile yapılır. Örneğin; مات المحامي الذي أبتلي بالسُّلِّ. *Tüberküloza yakalanan avukat öldü.* Bu örnekte belirli olan fâil ögesine müteakip ism-i mevsûl getirilerek sıfat cümlecîğine ulaşılmıştır. İsm-i mevsûl getirilerek kapalılığın mânası ortaya çıkarılmıştır.⁴⁰¹ Çekimli/hâs ismi-i mevsûller; kendilerinden sonra gelen fiilin muttasıl zamirsiz ve muttasıl zamirli olması yönünden anlamsal olarak farklılık göstermektedir. Bu durum aşağıdaki tabloda görülmektedir.

⁴⁰⁰ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Nahvu 'l-Tatbîkî*, s.519-520.

⁴⁰¹ Abbas Hasan, *en-Nahvu 'l-Vâfî*, s.441.

Tablo 4.20. Sıfat Cümlecığı Çekimli

Sıfat Cümlecığı Çekimli / Hâs İsm-i Mevsûlleri				
Çoğul	İkil	Tekil	Cinsiyet	Kullanım Şekli
الذین	الَّذَانِ - اللّٰذِینِ	الذی	eril	fiil muttasıl zamidrlı / zamirsız
اللائى - اللاتى اللواتى	اللّٰتَانِ - اللّٰتِینِ	التي	dişil	fiil muttasıl zamidrlı / zamirsız
-ki onlar -enler -anlar	-ki o ikisi -en -an ikisi	-ki o -en -an	Türkçede eril ve dişil aynı	fiil muttasıl zamirsız
-ki onları -dikları -dikleri -enler -anlar	-ki o ikisini -o ikisini -dığđ -en -an ikisi	-ki onu -dikđ -dikđ -en -an	Türkçede eril ve dişil aynı	fiil muttasıl zamidrlı

2. İkinci tür sıfat cümlecığı, belirsiz isme müteakip gelen yan cümle ile yapılır. Örneğın; *الملك وظّف جنائنيًا يحب الزهور على العناية بباحة البلاط. Kral çiçekleri seven bir bahçivani sarayın avlusunun bakımıyla görevlendirdi.* Bu örnekte ise belirtisiz olan fâil ögesinin hemen akabinde fiil getirilerek sıfat cümlecığıne ulaşılmıştır. Öyle ki çekimli/hâs ism-i mesvûllerdeki fiilin muttasıl zamirsız ve muttasıl zamirli gelme durumuna ait anlamsal farklılıklar belirtisiz bir kelimeyi takip eden sıfat cümlecığı için de geçerlidir.

Bu bilgilerden hareketle; gerek belirli sıfat cümleciklerindeki ism-i mevsûlün ardından gelen cümlecikte gerekse belirsiz ismin ardından gelen cümlecikte bulunan fiil, cümlecik içindeki anlamına göre ya muttasıl zamirsız gelir ya da kendisine muttasıl zamir bitişir. Arapçada sıfat cümlecığı, haberin veya cümle şeklinde gelen hâl ögesinin üç çeşit geldiğı gibi üç çeşit gelebilir. Dolayısıyla sıfat cümlecığı; ister belirli ister belirsiz olsun isim cümlesi, fiil cümlesi ve şibih cümle şeklinde oluşturulabilir. Arapçada belirli sıfat cümleciklerine belirsizlere oranla daha çok rastlanır. Çünkü dilin yapısı gereğı belirli bir cisim, obje ya da kavram daha kolay betimlenip nitelendirilebilir.

Bunlara ek olarak, genel itibarıyla zarf edatı olarak bilinen حيث edatından sıfat cümleciklerinde de istifade edildiğı bu bölüm içerisinde ilerleyen sayfalarda açıklanmıştır.

Sonuç olarak sıfat cümlecikleri belirli isimden sonra ve belirsiz isimden sonra gelmelerine göre ikiye ayrılmaktadır. Mezkûr iki yolla yapılan sıfat cümlecikleri Arapça gramer

kitaplarında sıfat cümlecığı altında geçmemektedir. Bu çalışmada ise buna dikkat çekilerek sıfat cümlecikleri müstakil başlık altında örneklerle incelenmektedir.

4.2.2.1.1.1. Belirli İsimden Sonra Gelen Sıfat Cümlecığı

Arapçada belirli bir ismin ardından gelen sıfat cümlecikleri çekimli/hâs ism-i mevsûller kullanılarak oluşturulur. Bunların sıfat cümlecikleri olabilmeleri için muhakkak belirli bir ismin akabinde gelmeleri kaçınılmazdır. İsm-i mevsûller belirsiz isimden sonra gelemazler. İsm-i mevsûller cümle içerisinde belirli bir isme sıfat olarak değil de kendi başlarına gelirlerse ana cümlelerin asli birer unsurları olarak cümle ögesi olurlar ve sıfat cümlecığı değil isim cümlecığı şeklini alırlar. Bu durum isim cümlecığı bölümünde ele alınmıştır.

Belirli İsimden Sonra Gelen Muttasıl Zamirsiz Sıfat Cümlecığı Örnekleri 1

(1) لقد أعطت لجنة التحكيم المركزية الجائزة المتسابق الذي ظفر على منافسه في المسابقة.

Merkez hâkem komitesi/Jüri, yarışmada rakibini yenen yarışmacıya ödül verdi.

(2) الموظفون والعاملون الذين لا يكونون راضين عن ظروفهم العملية في المصنع يدعون إلى قيام بالإضراب في أقرب وقت.

Fabrikada çalışma koşullarından memnun olmayan personeller ve işçiler en yakın zamanda grev yapma çağrısında bulunuyor.

(3) تعمل الغدة النخامية، والتي تسمى الغدة الإفرازية الرئيسية، على تحسين نظام الغدد الصماء من خلال تحفيز الغدد الأخرى في الجسم.

Ana salgı bezi diye adlandırılan hipofiz bezi vücudtaki diğer bezleri uyarak endokrin sistemini optimize eder.

(4) هؤلاء، هن المهندسات اللواتي حسبن مسيرة إنشاء البناء.

Bunlar, bina inşâat sürecini hesaplayan kadın mühendislerdir.

(5) الكليتان اللتان أُسِّسَتَا في حرم الجامعة معاصرتان ومجهزتان بالمعدات التكنولوجية، ومن ثمّ كلتاهاما تسلّطان الضوء على مفهوم التفكير الإبداعي لدى الشباب الذين يلتفتون إلى الارتقاء والابتكار.

Üniversitenin kampüsünde inşâ edilen iki fakülte çağdaştır ve teknolojik aletlerle techizatlandırılmıştır, böylece gelişime ve inovasyona ilgi duyan gençler arasında kreatif ideasyon nosyonuna ışık tutmaktadır.

(6) قد أثبتت البحوث النفسية أن الوالدات اللواتي يربّين أبنائهن أنفسهن أشد سعادة وانشراحا من الوالدات اللاتي يأتمنّ أبنائهن على المربيّات.

Psikolojik araştırmalar evlatlarını bizzat yetiştiren annelerin evlatlarını bakıcılara emanet eden annelerden daha mutlu ve neşeli olduklarını ortaya koymuştur.

(7) سافر أمس رئيس نادي كرة القدم الذي عَقَدَ لِقَاءً مع اللاعبين والمدرّب في الأسبوع المنصرم إلى الرحلة للخارج.

Geçen hafta futbolcular ve antrenörle bir araya gelen futbol kulübü başkanı dün yurt dışı gezisine gitti.

(8) جدتي التي قد عاشت طيلة حياتها في مزرعة تقع في مكان مجهول، لم تركب مُنطاد الهواء الساخن قطّ.

Hayatı boyunca ıssız bir yerde bulunan bir çiftlikte yaşamış büyükannem hiç sıcak hava balonuna binmemişti.

(9) نظرا لأننا عائلة شريفة واسعة فمن اللازم أن تحتوي الشقة التي سنستأجرها على خمس غرف على الأقل والمطبخ الفسيح وغرفة الطعام وغرفة الضيوف والصالة الفسيحة.

Şerefli geniş bir aile olmamız hasebiyle kiralayacağımız daire en aşağı beş oda, geniş bir mutfak, yemek odası, misafir odası ve ferah bir salon içermelidir.

(10) ألقى رئيس الجامعة التقنية الذي شارك في المهرجان التكنولوجي الذي نظّمته وزارة الصناعة والتكنولوجيا في نطاق عصر الفضاء والعلوم كلمةً موجزةً بشأن تكنولوجيا النانو.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın uzay çağı ve bilim kapsamında düzenlediği teknoloji festivaline katılan teknik üniversite rektörü nano teknoloji hakkında kısa bir konuşma yaptı.

Belirli İsimden Sonra Gelen Muttasıl Zamirli Sıfat Cümlecigi Örnekleri 2

(1) بدأ اللّابتوب/الكمبيوتر المحمول الذي اشتريته الشهر الفائت بإصدار الأصوات الغريبة.

Geçen ay aldığım laptop/dizüstü bilgisayar garip sesler çıkarmaya başladı.

(2) الحليب الموجود في زجاجة الرضاعة التي وضعتها في الثلاجة الليلة السابقة كان لرضيعنا الذي يفتقر إلى الكمية الوافرة من الكالسيوم لنمو العظام. من فضلك لا تشرب حليبه مرة أخرى!

Geçen gece buzdolabına koyduğum biberondaki süt, kemik gelişimi için bol miktarda kalsiyuma ihtiyaç duyan bebeğimiz içindi. Bir daha onun sütünü içme lütfen!

(3) من الغريب أنني رأيت الرجل الأمرد عينه مرة أخرى اليوم، الذي سلمت عليه مساء أول أمس في الكافيه. وأظن أنه يتعقّبني.

Evveldi gün akşam kafede selam verdiğim köse adamı bizzat bugün tekrar görmem garip. Sanırım o beni takip ediyor.

(4) ابن عمنا الذي التقينا به منذ 5 سنوات قادم للزيارة لنا.

5 yıl önce buluştuğumuz amcamızın oğlu bizi ziyarete geliyor.

- 3. örnekte sıfat cümlecigi içerisindeki سلمت fiili har-i cerli kullanılmasından dolayı muttasıl zamiri harf-i cer almıştır. Aynı şekilde 4. örnekteki التقينا fiili har-i cerli kullanıldığı için muttasıl zamir harf-i cere bitişik vaziyette gelmiştir.

(5) تم احتجاز المشتبه به الذي طارده وحدات الدرك على بعد 3 كيلومترات من مسرح الجريمة.

Jandarma birliklerinin kovaladığı zanlı olay yerinden 3 km uzakta yakalandı.

(6) أعتقد أن الفنان الذي صادفناه أثناء الخروج من المطعم كان شخصا لطيفا حقا.

Restorandan çıkarken karşılaştığımız sanatçının gerçekten nazik biri olduğunu sanıyorum.

(7) قد سطرْتُ كَعُمدة البلدية السابق الرسالتين اللتين كانتا متعلقتين بترميم رصيف المُشاة وتعبيد الطريق، واللّتين أرسلت إحداهما إلى عمدة البلدية الحالي والأخرى إلى المحافظ.

Eski belediye başkanı sıfatıyla yaya kaldırımı restorasyonu ve yol asfaltlamasıyla ilgili olan ve birini şu anki belediye başkanına, diğerini de valiye gönderdiğim iki mektup yazdım.

- Bu örnekte iki sıfat cümlecığı vardır. Birinci sıfat cümlecığında muttasıl zamir yoktur fakat ikinci sıfat cümlecığında muttasıl zamir إحداهما lâfzında gözükmektedir.

(8) يشتهي الأحفاد الحلويات والكعكات كلها، التي أعدتها جداتهم بالعناية.

Torunlar, büyükannelerinin özenle hazırladığı tatlıların ve pastaların hepsine iştah kabartır.

(9) قد اشتكى الطالب المراهق الذي قد ضربته في فناء المدرسة في اليوم السابق مَنّي إلى المدرّس.

Geçen gün okulun avlusunda dövdüğüm ergen öğrenci beni öğretmene şikâyet etmiş.

(10) أثارت الإغاثات التي قدمتها الحكومة التركية الفرح لدى الشعب التركي.

Türk hükümetinin yaptığı yardımlar Türk halkı nezdinde sevince neden oldu.

(11) أعلم أنه لا بد لي أن أخفف وزني ولكن في بعض الأحيان إذا لم أكل أي شيء طوال اليوم فأنا أشعر وكأنني سأموت. لهذا السبب أنا أرى أن الحمية التي اقترحها طبيبي صارمة بحيث لا أستطيع أن أتابعها.

Biliyorum kilo vermem gerek ama bazı vakitler gün boyu hiçbir şey yemezsem ölecekmiş gibi hissediyorum. Bu yüzden doktorumun önerdiği diyetin benim takip edemeyeceğim kadar katı olduğunu düşünüyorum.

(12) يضمن ضباط الشرطة الذين درّبتهم الدولة التركية سلامة الحياة والممتلكات للجمهور التركي.

Türk Devleti'nin yetiştirdiği polis memurları Türk Cumhuriyetinin can ve mal güvenliğini sağlar.

4.2.2.1.1.2. Belirsiz İsimden Sonra Gelen Sıfat Cümlecığı

Arapçada belirsiz isme müteakip gelen sıfat cümleciklerinde ism-i mevsûller kullanılmaz. Belirsiz isimden sonra gelen sıfat cümlecığı birleşik cümle çerçevesinde ana cümleye ilişik yan cümle olarak edatsız bir biçimde direkt cümlecik hâlinde gelir.

Belirsiz İsimden Sonra Gelen Muttasıl Zamirsiz Sıfat Cümlecığı Örnekleri 1

(1) تحظى حاضرة اسطنبول بتاريخ سحيق لا يستطيع أحد أن يعبر عن مجدها وجلالها بالكلمات.

İstanbul şehri, ihtişamını ve heybetini kimsenin kelimelerle ifade edemeyeceği kadar köklü bir tarihe hâizdir.

(2) إن حركة الاستشراق تُعرف على أنها دراسة شؤون الدول الشرقية التي يستعمرها الغربيون. وهي حركة تبحث عن دين الشعوب الشرقية ولغتهم وأدبهم وتاريخهم ومجتمعاتهم واقتصادهم لأهداف تنصيرية ومصالح سياسية واقتصادية.

Oryantalist hareket, batılıların sömürgeleştirdiği doğu ülkelerinin meselelerinin araştırılması olarak bilinir. Misyoner amaçlar ve siyasi ve iktisâdi çıkarlar için doğu halklarının dinini, dilini, edebiyatını, tarihini, toplumunu ve ekonomisini araştıran bir harekettir.

(3) عُسرُ القراءة يُعزى إلى الأمراض المتعددة العوامل تنبع عن المشكلات العائلية والوراثية والجينية.

Disleksi, ailesel, kalıtsal ve genetik sorunlardan kaynaklanan multifaktöriyel hastalıklara dayandırılır.

(4) أوضح التقرير الذي أعده الصندوق العالمي للطبيعة أنه ليس من الممكن تحديد إلى أي مدى يستطيع للأراضي الزراعية والأحراج امتصاص ثاني أكسيد الكربون الذي يُعتبر المسبب الرئيسي لارتفاع درجة حرارة الغلاف الجوي المحيط بالأرض.

Dünya Doğayı Koruma Vakfının hazırladığı rapor, Dünya'yı saran atmosferin ısı derecesi artışının ana nedeni kabul edilen karbondioksiti, tarım arazilerinin ve ormanların absorbe edebilme boyutunu tespit etmenin mümkün olmadığını belirtti.

(5) صادقت وكالة الأدوية والأجهزة الطبية التركية التابعة لوزارة الصحة التركية على معالجة حديثة قد تقدّم الحلّ لخمسة عشر مليون نسمة يعانون من البدانة الشديدة في تركيا.

T.C. Sağlık Bakanlığı'na bağlı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, Türkiye'deki ekstrem obeziteden muzdarip 15 milyon kişiye çözüm sağlayabilecek modern bir tedaviyi onayladı.

(6) أثناء العودة إلى البُنيّون صادفت متسكعين مخمورين لا يستطيعان المشي بشكل مستقيم على الدرب.

Pansiyona dönerken yolda doğru düzgün yürüyemeyen iki sarhoş berduşa rast geldim.

Belirsiz İsimden Sonra Gelen Muttasıl Zamirli Sıfat Cümlecığı Örnekleri 2

(1) عندما سافر رجلا الأعمال إلى المملكة المتحدة التقيا بمحامٍ شقيقه مبرمج في شركة تكنولوجيا مقرها في لندن.

İki iş adamı Birleşik Krallık'a gittiğinde; kardeşi, merkezi Londra'da bulunan bir teknoloji firmasında yazılımcı olan bir avukatla buluştu.

(2) نظرا لأنه في الربيع تتفتح الزهور، وتغني الطيور، وتتدفق المياه من الأنهار، فبنسبة لي يكون الربيع موسما يظلّ فيه الناس مسعودين/سعداء.

İlkbaharda çiçekler açtığı, kuşlar şarkı söylediği ve nehirler aktığı için bana göre ilkbahar insanların en mutlu olduğu mevsimdir.

(3) تلفظ نائبُ رئيس شؤون السياسة في صندوق النقد الدولي بأن الدول المتقدمة في حاجة إلى إيجاد وظائف للناس يمكن أن يتلقوا فيها رواتبَ أرفع.

Uluslararası parafonu politika işlerinden sorumlu başkan yardımcısı, gelişmiş ülkelerin insanlara daha yüksek maaş alabilecekleri işler bulması gerektiğini telâffuz etti.

(4) الولد، أعطاه والده شوكولاتة اشتراها من البقال فهو ابتلع الشوكولاتة على الفور.

Çocuğun babası bakkaldan aldığı bir çikolatayı ona verdi ve o da hemen çikolatayı yutuverdi.

(5) إن العلماء السويديين أجروا بحثاً بيولوجياً كشف عن بعض الحقائق المدهشة حول أنواع الثدييات التي تعيش في المنطقتين القطبيتين كليهما.

İsveçli bilim adamları, her iki kutup bölgesinde yaşayan memeli türleri hakkında bazı şaşırtıcı gerçekleri keşfeden biyolojik bir araştırma yaptı.

- Bu örnekte iç içe geçmiş iki sıfat cümlecği vardır. Birincisi belirsiz isimden sonra gelmiştir ve birincinin içinde belirli isme müteakip gelen ism-i mevsûllü ikinci sıfat cümlecği vardır.

4.2.2.1.1.3. حيث Edatı ile Sıfat Cümlecği

حيث edatının zaman zaman semantik olarak sıfat cümlecği mevkiinde de geldiği yerlere değinmek gerekir. Öyle ki حيث edatı önünde isim olmadan kendi başına cümle ögesi olarak gelirse kendisinden zarf cümlecği şeklinde yararlanılır. Buna karşın şayet حيث edatı belirli bir ismin akabinde gelirse sıfat özelliği taşır ve sıfat cümlecği edatı olarak kullanılır.

حيث Edatı ile Sıfat Cümlecği Örnekleri

(1) سوف آخذ بك إلى الكافيه حيث شايه مع الحليب مشهور جداً.

Seni sütlü çayı acayip meşhur olan bir kafeye götüreceğim.

(2) أنا أُرُوم أن أزور مدينة أنقرة حيث ولدت فيها مرة أخرى.

Doğduğum Ankara ilini birkez daha ziyaret etmek istiyorum.

(3) عمي بيدرو يشتغل في المعمل حيث يتم فيه إنتاج 100 منطاد كهربائي سنوياً.

Amcam Pedro yıllık 100 elektirikli zeplinin üretildiği bir imalathanede çalışıyor.

(4) والديّ يقضيان عطلتهم في المنتجع الصحي حيث يتوافر الينبوع الحار فيه.

Annem ve babam içinde sıcak su kaynağının bulunduğu bir kaplıcada tatillerini geçiriyorlar.

(5) هذا هو المحلّ حيث قُتِلَتْ فيه ابنة جارتنا سعاد على يد قُطاع الطرق البريين.

Burası, komşumuzun kızı Suad'ın vahşi eşkıyaların eliyle öldürüldüğü yerdir.

Elbette ki belirli ismi takip eden حيث edatına alternatif gibi ism-i mevsûllere de başvurulabilir veyahut belirsiz isimden sonra direkt sıfat cümlecığı getirilebilir. Nitekim bu çok yönlü söylem dinamiği Arap dilinin zenginliğini temsil etmektedir.

4.2.2.1.2. İsim Cümlecığı

İsim cümlecikleri Türkçede ve İngilizcede gramer kitaplarında vardır fakat Arapçada müstakil gramer konusu olarak nahiv kitaplarında ve dilbilgisi konuları içerisinde yoktur. Buna karşın pratik ve yaşayan Arapçada sıklıkla kullanılmaktadır. İsim cümlecığı bir cümlede isim gibi işlev gören cümleciktir yani ismin ya da isim terkiplerinin yerini alan cümleciktir. İsim cümlecığı Arapçada terminolojik olarak الْجُمْلَةُ الاسْمِيَّةُ diye adlandırılabilir.

İsim cümlecığı asgari bir özne ve yüklemden oluşur. İsim cümlecığı cümle içerisinde özne, yüklem veya nesne mevkiinde gelebilir. Örneğin; *Konuştüğümüz ما تكلمنا عنه كان خاصاً.* Burda isim cümlecığı özne konumunda gelmiş, *Gazete okuduğum الجريدة ما قرأتها.* burada isim cümlecığı yüklem konumunda gelmiş ve *Cevabın لا أعرف ما هو الجواب.* burada ise isim cümlecığı nesne konumunda gelmiştir. Bu

örneklerde ما yerine الذي de kullanılabilirdi. الذي sıfat olamazdı çünkü belirli bir isimden sonra değil ana cümlenin temel ögesi olarak gelirdi. İsim cümlecikleri üç grup altında incelenebilir.

4.2.2.1.2.1. مَنْ - لِمَنْ - ما/ماذا - لِمَاذا - أَيَّ - متى - كيف - كم - أين Edatları ile İsim Cümlecigi

Arapçada soru kelimeleri gibi gözüken ama sadece soru anlamı içermeyen birtakım edatlar vardır. İsim cümlecğine ulaşmanın bir yolu bu edatlara başvurmaktır. Bu edatlar ve kendilerini takip eden cümlelerin tamamı, isim cümlecği olarak bir sözcüğün ya da sözcük öbeklerinin yerini alır. Bu edatları diğer iki gruptaki eşleniklerinden ayıran parametreleri, fiillerin akabinden gelebildikleri gibi belirsiz isimlerin de akabinden cümlecik hâlinde gelerek onlara muzâfun ileyh olmalarıdır. Örneğin; الحماة آذرت عروسها في اختيار ما ستلبس للاحتفال. *Kaynana gelinine kutlama için ne giyeceğini seçmesinde yardım etti.* Unutulmamalıdır ki belirli isme müteakip gelen çekimli ism-i mevsûller sıfat cümlecğinde kullanılırken bu kategorideki edatlar ise fiil ve belirsiz isimden sonra gelerek isim cümlecğinde kullanılır. Bu edatlar cümle bünyesinde özne, yüklem veyahut nesne konumunda bulunabilirler. İlgili edatlar Türkçedeki anlamsal karşılıklarıyla beraber aşağıdaki tabloda arz edilmiştir.

Tablo 4.21. İsim Cümlecği Edatları

İsim Cümlecği Edatları		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
مَنْ	kim / kimin	insan için
لِمَنْ	kimin	insan / hayvan için
ما / ماذا	ne / neyin / şey	hayvan / obje için
لِمَاذا	neden / niçin	sebepe / gerekçe için
أَيَّ	hangi / hangisinin	insan / hayvan obje için
متى	ne zaman	zaman / süre için
كيف	nasıl	nasıllık / nitelik için
كم	ne kadar / kaç	sayı / nicelik için
أَيْنَ	nere / nerede / nereye	mekân / konum lokasyon / yer için

Bu grubun içerisinde حيث bulunmamaktadır çünkü حيث edatı sıfat ve zarf cümlelerinde kullanılır. İsim cümleciklerinde حيث edatı yerine أين edatı kullanılmaktadır. Bu konuyu görmezden gelmemek son derece önemlidir. Bu mesele İngilizcede biraz daha farklıdır. Çünkü bu iki edat İngilizcede yalnızca where edatıyla sağlanmaktadır. İki dil arası çeviri işlemlerinde dikkatli olunması gereken bir noktadır. Örneğin; Arapçada *Avin nereye kaçtığını bilmiyorum.* cümlesini söylemek için kurulan لا علم عندي حيث فر الطريد. cümlesi yanlış bir cümledir. Buna karşın cümle şöyle kurulursa sahîh olur; لا علم عندي أين فر الطريد.

Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri مَنْ

(1) من الممكن للبهيمة فقط أن تحيى في مثل هذا المكان الوسخ، لدي فضول من يحلّ بهذا المكان.

Böylesine pis bir yerde ancak bir hayvan yaşayabilir, bu yerde kimin kaldığını merak ediyorum.

(2) لو سمحت قل لي من جاء إلى الحفلة.

Partiye kimin geldiğini bana söyle lütfen.

(3) كان لزاما على من يرسل هذا الشحن أن يكتب اسم المرسل عليه.

Bu kargoyu kim gönderdiyse üstüne adını yazması gerekirdi.

Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri لِمَنْ

(1) ما انفكت الملاحقة القضائية حول لمن هذا المسدس الرشاش الذي أسخدم في الجناية جاريةً على

يد النيابة العامة، بالتالي في هذه المرحلة ليس لدينا خيار سوى انتظار تقرير المدعي العام.

Cinayette kullanılan bu taramalı tüfeğin kime ait olduğuna ilişkin savcılığın soruşturması hâlâ devam ediyor, dolayısıyla bu aşamada savcının raporunu beklemekten başka çaremiz yok.

(2) ما علم عندي لمن هذه الملفات التي تتضمن 3500 مشروع بناء سكني، وقد عثرتُ عليها على الأرض أثناء سيرتي في ممرات شركة البناء.

İnşaat firmasının koridorlarında yürürken yerde rastgeldiğim/bulduğum ve 3500 konut inşaat projesi içeren bu dosyaların kimin olduğunu bilmiyorum.

(3) بما أن نعمان موسيقي محترف ويبلغ من العمر 55 عاماً، فإن بوسعِهِ تعيين لمن هي تلك الأغنية التي تم اختيارها لمسابقة تأليف الموسيقى الكلاسيكية التركية.

Madem ki Numan 55 yaşında profesyonel bir müzisyen, o hâlde Türk Sanat Müziği Beste Yarışması için seçilen bu şarkının kimin olduğunu belirleyebilir.

Edatı İsim Cümlecisi Örnekleri ما/ماذا

(1) ماذا سئل مني في حجرة مظلمة في غمرة استجواب الشرطة لا أتذكره.

Karanlık bir hücrede polis sorgusu sırasında bana neyin sorulduğunu hatırlamıyorum.

(2) أظن أنه ليس لدينا ما يكفي من الدجاج الذي سنطبخه للعشاء.

Sanırım akşam yemeği için yeterince pişirecek tavuğumuz yok.

- 2. cümledeki ما edatının Türkçeye bire bir çevrilmediğini nazarı itibara almak gerekir.
Anlam cümlelerin tamamında verilmiştir.

(3) عقب اجتماع المعلمين اليوم، ما جاهرَ به مدير المدرسة فاجأ المعلمين برمتهم إلا معلماً.

Bugünkü öğretmenler toplantısından sonra okul müdürünün açıktan söylediği şey bir öğretmen hariç tüm öğretmenleri şaşırttı.

Edatı İsim Cümlecisi Örnekleri لماذا

(1) أجيبني على أسئلتني لأنني أروم أن استوعب لماذا أنت غاضبة مني.

Sorularıma cevap ver çünkü bana niye kızgın olduğunu kavramak istiyorum.

(2) وقتما وصلتُ إلى الدار ناديت شيماء لكنني لم أحصل على أي إجابة. فكرت للحظة وسألت نفسي لماذا تغيب شيماء ثم أدركت أنها لم تعد حية وبدأت في البكاء.

Eve vardığımda Şeyma'ya seslendim ama hiç cevap alamadım. Bir an düşündüm ve Şeyma'nın neden burda olmadığını sordum kendime, sonrasında onun artık hayatta olmadığını anladım ve ağlamaya başladım.

(3) لماذا غادر الضيوف الاحتفال الذي حضره صديقي باكرا لا يهمني حقاً. أنا دائماً مع صديقي الحميم.

Misafirlerin, arkadaşımın düzenlediği partiyi niçin erken terk ettikleri beni hiç ilgilendirmiyor. Ben her zaman yakın arkadaşım ile beraberim.

- Bu örneklerde görüldüğü üzere لماذا edatının çeşitli kelimelerle Türkçeye tercüme edilmesi mümkündür.

أي Edatı İsim Cümlecisi Örnekleri

(1) سوف يتم خنقك بالحبل أو إعدامك بالمقصلة، أنت ستختار أيهما أفضل.

İple boğulacak ya da giyotinle idam edileceksin, hangisinin daha iyi olduğunu sen seçeceksin.

(2) هنا صندوق الأدوات. يمكنكم أن تأخذوا أي واحد يناسب متطلباتكم.

İşte alet kutusu. Hangisi ihtiyacınıza uygunsa onu alabilirsiniz.

(3) هناك متسابقان، والمباراة النهائية ستعبر أيهما سيصير بطلاً.

İki yarışmacı var ve hangisinin şampiyon olacağına final maçı karar verecek.

متى Edatı İsim Cümlecisi Örnekleri

(1) لا يهم متى سيأتي، من المهم كيف سيأتي.

Ne zaman geleceği mühim değil nasıl geleceği mühim.

(2) متى سنتجلى توقعاتنا يعتمد على الانتخابات القادمة.

Beklentilerimizin ne zaman tecelli edeceği gelecek seçimlere bağlı.

(3) أنت تسألني باستمرار، لكنني قلت لك من قبل بأنني ليس بؤسعي أن أخبر متى هرب من البلاط.

Sürekli bana sorup duruyorsun ama ne zaman saraydan kaçtığını haber vermeyeceğimi sana önceden söylemiştim.

(4) الدنيا مكان عجيب على نحو ممتاز لدرجة أنه من الغامض تماما ماذا سيحدث ومتى سيحدث.

Dünya olağan üstü ilginç bir yer öyle ki ne zaman ne olacağı tam bir muamma.

كم Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

(1) قام الهاتف الذكي لي بحساب كم من الوقت يستغرق الوصول إلى موقع واتساب، وذلك بنقرة واحدة.

Akıllı telefonum, whatsapp konumuna ulaşmanın ne kadar süreceğini hesapladı, ki bu tek tıklamaylaydı.

(2) لقد قلت لك من قبل بأنني لا أدري بالضبط كم تكلفانني تانك الحاسبتان. لماذا تواصل السؤال؟

Sana o iki hesap makinesinin bana ne kadara mal olduğunu tam bilmediğimi önceden söylemiştim. Niye sorup duruyorsun?

(3) كانت الشمس الحارقة شديدة القیظ وكان يسافر على ظهر الجمل لساعات، من ثم ما كان لديه أي فكر في كم ميلا قطعه حتى الآن.

Yakıcı Güneş çok sıcaktı ve saatlerdir devenin üstünde seyahat ediyordu dolayısıyla şimdiye kadar kaç mil gittiğine dair hiçbir fikri yoktu.

- Bu örneklerde کم edatının 1. ve 2. cümlede ne kadar anlamına gelirken 3. cümlede kaç anlamına geldiği görülmektedir.

كيف Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

(1) لقد كنت أُنساءل منذ فترة مديدة كيف تسنى للشرطة اعتقال المهرب.

Uzun süredir polisin kaçakçıyı nasıl yakalayabildiğini kendime soruyordum.

(2) لا علم عندي، كيف أستطيع الخروج من هذا الخطب.

Bu aksilikten nasıl çıkacağımı bilmiyorum.

(3) ليت بمقدورك رؤية كيف أطيّر أنا في عالم الأحلام.

Rüyalar âleminde benim nasıl uçtuğumu keşke görebilsen.

أين Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

(1) أين تسكن هو اللغز، ليس من المستطاع أن نعثر عليها.

Nerede oturduğu bir gizem, onu bulamayız.

(2) لا يهّم أين تقطن أنت، ما يهّم حقاً هو الآخرة.

Senin nerede yaşadığının bir ehemmiyeti yok asıl ehemmiyetli olan âhiret.

(3) الدرك يتقصّى أين اختبأ القتلة الذين اغتالوا قائم المقام.

Jandarma, kaymakama suikast düzenleyen katillerin nereye saklandığını soruşturuyor.

(4) سيعلن وزير الوزراء أين ستستثمر الحكومة في إطار السياسات الزراعية عقب اجتماع مجلس

الوزراء.

Başbakan, bakanlar kurulu toplantısının ardından hükümetin tarım politikaları çerçevesinde nereye yatırım yapacağını açıklayacak.

4.2.2.1.2.2. Çekimli/Hâs İsm-i Mevsûller ile İsim Cümlecîği

Çekimli/hâs ism-i mevsûllerle yapılan isim cümlecikleri sıfat cümlecikleri ile karıştırılmamalıdır. Sıfat cümlecğinde faydalanılan ism-i mevsûller belirli bir ismin arkasında konumlanırken isim cümlecğinde faydalanılan ism-i mevsûller, cümle içerisinde temel öge konumundadırlar yani cümlenin asli unsuru olarak isim cümlecîği şeklinde kullanılmaktadırlar. Dolayısıyla herhangi belirli bir isimden sonra gelmezler. Çekimli/hâs ism-i mevsûller cümle içerisinde mubtedâ, haber veya mefûlun bih mevkiinde bulunabilirler. Bunlar kendilerinden sonra gelen fiilin muttasıl zamir almaması ve alması bakımından Türkçeye farklı tercüme edilmektedir. Bu durum alttaki tabloda görülmektedir.

Tablo 4.22. İsim Cümlecîği Çekimli

İsim Cümlecîği Çekimli / Hâs İsm-i Mevsûlleri				
Çoğul	İkil	Tekil	Cinsiyet	Kullanım Şekli
الذين	الَّذَانِ - الَّذِينَ	الذي	eril	fiil muttasıl zamirli / zamirsiz
اللائي - اللاتي اللواتي	الَّتَانِ - اللَّاتِينَ	التي	dişil	fiil muttasıl zamirli / zamirsiz
-ki onlar -enler -anlar	-ki o ikisi -en -an ikisi	-ki o -en -an	Türkçede eril ve dişil aynı	fiil muttasıl zamirsiz
-ki onları -dıkları -dikleri -enler -anlar	-ki o ikisini -o ikisini -dığ1 -en -an ikisi	-ki onu -dığ1 -diğ1 -en -an	Türkçede eril ve dişil aynı	fiil muttasıl zamirli

Çekimli/Hâs İsm-i Mevsûller İsim Cümlecîği Örnekleri

(1) الذي فاز في مسابقة إنشاد الشعر هو إبراهيم.

Şiir okuma yarışmasında kazanan İbrahim'dir.

(2) اللواتي يُعَلِّمْنَهُنَّ المعلماتُ اللغةَ العربيةَ هن الطالبات.

Bayan öğretmenlerin Arapçayı öğrettikleri (kadınlar) bayan öğrencilerdir.

(3) وهبت الحكومة القروض الغير قابلة للاسترداد للذين هم في حاجة ملحة.

Hükümet geri ödemesiz kredileri acil ihtiyacı olanlara hibe etti.

(4) التي تطهو الطعام وتشطف الصحون وتكنس الغرف وتغسل الألبسة هي خدامتنا.

Yemek pişiren, bulaşıkları durulayan, odaları süpüren, çamaşırları yıkayan bizim hizmetçimizdir.

(5) الذي يضطجع مبكراً يصحو مبكراً وأعتقد أن هذا الذات ليس أنا.

Erken uyuyan/yatan erken kalkar ve sanırım o zât ben değilim.

(6) هما رأيا الذين اشتركوا في المهرجان في مقطع فيديو على أحد مواقع الإنترنت.

O ikisi, festivale katılanları bir internet sitesindeki videoda gördü.

(7) تُجمع الرسوم من الذين يكونون رعايا وليس من المهاجرين.

Vergiler, yurttaş olanlardan toplanır, göçmenlerden değil.

(8) اللتان تمارسان الجمباز هما الأختان.

Jimnsatik yapan o ikisi, kız kardeşirler.

(9) التي رأيتها في حلمي الليلة السالفة كانت والدتي.

Geçen gece rüyamda gördüğüm valide sultanımdı.

(10) اللذان يستقبلان رئيس الوزراء في المطار هما المحافظ وعمدة البلدية.

Başbakanı hava alanında karşılayanlar belediye başkanı ve validir.

(11) الذين يحبون وطنهم أكثر هم الذين يقومون بأقذر الأعمال.

Ülkesini en çok sevenler, en pis işi yapanlardır.

- Bu örnekteki birinci الذين isim cümlecığı olarak gelirken ikinci الذين sıfat cümlecığı olarak gelmiştir. Zira birinci الذين cümleinin asli ögesidir, ikinci الذين ise belirli zamirden sonra gelerek sıfat cümlecığı konumunu almıştır.

4.2.2.1.2.3. إن - إِنْ Edatları ile İsim Cümlecığı

إن - إِنْ edatları ile yapılan isim cümlecikleri Arapçada oldukça sık kullanılır. إن - إِنْ edatlarından sonra isim cümlecığı gelir.⁴⁰² Bu iki edattan إن kendine bağlı isim cümlecığı ile birlikte ana cümle bünyesinde mubtedâ, fâil, haber ve mefûlun bih konumunda bulunurken إِنْ kendine bağlı isim cümlecığı ile birlikte ana cümle içinde anca mefûlun bih konumunda bulunabilir. Buradaki إِنْ edatı birleşik cümlelerde kullanılan edattır cümle başındaki değil.

Cümle içerisinde قال fiilinden sonra إن değil إِنْ kullanılırken حيث ve إذ edatlarından sonra إن veyahut إِنْ edatı kullanmak cazidir. Fakat حيث ve إذ edatları daha önce ifade edildiği gibi isim cümlecikleri içinde yer almamaktadır. Bunlar dışındaki fiillerin hepsinden sonra إن kullanılır. Alttaki tabloda bu iki edatın Türkçe karşılıkları ve kullanım işlevleri sergilenmiştir.

Tablo 4.23. İsim Cümlecığı إن - إِنْ Edatları

İsim Cümlecığı إن - إِنْ Edatları		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
إن	-dığını -diğini	ana cümlede mubeteda / fâil haber / mefûlun bih konumunda
إِنْ	-dığını -diğini	ana cümlede mefûlun bih konumunda

⁴⁰² İsmail Hakkı Sezer, *Muhtasar Arapça Cümle Kalıpları*, Sebat Yayınları, Konya, 2001, s.28.

Edatları İsim Cümlecığı Örnekleri أن - إن

(1) قبل الثورة الصناعية، كان النشاط البشري ينفث عددا قليلا من الغازات في الغلاف الجوي، ولكن الآن بداعي الانفجار السكاني وحرق الوقود الأحفوري وإزالة الغابات يبدو أننا نؤثر على مزيج الغازات في الغلاف الجوي فأضرار هذه الظاهرة ستعود إلينا في المستقبل.

Endüstri Devriminden önce insan faaliyetleri atmosfere az miktarda gaz salıyordu, ancak şimdi nüfus patlaması, fosil yakıtların yakılması ve ormanların yok edilmesi sebebiyle görülüyor ki atmosferdeki gaz karışımını etkiliyoruz ve bu olgunun zararı bize gelecekte geri dönecek.

(2) ما يميز السلطان سليمان القانوني عن غيره من السلاطين أنه كان بعيد النظر وذا عقل حاد.

Kanûnî Sultan Süleyman'ı diğer sultanlardan ayıran, ileri görüşlü ve keskin zekâlı olmasıydı.

(3) من الأحسن أنه نَمَعْنُ النظرَ في القضية بمزيد من التفصيل.

Meseleye daha ayrıntılı baksak iyi olur.

- Bu örnekte أن edatından sonra hiçbir yere dönmeyen muttasıl şan zamiri getirilmiştir. Çünkü أن edatından sonra fiil gelemes yalnızca isim gelebilir.

(4) من الحقائق المعروفة في شتى أصقاع المعمورة أن كل تركي يولد جنديا.

Her Türk'ün asker doğması dünyanın dört bir tarafında bilinen hakikâtlere dendir.

(5) كالم والدي على الهاتف مع أمي لفترة وجيزة وأغلق الخط ثم أخذ تهيدة عميقة وقال إن أمنا لن تعود إلى المنزل من الآن فصاعدا.

Babam telefonda kısa bir süre annemle konuştu ve telefonu kapattı, bilâhare derin bir iç çekti ve annemizin bundan sonra eve dönmeyeceğini söyledi.

(6) لقد فاجأني أنه ما برح يلزم الفراش على الرغم من إجراء عملية جراحية ناجحة للعمود الفقري.

Başarılı bir omurga ameliyatı geçirmesine rağmen hâlâ yatalak olması beni şaşırttı.

(7) أنا وخطيبتني تحدثنا ردحا من الزمن، بل تجادلنا من وقت لآخر فاتفقنا في النهاية على أن حفل الزفاف سيتم قيامه في أكتوبر/تشرين الأول.

Nişanlımla uzun müddet konuştuk, hatta ara sıra tartışık ve nihâyetinde düğünün Ekim ayında yapılması konusunda ittifak ettik/anlaştık.

(8) كشفت البحوث التي أجريت في المناطق القطبية أن طيور البطريق تولّد الدفء وهي تتجمع معا، وبالتالي تيسر لها البقاء على قيد الحياة في ظروف مناخية شديدة البرودة.

Kutup bölgelerinde yapılan araştırmalar, penguenlerin birbirlerine sokularak ısı ürettiklerini ve bu sayede aşırı soğuk koşullarda hayatta kalabildiklerini keşfetti.

(9) لا أعتقد أنه لدينا ما يكفي من السمك الذي سوف يُطبخ للعشاء.

Akşam yemeği için pişirilecek yeteri kadar balığımızın olduğunu sanmıyorum.

(10) ليس من المستغرب أنك ما زلت تسكن مع والديك، لأن عمرك أقل من 18 عاما.

Hâlâ ebeveynlerinle oturman tuhaf değil, çünkü senin yaşın 18'den ufak.

4.2.2.1.3. Zarf Cümleciği

Sıfat cümleciği ve isim cümleciğinin, müstakil dilbilgisi konusu olarak Arapça nahiv kitaplarında geçmediği gibi zarf cümleciği de genel Arapça nahiv kitaplarında müstakil gramer konusu olarak geçmemektedir. Nahiv kitaplarında bu konunun olmaması ve konu başlığı altında anlatılmaması yaşayan dilde mevcut olmadığı, sıklıkla kullanılmadığı ve öğretilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Hâl böyleyken dijital platformlarda ve Araplar tarafından yazılmış bazı İngilizce gramer kitaplarında zaman cümleciklerinden terimsel olarak الجملة الظرفية başlığı altında kısa notlarla, basit tabirlerle ve kısıtlı örneklerle bahsedilmektedir.

Fakat yekpare hâlde ve sistemli bir şekilde Arapça nahiv kitaplarında belirli sisteme oturtulabilmiş değildir. Nitekim bu bölümde zarf cümleciklerinin tanımını yapmak ve sistemselleştirerek gramerde bir zemine oturtmaya çalışmak ve dahası Türkiye’de Arapça grameri eğitimi alanına katkıda bulunmaya gayret etmek bu tezin amaçlarından birisidir.

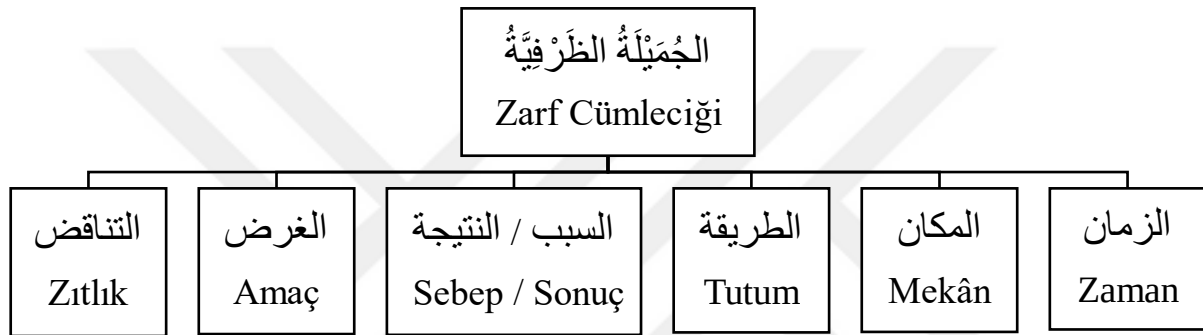
Zarf cümlecikleri birçok lisânda mevcut olup yaşayan dilde kullanılan yan cümlelerdir. Öyle ki bazı durumlarda kompleks bir cümle, durum zarflarından daha fazlasına ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada neyin nasıl, ne zaman, niçin, neden ve nerede yapıldığını belirtmek ve alıcıya eksiksiz nakledebilmek hedefiyle zarf cümleciklerine başvurulur. Durum zarfları zarf tümleçleri olarak da bilinir. Zarf tümleçleri ile zarf cümlecikleri her ne kadar birbirlerine benzeseler de zarf cümleciklerinin zarf tümleçleri ile kesinlikle karıştırılmamaları gerekir. Zarf tümleçleri tek bir kelime ya da iki veya daha fazla kelimedenden oluşan sözcük öbekleridir. Zarf tümleçleri sözcük grupları olmalarından dolayı içlerinde özne ve yüklem bulundurmazlar. Öte yandan zarf cümlecikleri ana cümle bünyesinde yer edinen yan cümlelerdir. Bu sebepten zarf cümleciklerinin içerisinde özne, yüklem ve koşula göre de nesne bulunması zorunludur. Aslen zarf cümlecikleri ana cümleler içinde bir cümle hâlinde zarfın yerini alan yan cümleler olmaları gerekçesiyle Arapçada الْجُمْلَةُ الظَّرْفِيَّةُ şeklinde terimselleştirilebilir.

Temelde zarf tümleçleri ve zarf cümlecikleri bağlaçlar başlığı altında iki gruptur denebilir. Bu bağlaçların ardından ilgili duruma göre şayet kelime ya da kelime terkîbi geliyorsa zarf tümleçleri ortaya çıkar, şayet bu bağlaçlardan sonra yan cümle geliyorsa zarf cümlecikleri ortaya çıkar. İkisi arasındaki ayrımın önemi, cümle kuruluşu ve sentaktik açıdan yadsınamaz.

Bu bağlamda zarf cümlecikleri Arapçadaki atıf harfleriyle de karıştırılmamalıdır. Atıf harfleri bir kelime ve cümleyi öncekine bağlarken gel gelelim zarf cümlecikleri, ana cümle içerisinde bulunup yan cümle hâlinde gelip zarf tümlecinin yerini alarak durum bildirir. Örneğin; *Bu raporu bitirdikten sonra* بعدما أنهى هذا التقرير، سأخرج إلى الخارج لتناول طعام الغداء. *öğlen yemeği yemek için dışarı çıkacağım.* Bu cümlede بعدما أنهى هذا التقرير cümlesi içerisinde fiil, gizli fâil ve nesne barındıran bir yan cümledir ve görevi mefûlun fih ögesi makamında gelerek durum bildirmektir. Öyle ki بعد zarfindan sonra *Mâ-yı Masdariyye* olan ما edatı gelerek zarf cümleciğine zemin hazırlamıştır. *Sأخرج إلى الخارج لتناول طعام الغداء.* cümlesi ise ana cümledir. Bu cümle şöyle de kurulabilir; *بعد الانتهاء من هذا التقرير، سأخرج لتناول طعام الغداء.* Bu cümle de aynı anlamı vermektedir ama بعد الانتهاء من هذا التقرير ibaresi sentaktik bakımdan bir

cümle değil, kelimelerin yan yana dizilmesiyle oluşan mefûlun fih konumundaki bir terkiptir. Aralarındaki terk fark birinin zarf cümlecîği, ötekinin ise zarf tümleci olmasıdır. Bu kertede şunu vurgulamak gerekir; zarf cümlecîğinin i'râbı cümledeki konumuna göre mahallendir.⁴⁰³

Zarf cümleciklerinin geniş ve komplike bir konu olması hasebiyle onları, oluşum evresinde ana cümle ile kurduğu bağıntı açısından edat gruplarına bölmek yerinde olacaktır. Bunun sebebi; eşlenik yapıların fonksiyonlarına göre sınıflandırılarak sunulması böylece öğrenme, hatırlama ve kullanım açılarından bir pratiklik ve kolaylık sağlamasıdır.⁴⁰⁴ Bu kategorize işlemi alttaki şemada detaylıca gözükmektedir.

Şema 4.14. Arapça Zarf Cümlecîği Türleri

4.2.2.1.3.1. Zarf Cümlecîği Zaman Edatları

Zarf cümlecikleri zaman edatı ile birlikte ana cümlelerin mefûlun fihî olur.⁴⁰⁵ Arapçada zarf cümleciklerine ait zaman grubu dâhilinde süre bildiren zarf edatları yer almaktadır. Bunlar cümle içerisinde zarf tümleçleriyle karıştırılmamalıdır. Zarf tümleçleri bir sözcük ya da sözcük öbeklerinden oluşur ama zarf cümlecikleri zarf edatlarıyla beraber kendilerini takip eden cümlecik ile oluşur.

Arap dilinde zarf cümleciklerinin oluşturulması işleminde faydalanan pek çok sayıda zaman edatı bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki tabloda Türkçe anlamlarıyla beraber arz edilmiştir.

⁴⁰³ Yakup Civelek, *Arap Dilinde İ'râb Olgusu*, s.138.

⁴⁰⁴ Nurettin Ceviz ve Nura Yamaç, *Arapçada Edatlar ve Bağlaçlar*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2022, s.3.

⁴⁰⁵ Hasan Çakır, *İşlev İtibarıyla Arapçada Cümle Yapısı*, Esra Yayınları, Konya, 2009, s.283.

Tablo 4.24. Zarf Cümlecığı Zaman Edatları

Zarf Cümlecığı Zaman Edatları	
Arapça	Türkçe
حين	-ırken / -dığında
حينما	-ırken / -dığında
عندما	-ırken / -dığında
وقتما	-ırken / -dığında
فيما / بينما في حين	iki farklı durum ya da olay için -ırken / -dığında
بحلول الوقت الذي في الوقت الذي	-dığı -diği zaman -dığında -diğinde
هذا الوقت من ...	gelecek ... bu zamanlar
بعدما	akabinde / -dıktan sonra
بعد أن	akabinde / -dıktan sonra
عقب أن	akabinde / -dıktan sonra
قبلما	öncesinde / -dıkmadan önce
قبل أن + فعل مضارع	öncesinde / -dıkmadan önce
طالما	-dığı müddetçe / sürece -dığı takdirde
ما دام	-dığı müddetçe / sürece -dığı takdirde
إلى أن	-e kadar / -e değin / -ta ki
حتى	-e kadar / -e değin / -ta ki
ريثما	-e kadar / -e değin / -ta ki
حالما	-ır ırmaz / ... gibi derhâl ...
بمجرد أن	-ır ırmaz / ... gibi derhâl ...
ما إن ... حتى ...	...-mıştı ki ...-ıdı ...gibi derhâl ...

ما كاد / ما يكاد / لا يكاد لم يكد ... حتى ... / إلا ...	...-mıştı ki ...-ıdı ... gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıyor
لا يلبث / لن يلبث / ما لبث لم يلبث أن ... حتى ...	...-mıştı ki ...-ıdı ... gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıyor
لم يمضِ وقت / دقائق على ... حتى ...	...-mıştı ki ...-ıdı ... gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıyor

Bu zarf cümlecîği edatlarından **حين** - **حينما** - **عندما** - **ما دام** - **طالما** edatları cezm etmeyen şart edatı olarak da kullanılmaktadır. Çünkü adı geçen bu beş edat semantik düzlemde içerisinde vakit anlamını barındırdığı gibi şart anlamını da barındırır. Bu münasebetle ilerleyen sayfalarda cezm etmeyen şart edatları içerisinde de ele alınıp örneklendirilmiştir.

Zarf Cümlecîği Zaman Edatları Cümle Örnekleri

(1) في غمرة الحرب الباردة، في حين كانت أمريكا ترسل المركبات إلى الفضاء، كانت روسيا تصنع الأسلحة النووية.

Soğuk savaş sırasında; Amerika uzaya araçlar gönderirken, Rusya nükleer silah imâl ediyordu.

(2) حينما يستلقي على الأريكة، يقرأ الجريدة التي ابتاعها أمس من البقال.

Kanepede uzanırken, dün bakkaldan aldığı gazeteyi okuyor.

(3) لاحظ أن الأثاث والأشياء الأخرى نُهبت عندما وصلا إلى مكتبهما.

O ikisi ofislerine vardıklarında, mobilyaların ve diğer eşyaların yağmalandığını fark ettiler.

(4) أنا تفكرت تفكيراً ملياً قبل أن أبعث إليك هذه الرسالة.

Sana bu mektubu göndermeden önce iyice tefekkür ettim.

(5) يُتوقع أن يسافر الوزيران إلى العراق لحضور المنتدى المقترن بشأن أمانة المدنيين فيما يواصل وقف إطلاق النار بين الطرفين.

İki taraf arasında ateşkes devam ederken, iki bakanın sivillerin güvenliği ile alaklı sempozyuma katılmak üzere Irak'a gitmesi bekleniyor.

(6) ما لبثت أن أصيبت جارتنا بداء الكلب حتى انتقلت إلى الرفيق الأعلى.

Komşumuz kuduz hastalığına tutulduğu gibi hakkın rahmetine kavuştu.

(7) سمعتُ أن حبيبتي السابقة لقيت حتفها في حادث المرور العنيف عقب أن تركتني.

Beni terk ettikten sonra, eski sevgilimin trafik kazasında hayatını kaybettiğini duydum.

(8) ما كاد يصل العنصر الإرهابي الخائن التابع للجيش الأرمني السري لتحرير أرمينيا إلى المطار، إلا قام فريق من المخابرات التركية تحت إشراف القائد ممدوح بشقان بإلقاء القبض عليه.

ASALA'ya bağlı hain terör elemanı havalimanına ulaşır ulaşmaz, Komutan Memduh Başgan gözetimindeki bir Türk istihbarat ekibi kendisini tutukladı.

(9) حالما رأى نقيب الشرطة السفاك في مشهد الجريمة، تسارع خثيثاً خلفه.

Polis Komiseri seri katili olay mahalinde görür görmez, hemen arkasından koşturdu.

(10) بمجرد أن أعلنت أمريكا الحرب على روسيا، أعلنت الصين الحرب على أمريكا.

Amerika Rusya'ya savaş ilan ettiği anda, Çin de Amerika'ya savaş ilan etti.

(11) ينتظر رجلٌ ما حتى تعود إليه المرأة التي يحبها.

Bir erkek sevdiği kadın kendisine dönene kadar bekler.

(12) من المحتمل أننا قد أُبْئِلنا بالسلب في الوقت الذي كنا نائمين، لأنني لم أجد مجوهراتي الذهبية.

Muhtemelen uyuduğumuz zaman bozguna uğramışız, çünkü altın takılarımı bulamadım.

(13) انتظر في غرفتك ريثما أطبخ العشاء. لا تلمس شيئا ولا تكن شقيا!

Ben yemek pişirene dek odanda bekle. Hiçbir şeye dokunma ve yaramaz olma!

(14) بينما كانت عقيلته تطهو الأطعمة لنا، سامر يتدردش معي.

Karısı bizim için yemek pişirirken Samir benimle gevezelik ediyordu.

(15) طالما يوجد الجيداي الذين ينتمون إلى المنظمة الرهبانية، في عالم حرب النجوم، فلن ينتصر

الشر.

Star Wars âleminde Ruhbanlık Örgütüne üye Jedi'lar var olduğu sürece kötülük muzaffer olmayacak.

(16) بينما كانت أصوات الرعد تأتي من الخارج، كانتا نتعلغان بأسلوب سري من أنبوب التهوية إلى

الداخل.

Dışarıdan gök gürültüleri gelirken, (ikisi) havalandırma borusundan gizlice içeri giriyordu.

(17) ما دام يصير بني آدم طماعين في هذه الدنيا، فلن تنتهي الحروب الشعواء قط.

İnsanoğlu bu dünyada açgözlü olduğu müddetçe acımasız savaşlar hiç bitmeyecek.

(18) ما إن نزل الرئيس من الطائرة حتى توجه مباشرة إلى القصر لحضور مراسم عيد الأضحى.

Başkan tam uçaktan inmişti ki kurban bayramı merasimine katılmak için direkt saraya geçti.

(19) يُوسِعُكُمْ استعارة الشاحنتين الصغيرتين كليهما طالما أنكما لا تفقدان بسرعة فائقة.

Siz ikiniz aşırı süratli sürmediğiniz takdirde her iki kamyoneti de ödünç alabilirsiniz.

(20) رجعت النفثة التركية إلى المقر بعد أن أسقطت الطائرة المعادية التي انتهكت الحدود التركية.

Türk jeti, Türkiye sınırını ihlal eden düşman uçağını düşürdüktan sonra karargâha döndü.

4.2.2.1.3.2. Zarf Cümlecîği Mekân Edatları

Arapçada zarf cümlecîği çerçevesinde yer-yön zarfına işaret eden حيث edatı vardır. Bu zarf cümlecîği edatından sonra öznesi, yüklemi ve belirli duruma uygun nesnesi olan bir zarf cümlecîği gelmelidir. Bu edat cümle içinde cümle ögesi olarak mekân zarfı konumunda bulunur. Dolayısıyla mekân zarfına işaret eden حيث belirli isimden sonra gelerek sıfat cümlecîği oluşturan حيث edatı ile karıştırılmamalıdır.

Bu bağlamda her ne kadar edat olmasa da aynı işlevsellikle kullanılan المكان الذي ibaresi bu kapsama alınmıştır. Bu ikisi aşağıdaki tabloda müşahede edilmektedir.

Tablo 4.25. Zarf Cümlecîği Mekân Edatları

Zarf Cümlecîği Mekân Edatları	
Arapça	Türkçe
حيث	-dığı yerde / -dığı yere
المكان الذي	-dığı yerde / -dığı yere

Zarf Cümlecığı Mekân Edatları Cümle Örnekleri

(1) أذهب إلى حيث أريد أن أذهب، لا تحاول إيقافني!

Nereye gitmek istersem giderim, beni durdurmaya çalışma!

(2) قابلت مع وليّ الحميم أرطغرل في المكان الذي أنت وأنا ترددنا إليه منذ ثلاثة الأسابيع.

Seninle benim üç haftadan beri gittiğimiz yerde samimi dostum Ertuğrul'la karşılaştım.

(3) بغض النظر عن المكان الذي ينطلق إليه، سأتبعه.

Nereye gittiğine bakmaksızın onu takip edeceğim.

(4) إن التضخم المالي يزداد حيث تتفاقم الأزمة الاقتصادية، والتضخم هو الوحش الأشد خطورة، لذلك يشتدّ الفجور والفحشاء حيث يزداد التضخم.

Ekonomik krizin kötüleştiği yerde mâli enflasyon artar. Enflasyon en tehlikeli canavardır, bu yüzden mâli enflasyonun arttığı yerde fuhuş ve zina şiddetlenir.

(5) اتخذت اليوم خطوة نحو حياة صحية وانصرفْتُ إلى حيث تأخذني إليه قلمي لمزاولة الرياضة.

Bugün sağlıklı yaşama doğru bir adım attım ve spor yapmak üzere ayaklarımın beni götürdüğü yere gittim.

(6) ليس باستطاعتي بطريقة ما العثورُ على المصحف الذي قرأته لمدة أربعة أيام حيث تركته.

Dört gündür okuduğum mushafı bıraktığım yerde bir türlü bulamadım.

(7) كما يلمح إليه التاريخُ، لا يمكن للشر أن ينتصر مطلقا حيث ينتشر الخير.

Tarihin gösterdiği gibi, iyiliğin yayıldığı yerde kötülük asla muzaffer olamaz.

4.2.2.1.3.3. Zarf Cümlecığı Tutum Edatları

Arapçada hâl konusuna anlam olarak benzeyen fakat sentaktik bakımdan hâl ögesinden farklı kullanılan ve durum bildiren edatlar vardır. Bu edatlar arkalarından özne ve yüklem olarak zarf cümlecikleri çerçevesinde kullanılırlar. Tutum edatları birçok dilde vardır ve aynı fonksiyonda işlev görür. Bunların görevi; kurulan cümledeki fiilin nasıl, hangi yöntemle, ne denli ve neye benzer şekilde icra edildiğini belirtmektir. Öyle ki bu cümleler mâna bakımından hâl ögesine benzerler ancak sentaktik yönden hâl ögesinde edattan yararlanılmamaktadır. Öte yandan bu cümlecikler tutum edatları kullanılarak yapılır ve zarf cümlecığı adı verilir. Çünkü fiilin oluş, işleniş ve ediliş şeklini edat ve arkasında konumlanan özne ve yüklemden oluşan cümlecikle anlatmaktadır. Bu edatı cümlede bulmak için fiile nasıl sorusu sorulur. Mevzubahis olan bu edatlar alttaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.26. Zarf Cümlecığı Tutum Edatları

Zarf Cümlecığı Tutum Edatları	
Arapça	Türkçe
مثلاً / كما	...-dığı gibi ... da tıpkı ... gibi
وكأنه / وكأن	(sanki) ...-mış gibi
بحيث (أنه / إنه)	-cak kadar / şekilde -dığı biçimde -dığı yolla
لدرجة أنه بقدر ما	o kadar ... ki ... öyle ... ki ... ölçüsünde / nispette

Zarf Cümlecığı Tutum Edatları Cümle Örnekleri

(1) تجدر الإشارة إلى أن العلاج الكيميائي يشبه قنبلة ذرية لدرجة أنه يبيد الخلايا ذات السرطان والخلايا السليمة على حد سواء.

Kemoterapi tedavisinin, hem sağlam hücreleri hem de kanserli hücreleri yok edecek biçimde atom bombasına benzediğine işaret etmek gerekir.

(2) عندما كنا أطفالا، لم يكن مسموحا لنا القيام بأشياء معينة بحيث طمحننا القيام بها.

Çocukken, bazı şeyleri arzuladığımız şekilde yapmamıza izin verilmezdi

(3) نظرا لأن رجلي مصابة، فلست قادرا على أن أركض بسرعة مثلما/كما تركض أنت.

Ayağım sakat olduğu için ben senin koştuğun gibi hızlı koşamıyorum.

(4) يبدو الأثاث العتيق وكأنه خرج من قبو لم يُولَج إليه.

Antika mobilya sanki hiç girilmemiş bir bodrumdan çıkmış gibi görünüyor.

(5) أجابت الفتيات الصغيرات عن الأسئلة التي وُجهت إليهن وكأنهن النساء الكبيرات.

Genç kızlar, kendilerine yöneltilen soruları büyük kadınlar gibi cevapladılar.

4.2.2.1.3.4. Zarf Cümlecığı Sebep/Sonuç Edatları

Arapçada bir eylemi gerçekleştirmeye yönelten etmenleri anlatmak gayesiyle faydalanılan bağlaçlara sebep bağlaçları, bu eylemin ortaya koyduğu neticeleri açıklama amacıyla faydalanılan bağlaçlara da sonuç bağlaçları demek uygundur.⁴⁰⁶

Arapçada zarf cümlecığı oluştururken istifade edilen edatlardan birisi de sebep bildiren edatlardır. Bu edatlar aşağıdaki tabloda Türkçe anlamlarıyla görülmektedir.

Tablo 4.27. Zarf Cümlecığı Sebep Edatları

Zarf Cümlecığı Sebep Edatları	
Arapça	Türkçe
حيث (إنّ - أنّ)	çünkü / zira / -den dolayı
إذ (إنّ - أنّ)	çünkü / zira / -den dolayı
لأنّ	çünkü / zira / -den dolayı

⁴⁰⁶ Kervankaya, Figen, *Arapça ve İngilizce Bağlaçların Karşıtsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2015, s.28.

بفضل هذا / ذلك	bunun sayesinde / bu sayede
نظرا لأنّ ... ف...	...-dığı için-masından ötürü ...
بما أنّ ... ف...	mademki ... o zaman-dığı için ...
باعتبار أنّ ... ف...	mademki ... o hâlde-dığı için ... /... hasebiyle

Arapçada sonuç edatlarıyla yapılan zarf cümlecikleri için başvuru edatları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.28. Zarf Cümlecığı Sonuç Edatları

Zarf Cümlecığı Sonuç Edatları	
Arapça	Türkçe
نتيجة لهذا / لذلك	nitekim / bunun sonucunda netice itibarıyla
(من) جرّاء هذا / ذلك	sonuç olarak / neticede
وهكذا	böylece / nitekim
على هذا / ذلك	bunu üzerine / dolayısıyla
بناءً على هذا / ذلك	buna binaen / bunun üzerine
بالتالي	dolayısıyla / böylelikle
من ثمّ	dolayısıyla / bu münasebetle
لذا / لذلك / ف	demek ki / bu yüzden binaenaleyh
لأجل هذا / ذلك من أجل هذا / ذلك	bu sebepten / bu nedenden bu yüzden / bu münasebetle
لهذا السبب	bu sebepten / bu nedenden bu yüzden / bundan ötürü
بسبب هذا / ذلك	bu sebepten / bu nedenle bu yüzden / bundan dolayı

Bu edatlar genel itibarıyla çok olmalarının yanı sıra eşlenik anlamlar taşımaktadırlar ve birbirlerinin yerlerine ilgili pozisyona göre kullanılabilirler. Nihai olarak bu edatların arkasından öznesi, yüklemi ve koşul gereğince nesnesi olan bir yan cümle gelmek zorundadır.

Zarf Cümlecığı Sebep/Sonuç Edatları Cümle Örnekleri

(1) قصفت الطائرات والدبابات الإسرائيلية المستوطنات المدنية في فلسطين، وعلى هذا قصفت الطائرات التركية إسرائيل لإغاثة إخوانها المسلمين في فلسطين.

İsrail uçakları ve tankları Filistin'deki sivil yerleşim yerlerini bombaladı, bunun üzerine Türk uçakları da Filistin'deki müslüman kardeşlerine yardım etmek için İsrail'i bombaladı.

(2) اللغة كائنة حية، وبالتالي هي تحتك باللغات الأخرى.

Dil yaşayan bir canlıdır dolayısıyla diğer dillerle etkileşime girer.

(3) قالوا إنهم لن يتناولوا الطعام حينما يعودون إلى المنزل في المساء، لأنهم لا يكونون جائعين.

Akşam eve döndüklerinde yemek yemeyeceklerini söylediler, çünkü aç değillermiş.

(4) نظرا لأن ساقها مكسورة فليس من الممكن أن تجيء إلى ضفاف البحيرة لركوب الدراجة الهوائية معنا.

Bacağı kırık olmasından dolayı bizimle göl kenarına bisiklet sürmeye gelmesi mümkün değil.

(5) طالبا مجمع اللغات اللذان يلعبان الكمبيوتر من الصباح إلى المساء لا يدرسان دروسهما، لهذا السبب سوف يفشلان كلاهما في الامتحان النهائي.

Sabahtan akşama kadar bilgisayar oynayan iki dil akademisi öğrencisi ders çalışmıyor, o yüzden her ikisi de final sınavından kalacak.

(6) الاستقرار التمويلي ليس جيداً لمدة أربع سنوات، حيث تخطت نسبة البطالة عتبة 50%.

Finansal istikrar dört senedir iyi değil, çünkü işsizlik oranı %50 eşliğini aştı/geçti.

- حيث edatının birçok kullanım şekli vardır. Sebep bildiren *çünkü* anlamı bunlardan birisidir.

(7) ذاكر تاركان دروسه كثيراً وبفضل ذلك التحق بالأكاديمية.

Tarkan çok ders çalıştı, bu sayede akademiye girdi.

(8) يا سيدتي، ليس بمقدّر تك أن تتصلي بزوجك، إذ أنه على متن المركبة الفضائية حالياً.

Hanımefendi, eşinizle iletişim kuramazsınız, çünkü kendisi şu an uzay aracında.

(9) أنا فضولي لمطالعة الكتب جميعها، لذلك عندما آخذ كتاباً ما بين يدي أشم رائحته.

Kitapların hepsini okumaya merakım var, bu nedenle elime herhangi bir kitap alınca kokusunu içime çekerim.

- Bu örnekte sebep ve zaman edatlarından oluşan zarf cümlecikleri iç içe girmiştir.

(10) بالإضافة إلى الانفجارات البركانية الطبيعية، فإن مزيلات العرق وغازات عوادم السيارات

ومداخل المصانع والأنشطة الإنسانية الجمة الأخرى تلحق الضرر بالغلاف الجوي، ومن ثمّ تتحقق ظاهرة الاحتباس الحراري.

Doğal volkanik patlamaların yanı sıra deodorantlar, araba egzoz gazları, fabrika bacaları ve daha birçok insan faaliyeti atmosfere zarar verir, böylece küresel ısınma gerçekleşir.

(11) نتيجة للانقسام الفتيلي، لا يتغير هيكل الكروموسوم وعدده. ولذلك في عملية الانقسام الفتيلي تتم إحالة المعلومات الوراثية مباشرة إلى الخلايا الوليدة.

Mitoz bölünme sonucunda kromozom yapısı ve sayısı değişmez. Bu nedenle mitoz bölünme işleminde genetik bilgiler doğrudan yavru hücrelere transfer edilir.

(12) لقد خانتني في غضون الانتخابات البلدية، بسبب ذلك لا أراها.

Bana belediye seçimlerinde ihanet etti, bu yüzden onunla görüşmüyorum.

(13) بدأت الثورة الصناعية في عام 1760، ونتيجة لذلك حلت قوة الآلة محل القوة البشرية.

Sanayi Devrimi 1760'da başladı ve bunun sonucunda beşeri gücün yerini makine gücü aldı.

(14) بما أن أباك مصاب بمرض سرطان الدم وأخذت به إلى المستشفى ولكن فشل الطب المعاصر في شفاء أبيك، فمن المستحسن لك أن تلجأ إلى الطب البديل كحل أخير.

Mademki baban lösemi hastası ve sen onu hastaneye götürdün ama çağdaş tıp babanın iyileşmesinde başarısız oldu, o vakit son çare olarak alternatif tıba başvurman iyi olur.

(15) تعرض مدينة جاكرتا عاصمة إندونيسيا للزلازل بقوة 6.5 درجات أمس الجمعة ومن جراء ذلك انهدمت المباني والعمارات.

Endonezyanın Başkenti Cakarta dün cuma günü 6,5 büyüklüğünde depreme maruz kaldı ve bunun sonucunda binalar ve apartmanlar yıkıldı.

(16) الهرولة تقوم بتنشيط الجسد وتسريع الدورة الدموية، ونتيجة لهذا يبدأ الجسد بعملية حرق الدهون. ولا ينبغي أن ننسى أن الرياضة الكافية مُجَدِّبة للجميع في أي عمر.

Jogging vücudu harekete geçiririp kan dolaşımını hızlandırır ve bunun sonucunda vücut yağ yakma işlemine başlar. Unutulmamalıdır ki yeterli spor her yaşta herkes için faydalıdır.

(17) يافوز يستعد لامتحانات المدرسة الثانوية العسكرية، من أجل ذلك يذاكر الدروس حتى الليل.

Yavuz askeri lise sınavlarına hazırlanıyor bunun için geceye kadar ders çalışıyor.

(18) بما أن ظاهرة الانحباس الحراري تشتد، فإن الأنهار الجليدية في القطبين تذوب، بناء على هذا تتقلص موائل الكائنات هناك.

Küresel ısınma arttıkça kutuplardaki buzullar eriyor, bunun üzerine de oradaki canlıların yaşam alanları daralıyor.

(19) كان سقيماً مُثَقَلًا جداً لأنه أصيب بالطاعون ونتيجة لذلك قضى نحبه.

Çok ağır hastaydı çünkü vebaya yakalanmıştı ve bunun sonucunda hayatını kaybetti.

(20) أعدم المافيا الرجل دون أن يترك أثراً، حيث إنه لم يُحضِر المال في الوقت المحدد.

Mafya adamı iz bırakmadan infaz etti, çünkü adam parayı belirlenmiş vaktinde getirmedi.

4.2.2.1.3.5. Zarf Cümlecîği Amaç Edatları

Zarf cümlecîği kapsamında başvırlan edatlar arasında birtakım amaç edatları yer almaktadır. Bu edatlar; niyet, istek, murâd, gaye, meram, hedef, kast, korku, endişe, çekince ve telaş bildirmektedir. Bunlar alttaki tabloda Türkçe karşılıklarıyla belirtişmiştir.

Tablo 4.29. Zarf Cümlecîği Amaç Edatları

Zarf Cümlecîği Amaç Edatları	
Arapça	Türkçe
خَوْفاً مِنْ أَنْ مخافة أن	korkusundan ötürü korkusuyla / endişesiyle
خشية أن	korkusundan ötürü korkusuyla / endişesiyle
بقلق أن	korkusundan ötürü korkusuyla / endişesiyle

من أجل / لأجل أن	için / -mek üzere / -sın diye
كي / لكي / كيما	için / -mek üzere / -sın diye
حتى	için / -mek üzere / -sın diye
لـ	için / -mek üzere / -sın diye
بهدف / بغرض بقصد / بغاية أن	hedefiyle / amacıyla niyetiyle / gayesiyle
كي لا / لكي لا كيلا / لكيلا	-mesin diye /-maması için
حتى لا	-mesin diye /-maması için
لئلا	-mesin diye /-maması için

Adı geçen ل ve حتى edatı hariç olmak üzere bu edatlara müteakip kelime grupları, söz öbekleri veyahut kelimeler gelmez. ل ve حتى edatlarından sonra isim de cümlecik de gelebilir. Şayet isim gelirse zarf tümleci olurlar, şayet cümle gelirse zarf cümlecığı olurlar. Böylelikle bu kapsamdaki amaç edatlarını takip eden öznesi, yüklemi ve koşula göre nesnesi olan bir yan cümle gelirse bu cümle, zarf cümlecığıne işaret eder. Bu ayrıntıya dikkat etmek önemlidir.

Zarf Cümlecığı Amaç Edatları Cümle Örnekleri

(1) توجت سافر إلى كازاخستان بقصد أن يدرس اللغة التركية الكازاخستانية.

Turgut, Kazakistan Türkçesi öğrenme niyetiyle Kazakistana gitti.

(2) لا بد لك من أن تكون قارئاً مثقفاً لكي تتمكن من أن تستنبط من هذه الجملة.

Bu cümleden çıkarım yapabilmen için aydın bir okuyucu olman gerekir.

(3) يعبر الأناس الذين عددهم لا يعد ولا يحصى عن احترازهم من لقاح كوفيد-19 خشية أن يجعلهم

مريض.

Sayırsız insan, kendilerini hastalıklı edeceği korkusuyla Covid-19 aşısından kaçındıklarını dile getiriyor.

(4) من أجل أن تكونوا مواطنين مؤدبين ومهذبين، من المفروض عليكم أن تحظوا بالأخلاق الحميدة.

Edepli ve görgülü birer vatandaş olabilmeniz için, övgün ahlâka nâil olmalısınız.

(5) الطبيب لم يقوما بالعملية الجراحية في العيادة خوفا من أن يفقدا الذئف بشدة.

İki tabip, ağır hastayı kaybetmekten korktukları için cerrahi operasyonu klinikte yapmadılar.

(6) ينبغي عليه ألا يتصرف على نحو متهور لأجل أن ينجح في عمله وينتهاز الفرص.

İşinde başarılı olması ve fırsatları değerlendirmesi için düşüncesizce hareket etmemeli.

(7) عندما يَرُّ جرسُ البابِ أو يُفتح البابُ، لا يُجِيزُونَ لِكَلْبِهِم المِرْقَطَ بالخروج من عتبة باب البيت مخافة أن يتم دهسها من قبل المركبات.

Kapı zili çaldığında ya da kapı açıldığında, taşıtlar tarafından ezilir diye korktuklarından benekli köpeklerinin evin kapısının eşiginden dışarı çıkmasına izin vermiyorlar.

(8) قررت أن أقوم بتغيير وجهة نظري لأتفهم المجتمعات بشكل أمثل.

Toplumları en ideal şekilde anlamak adına bakış açımı değiştirmeye karar verdim.

(9) أنا وأصحابي نتّجه إلى البحيرة في الساعة السادسة صباحا لكي نصيد السمك.

Balık tutmak için sabah saat altıda ben ve arkadaşlarım göle gidiyoruz.

(10) من الموصى للناس أن ينظفوا منزلهم لكي لا يعانون من الانهيار العصبي والاكتئاب النفسي.

İnsanlara sinir krizi ve depresyon yaşamamaları için evlerini temizlemeleri tavsiye edilir.

(11) من الضروري لك الابتعاد عن الأصدقاء السيئين حتى لا تصاب بالعادات السيئة.

Kötü arkadaşlardan kötü alışkanlıklara yakalanmaman için uzak durmalısın.

(12) المواطنون النرويجيون يُؤثرون الأثواب الغليظة والصوفية كيلا يشعروا بالبرد في الشتاء

القارس.

Norveç vatandaşları dondurucu kış mevsiminde üşümek için kalın ve yünlü kıyafetleri tercih ediyorlar.

- Yukardaki 3 örnekte görüldüğü üzere bu edatların ardından لا olumsuzluk edatı gelirse bu edatların yazım şekilleri opsiyoneldir ve -mamak için ve -memek için şeklinde tercüme edilir.

(13) إن المسلم الصالح يعبد الله عزّ وجلّ لينال الجنة في الآخرة.

Sâlih müslüman, âhirette cenneti kazanmak için Allah Azze ve Celle'ye kulluk eder.

(14) الجيش التركي الجليل يقاتل لكي لا يتفشى الإرهاب والقمع والاستبداد في المنطقة.

Ulu Türk Ordusu bölgede terör, zulüm ve istibdad yayılmasın diye mücadele veriyor.

(15) تبذل تركيا قصارى جهدها بغرض أن تسلم من الأزمة الاقتصادية التي يُسحق تحتها مواطنيها

الذين لا عداد لهم.

Türkiye, altında sayısız vatandaşının ezildiği ekonomik krizden kurtulma gayesiyle elinden geleni yapıyor.

(16) إنها تدرس بجد من أجل أن تحقق حلمها في أن تصبح طبيبة جراحية، وتكرس معظم وقت

فراغها لأبحاث التشريح السريري.

Operatör doktor olma hayalini gerçekleştirmek için çok çalışıyor ve boş zamanlarının çoğunu klinik anatomi araştırmalarına ayırıyor.

4.2.2.1.3.6. Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları

Arapçada da birçok dilde olduğu gibi daha önceden söylenen bir yargının tersini ifade etmek amacıyla faydalanan zıtlık edatları vardır. Bunlar iki unsurdan birini ötekine karşı çıkaran bağlaçlardır.⁴⁰⁷ Farklı bir tanımla, kendisinden önce gelen cümlede var olan bir düşüncenin ya da bir eylemin aksini belirtmek maksadıyla istifade edilen bağlaçlardır.⁴⁰⁸ Tabi bunlar sıradan bağlaçlara nazaran daha farklıdır. Zira zarf cümlecığı zıtlık edatlarının akabinde öznesi, yüklemi ve duruma göre nesnesi olan bir yan cümle gelmelidir. Arapçada kendisinden sonra zarf cümlecığı bulunan edatların sayısı bir hayli çoktur. Bunlar aşağıdaki tabloda Türkçe karşılıklarıyla birlikte sunulmuştur.

Tablo 4.30. Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları

Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları	
Arapça	Türkçe
لَكُنْ + فعل / لَكِنْ + اسم	fakat / ancak / ama / lâkin / oysa
وَلَكِنَّمَا / وَإِنَّمَا	fakat / ancak / ama / lâkin / oysa
مع أَنَّ ... إلا أنه / ف...	-e rağmen / -dığı hâlde -sa da / -sa bile ne var ki ...
رغم أَنَّ ... إلا أنه / ف... على الرغم مِنْ أَنَّ ... إلا أنه / ف... بالرغم مِنْ أَنَّ ... إلا أنه / ف...	... olmasına rağmen ne var ki ...
إِنْ كَانَ	-sa da / -sa bile
إلا أنه / سوى أنه غير أنه / بيد أنه	ne var ki / fakat / ancak ama / lâkin / oysa
على أَنَّ ...	fakat / ancak / ama / lâkin / oysa
على العكس من ذلك	bunun aksine / buna mukabil
على النقيض من ذلك	buna karşılık / buna mukabil
بخلاف ذلك	bunun aksine / buna karşılık

⁴⁰⁷ Ürün, Ahmet Kazım, *Arapçada Bağlaçlar*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1989, s.14.

⁴⁰⁸ Kervankaya, Figen, *Arapça ve İngilizce Bağlaçların Karşıtsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi*, s.12.

مقابل ذلك	bunun tersine / bunun aksine
في المقابل	buna karşın / bunun aksine
مع ذلك / رغم ذلك	buna rağmen / bununla beraber
فيما / بينما / في حين	iki farklı durum ya da olay için -ırken / -dığında oysa / hâlbuki
لكن من جهة أخرى	fakat / ancak diğer taraftan
لكن من ناحية أخرى	lâkin / ama öte yandan

Zarf Cümlecği Zıtlık Edatları Cümle Örnekleri

(1) ولجت المزيد من الكلمات الأجنبية إلى اللغة العربية، على العكس من ذلك ولجت الكلمات العربية إلى المزيد من اللغات الأجنبية.

Arap diline pek çok yabancı kelime girmiştir, buna karşılık Arapça kelimeler de pek çok yabancı dile girmiştir.

(2) لم يكتشف علماء الفلك كوكبا تتواجد فيه الكائنات الحية بعد، إلا أنهم / سوى أنهم / غير أنهم / بيد أنهم يواصلون أبحاثهم.

Astronomlar henüz canlı organizmaların bulunduğu bir gezegen keşfedemediler ancak araştırmalarını sürdürüyorlar.

(3) صرح جاليليو أن الأرض تدور، على أن الكنيسة الرجعية اعترضت عليه بشدة وأعدمته بالحرق.

Galileo Dünya'nın döndüğünü ifade etmişti, ancak gerici kilise ona şiddetle karşı çıktı ve onu yakarak idam etti.

(4) مع أن التلسكوبات الحديثة والأدوات المتقدمة أبتكرت، إلا أننا مازلنا نستصعب استيعاب حجم الفضاء المظلم والعميق.

Her ne kadar modern teleskoplar ve gelişmiş aletler icat edilse de ne var ki karanlık ve derin uzayın hacmini kavramada zorlanıyoruz.

(5) لقد اشتروا صرحا في مانشستر ولكنهم لم يبيعوا الفيلا الخاصة بهم في لندن بعد.

Manchester'dan köşk aldılar, fakat Londra'daki villalarını henüz satmadılar.

(6) هي رجّت منه البقاء، لكن كان عليه أن يذهب إلى العمل لكي يكتسب لقمة العيش.

Ondan kalmasını rica etti, lâkin o ekmek parası kazanmak için işe gitmeye mecburdu.

(7) تحب أفنان اللعب مع صغار السن، أما هاكان فبخلاف ذلك يحب التلاعب مع كبار السن.

Efnan küçük yaştakilerle oynamayı seviyor, Hakan ise bunun tersine büyük yaştakilerle oynamayı/şakalaşmayı seviyor.

(8) في الغالب، تعير الفتيات أهمية العلوم الاجتماعية، على النقيض من ذلك يوفي الشباب أهمية للعلوم الطبيعية.

Genelde kızlar sosyal bilimlere önem veriyor, buna karşın erkekler doğa bilimlerine önem veriyor.

(9) لقد أثرت اللغة الإنجليزية على العديد من اللغات في العصر الحديث، ومقابل ذلك تأثرت أيضا بالعديد من اللغات الأخرى.

İngiliz dili muâsır çağda birçok dili etkilemiştir buna karşılık diğer birçok dilden de etkilenmiştir.

(10) على الرغم من أن الأبحاث العلمية والإمكانيات الدوائية تطورت تطورا كثيرا، إلا أنه لم يُكتشف حتى الآن علاج تجديد الأطراف عند الإنسان.

Bilimsel araştırmalar ve farmakolojik olanakların çok gelişmesine rağmen hâlâ insanlarda uzuv rejenerasyon tedavisi keşfedilememiştir.

(11) هذا المحامي ليس كَيِّساً شديداً ولا حاذقاً مع ذلك يتمسك بمهنته تمسكا ربيعاً.

Bu avukat ne aşırı zekidir ne de tecrübelidir bununla birlikte mesleğine sıkı sıkıya sarılmaktadır.

(12) بالنسبة لي أن أنجيلاً وجورج عنيدان إلى حدٍ بعيدٍ، لكن من ناحية أخرى كانا شخصين موثوقاً بهما.

Bence, Angela ve George epey inatçıdır, ama gel gelelim ikisi de güvenilir kişilerdir.

(13) تتنفس الحيتان والدلافين وخنازير البحر من خلال الرئتين رغم أنها تعيش في مياه البحر.

Balinalar, yunuslar ve musurgiller, deniz suyunda yaşamalarına rağmen akciğer yoluyla solunum yaparlar.

(14) يأكل أرأس المكسرات، لكننا لا نستهلك المشروبات الفوارة بحجة عدم فائدتها للجسم.

Aras kuruyemişleri yer, ama vücuda faydası olmadığı gerekçesiyle gazlı içecekler tüketmez.

(15) إنه لقد انقطعت الكهرباء منتصف الليل الماضي لكنه طالع مذكراته المحاضراتية على ضوء الشموع.

Dün gece yarısı elektrikler kesildi ama o, ders notlarını mum ışığında okudu.

(16) المتدرب الغشاش محكوم عليه بالخسارة، في المقابل المتدرب الدؤوب يبجل سادته ويصبح موقفاً.

Hilekâr çirak kaybetmeye mahkumdur, buna karşın gayretli çirak ustalarına hürmet eder ve muvaffak olur.

4.2.2.1.4. Cümle Hâlinde Gelen Hâl

Daha önce de ifade edildiği üzere Arapçada hâl mufred, isim cümlesi, fiil cümlesi, zarf, harf-i cer ve mecrûr olarak gelir.⁴⁰⁹ Mufred hâl basit cümle konusunda işlenmiştir. Bu bölümde cümle olan hâl ögesi ele alınmıştır. Nitekim cümle, hâl ögesinin yerini alabilir.⁴¹⁰ Yani hâl ögesi, isim cümlesi, fiil cümlesi ve şibih cümle olarak gelebilir. Bu tür hâl cümleleri iç içe giren iki cümleden oluşması sebebiyle birleşik cümle kertesinde takdir edilmelidir. Bu cihetle birleşik cümle bağlamında aşağıda hâl ögesinin cümle olarak geldiği formlar mütalaa edilmiştir.

4.2.2.1.4.1. İsim Cümlesi Hâlinde Gelen Hâl

Eylem olurkenki vaziyeti belirtmenin bir başka yolu da, kendisinden sonra gelen bir zamiri ve durumu açıklayan bir cümleyle birlikte و atıf harfinin kullanılmasıyla yapılır.⁴¹¹ Yani isim cümlesi formundaki hâl, hâl ögesini sâhibu'l-hâl'e bağlayan *el-Vâvu'l-Hâliyye* adını taşıyan bir و ile yapılır. و harfinin ardından isim cümlesi hâlinde gelen hâl muhtedâ ve haber ikilisinden oluşmalıdır.⁴¹² Bu vâv'a müteakip bir zamir gelir ve cümle muhtedâsı ve haberi ile birlikte isim cümlesi şeklinde kurulur. Örneğin; حضرت كاترين إلى المعهد وهي تقود سيارتها. *Catherine arabasını sürerek enstitüye geldi.*

İsim Cümlesi Hâlinde Gelen Hâl Cümle Örnekleri

(1) المحاضرة تدخل إلى الصف ويدها الرقوق والمهراق والخراط المتعلقة بعلم الجغرافيا.

Bayan okutman, elinde coğrafya bilimiyle ilgili kağıt parçaları, parşömenler ve haritalarla sınıfa giriyor.

(2) منذ السنوات أستغرق في النوم وأنا أنظر إلى فيديوهات يوتيوب في شاشة الكمبيوتر اللوحي.

Yıllardır tablet bilgisayar ekranında YouTube videolarına bakarak uykuya dalıyorum.

⁴⁰⁹ Alî el-Cârim ve Mustafa Emin, *en-Nahvu'l-Vâdiḥ fî Kavâidu'l-Lugati'l-Arabiyye li Medârîsi'l-Merḥaleti'l-Ûlâ*, s.348.

⁴¹⁰ İbn Ya'îş, *Şerḥu'l-Mufasssal li'z-Zemaḥşerî*, 2.c., s.24.

⁴¹¹ Karin Christina Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s.284

⁴¹² İbn Ya'îş, *Şerḥu'l-Mufasssal li'z-Zemaḥşerî*, 2.c., s.24.

(3) تمضي تركيا خطوة بخطوة نحو تحقيق رؤيتها لعام 2071 وهي تنفيذ السياسات الأمنية بصورة منهجية.

Türkiye, 2071 vizyonuna yönelik güvenlik politikalarını metodik bir şekilde uygulayarak adım adım ilerliyor.

(4) هما أضطراً أن يرتحلا إلى روسيا لكسب المال وأبوهما مصاب بسقم عضال.

İkisi, babaları ölümcül bir sayrılığa/hastalığına yakalanmışken para kazanmak için Rusya'ya gitmek zorunda kaldılar.

(5) كان الأتراك في عهد الإمبراطورية العثمانية المجيدة والمعظمة يتلقون درس إطلاق السهام وتقلد السيف وهم صغIRON.

Şanlı ve Muhteşem Osmanlı İmparatorluğu zamanında Türkler, küçükken ok atmayı ve kılıç kuşanma dersi alıyorlardı.

(6) نحن لسنا مثل البهائم فيجب علينا ألا ننهش اللحم نهشاً وهو نئى.

Biz hayvanlar gibi değiliz bu yüzden eti çiğ vaziyette hapur hupur ıssırmamız gerekir.

(7) انطلق الطفلان إلى خارج البيت للعب الكرة وهما يركضان.

İki çocuk koşar hâlde top oynamak için evin dışına çıktı.

(8) سُرِق حاسوبي المحمول وفيه أطروحتي الدكتوراه، التي سطررتها بعناية رائعة.

İçinde müthiş bir özenle kaleme aldığım doktora tezime varken notebookum çalındı.

(9) قرينتي الخرقاء قطعت إصبع السبابة لها وهي تقطع حزمة من الجرجير.

Sakar karım bir demet rokayı doğrarken işaret parmağını kesti.

4.2.2.1.4.2. Fiil Cümlesi Hâlinde Gelen Hâl

Eğer hâl cümlesi fiil cümlesi olursa ya mâzi ya da muzâri sîgada oluşur.⁴¹³ Sâhibu'l-hâl ögesini durum bakımından niteleyen hâl ögesinin fiil cümlesi olması durumunda üç noktaya riayet edilmesi zaruridir. Bunlar:

1. Hâl cümlesi, olumlu yapıdaki bir geçmiş zaman cümlesi ise bu cümlelerin başına **وقد** getirilir. Örneğin; **قضى السائق نحبه وقد ساق حافله.** *Şoför otobüsünü sürer vaziyette vefat etti.*

2. Hâl cümlesi, olumsuz yapıda geçmiş zaman cümlesi ise bu cümlelerin başına **ولم - وما** getirilir. Örneğin; **أروى نجحت في الامتحان وما تلقت درساً خاصاً.** *Ervâ özel ders almadan sınavda başarılı oldu.*

3. Hâl cümlesi, muzâri ile gelirse **و** ve **قد** olmadan fiil direkt fâile bağlanır.⁴¹⁴ Yani hâl cümlesi muzâri bir fiil cümlesi ise ister olumlu yapıda olsun ister olumsuz yapıda olsun cümle başına **el-vâvu'l-hâliyye** **و** ve **قد** edatı getirilmez. Örnek olarak şu şekilde görüldüğü üzere; **جئنا إلى الصف نحمل دفاترنا تحت أباطنا.** *DeFTERlerimizi koltukaltlarımızda taşıyarak dersliğe geldik.* Bu cümlede muzâri olan fiil cümlesi yapı olarak olumlu yapıda gelmiştir. Muzâri fiilin başına **لا** olumsuzluk edatı getirilebilir. Örneğin; **عاد المتسابقون إلى بلادهم لا يُلْمُونَ بنتيجة المنافسة.** *Yarışmacılar, yarışma sonucunu bilmeden ülkelerine döndüler.* Bu cümlede ise muzâri olan fiil cümlesi yapı olarak **لا** olumsuzluk edatı ile olumsuz yapıda gelmiştir.

Fiil Cümlesi Hâlinde Gelen Hâl Cümle Örnekleri

(1) **رجع اللاعبون إلى بلادهم ولم يحوزوا كأس البطولة.**

Oyuncular şampiyonluk kupasını alamadan ülkelerine döndü.

(2) **أطفأ الطباخ النار وما شوى لحم العجل كاملاً.**

Aşçı dana etini iyice/tam barbekülemeden ateşi söndürdü.

⁴¹³ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdiḥ fi'n-Naḥv*, s.246

⁴¹⁴ Fâdıl Sâlih es-Sâmarrâî, *en-Naḥvu'l-Arabî Aḥkâm ve Meânî*, 2.c., s.58.

(3) فحص الطبيب الطفل وقد جلس على الكرسي.

Doktor sandalyeye otururken çocuğu muayene etti.

Doktor, çocuk saldayeye otururken çocuğu muayane etti.

- Arapçada bu cümle anlam kapalılığına yol açmaktadır. Cümlelerin tam anlam içeriğine ulaşılması hedefiyle cümlelerin geçtiği metin içeriğine bakılması gerekmektedir.

(4) أغلق المصلح باب المعمل وقد قام بإيقاف تشغيل الآلات الكهربائية.

Tamirci elektrikli makinelerin çalışmasını durdurarak atölyenin kapısını kapattı.

(5) إن المسلم الناسك وافاه الموت وقد آمن بالله وملأه وكتبه ورسوله وبالיום الأخيرة.

Münzevi müslüman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe inanarak hayatını kaybetti.

- 3., 4. ve 5. örneklerde fiil şeklinde gelen hâl cümlesinin mâzî olumlu yapıda olduğu görülmektedir. Dolayısıyla وقد edatı kullanılmıştır.

(6) تسلل هاري إلى غرفة الأسرار مرتديا عباءة التخفي لا ينتبه إليه أحد.

Harry, görünmezlik peleriniyle kendisini hiç kimse fark etmeden sırlar odasına sızdı.

(7) المختل عقليا في مستشفى المجاذيب للمجانين ينام كل ليلة يتعاطى حبته المنومة.

Akıl hastanesindeki psikopat her gece uyku hapını alarak uyuyor.

(8) وصل الرئيس إلى مبنى النقابة يمشي على الأقدام لأن عمال البلدية يقومون بإجراء تعبيد الطريق.

Belediye işçileri yolu asfaltladıkları için başkan sendika binasına yürüyerek vardı.

- 6., 7. ve 8. cümlelerde görüldüğü üzere fiil şeklinde gelen hâl cümlesinin olumlu ya da olumsuz muzâri fiil ile kullanıldığı görülmektedir.

4.2.2.1.4.3. Şibih Cümle Hâlinde Gelen Hâl

Hâl şeklinde gelen şibih cümlede zarf, harf-i cer ve mecrûr hâl ögesinin yerini alır.⁴¹⁵ Dolayısıyla Arapçada sâhibu'l-hâl ögesini durum yönünden niteleyen hâl ögesi isim veya fiil cümlesi şeklinde geldiği gibi bazen de harf-i cer ve mecrûrundan oluşmuş bir şibih cümle veya zarf tümleci olarak gelebilir. Şibih cümle teriminden maksat zarf veya cer ile birlikte gelerek mecrûr cümledir.⁴¹⁶

Muzâri fiil cümlesinde olduğu gibi şibih cümlede de şibih cümleyi sâhibu'l-hâl ögesine bağlayan herhangi bir bağlaç ya da edat söz konusu değildir. Teknik olarak hâl şibih cümle olduğu zaman, zarf ve harf-i cerli mecrûr isim olmak üzere iki çeşit olur.⁴¹⁷ Harf-i cerli mecrûr isim şeklinde geldiği duruma örnek olarak; *يقفز الصبيان في روضة لأطفال بسرور*. *Çocuklar ana okulunda sevinçle zıplıyor*. Zarf olarak geldiği duruma örnek; *نظرت إلى الهلال بين السحاب*. *Hilâl'e bulutların arasındayken baktım*.

Şibih Cümle Hâlinde Gelen Hâl Cümle Örnekleri

(1) *تطلع مدير الموارد البشرية للمؤسسة إلى أحد الموظفين في غضب*.

Kurumun insan kaynakları müdürü personelden birine öfkeyle baktı/bakışlarını çevirdi.

(2) *الأنجال للأمهات يثبون ويقفزون في المنتزه العام قاطبةً بسرور*.

Annelerin evlatları kamu parkında hep beraber sevinçle hoplayıp zıplıyorlar.

- Bu örnekteki *قاطبةً* kelimesi mufred hâl, *بسرور* kelimesi şibih hâl olarak gelmiştir.

(3) *في عالم دي سي - هو عالم مشترك خيالي- قاتل باتمان وسوبرمان ووندر وومان ضد دومسداي*

في حزم وعزم كبيرين.

D.C. evreninde -Ortak bir hayali dünya- Batman, Süperman ve Wonder Woman; Doomsday'e karşı büyük bir azimle ve kararlılıkla savaşırlar.

⁴¹⁵ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, s.557.

⁴¹⁶ Mehmet Edip Çağmar, *Alıştırmalarla Nahiv*, s.338.

⁴¹⁷ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Naḥvu 'l-Tatbîkî*, s.485.

(4) شاهدنا المواطنين في الحادث على شاشة التلفزيون في دهشة.

Kazadaki vatandaşları televizyon ekranında **dehşetle** seyrettik.

(5) كانتا تنتظران زيارة خالتهما لهما بفارغ صبر.

İki kız, teyzelerinin kendilerini ziyaretini **sabırsızlıkla** bekliyorlardı.

(6) سأل المؤرخُ عالمَ الجيولوجيا ذا التجربة بفضول عن عمر الحجر المستخرج من موقع التنقيب

الأثري.

Tarihçi, **merakla** tecrübeli jeoloğa arkeolojik kazı alanından çıkarılan taşın yaşını sordu.

(7) نادى السقيم الذي أصيب بالوباء الممرضة في ألم واضطراب.

Salgına yakalanan müzmün hasta **acı ve ızdırap içinde** hemşireye seslendi.

4.2.2.2. Şart Cümlesi

Arap dilinde bir eylemin, bir olayın ve bir durumun cerayan etmesini, meydana gelmesini ve uygulanmasını birtakım şartlara bağlayan şart edatları bulunmaktadır. Bunlara Türkçede *Dilek-Şart Kipleri* adı verilir. Arapçada ise أدوات الشرط *Şart Edatları* ismi verilir. Bazı kaynaklarda şart uslûpları, bazılarında şart ismi, bazılarında şart harfleri ve bazılarında şart edatları diye geçerken bazılarında ise iki muzâri fiili cizm eden edatlar olarak geçer. Bizim nezdimizde en isabetli tanımı, şart edatları şeklindedir. Arapçayı ikinci bir dil olarak yeni öğrenenler nezdinde; şart ismi olarak adlandırılmaları kafa karışıklığına sebebiyet verebilir, çünkü bunlar tek başlarına zihinde anlamlı bir yapı teşkil etmemektedirler. Aynı tarzda günümüzde harf dendiğinde zihinlerde en küçük ses birimi olan fonem oluşmaktadır bu da kafa karışıklığına yol açabilir. Öte yandan Arapçada dilek-şart kipi olarak kullanılıp iki muzâri fiili cizmetmeyen şart edatları da vardır. Bu sebeplerden dolayı bize göre en çağdaş ve düzgün ifade şekli şart edatları ya da şart uslûbu şeklinde olacaktır.

Şart cümlesinin yapısına dair Sîbeveyhî doğrudan çağcıl bir tarif getirmemiştir. Zira onun tamamen odaklandığı nokta şartta kullanılan faktörlerin tayin edilmesi idi. Öyle ki bunlar için

hükümlerini incelediği ve باب الجزاء diye adlandırdığı bir bölüm ayırmıştır. Sîbeveyhî şart terimini zikretmemiştir bunun yerine ceza terimini benimsemiştir. Zira bu da şart teriminin en eski tedavülüdür. Böyle denmesinin gerekçesi sorulan şeye ceza yani cevap verilmesinden dolayıdır. Bu teorinin kaynağı şart cümlelerinde faydalanan edatların soru cümlelerinde de kullanılmasından gelmektedir.⁴¹⁸ Buradan yola çıkarak daha sonraları gelişen çalışmalarla şart cümlelerinin gramatik anlatımı bugünkü bilinen hâlini almaya başlamıştır.

Bu bağlamda şart edatı, iki cümleyi birbirine bağlayan mebnî bir edattır.⁴¹⁹ Bunlar içerisinde sadece أي edatı mebnî değildir. Arapçada şart cümlesi iki kısımdan veyahut iki cümleden oluşur birincisi şart cümlesidir, ikincisi cevap cümlesidir.⁴²⁰ Değişik bir tanımla; Modern Standart Arapçada şart cümlesi şart fiili ve cevap ya da ceza fiilinden oluşur.⁴²¹ Bu edatların akabinde konumlanan iki fiile şart ve cevap ya da ceza terimleri verilir.⁴²² İkinci fiile cevap veya ceza denmesinin sebebi; soruya verilen cevaba benzetmek veya bir işin cezasına karşılığına benzetmekten kaynaklanır. Bundan dolayı da ikinci fiil konumunda olması yüzünden soruya verilen cevap veyahut işin karşılığı olan ceza konumunda kabul edilir.⁴²³

Arapçada bazı şart edatları şart fiili çerçevesinde hem mâzi fiillerle hem de muzâri fiillerle kullanılırken bazıları yalnızca mâzi fiillerle kullanılır. Bu edatlardan bazıları muzâri fiilleri cezmederken bazıları cezmetmemektedir. Ayrıca eğer şart fiili mâzi olursa cevap fiili mâzi, muzâri veyahut fâul cezayla birlikte gelecek zaman kipli gelebilir. Şart fiili muzâri olursa cevap fiili muzâri ya da fâul cezayla birlikte gelecek zaman kipli gelebilir.

Bu edatlara ilaveten, bu çalışmada daha önce bahsedilen zarf cümleciklerinin başına gelen zaman zarfı edatlarından bazıları da semantik anlam bakımından şart uslûbuna uygun olarak kullanılmaktadır. Yani bunlar, bazı şartlar altında vakit beyan ettikleri gibi şart uslûbunu da beyan ederler. Arapçadaki bu bazı zaman zarfı edatlarının, incelemelerimiz sonucunda gerek Arapça, gerek Türkçe ve gerekse İngilizce olsun geleneksel gramer kitapları arasında şart cümleleri bölümünde yer almadığı tespit edilmiştir. Hâl böyleyken bazı zaman zarfı edatlarının şart edatları başlığı altında gramer kitaplarında yer bulamamaları günlük ve yaşayan dilde şart

⁴¹⁸ Mahmud Fehmî Hicâzî, *el-Cumletu 'ş-Şartiyye 'Inde Nuḥḥātu'l-Arab*, Matâbi' Hecevi, Kahire, 1981, s.53.

⁴¹⁹ Fuâd Ni'me, *Mulahḥasu'l-Kavâidi 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, s.126.

⁴²⁰ Mohammad T. Alhawary, *Arabic Grammar in Context*, s.124.

⁴²¹ Elsaid Badawi, M. G. Carter ve Adrian Gully, *Modern Written Arabic a Comprehensive Grammar*, Routledge Press, Abingdon, 2004, s.637.

⁴²² Ahmed el-Hâşimî, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati 'l-Arabiyye*, s.344-345.

⁴²³ Abdullah bin Yusuf bin Hişâm Cemâleddîn Ebu Muhammed, *Şerhu Şuzûri 'z-Zeheb fî Ma 'rifeti Kelâmi 'l-Arab*, s.181.

uslûbuyla kullanılmadıkları anlamına gelmemektedir. Bu bakımdan bu tezde zarf cümleciklerinin başına gelen bu bazı zaman zarfı edatları yaşayan dilde şart edatı olarak da kullanıldıklarından dolayı cezmetmeyen şart edatları kapsamında incelenip örneklendirilmiştir. Nitekim Arapçada şart edatları cezm eden şart edatları ve cezm etmeyen şart edatları şeklinde iki kısma ayrılır.

4.2.2.2.1. Cezm Eden Şart Edatları

Arapçada cezm eden şart edatları yalnızca muzâri fiili cezm edebilme yetilerine hâizdirler. Bu edatlar mâzi fiille tercih edildiklerinde fiili cezm edemezler. Bahse konu edatların Türkçe karşılıkları ve kullanım şekilleri alttaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.31. Cezm Eden Şart Edatları

Cezm Eden Şart Edatları		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
إِنْ	eğer / şayet / -se -sa	+ mâzi / muzâri
إِذَا	eğer / şayet / -se -sa	+ mâzi / muzâri
مَنْ	kim / her kim	+ mâzi / muzâri
مَا	ne / her ne	+ mâzi / muzâri
مَهْمَا	her ne / ne kadar	+ mâzi / muzâri
مَتَى	ne zaman	+ mâzi / muzâri
أَيَّانَ	ne zaman	+ mâzi / muzâri
أَيْنَ	nereye / nerede	+ mâzi / muzâri
أَيْنَمَا	nereye / nerede	+ mâzi / muzâri
أَتَى	nereye / nerede	+ mâzi / muzâri
حَيْثَمَا	her nereye / nerede	+ mâzi / muzâri
أَيِّ	hangi	+ isim + haber
كَيْفَمَا	nasıl / her nasıl	+ mâzi / muzâri

Eğer şart fiili mâzi olup cevap fiili de muzâri gelirse cevap fiilinin ref ya da cezm olması câizdir. Örneğin; *Kim malından fakirlere bağışlarsa* من تبرع بجزء من ماله للفقراء ينال (ينال) أجرا. karşılığını alır.⁴²⁴

Cezm Eden Şart Edatları Cümle Örnekleri

(1) **إن تفتَحَ الموسوعات وتقرأها تَقْتَنَ المعارف العجيبة والمفيدة.**

Eğer ansiklopedileri açıp okursan ilgniç ve faydalı bilgiler edinirsin.

(2) **الأضواء القطبية هي ظاهرة الإشعاعات الطبيعية التي تنجم نتيجة تفاعل المجال المغناطيسي للأرض مع فوتونات الضوء القادمة من الشمس. إذما تسافروا إلى القطبين تروا الأضواء القطبية.**

Kutup ışıkları, Dünya'nın manyetik alanının Güneş'ten gelen ışık fotonlarıyla interaksyonu sonucu ortaya çıkan doğal ışımaya olgusudur. Kutuplara giderseniz kutup ışıklarını görürsünüz.

(3) **مَنْ يَقْمُ بعمله على أفضل وجه، يَكُنْ أكثرَ شخصٍ يحبُّ وطنه.**

Her kim işini en efdâl şekilde yaparsa ülkesini en çok seven kişi olur.

(4) **المرء مسؤول عن أخطائه بذاته في الحياة. ما يزرع الإنسان يَحْصِدُهُ.**

Kişi hayattaki hatalarından bizzat kendisi sorumludur. İnsan ne ekerse onu biçer.

(5) **نظرا لأنكم لا تزاولون الرياضة صارمة فمهما تستهلكوا الأطعمة الخفيفة بدون الدهون يزدَد وزنكم.**

Sıkı spor yapmadığınız için ne kadar yağsız hafif yiyecekler tüketirseniz tüketin kilonuz artar.

⁴²⁴ Abdu'l-A'lim İbrahim, *en-Naḥvu 'l-Vazîfi*, Dâru'l-Mârif, Kahire, t.y., s.390.

(6) متى يصبح الطقس حارا في المملكة العربية السعودية تُشغّل مكيفات الهواء. أي في كل وقت...

Suudi Arabistan'da hava ne zaman sıcak olsa klimalar çalıştırılır. Yani her zaman...

(7) أين تجنّ المال تنفق هناك.

Nerede para kazanırsan orada harcarsın.

(8) في عصرنا الحديث أينما يذهب البدوي بالسيارة الجيب في الصحراء يجد طريقه، حيث إن الفضل في ذلك يعود إلى الانتفاع بنظام التّمؤضع العالمي الذي يوجد على الهاتف المحمول الخاص به.

Modern çağımızda, bedevi çölde jeepiyle nereye giderse gitsin yolunu bulur, zira bu; kendine ait cep telefonunda bulunan GPS'i kullanma/yararlanma sayesinde.

(9) أنى تتجول في أراضي تركيا المغسولة بدماء الشهداء يُعجبك.

Şehit kanlarıyla yıkanmış Türkiye topraklarında nereyi gezersen gez senin hoşuna gider.

(10) في المجتمعات المتخلفة أي عمل يعمله رئيس الحزب سواء كان سديدا أم خاطئا يصفقه مداهنوه.

Geri kalmış toplumlarda parti başkanı ister doğru ister yanlış hangi işi yaparsa yapsın dalkavukları kendini alkışlar.

- Bu örnekte görüldüğü gibi bu edatlardan sadece أي edatından sonra isim akabinde de fiil gelir.

(11) أيان تردّ تتصلّ بي، فلا تتردد قط.

Hangi vakit istersen beni ararsın, hiç çekinme.

(12) حيثما يهرب المذنب النجس تتبّعهُ مَغصِيّاته التي اجترحها متهوّرا.

Pis günahkâr nereye kaçarsa kaçsın pervasızca işlediği günahları onu takip eder.

(13) كيفما تتعاملوا مع مواطنينا الأسرى في معسكر الأسرى في بلادكم نتعامل مع مواطنيكم الأسرى في معسكر الأسرى في بلادنا. لا يجوز لأحد أن يختبر صبر الجيش التركي الأصيل والجليل.

Sizin ülkenizde esirler kampındaki vatandaşlarımıza **nasıl davranırsanız** bizim ülkemizde esirler kampındaki vatandaşlarınıza öyle **davranırız**. Kimse Asil ve Celil Türk Ordusunun sabrını sinamasın.

(14) (a) إنَّ يحترم الصغار الكبار كل الاحترام يحبُّ الكبار الصغار كل الحب.

Eğer küçükler büyüklere tam **saygı duyarsa** büyükler de küçükleri tam **sever**.

(b) إنَّ احترم الصغار الكبار كل الاحترام أحبُّ الكبار الصغار كل الحب.

Eğer küçükler büyüklere tam **saygı duyarsa** büyükler de küçükleri tam **sever**.

- Bu örnekteki gibi إنَّ edatı hem muzâri hem mâziden önce gelmiştir ve cümle anlamı aynıdır.

4.2.2.2.2. Cezm Etmeyen Şart Edatları

Arapçada cezm etmeyen şart edatları şart cümlesinde muzâri fiilin başına gelince cezm etmez. Bu edatlardan bazıları hem mâzi hem muzâri olarak kullanılırken bazıları yalnızca mâzi olarak kullanılmaktadır. Bu durum aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.32. Cezm Etmeyen Şart Edatları

Cezm Etmeyen Şart Edatları		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
لو	eğer / şayet / -se -sa	+ mâzi / muzâri
إذا / إذا ما	eğer / şayet / -se -sa	+ mâzi / muzâri
إلا إذا ...	-medikçe / -mazsa	+ mâzi / muzâri
ما لم ... (فإنَّ)	-medikçe / -mazsa	+ muzâri
عندما	-diğında / eğer	+ mâzi / muzâri

حينما	-dığında / eğer	+ mâzi / muzâri
حين	-dığında / eğer	+ mâzi / muzâri
ما دام	-dığı müddetçe / eğer	+ mâzi / muzâri
طالما	-dığı müddetçe / eğer	+ mâzi / muzâri
كلما	-dığında / eğer	+ mâzi
لما	-dığında / eğer	+ mâzi
ما إذا كان ... أم ...	ya ... ya (da) mı, yoksa ... mı	+ mâzi / muzâri

Bu edatlar arasında إذا ve لو edatları için her ne kadar kimi kaynaklarda sadece mâzi olarak kullanıldıkları geçe de bu iki edat bazen muzâri fiil olabilmektedir. İlkinin mâzi, diğerinin de muzârii fiil geldiği şu beyitte olduğu gibi:

والنفس رغبة إذا رغبها وإذا تُردُّ إلى قليلٍ تقنع

Nefis, şayet bir şeye teşvik edersen ona rağbet eder, az olana yönlendirilirse de kanaat eder.

Şairi: Ebû Züeyb el-Huzelî/Bahir: Kâmil⁴²⁵

Öte yandan إذا ve لو edatlarının kutsal kitabımız Kur’ân-ı Kerîm’de de muzâri fiil ile beraber kullanıldığı örnekler mevcuttur.

Örnekler:

(1) وَإِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ.⁴²⁶

Kendilerine âyetlerimiz okunduğunda, “Duyduk duyduk! İstesek elbette bunun benzerini biz de söyleriz, bu eskilerin masallarından başka bir şey değil” dediler.

(2) لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَعَارَاتٍ أَوْ مُدْخَلًا لَّوَلُّوا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ.⁴²⁷

Eğer sığınacak bir yer, barınacak mağaralar veya girilecek bir kovuk bulsalar, hemen koşup oraya sokulurlardı.

⁴²⁵ Bulut, Necmettin, *Arap Dilinde Cezm Etmeyen Şart Edatları ve Kur’ân Ayetleri Bağlamında İncelenmesi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2023, s.145-146.

⁴²⁶ Enfâl, 8/31.

⁴²⁷ Tevbe, 9/57.

Cezm Etmeyen Şart Edatları Cümle Örnekleri

(1) إذا كان المريض يتقيأ، يجب عليكم الذهاب به إلى المستوصف.

Eğer hasta kusuyorsa sağlık ocağına götürmeniz icap eder.

(2) لو أحسنتم إلى المحتاجين لأحبكم الله والناس أجمعين.

Muhtaçlara iyilik yaparsanız, Allah da tüm insanlar da sizi sever.

(3) لو أنتما تشعران بالجوع أثناء الرحلة فينبغي عليكما أن تتلقّما ما حضّرت لكما أمكما من المؤمن
لقمة لقمة بدون أي مشكلة وضوضاء.

Eğer siz ikiniz yolculuk sırasında aç hissediyorsanız, annenizin sizin için hazırladığı kumanyalardan herhangi bir sorun ve gürültü olmaksızın lokma lokma yemelisiniz.

(4) عندما يحضر هو إلى الاحتفال الذي ينظمه أخي، أغادر أنا هذا الاحتفال.

O, kardeşimin düzenlediği partiye gelince/gelirse ben bu partiden ayrılıyorum.

(5) أخبره شخصيا عن هذا الموقف حينما يتصل بي عبر برنامج الزووم بمكالمة فيديو.

Beni Zoom programı üzerinden görüntülü aradığında/ararsa bu durumu bizzat ona söylerim.

(6) ما دام الجيش التركي موجودا، يظلّ السلام يسود في الكون.

Türk Ordusu mevcut olduğu sürece/olursa kâinatta barış yaygın/hâkim olur.

(7) أنت ملاكم، طالما لا تمارس التمرين المناسب يهزمك خصمك.

Sen boksörsün, uygun idman yapmadığın sürece/yapmazsan rakibin seni yener.

(8) حين درست الباحثة، تضحى موفقةً.

Araştırmacı çalıştığında/çalışırsa başarılı olur.

(9) عندما عادت الكهرباء تشتغل الأجهزة الإلكترونية.

Elektirik geldiğinde/gelirse elektronik aletler çalışır.

(10) كلما تم تبادل المعلومات العلمية ازدهرت الأمة.

İlmi malûmatlar mübâdele edilirse ümmet terakkî eder.

(11) كلما تقاضيتُ راتبي أنفقتَه في الأشياء الفاخرة.

Maaşımı alınca/alırsam onu lüks eşyalarda harcarım.

(12) لما اجتمع المدعوون سائرهم بدأت الندوة.

Davetlilerin hepsi toplanınca sempozyum başladı.

(13) اللغة الصينية صعبة، أما اللغة الإنجليزية فهي سهلة.

Çince zordur, İngilizceye gelince; o kolaydır.

- Bu örnekte أما edatının cevabının başında ف gelmiştir. Bu durum fâul ceza ile alakalıdır ve ilerleyen sayfalarda konu başlığı altında ele alınmıştır.

(14) دولة الاحتلال الأمريكية/أمريكا التي تتبنى السياسة التوسعية الإمبريالية تسعى لاستيطان العالم، أما تركيا تواظب على أن تُنفقَ الخير من أجل المحتاجين في كل أنحاء العالم.

Yayılmacı politikayı benimseyen işgalci devlet Amerika dünyayı kolonize etmeye çabalyor, Türkiye ise dünyanın her yerindeki muhtaçlara hayır infâk etmek için gayret sarf ediyor.

(15) من اللازم عليكم أن تفتنوا أنه ما لم تجتهدوا بجد فلن تحرزوا قصب السبق في أي مجال من المجالات.

Şunu kavramalısınız ki, çok çalışmadığınız sürece hiçbir alanda galip gelemeyeceksiniz.

(16) لا يمكن إيقاف الهجمات الإرهابية في المنطقة إلا إذا حصل على معونة من القوات الخاصة.

Özel Kuvvetlerden destek alınmadan bölgede terör saldırılarını durdurulamaz.

4.2.2.2.3. Şart Edatsız Şart Cümlesi

Arapçada dilin bir zenginliği olarak şart edatsız da şart cümleleri kurulabilmektedir. Bu noktada خير الكلام ما قلّ ودلّ. Sözüün hayırlısı az ve anlamlı olanıdır. sözünden hareketle bu tarz bir kullanıma başvurulmaktadır. Bu kullanım için muzâri fiilin başındaki şart edatı atılır. Şart cümlesi ya cezimli muzâri bir fiil ya da emir sîgasında bir fiil olur. Cevap cümlesi de cezimli bir muzâri fiil olur. Öyle ki muzâri fiilin başında ف ve و bulunmaksızın bu tezde inşâ cümleleri içinde anlatılan emir, nehiy, istifhâm, temennî, teraccî, arz ve tahzîz gibi talep beyan eden lâfızlardan sonra gelirse takdiri إنْ edatlı şart fiilinin cevabı olduğundan meczum olur.⁴²⁹

Şart Edatsız Şart Cümlesi Cümle Örnekleri

(1) تشرب السمّ أشرب بعدك.

Zehri iç ben de senden sonra içerim.

(2) إقرأ المدونات تحرز المعلومات.

Oku külliyatları kazan malûmatları.

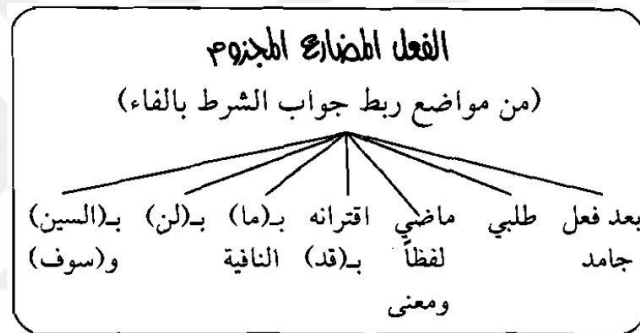
(3) أنتما تجلسا هنا أجلس أنا هنا.

Siz ikiniz buraya oturursanız ben de buraya otururm.

⁴²⁹ Şirin, Mehmet Musa, *Şart Edatlarının Nahivciler ve Fıkıh Usulcileri Arasındaki Yeri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s.45.

4.2.2.2.4. Fâu'l-Ceza

Şart cümlesi ile cevap cümlesi arasında uyum olduğu daha önce ifade edilmişti. Fakat şart cümlesinde, cevap cümlesi şart edatına müteakip gelmesi gerektiği gibi gelmezse cevap cümlesini şart cümlesine bağlamak amacıyla ف harfi gerekir.⁴³⁰ Yani bazen şart olma konumuna elverişli olmayan fiil, cevap olarak gelir. Bu durumda iki cümlelerin ilişkisini birbirine bağdaştırmak kastıyla cevabın başında fa harfinin bulunması elzemdir.⁴³¹ Fâul ceza hem cezm eden hem de cezm etmeyen edatlardan sonra gelebilir. Cevap fiilinin başına ف harfinin gelmesinin zorunluğu olduğu bazı koşulların olduğu vurgulanmıştı. Bunlar muhtelif kaynaklarda çeşitli sayılarda ifade edilmektedir. Örneğin alttaki şemada kaydedildiği üzere Mustafa el-Galâyînî'ye göre yedi düstur vardır.

Şema 4.15. Arapça Fâu'l-Ceza Kâideleri⁴³²

Modern eğitim alanında genel itibarıyla cevabın başına ف harfinin gelmesini gerektiren bu kuralların bazıları bir araya getirilerek beş ana başlık altında ele alınır. Dolayısıyla şu beş durum gerçekleştiğinde cevap fiilinin başına ف harfinin gelmesi zaruridir.

1. Cevap cümlesinin isim cümlesi olarak geldiği koşulda.
2. Cevap cümlesi عسى - ليس - بئس - نعم gibi câmid bir fiil yani çekimsiz ya da yarı çekimli bir fiil olduğunda.
3. Cevap cümlesi emir cümlesi, nehiy (yasaklama) cümlesi, temennî cümlesi, soru cümlesi ve talebî cümle olduğunda.

⁴³⁰ Hâlit bin Abdu'l-Azîz, *en-Nahvu 'l-Tatbikî*, s.192.

⁴³¹ Şirin, Mehmet Musa, *Şart Edatlarının Nahivciler ve Fıkıh Usulcülerleri Arasındaki Yeri*, s.31.

⁴³² Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.353.

4. Cevap cümlesinin başında لن - لا - ما gibi cümleyi negatifleştirecek olumsuzluk edatlarından birinin yer aldığı olumsuz çatılı bir cevap cümlesi olması durumunda.

5. Cevap cümlesi başında قد edatının bulunduğu mâzî cümlesi olduğunda ya da başında سوف harflerinin bulunduğu muzâri cümlesi olduğunda.⁴³³

Fâul Ceza Cümle Örnekleri

(1) لو تَجْرُونَ بشكل مفرط فأنتم تشعرون بالتعب الشديد في سافيكم.

Eğer aşırı şekilde koşarsanız bacaklarınızda yorgunluk hissedersiniz.

(2) إن يتخلّ رئيس الوزراء عن منصبه فالدولة تتناهبها المعضلة السياسية.

Eğer başbakan makamından istifa ederse, devlet siyasi açmazla karşı karşıya kalır.

(3) إنما تبدلي ما في وسعك في إصلاح حالتك النفسية فإنك سوف تصيرين أعلى إنتاجية في حياتك.

Şayet psikolojini düzeltmede dişini tırnağına takarsan hayatında daha üretken olacaksın.

(4) أينما سافر الحكيم حسن السمعة فقد أُحترِم من طرف الناس احتراماً عظيماً.

İtibarlı bilgin nereye seyahat ederse insanlar tarafından büyük hürmet görür.

(5) إن تحفظوا المعلومات بلا فكر فيها فليس هذا ينفعكم في حل أسئلة الرياضيات.

Düşünmeden bilgileri ezberlerseniz bu, matematik sorularını çözmede size fayda sağlamaz.

(6) من يوازر أحدا وهو في وضعيّة صعبة فنعم ما يفعل.

Her kim müşkül vaziyette olan birinin imdadına yetişirse yaptığı şey ne güzeldir.

⁴³³ Hüseyin Günday ve Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, s.463.

(7) غني عن البيان إن مُنِيَ الشخصُ بالضيم والظلم فليعلم أن الله معه.

Gayet açık ki; **şayet** kişi zulme ve haksızlıkla sınanırsa **bilsin ki** Allah onunla beraber.

(8) إذا لم تعتذر مني، فلا تخاطبني مرة أخرى!

Eğer benden **özür dilemezsen** benimle bir daha **muhatap olma!**

(9) حين يدخل أبوك الغرفة فقم تكريما لأبيك.

Baban odaya **girdiğinde/girerse** babana **hürmeten ayağı kalk.**

(10) إذا فاز الحزب الحاكم في الانتخابات في فرنسا فلن يصبح الشعب الفرنسي مطمئن.

Fransa 'da iktidar partisi seçimlerde muzaffer olursa Fransız halkı **hoşnut olmayacak.**

(11) طالما أن الجيش التركي لديه القادة النُجَب، فلا يقدر أحد على هزيمة الجيش التركي.

Türk Ordusunun **necip komutanları olduğu sürece** kimse Türk Ordusunu **yenemez.**

(12) لو قاطع أحد الزوجين الآخر دائما فقد غَدَت أواصرُ علاقتهما بينهما غيرَ وطيّة.

Eşlerden biri ötekinin sözünü daima **keserse** aralarındaki ilişki bağları **dayanıksız olur.**

(13) إذا تم التوصل إلى اتفاق تجاري بين الطرفين، فسوف تتحسن الحالة الاقتصادية في البلدين

كليهما.

İki taraf arasında ticaret anlaşmasına **varılırsa** her iki ülkedeki iktisâdi durum **iyileşecek.**

(14) أينما تَبَتْ جراحا متفوقا، فستخلص حياة الناس بأعداد غفيرة هناك.

Sen **nerede başat/üstün bir cerrah olursan** orada çok sayıda insanın hayatını **kurtarır**sin.

4.2.2.2.5. Cevap Cümlesinin Başta Gelmesi

Birçok dilde olduğu gibi Arapçada da devrik kullanımlar vardır. Bu tutum şart cümlesinde de görülmektedir. Şart fiilinin arkaya düşüp cevap fiilinin şart cümlesinin başında gelmesi hususunda Basralılar şart edatının sadru'l-keîâm hakkı olduğunu söyleyerek bunun olası olmadığını savunurken Kûfeliler ise bunun mümkünatının varlığını savunmuşlardır.⁴³⁴ Öyle ki bugün itibarıyla cevap cümlesinin başta geldiği durumlarla karşılaşilmektedir. Bu durum, dilin bir zenginliği olarak addedilmelidir. Bu safhada cevap fiili şart fiilinin önüne geçince bütün hükümlerini kaybedip hiçbir surette cezm olmaz ya da başında fâul ceza gelmez.

Cevap Cümlesinin Başta Gelmesi Cümle Örnekleri

(1) سَامُضِي رَحَلْتِي إِلَى الْخَارِجِ كَافَتْهَا مَعَ أَصْدِقَائِي إِذَا أَذِنْتِي وَالِدِي.

Eğer babam izin verirse bütün yurtdışı seyahatimi arkadaşlarımla beraber geçireceğim.

(2) إِنَّ الْأَرْضَ هَائِلَةٌ وَأَخَاذَةٌ بِالنَّسْبَةِ لِلْإِنْسَانِ مَهْمَا تَكُنْ صَغِيرَةً وَتَافِهَةً بِالنَّسْبَةِ لِلْكُونِ.

Kâinat için Dünya ne kadar ufak ve değersiz olursa olsun insan için muazzam ve çarpıcıdır.

(3) قَدْ يَفْلَحُ الشَّرْطِيُّونَ فِي عَمَلِيَةِ إِنْقَاذِ الرِّهَائِنِ إِنْ يَسْتَخْدِمُوا كَامِيرَاتِ الرُّؤْيَةِ اللَّيْلِيَّةِ وَالْقَنَابِلَ الصَّوْتِيَّةِ.

Polisler gece görüş kameraları ve ses bombaları kullanırlarsa rehineleri kurtarma operasyonunu kotarabilirler.

(4) لَيْسَ مِنَ الْمُمْكِنِ إِدْرَاكَ بَيِّنَاتِنَا وَاسْتِشْعَارِهَا لَوْ لَمْ تَكُنْ هُنَاكَ حَوَاسِ خَمْسٍ فِي جِسْمِنَا.

Vücudumuzda beş duyu organı olmasaydı çevremizi algılamak mümkün olmazdı.

(5) تَرْكِيَا لَنْ تَسْتَسْلِمَ لِلْإِسْتِعْمَارِ أَبَدًا مَهْمَا تَفْعَلِ الْقُوَى الْإِمْبَرِيَالِيَّةِ.

Emperyalist güçler ne yaparlarsa yapsınlar Türkiye sömürgeye asla teslim olmayacak.

⁴³⁴ Şirin, Mehmet Musa, *Şart Edatlarının Nahivciler ve Fıkıh Usulcileri Arasındaki Yeri*, s.38.

4.2.2.3. Bağlı Cümle

Arapçada bağlı cümle, atıf harfleriyle birbirine bağlanan ve birden fazla hükmü içeren cümlelerin bir araya gelmesiyle oluşan cümledir. Atıf, bir öncekiyle sonrakinin atıf harfleriyle bağlanmasıdır.⁴³⁵ İki cümle arasında anlamsal düzlemde bağ kuran atıf harfleridir. Anlam açısından birbirinden bağımsız olmalarına karşın atıf harfleriyle bir araya getirilen bu cümle Arapçada الجملة المتعددة *Çoklu Cümle* ya da الجملة المزدوجة *Çift Cümle* olarak isimlendirilir.⁴³⁶

Atıf harfleri cümlelerin anlamlarına göre farklı işlevsellik arz ederler. و - ف - ثم - حتى edatları yargıda ve i'râbta daima mâtuf ile mâtufun aleyh arasındaki ortak durumu ifade ederken, أم - أو - أما edatları iki şey arasında seçenek ifade eder.⁴³⁷ Örneğin; مَلَّ سعيد وكورشات. Örneğin; Said ve Kürşat sıkıldı. Bu cümleyi duyan kişi her iki erkeğin de sıkılma işini yaptığını anlar fakat hangisinin önce sıkıldığını fark edemez. Bunun nedeni و ile atıf yapılmasıdır. Çünkü و atıf harfi ve ثم atıf harfleri gibi sıra ya da takiplik bildirmez.⁴³⁸ Dolayısıyla hepsinin kendisine özel anlamları vardır. Atıf harflerinin nitelikleri aşağıdaki tabloda detaylıca gösterilmiştir.

Tablo 4.33. Atıf Harfleri

Atıf Harfleri		
Arapça	Türkçe	Kullanım Şekli
و	ve	beraberlik
أيضا / كذلك	-de -da yine / kezâ	eylemde / durumda benzerlik
بقدر ما	... kadar ...	miktarda benzerlik
بقدر ما	... kadarıyla ...	bilgi ve oran tayini
ف...	ve akabinde	takibiyet
ثُمَّ	akabinde daha sonra	takibiyet
أَمْ	yoksa	seçenek

⁴³⁵ Fuâd Ni'me, *Mulâhhasu'l-Kavâidi'l-Lugati'l-Arabiyye*, s.53.

⁴³⁶ İbrahim Muhammed Abbade, *el-Cumletu'l-Arabiyye*, s.137.

⁴³⁷ Mustafa el-Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, s.679.

⁴³⁸ Muhammed Hayr el-Hulvânî, *el-Vâdiḥ fi'n-Nahv*, s.334-335.

أو	veyahut / ya da	seçenek
لا / لن / ليس / لم ... (فقط / فحسب)، بل ... أيضا / كذلك	sadece ... değil ayrıca da ... yalnızca ... -maz aksine ... da	zıtlık / pekiştirme
إما ... (و)إما / أو ...	ya ... ya (da) ...	pozitif ikili seçenek
لا / لن / ليس / لم ... ولا / لن / ليس / لم ...	ne ... ne de ...	negatif ikili seçenek
حتى	hatta / bile	pekiştirme

Yukarıdaki tabloda müşahede edilen **بل - حتى - لكن** harflerin zarf cümlecığı edatları içerisinde de geçtiğini söylemekte fayda vardır. Burada üzerinde durulması gereken; bunlar içinden **حتى** edatının atıf olarak kullanıldığında anlamının *hatta/bile*, zarf cümlecığında kullanıldığında ise anlamının *için* olmasıdır. **لكن** edatı ise aslında fonksiyon olarak zıtlık bildiren edattır. Fakat atıf harfleri içerisinde de yer almaktadır. Bunun örnekleri ise kullanım şekliinden dolayı zarf cümlecığı zıtlık edatları içerisinde verilmiştir.

Atıf Harfleriyle Bağlı Cümle Örnekleri

(1) استيقظت في الصباح فغسلت وجهي ويدي أولا ثم فرشت أسناني.

Sabah kalktım ve ilk ellerimi ve yüzümü yıkadım akabinde dişlerimi fırçaladım.

(2) اشترك ويزر الداخلية في الاجتماع الذي عُقد في محور التدابير الأمنية حتى اشترك الرئيس نفسه.

*Güvenlik tedbirleri ekseninde yapılan toplantıya içişleri bakanı katıldı **hatta** başkan **bile** bizzat katıldı.*

(3) إثر تزايد جرائم قتل الإناث في الأيام الأخيرة، بدأت النساء الواعيات إما يتلقين دورات الكاراتية وإما يربين الكلاب الحارسة ابتغاء لحماية أنفسهن.

*Son günlerde kadın cinayetlerinin artmasının ardından bilinçli kadınlar kendilerini koruma amacıyla **ya** karate kursları almaya **ya da** bekçi köpekleri beslemeye başladılar.*

(4) إما أنت ستأتي إلى هنا إما أنا آتي إلى هناك.

Ya sen buraya gelirsin ya ben oraya gelirim.

(5) هل سيجيء أخوك معنا في سيارتنا أم سيصل بالدراجة النارية له؟

Kardeşin bizim arabımızda bizimle mi gelecek yoksa kendi motosikletiyle mi ulaşacak?

(6) بَصُرَ الجُرْدُ بالقطة المشرّدة وهي تبحث عن الأكل على حاوية القمامة فابتعد منها هاربا.

Sıçan, sokak kedisini çöp konteynerinin üstünde yiyecek ararken gördü ve (hemen akabinde) ondan kaçarak uzaklaştı.

(7) أنا لا أحب الطلاب الذين يكونون متحمسين فحسب، بل يتمتعون بالأخلاق الكريمة أيضا.

Ben, sadece hevesli olan talebeleri değil aynı zamanda asil ahlâka hâiz olanları severim.

(8) تُقَدَّر جمهورية تركيا القانون بقدر ما كانت تفعل الدولة العثمانية.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun hukuka verdiği kadar önem verir.

(9) الفطريات، التي يتسنى لها التكاثر جنسيا ولا جنسيا عن طريق الأبواغ، لا تنتمي إلى فصيلة الحيوانات ولا النباتات.

Sporlar yoluyla hem eşeyli hem de eşeysiz üreyebilen mantarlar ne hayvan ne de bitki familyasına aittir.

(10) لم يكن أتاتورك قائدا نابغا فقط، بل كان معلما رئيسا.

Atatürk sadece dahi bir komutan değil, aynı zamanda başöğretmendi.

5. İNGİLİZCEDE CÜMLE YAPISI

5.1. İngilizcede Cümle Kavramı

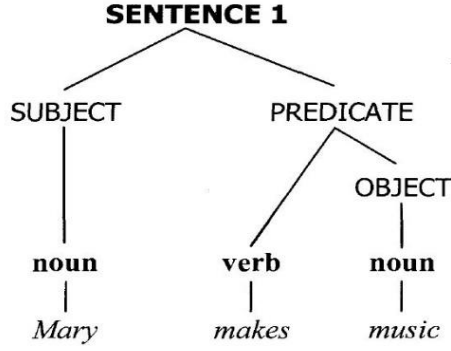
İngilizcede zihinlerde imgelenen düşüncüyü, tahmini, duyguyu, sezgiyi ve hissiyatı tabir etmek üzere kullanılan fiil, yardımcı fiil, sözcük, sözcük grubu ve edat cümleyi oluşturan unsurlardır. Sözcükler sözcük gruplarını, sözcük grupları da fiil veyahut yardımcı fiil ile birlikte kullanılarak cümleyi oluştururlar. Dolayısıyla bir cümle için, özne ve yüklemi içeren sözcük grubu demek mümkündür.⁴³⁹ Herhangi bir cümle basit veya birleşik yapıda bir cümle olabilir. Kurulan bu cümle olumlu ya da olumsuz yapıda olabilir.

İngilizcede tek bir cümleden oluşan cümlelere basit cümle denir.⁴⁴⁰ İngilizcede basit bir cümle yaratmak için minimum bir Verb *Fiil* ya da Auxiliary Verb *Yardımcı Fiil* ve Subject *Özne* gereklidir. Örneğin; I commute to Konya Province daily. *Ben günlük Konya İli'ne giderim.* fiiliyle oluşmuş bir cümle ya da I am a doctor. *Ben bir doktorum.* yardımcı fiiliyle oluşmuş bir cümle kurulabilir. Bunlara ilave olarak eğer cümle geçişli bir fiil ile kuruluyorsa cümlede Object *Nesne* ögesi de bulunmalıdır. Örneğin; I devoured a whole pizza. *Bütün bir pizzayı yuttum..* Bu noktada Türkçede ve Arapçada tam olarak karşılığı bulunmayan auxiliary verb kavramı İngilizce cümlelerde sıklıkla istifade edilen bir ögedir. İngilizcede yardımcı fiiller Principal Auxiliary Verbs *Temel Yardımcı Fiiller* ve Modal Auxiliary Verbs *Kipli Yardımcı Fiiller* olmak üzere ikiye ayrılır. Temel yardımcı fiiller içerisinde *be, do* ve *have* fiilleri bulunur. Kipli yardımcı fiiller içerisinde ise *can - could - need - may - might - must - should - shall - will - would* fiilleri yer alır.⁴⁴¹ Ayrıca demi-modal verb konumunda görülen *ought to* fiili de *should* yerine bazen kullanılmaktadır. Nitekim auxiliary verbs İngilizcenin ana omurgasını oluşturan bileşenlerden biridir. Bu hususta basit cümlenin iskelet yapısı aşağıdaki diyagramda verilmiştir.

⁴³⁹ Edward D. Johnson, *The Handbook of Good English*, Facts on File Press, New York, 1991, s.3.

⁴⁴⁰ Evelyn P. Altenberg, ve Robert M. Vago, *English Grammar Understanding the Basics*, Cambridge University Press, 2010, s.207.

⁴⁴¹ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman Press, New York, 1985, s.129-149.

Şema 5.1. İngilizce Sentence Yapısı⁴⁴²

İngilizcede birleşik cümle, içinde birden fazla cümlenin olduğu cümledir.⁴⁴³ Birleşik cümle oluşturabilmek için cümle bünyesinde bir ana cümle ve bir de yan cümle olması gerekmektedir.⁴⁴⁴ Ana cümle tam bir düşünceyi açıklayan cümlenin tanımıdır, yan cümle ise alt cümle ile ilişkilidir.⁴⁴⁵ Bu yan cümle Relative Clause/Adjective Clause *Sıfat Cümlecigi*, Noun Clause *İsim Cümlecigi*, Adverbial Clause *Zarf Cümlecigi*, olarak gelebilir. Bunlara İngilizcede terimsel olarak Complex Sentence *Birleşik Cümle* denmektedir. Bunların yanı sıra Arapçada atıf harfleriyle yapılan bağlı cümleye İngilizcede Compound Sentence *Bağlı Cümle* denmektedir. Bu iki türe ek olarak Conditional Sentence *Koşul Cümlesi* grubu da bulunmaktadır. Complex sentence ve compound sentence birbirlerinden ayrışsalar da her ikisi de içerisinde iki yargının ya da iki eylemin mevcut olduğu cümlelerdir. İngilizcede Multiple Sentence *Çoklu Cümle* birleşik cümle terimini karşılamaktadır. Complex ve compound sentence'ların her ikisi de kendi içlerinde birden çok yargı içeren cümlelerdir. Buradaki ayrım şöyle yapılabilir. Eğer bir cümle içinde birbirinden bağımsız iki cümle varsa veya iki yargı varsa buna compound sentence denir. Bir cümle çatısında bir bağımlı bir de bağımsız cümle veya hahut yargı varsa buna complex sentence denir.⁴⁴⁶

İngilizcede Clause *Cümlecik* Sentence *Cümle* birbirinden ayrışan terimlerdir.⁴⁴⁷ Clause içerisinde fiil olmasına rağmen aktarılmak istenen anlamı tam açıklamayan bir dizi kelimeden oluşur. Sentence ise içerisinde fiil olup tam bir anlamı ifade eden bir dizi kelimeden oluşur. Clause üç öğeden meydana gelir. Bunlar; The Adjective Clause, The Noun Clause, The

⁴⁴² Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, TP Press, Ireland, 2005, s.1.

⁴⁴³ Evelyn P. Altenberg, ve Robert M. Vago, *English Grammar Understanding the Basics*, s.210.

⁴⁴⁴ Loreto Todd, *An Introduction to Linguistics*, s.68.

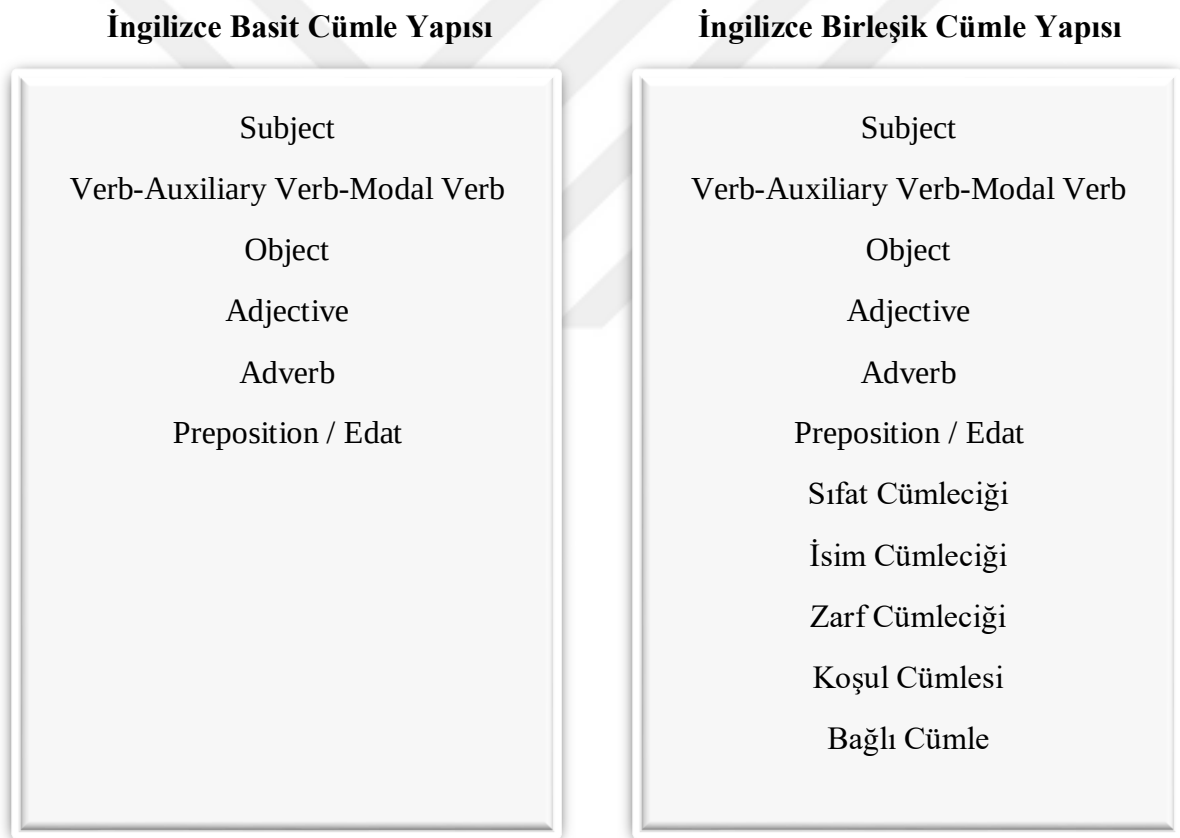
⁴⁴⁵ Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, s.308-311.

⁴⁴⁶ Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, s.200.

⁴⁴⁷ Şahhâte Muhammed Şahhâte, *el-Mevsua 'tu't-Ta'limiyye li Kavâidi 'l-Lugati 'l-İngiliziyye*, s.8.

Adverbial Clause. Sentence kavramı da üç ögeden meydana gelir. Bunlar; Simple Sentence, Compound Sentence, Complex Sentence.

Bu terimler ekseninde İngilizcede cümle türleri bu çalışmada daha kolay anlaşılabilmesi amacıyla basit cümle ve birleşik cümle temelinde münferit hâlde ele alınmıştır. Böylece Arapçayla yapılacak mukayese daha kolay olacaktır. Basit cümle bünyesinde özne, fiil, yardımcı fiil, nesne, sıfat, zarf, edatlar bulunmaktadır. Birleşik cümle bünyesinde ise bunlara ilave olarak; isim cümlecği, sıfat cümlecği, zarf cümlecği, koşul cümlesi ve bağlı cümle yer alır. Oluşturulan bir cümle içerisinde sözcüklerin sayısının ne kadar fazla olduğunun bir ehemmiyeti yoktur. Mühim olan bir araya gelmiş sözcüklerin anlaşılır ve anlamlı bir mesaj oluşturabilmesidir.

Şema 5.2. İngilizce Basit ve Birleşik Cümle Yapıları

Arapça ve Türkçedeki gibi İngilizcede de bazı cümleler vakit ifade ederken bazıları vakit ifade etmeyip oluş ifade eder. İngilizcede zamana işaret etmeyen cümlelere Nominal Sentence *İsim Cümlesi*, zamana işaret eden cümlelere Verbal Sentence *Fiil Cümlesi* denir. Arapçada isim cümlesi daha efektif bir anlatım sunarken İngilizcede fiil cümlesi daha efektif bir anlatım sunar.

Fiil cümlesinde istifade edilen bazı temel kavramlar ve yapılar şunlardır; Time *Zaman*, Tense *Fiil Zaman Dilimi*, Verb *Fiil*, Progressive/be Ving *Süreklilik/Süreç Fiili*, Perfect *Etkisi Devam Eden Fiil*, Passive *Edilgenlik*, Modality *Kipli Yardımcı Fiil*.⁴⁴⁸

İngilizcede fiiller finite verbs ve non-finite verbs olmak üzere ikiye ayrılır. Finite verb tam bir fiil olarak zamana işaret eder. Örneğin; I stopped by greengrocer yesterday. *Dün manava uğradım*. Axuiliary verb'ler de finite verb içerisinde yer alır. Örneğin; I was at patisserie the day before yesterday. *Ben evvelsi gün pastanedeydim*. Öte yandan non-finite verb Ving ya da to verb ile gelerek zamana işaret etmez ve mastar gibi kullanılır. Böylelikle non-finite verb cümle içerisinde özne, yardımcı fiilli isimden oluşan yüklem ya da tamamlayıcı öge olarak gelebilir.⁴⁴⁹ Örneğin; Going to school is fundamental for education. *Okula gitmek eğitim için esastır*.

İngilizcede de geçişli ve geçişsiz fiiller vardır. İngilizcede geçişli fiillere Transitive geçişsiz fiillere Intransitive denir. Fiil nesne alırsa transitive olur, nesne almazsa intransitive olur.⁴⁵⁰

İngilizcede fiiller düzenli ve düzensiz fiiller olmak üzere ikiye kısma bölünür. Düzenli fiilden kasıt geçmiş zamanda fiilin sonuna -d ya da -ed suffix yani son eki gelmesidir. Düzensiz fiiller ise fiilin yapısında bizzat değişmeyle oluşan fiillerdir.⁴⁵¹

En karmaşık konulardan birisi, cümle çatılarının etken ve edilgen yapılarda gelmesidir. İngilizcede edilgen sözcük grubu, geçmiş zaman ortacından önce gelen to be fiilinin bazı formlarından türer.⁴⁵² Fiilin edilgen çatısını, be edatını uygun kipte kullanma suretiyle ve ana fiilinin V3 hâlini kullanma suretiyle bütün zaman dilimlerinde yapılabilir.⁴⁵³ Örneğin; The booklet was translated. *Kitapçık tercüme edildi*. Buna ek olarak edilgen çatıda be yerine get de tercih edilebilir. Örneğin; I got fired. *Kovuldum*. Etken çatıya öznenin ne yaptığını söylemek maksadıyla başvurulur. Edilgen çatıya ise özneye ne olduğunu açıklamak amacıyla başvurulur. Edilgen çatı, eyleme ya da fiile kimin ya da neyin neden olduğunun bilinmediği veya

⁴⁴⁸ Heyet (Karaca Akademi), *Preparation Course for YDS Grammar*, Özel Karaca Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 2007, s.2-6.

⁴⁴⁹ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.140.

⁴⁵⁰ Şahhâte Muhammed Şahhâte, *el-Mevsua'tu't-Ta'limiyye li Kavâidi'l-Lugati'l-İngiliziyye*, s.104.

⁴⁵¹ Raymond Murphy, *Basic Grammar in Use Fourth Edition*, Campridge University Press, Cambridge, 2017, s.46.

⁴⁵² Alptekin, Deniz, *The Acquisition of Aorist Passive Voice in Turkish EFL Context: A Comparison Between Processing Instruction and Meaningful Output-Based Instruction*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2010, s.61.

⁴⁵³ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.104.

söylenmesinin önemsiz görüldüğü zamanlarda kullanılır. Şayet eyleme kimin veya neyin sebep olduğu tabir edilmek isteniyorsa by edatından yararlanır.⁴⁵⁴ Edilgen çatı kavramı İngilizcede Arapçaya nazaran daha çok tedavülde olan bir yapıdır. Fiilen Arapçadaki edilgen çatıya oranla daha etkili ve daha kapsamlı bir yapıyı elinde tutar.

İngilizcede soru cümlesi Arapçadan sentaktik açıdan ayrışan iki yöntemle yapılır. Birincisinde fiil öznenen önce konumlanır. Örneğin; *Have you written a letter? Bir mektup yazdın mı?* İkincisinde WH edatlarıyla soru yapılır. Bunlar; what - when - where - who - whom - which - whose - why - how edatlarıdır. Önce bu edat sonra fiil sonra da özne gelir. Örneğin; *Who told you this? Bunu sana kim dedi?*⁴⁵⁵

5.2. İngilizcede Cümle Türleri

İngilizcede cümle türleri temelde basit ve birleşik cümle olmak üzere iki kısma ayrılır.

5.2.1. Basit Cümle

İngilizcede basit cümle, en az bir özne ve yüklemden oluşan cümle türüdür. Simple Sentence *Basit Cümle* olarak tabir edilen bu cümle içinde çok sayıda tamamlayıcı unsur olabilir. Fakat en kısa basit cümle, subject ve verb ikilisinden oluşur.⁴⁵⁶ Örneğin; *I go. Ben giderim.* Semantik düzlemde basit cümle, temsili anlam ve kişilerarası anlam yorumumuzu somutlaştıran temel birimdir.⁴⁵⁷ Basit cümlelerin bileşenleri olabilecek beş öge vardır. Bunlar; özne, yüklem, nesne, tamamlayıcı öge ve zarftır.⁴⁵⁸ Burada eğer bir cümlede finite verb kullanırsa o cümlemin kesinlikle fiil cümlesi olduğunu vurgulanmalıdır. Benzer minvalde bir cümlede auxiliary verb'ün arkasından Ving gelirse yine fiil cümlesi olur. Ancak auxiliary verb'ün ardından isim gelirse auxiliary verb'ün çeşidine bağlı olarak ya fiil cümlesi olur ya da isim cümlesi olur.

Subject + Finite Verb → Verbal Sentence

I brush my teeth. → Dişlerimi fırçalarım (Fiil Cümlesi)

⁴⁵⁴ Raymond, Murphy, *English Grammar in Use Fourth Edition*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, s.84.

⁴⁵⁵ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1994, s.25.

⁴⁵⁶ Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, s.184.

⁴⁵⁷ Angela Downing ve Philip Locke, *English Grammar A University Course Second Edition*, Routledge Press, Abingdon, 2006, s.5.

⁴⁵⁸ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.6.

Subject + Auxiliary Verb + Ving → Verbal Sentence

I was brushing my teeth. → Dişlerimi fırçalıyordum. (Fiil Cümlesi)

Subject + Auxiliary Verb + Noun → Verbal Sentence/Nominal Sentence

I have a dip pen and inkwell. → Ben bir divite ve hokkaya sahibim. (Fiil Cümlesi)

I am a stunt performer. → Ben bir dublörüm. (İsim Cümlesi)

Buradan da anlaşılacağı üzere Arapçanın aksine İngilizcede fiil cümleleri isim cümlelerine kıyasla daha etkin ve daha çok tercih edilen bir cümle türüdür.

Basit Cümle Örnekleri

1) Noble Turkish blood runs through my veins.

Damarlarımda soylu Türk kanı akıyor.

2) Mrs. Zübeyde is a connoisseur of antiques like her grandfather.

Zübeyde Hanım büyükbabası gibi antika uzmanıdır.

3) I have been caring having breakfast for a healthy life since my puberty.

Ergenliğimden beri sağlıklı bir yaşam için kahvaltı yapmayı önemserim.

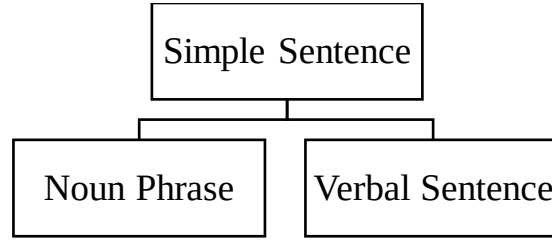
4) Being obese makes the body pretty fatigued.

Obez olmak vücudu bir hayli yorar/yıpratır.

5) You were going to rendezvous a charming lady tonight.

Sen bu akşam alımlı bir kadınla buluşacaktın.

İngilizcede bir cümle vakit ifade ediyorsa yüzde yüz fiil cümlesidir. Eğer cümle bir oluş ve durum beyan edip vakit ve müddet belirtmiyorsa isim cümlesi olur. Bu münasebetle İngilizcede cümlelerin isim cümleleri ve fiil cümleleri başlıkları altında incelenmesi cümle türlerinin kavranması açısından elverişli ve uygun bir yöntemdir.

Şema 5.3. İngilizce Basit Cümle Türleri

5.2.1.1. İsim Cümlesi

İngilizcede yüklemi isim soylu bir sözcükten oluşan ve fiilin herhangi bir zamanıyla çekime girmeyen cümlelere isim cümlesi adı verilir. İsim cümlesi İngilizcede Nominal Sentence diye de bilinir. Bu tarz cümlelerde yüklemeler finite fiilden meydana gelmez. İsim cümlelerinde yüklemeler yardımcı fiil olan *be* ile birlikte bir isimden, sıfattan ya da ilgeç öbeğinden oluşur. Yani isim cümlesinde yardımcı fiili takip eden sözcük isim olabildiği gibi sıfat da olabilir. Örneğin; *He is wealthy. O varlıklıdır.* Sıfatla beraber kullanılan isim de olabilir. Örneğin; *He is an inconsiderate man. O düşüncesiz bir adamdır.* İlgeç öbeği de olabilir. Örneğin; *They are at home. Onlar evdedir.* Bu bilgiler ışığında isim cümlesi çerçevesinde *be* fiili ile yapılabilecek başlıca üç kalıp vardır. Bunlar; *be + noun*, *be + adjective* ve *be + prepositional phrase* ögeleridir.⁴⁵⁹ Dolayısıyla isim cümlesi bünyesinde fiil barındırmadığı için eylem ve aksiyon bildirmez, buna karşın durum ve konum bildirir. İsim cümleleri oluş ve durum bildirmeleri sayesinde kısa, net ve öz cümlelerdir. Arapçadaki gibi çapraşık ve girift yapıya sahip değildirler. İsim cümlesinin yardımcı fiil, isim, isim ya da ilgeç öbeğinden oluşan yüklemi, genelde tek bir isim, isim öbeği veya ilgeç öbeği olur. Bunun dışında kalan bileşenler fiil cümlesi konseptine girer. İngilizcede isim cümlesi olumsuz formda yapılmak istenirse auxiliary verb ve isim arasına olumsuzluk edatı olan *not* girer. Örneğin; *He is not an emotional person. O duygusal bir kişi değildir.*

Arapçada haber, bilindiği üzere mufred şekilde gelebildiği gibi cümle şeklinde de gelebilmektedir. İngilizcede böyle bir tutum söz konusu değildir. İngilizcede isim cümlelerinin yüklemi bir sözcük veya söz cümlesi terkiibinden oluşur. İsim cümleleriyle ilgili İngilizcede pek bir çalışma da yapılmamıştır. Zira bunun nedeni fiil cümlesinin isim cümlesinden daha etkin olabilmesinde yatmaktadır.

⁴⁵⁹ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, ELS Yayınları, İstanbul, 2012, s.7.

Bu malûmatlar ekseninde her ne kadar İngilizcede isim cümlesi mevcut olup kullanılsa da aslolan fiil cümlesidir demek yerinde bir beyan olacaktır. Zira teknik olarak İngilizcede isim cümleleri bile auxiliary verb ile yani yardımcı fiil ile yapılmaktadır. Bu da fiil cümlesinin isim cümlesinden önde geldiğini ortaya koymaktadır.

İsim Cümlesi Örnekleri

1) I **am a Turk**. Both my religion and my lineage **are noble**.

Ben **bir Türküm**. Benim dinim de neslim de **soyludur**.

2) Paşa Bey **was not a man-at-arms**. He **was a dexterous archer**.

Paşa Bey, **bir silahşör değildi**. O **hünerli bir okçuydu**.

3) A patriot **is a factotum of his homeland**.

Bir vatansever **memleketinin hizmetkârıdır**.

4) Coal **is a solid, dark-colored rock rich in carbon and flammable gases**.

Kömür, **karbon ve yanıcı gazlar bakımından zengin, katı, koyu renkli bir kaya taşıdır**.

5) Human beings **are a few drops of blood and water and some flesh and bones**.

İnsanoğlu, **birkaç damla kan, su ve biraz da et ve kemiktir**.

6) Olivia's kin **is a well-behaved boss**. Unfortunately **I am a vagrant**.

Olivia'nın akrabası **efendi bir patrondur**. Ne yazık ki ben **bir serseriyim**.

7) Blue colored toys **are on the table**.

Mavi renkli oyuncaklar **masanın üstünde**.

5.2.1.2. Fiil Cümlesi

Fiil İngilizce cümle kurulumunda en önemli ögedir. Fiiller genelde eylemi ifade eden kelimelerdir.⁴⁶⁰ Fiiller eylemi açıkladığı gibi bir durumu ya da koşulu da beyan eder. Fiiller sayı ve kişiye göre uyum içerisinde olur. Örneğin; I am, he is, they are.⁴⁶¹ Fiil cümlesinin karmaşık yapıları olabilir. Öyle ki normal bir fiil ile olabildiği gibi yardımcı fiil ile de olur.⁴⁶² İngilizcede üç cins fiil vardır. Bunlar; Full Verbs Örneğin; wander, cite, slip; Primary Verbs Örneğin; be, have ve do; Modal Auxiliary Verbs Örneğin; must, can, will. Modal Auxiliary Verbs yalnızca yardımcı fiil işlevinde kullanılır. Diğer taraftan Primary Verbs koşul gereğince hem ana fiil hem de yardımcı fiil işlevinde kullanılır.⁴⁶³ İngilizcede ister isim cümlesi olsun ister fiil cümlesi olsun cümle yapısı, her zaman Subject + Verb + Object şeklinde kurulur. Dolayısıyla cümle yapısı değişmediği için Arapçadaki gibi terimler de değişmez. Oysa cümle edilgen çatıda olursa Passive Subject + Passive Verb + Optional Agent yapısı hâkim olur. Örneğin; I saw a raccoon. *Ben bir rakun gördüm.* cümlesi etken yapıda bir cümledir. Bu etken cümle çatısı, edilgen çatıya çevrilirse şöyle denir; A raccoon was seen by me. *Bir rakun benim tarafımdan görüldü.*

İngilizcede fiillerin zaman dilimlerine göre düzenli ve düzensiz olmak üzere iki kısma ayrıldığı dile getirilmişti. Burada mühim olan düzensiz fiillerin V2 ve V3 hâlleriyle beraber ezberlenmesi gerektiridir. Bazı fiillerin V2 ve V3 hâlleri aynı olabilir. Örneğin; bring - brought - brought ya da build - built - built. Bazı fiillerin V1, V2 ve V3 hâlleri aynı olabilir. Örnek olarak; hit - hit - hit ya da burst - burst - burst. Bunlara istisnâ olarak run fiili verilebilir. Çünkü V1 ve V3 hâli aynı olurken V2 hâli farklıdır. run - ran - run.

Fiiller belirli bir süre zarfında olan ve gerçekleştirilen bir eylemi belirtir. İngilizcede fiille birlikte vakit kavramı son derece gelişmiştir. Olayları, görüngüleri, aksiyonları ve eylemleri vakit ve müddet bakımından tam açıklamayı sağlayan toplamda 12 ayrı zaman dilimi vardır. Bunlar sırasıyla; Simple Present Tense, Present Continuous Tense, Simple Past Tense, Past Continuous Tense, Future Tense, Future Continuous Tense, Present Perfect Tense, Present Perfect Continuous Tense, Past Perfect Tense, Past Perfect Continuous Tense, Future Perfect

⁴⁶⁰ Evelyn P. Altenberg, ve Robert M. Vago, *English Grammar Understanding the Basics*, s.23.

⁴⁶¹ Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, s.79.

⁴⁶² John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.5.

⁴⁶³ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.96.

Tense, Future Perfect Continuous Tense. Her ne kadar tam bir zaman dilimi olarak görülmesi de Future in the Past *Geçmişteki Gelecek zaman* kavramını da unutmamak gerekir.

İngilizcenin Tense *Zaman Dilimi* sistemini saptamak hedefiyle geleneksel terminoloji, zamanlara (present, past, future) ve kategorilere (simple, progressive yani continuous, perfect) ayrılır.⁴⁶⁴ Bu tense ayrımı alttaki tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo 5.1. Verb Tenses

	Simple	Progressive	Perfect
Present Time	I walk	I am walking	I have walked
	I eat	I am eating	I have eaten
Past Time	I walked	I was walking	I had walked
	I ate	I was eating	I had eaten
Future Time	I will walk	I will be walking	I will have walked
	I will eat	I will be eating	I will have eaten

Tabi ki bu tablo şahıs çekimlerine göre değişkenlik gösterecektir. Örneğin; she eats, they are eating, she has walked, they were walking gibi. İngilizcede V1, V2, V3 ve Ving fiillerinin kullanım alanlarında ayrışmalar mevcuttur.

1. V1 bütün fiillerin temelini ve kökünü oluşturur. Eğer fiil V1 ise present time’a işaret edip geniş zaman anlamını verir. Future tense V1’in önünde gelen will ya da going to yardımcıları ile yapılarak gelecek zamanı bildirir.

2. V2 fiili V1 fiilinin geçmiş zaman hâlidir bazılarında düzenli olarak geldiği gibi bazılarında da düzensiz olarak gelip geçmiş zamana işaret eder.

3. V3 her zaman yardımcı fiil olan have fiili ile birlikte yapılır. Olayın geçmişte başladığı ve hâlen sürdüğü ya da henüz bitip etkisinin hâlen sürdüğüne delâlet eder.

4. Ving her zaman be yardımcı fiili ile beraber oluşturulur. Fiile süreklilik ya da devamlılık anlamını veren Ving’dir.

⁴⁶⁴ Mark Lester, *English Grammar Drills*, The McGraw-Hill Press, New York, 2009, s.129.

İngilizcede continuous yapıları bir eylemin fiziksel ve görsel olarak yapıldığını gösterir. Düşünmek, zannetmek, sevmek, anlamak, sahip olmak gibi soyut mânalı fiiller progressive yapıda kullanılmazlar. Bu fiiller simple present tense ile ifade edilir. Örneğin; I love you. *Ben seni seviyorum.* cümlesi simple present olmasına rağmen Türkçeye şimdiki zamanla aktarılır.⁴⁶⁵

Fiil Cümlesi Örnekleri

1) I **was born** as a Turk, I **will die** as a Turk.

Ben Türk olarak doğdum, Türk olarak öleceğim.

2) I **don't play** ping pong anymore.

Ben artık pinpon oynamıyorum.

3) He **has been working** as a chairman of the board of directors in this enterprise for 13 years.

O, 13 yıldır bu işletmede yönetim kurulu başkanı olarak çalışıyor.

4) Cavity searches **have been going on** in the prison for 3 hours.

Hapishanede 3 saattir üst araması devam ediyor.

5) Ertunga's uncle **will have been doing** this occupation for 25 years by next year.

Ertunga'nın amcası gelecek sene 25 yıldır bu mesleği yapıyor olacak.

6) Ulubey **had not been killed** by being shot with an ordinary gun but, **killed** with a magnum revolver.

Ulubey sıradan bir tabancayla vurularak öldürülmemiştir, altıpatlar magnumla öldürülmüştü.

⁴⁶⁵ Heyet (Akın Dil Eğitim), *The Exclusive Student Course Book for YDS*, Akın Dil Eğitim Merkezi ve Yayıncılık Hizmetleri, Ankara, 2016, s.92.

7) Her little sister **had planned** to go for a jog to the beach.

*Onun küçük kız kardeşi plaja kadar jogging yapmayı **planlamıştı**.*

8) Growing old **makes** the soul **tired and drained**.

*Yaşlanmak ruhu **yorar ve bitkinleştirir**.*

5.2.1.2.1. Simple Present Tense

İngilizcede geniş zaman, dilbilgisi açısından en basit konulardan biri olarak kabul edilir. Bu zaman dilimi basit, düz, sade, yalın gibi anlamlara tekabül eden simple kelimesiyle adlandırılmaktadır. İngilizcede geniş zaman, daima geçerli olan genel geçer doğruları, hakikâtları, günlük etkinlikleri ve tarihi çizelgeleri kabul etmede tercih edilen bir zamandır. Genel olan şeylerden bahsetmek amacıyla geniş zaman diliminden faydalanılır. Her zaman ya da bazen tekrar eden ya da bilfiil genelde olan bir şeyi haber vermek için kullanılır.⁴⁶⁶ İngilizcede geniş zamanın kullanım nedenleri üç başlıkta incelenebilir.

1. Daima geçerli olan hakikâtlar: Simple present, bilimsel gerçeklikleri, pozitif bilimlere ve coğrafi ve ekolojik terminolojileri izah etmede ve tanımlamada kullanılır.

2. Alışageldik aktiviteler: Simple present, alışageldik aktiviteleri tarif etmede ve açıklamada kullanılır. Cümle içerisinde çoğunlukla süreğenlik bildiren bir zarfla beraber kullanılır.

3. Kısa özetler ve tarihi tablolar: Simple present, hikâye üslûbundaki durumları ve olayları aktarmak üzere kullanılır. Herhangi bir filmde, kitapta veya durumlar tablosunda neler olup bittiğini tarif etmede kullanılır.⁴⁶⁷

Geniş zamana ait şahıs çekimleri bağlamında şu noktaları belirtmek gerekir. Geniş zaman yapısının fiili sadece he - she - it zamirlerinden sonra ana fiile -s suffix'i eklendiğinde değişir.

3. tekil şahıs zamirleri çekimi çerçevesinde ilgili fiilin sonu -sh, -ch harfleriyle bitiyorsa -es ve -y harfiyle bitiyorsa -ies şeklini alır. Örneğin; I tremble → he trembles, I crash → he crashes, I terrify → she terrifies.

⁴⁶⁶ Raymond, Murphy, *English Grammar in Use Fourth Edition*, s.4.

⁴⁶⁷ Michael Vince, *First Certificate Language Practice*, The Bath Press, Oxford, 1996, s.18.

Daha önce ifade edildiği gibi edilgen yapıya İngilizcede sıklıkla başvurulur. Hem etken hem de edilgen yapıların, dil edinimi sürecinde olan bireylerin dimağlarında ve belleklerinde olumlu bir şekilde yer etmesi amacıyla açıklamaları ile beraber sunulması elzemdir. Bu bakımdan aşağıdaki tabloda sentaktik açıdan etken ve edilgen çatı beraber gözükecek biçimde simple present zaman dilimine ait cümle kurulum formülasyonu verilmiştir.

Tablo 5.2. Simple Present Tense

Simple Present Tense Etken Yapı	Simple Present Tense Edilgen Yapı
Subject + V1 + Object	Passive Subject + am / is / are + V3 + (by)

Simple Present Tense Cümle Örnekleri

1) The Earth **revolves** around the Sun in 365 days and 6 hours.

*Dünya Güneş'in etrafında 365 gün 6 saatte **döner**.*

2) A hard-working research assistant perpetually **studies** his lessons.

*Çalışkan araştırma görevlisi mütemadiyen dersini **çalışır**.*

3) This roman **narrates** the life of two juveniles and a blind man.

*Bu roman iki delikanlı ve kör bir adamın hayatını **rivâyet ediyor/anlatıyor**.*

4) Arda **sips** his cup of coffee every morning and **goes** to the gym.

*Arda her sabah bir fincan kahvesini **yudumlayıp** spor salonuna **gider**.*

5) A cat's righting reflex **allows** it to land on its feet.

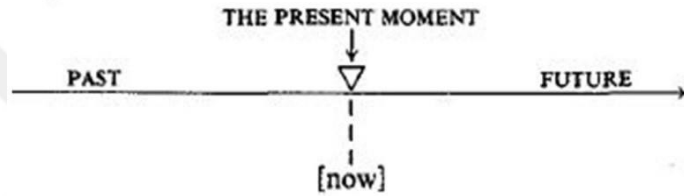
*Bir kedinin doğrulma/düzelme refleksi onun ayakları üzerine düşmesini **sağlar**.*

6) In Arabic, the active voice of the verb is called معلوم.

Arapçada, fiilin etken çatısı malûm diye adlandırılır.

5.2.1.2.2. Present Continuous Tense

Şimdiki zaman, İngilizcede present progressive ya da present continuous olarak ifade edilir. Present continuous tense, hâli hazırdaki durumda mevcut olan, gerçekleşen, sıklıkla tekerrür eden ve belirli bir süre olagelen veyahut önceden planlanmış gelecekte icra edilecek eylemleri kapsayan mesajları alıcıya iletmek üzere başvurulmuş bir zamandır. Bir müddet süren şuanki eylem ve hâli hazırdaki içinde bulunulan pozisyon için tercih edilir. Fiil başlamış, fakat hâlen sona ermemiştir.⁴⁶⁸

Şekil 5.1. Present Continuous Tense Doğrusu⁴⁶⁹

Aşağıdaki tabloda present continuous tense zaman diliminin etken ve edilgen çatıdaki cümle formülasyonu sunulmuştur.

Tablo 5.3. Present Continuous Tense

Present Continuous Tense Etken Yapı	Present Continuous Tense Edilgen Yapı
Subject + am / is / are + Ving + Object	Passive Subject + am / is / are + being + V3 + (by)

⁴⁶⁸ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.83.

⁴⁶⁹ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.175.

Present Continuous Tense Cümle Örnekleri

1) For the time being they **are sending** all the mail via courier. They will switch to e-mail soon.

*Şu an için/şimdilik tüm postaları kargo yoluyla **gönderiyorlar**. Yakında e-postaya geçecekler.*

2) He **is** always **borrowing** money from her.

*O, ondan oldum olası **borç** para **alır**.*

3) Right now, I **am gnawing** on the meaty bone in my hand heartily.

*Şu anda, elimdeki etli kemiği iştahla **kemiriyorum**.*

4) Their buddies **are not coming** to the cinema with us again.

*Onların kankaları bizimle sinemaya yine **gelmiyor**.*

5) Mr. Peter **is going** swimming in the pool for his body health.

*Bay Peter beden sağlığı için havuza yüzmeye **gidiyor**.*

5.2.1.2.3. Simple Past Tense

Geçmiş zaman dilimi, İngilizcede Past *Geçmek* ve Time *Zaman* anlamına gelen kelimelerin bir araya gelmesiyle ifade edilir. Simple past tense geçmişte yapılan eylemleri, olayları ve durumları aktarırken kullanılır. Dün - evelki gece - geçen hafta - geçen yaz - yarım saat önce - on gün önce - iki yıl önce vb. zarflar bu zamanla sıkça kullanılan zarflardır.⁴⁷⁰ İngilizcede düzenli ve düzensiz fiiller vardır. Geçmiş zamana, düzenli fiilin sonuna -d ve -ed takılarının eklenmesiyle ulaşılır.⁴⁷¹ Ana fiiller tek heceli olup sonları -w, -x ya da -y harfleri hariç ünsüz harflerle bitiyorsa sondaki ünsüz harf şeddelenir. Örneğin; hug → hugged. Ana

⁴⁷⁰ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.8.

⁴⁷¹ Dimân Zebîh Faysal, *Kavâidu'l-Lugati'l-İngilizîyye li't-Tullab*, Dâru'l-Hudâ, Cezayir, 2008, s.37.

fiiller ünsüz -y harfi ile bitiyorsa -y harfi -i harfine dönüştürülür. Örneğin; copy → copied. Düzensiz fiiller -d ve -ed takısıyla geçmiş zaman yapılmaz.⁴⁷² Düzensiz fiiller yapısında değişikliğe uğrayarak V2 şekline dönüşür. Örneğin; go → went. Son olarak V2 fiiller soru cümlelerinde kullanılmamaktadır. Onun yerine *do yapmak* fiilinin V2 formu kullanılır ve kendisinden sonra V1 fiilini alır. Örneğin; Did you go out? *Dışarı çıktın mı?* Bu zaman dilimine ait etken ve edilgen yapıya ait cümle formülasyonu aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5.4. Simple Past Tense

Simple Past Tense Etken Yapı	Simple Past Tense Edilgen Yapı
Subject + V2 + Object	Passive Subject + was / were + V3 + (by)

Simple Past Tense Cümle Örnekleri

1) We all **had a marvellous time** together the evening before.

Evelsi akşam hep beraber harika vakit geçirdik.

2) I **was** finally **able to paint** this picture after spending hours trying to paint it.

Bu resmi boyamaya saatlerce uğraştıktan sonra en sonunda boyayabildim.

3) Germany **invaded** France under Hitler's leadership in May 1940.

Almanya, Mayıs 1940'ta Hitler'in liderliğinde Fransa'yı işgal etti.

4) William **drank** the orange nectar in one gulp.

William portakal nektarını bir yudumda içti.

⁴⁷² Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.54.

5) CEO of Nvidia **made** critical **statements** at the ordinary general assembly meeting yesterday.

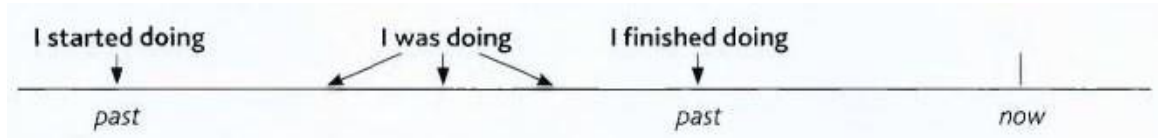
*Nvidia'nın CEO'su dün olağan genel kurul toplantısında kritik **açıklamalarda bulundu**.*

6) The first grammar study in the Arabic language **was started** by Abul-Aswad Al-Du'ali in the seventh century in Basra in southern Iraq.

*Arap dilinde ilk dilbilgisi çalışması, yedinci yüzyılda Ebû'l-Esved ed-Du'elî tarafından Güney Irak'taki Basra'da **başlatıldı**.*

5.2.1.2.4. Past Continuous Tense

Past continuous tense zaman dilimini geçmişte belli bir vakit aralığında sürekli eylem şeklinde tarif etmek uygun bir tanımlamadır. Bu zamandan, geçmişte bir süre yaşanıp akabinde sona ermiş sürekliliğe işaret eden durumlar doğrultusunda yararlanılır. Türkçe karşılığı sürekli geçmiş zamandır. Bu zaman dilimi geçmişte birisinin belirli bir müddet aralığında herhangi bir fiili yapma işleminin ortasında olduğunu belirtmek için kullanılır.⁴⁷³ Eylem ya da durum bu zamandan daha önce başlamış, belirli bir müddet devam etmiş ve daha sonra sona ermiştir.

Şekil 5.2. Past Continuous Tense Doğrusu⁴⁷⁴

Bu zaman dilimi, özellikle zarf cümlecikli birleşik cümlelerde çok rastlanan bir zaman dilimidir. Bu durum ilerleyen sayfalarda örneklendirilmiştir.

Bu zamana ait cümle yapısının formülasyonu etken ve edilgen çatılı olmak üzere aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

⁴⁷³ Raymond Murphy, *English Grammar in Use Fourth Edition*, s.12.

⁴⁷⁴ Raymond Murphy, *a.g.e.*, s.12.

Tablo 5.5. Past Continuous Tense

Past Continuous Tense Etken Yapı	Past Continuous Tense Edilgen Yapı
Subject + was / were + Ving + Object	Passive Subject + was / were + being + V3 + (by)

Past Continuous Tense Cümle Örnekleri

1) The database containing patient health records in the Turkic Republics **was being maintained** by the USSR until 1991.

*Türki Cumhuriyetler'deki hasta sağlık kayıtlarını içeren veri tabanı 1991 yılına kadar SSCB tarafından **idare ediliyordu/muhafaza ediliyordu**.*

2) Earliest primates **were consuming** merely fruits and vegetables.

*İlk primatlar yalnızca meyve ve sebze **tüketiyorlardı**.*

3) 2 weeks ago the lecturer **was teaching** the subject of adjectives in classroom.

*2 hafta önce okutman sınıfta sıfatlar konusunu **öğretiyordu**.*

4) Tuğçe's classmate **was dancing** all day at college the other day.

*Tuğçe'nin sınıf arkadaşı geçen gün üniversitede tüm gün **dans ediyordu**.*

5) It **was raining** cats and dogs last night.

*Dün gece sağanak **yağmur yağıyordu**.*

6) They **were reading** a book while the rain **was falling** outside.

*Dışarıda **yağmur yağarken** onlar kitap **okuyorlardı**.*

5.2.1.2.5. Simple Future Tense

Simple future tense kapsamında fiil cümlesinde gelecek zamanı açıklamanın en yaygın iki yolu; kısaltması 'll olan yardımcı will modal verb ile yapılan ve yarı yardımcı be going to ile yapılındır.⁴⁷⁵ Bu iki edatın kavramsal olarak farklılıkları bulunmaktadır. Anadili İngilizce olanlar bunu kolaylıkla yaparken anadili İngilizce olmayanlar bu konuda biraz zorluk yaşamaktadır. Bu ekseninde modal verb olan will konuşma sırasında bir şey yapmaya karar verildiği vakit kullanılır. Önceden planlanmış ya da kararlaştırılmış şeyler için kullanılmaz.⁴⁷⁶ Öte yandan yarı yardımcı be going to yapısı geleceğe işaret eden şuanki durum kapsamında kullanılmaktadır.⁴⁷⁷ Kısacası, will konuşma esnasında alınan kararlara dayanarak kullanılırken be going to daha önceden kararlaştırılmış ve planlanmış eylemler bağlamında tercih edilir. Modal verb olan will fiiline ilaveten shall fiili de gelecek zamanlar için kullanılmaktadır.

Simple future tense'e ait her iki kalıptaki cümle kurulumu etken ve edilgen çatılarıyla birlikte aşağıdaki tabloda ayrıntılı bir biçimde verilmiştir.

Tablo 5.6. Simple Future Tense

Simple Future Tense Etken Yapı	Simple Future Tense Edilgen Yapı
Subject + will / shall + V1 + Object	Passive Subject + will / shall + be + V3 + (by)
Subject + am / is / are + going to + V1 + Object	Passive Subject + am / is / are + going to + be + V3 + (by)

Simple Future Tense Cümle Örnekleri

1) I **am going to assess** students' papers all weekend.

*Bütün bir hafta sonu öğrencilerin kâğıtlarını **değerlendireceğim**.*

⁴⁷⁵ Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, s.259.

⁴⁷⁶ Raymond Murphy, *Essential Grammar in Use Fourth Edition*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, s.64.

⁴⁷⁷ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.72.

2) Prefabricated construction jobs **will not be finished** soon.

*Prefabrik inşaat işleri yakın zamanda **bitmeyecek**.*

3) The commercial agreement **is going to be signed** between Türkiye and Finland next month.

*Türkiye ile Finlandiya arasında gelecek ay ticari anlaşma **imzalanacak**.*

4) This determined contestant **shall win** the contest.

*Bu kararlı yarışmacı, yarışmayı **kazanacak**.*

5) The religion of Islam **will** one day **dominate** the whole world.

*İslâm dini bir gün tüm dünyaya **egemen olacak**.*

5.2.1.2.6. Future Continuous Tense

Gelecek zaman içerisinde sürekli gelecek zamana işaret eden future continuous tense, modal verb will/shall ve Ving'nin birleşmesiyle yapılır. Bu zaman dilimi, gelecekte belirli bir vakitte gerçekleşecek olan bir olayı belirtmek niyetiyle tercih edilir.⁴⁷⁸ Başka bir tabirle; future continuous, gelecekteki bir oluşu belirli bir müddet aralığında tanımlamada kullanılır. Ayrıca yine belli bir vakit aralığında gelecekteki bir vaziyeti öngörmek için kullanılır.⁴⁷⁹ Bu tense kendi içinde süreklilik barındırdığı için bu zaman dilimiyle kurulacak bir cümle modal verb will/shall + be + Ving formülüyle yapılmalıdır. Türkçeye *-iyor olacak* şekliyle tercüme edilir.

Bu zaman diliminde edilgen çatıya başvurmak gramatik yönden olanaksal değildir. Çünkü hem continuous anlamı taşıyan be hem de edilgenlik anlamı taşıyan be üst üste binmez. Dolayısıyla future continuous tense çerçevesinde cümle kurulumunun sadece etken hâli alttaki tabloda sunulmuştur.

⁴⁷⁸ Cesur Öztürk, *Building Skills for Proficiency Fifty Fourth Edition*, Pelikan Yayınları, Ankara, 2019, s.47.

⁴⁷⁹ Michael Vince, *First Certificate Language Practice*, s.13.

Tablo 5.7. Future Continuous Tense

Future Continuous Tense Etken Yapı	Future Continuous Tense Edilgen Yapı
Subject + will + be + Ving + Object	X

Future Continuous Tense Cümle Örnekleri

1) This time next week, they **will be having** lunch on the plane.

*Gelecek hafta bu vakitler, onlar uçakta öğle yemeği **yiyecekler**.*

2) Türkiye **will be producing** domestic and national planes in the defense industry within 15 years.

*Türkiye, 15 yıl içinde savunma sanayisinde yerli ve milli uçaklar **üretecek**.*

3) Her beloved husband **won't be labouring** the day after tomorrow.

*Onun sevgili kocası yarından sonraki gün **çalışmıyor** olacak.*

4) The kids **will be playing** the whole day in the backyard.

*Çocuklar bütün gün arka avluda **oynuyor** olacak.*

5) In five years, I **will be living** in Dubai.

*Beş yıl içinde Dubai'de **yaşıyor** olacağım.*

6) This time tomorrow, I **will be traveling** to Istanbul for an important meeting.

*Yarın bu saatlerde önemli bir toplantı için İstanbul'a doğru **seyahat ediyor** olacağım.*

5.2.1.2.7. Present Perfect Tense

İngilizcenin gramer yapısı Türkçe ve Arapçanınki kadar zor değildir. Bununla birlikte gramerde fiillerin ait olduğu vakit çeşitliliği bakımından Türkçeden ve Arapçadan oldukça ilerdedir. Present perfect tense zaman dilimi İngilizcede sıklıkla başvurulmuş bir ara zamandır denilebilir. Present perfect tense, present tense fiili olan have/has ile present perfect tense ortacının birleşmesidir. Bu zaman dilimi, esasında şimdiki zaman perspektifinden izlenen geçmişteki bir vaziyete ve hadiseye işaret eder. Present perfect tense konuşmanın veya yazmanın şimdiki zamanından önce başlayan ve şu ana kadar devam eden, belki de şu anı kapsayan bir eylemi veya bir durumu açıklar.⁴⁸⁰ Net bir tabirle; present perfect tense, etkileri ve sonuçları şimdiki zamana kadar süregelen geçmişteki bitmiş aksiyonlar veya durumlar için kullanılan bir zamandır.⁴⁸¹

Şekil 5.3. Present Perfect Tense Doğrusu⁴⁸²

Nitekim yağmur yağmış ve yerler hâlâ ıslaklığını koruyorsa present perfect zaman kullanılır. Bu zaman kullanılırken cümle bağlamı uyarınca genellikle; yet - never - always - so far - heretofore - many times - lately - recently - already gibi pek çok zaman zarfının yanında en sık kullanılanlar for *kadar* ve since *-den beri* zaman zarflarıdır.

Bu zaman diliminde oluşturulacak cümlelerin etken ve edilgen çatılı formülasyonu aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

⁴⁸⁰ Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, s.270.

⁴⁸¹ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.135.

⁴⁸² Raymond Murphy, *English Grammar in Use Fourth Edition*, s.28.

Tablo 5.8. Present Perfect Tense

Present Perfect Tense Etken Yapı	Present Perfect Tense Edilgen Yapı
Subject + have / has + V3 + Object	Passive Subject + have / has + been + V3 + (by)

Present Perfect Tense Cümle Örnekleri

1) Their babies **have grown** since the last time I came across with them.

*Bebekleri, onlarla son karşılaşmamdan bu yana **büyümüşler**. (Etkilleri hâlâ görülüyor.)*

2) This gendarmerie officer **has never shot** anyone before.

*Bu jandarma subayı daha önce hiç kimseyi **vurmadı**. (Hâlâ vurmadı.)*

3) Archaeologists **have found** bones like dinosaur bones.

*Arkeologlar, dinozor kemiklerine benzeyen kemikler **buldu**. (Henüz buldular. Etkisi hâlâ var.)*

4) The Glorious Turkish Army **has launched** the cross-border operation.

*Şanlı Türk Ordusu, sınır ötesi operasyonu **başlattı**. (Operasyon hâlâ devam ediyor.)*

5) Allah **has sent down** the Holy Quran in verses.

*Allah Kur'ân-ı Kerîm'i Ayetler hâlinde **indirmiştir**. (İndirmenin etkisi hâlâ devam ediyor.)*

6) I **have read** several books about Ottoman history.

*Osmanlı tarihi hakkında birçok kitap **okudum**.*

5.2.1.2.8. Present Perfect Continuous Tense

Present perfect continuous tense geçmişte başlamış ve hâlâ süregelen bir aksiyona işaret eder. Bu zaman dilimi geçmişten şu ana kadar uzanan ve hâlen devam eden bir vakit periyodunu açıklamak için kullanılır.⁴⁸³ Daha önce beyan edildiği üzere İngilizcede non-action ya da stative verb'ler herhangi bir progressive yapıda kullanılmazlar.⁴⁸⁴ Yani düşünmek, sanmak, zannetmek, idrak etmek, sahip olmak, sevmek, arzulamak gibi soyut kavramlı bazı fiiller Ving almazlar. Böylelikle bu tarz fiiller present perfect continuous tense ile değil present perfect tense ile kullanılmak zorundadır. Örneğin; I have spoken. *Konuştum/Söyledim*. Bu zaman diliminde always - for - since - lately - recently gibi zaman zarflarından istifade edilir.

Bu zaman diliminde edilgen yapı kullanılmaz. Zira Ving'den önce gelen be yardımcı fiili ile edilgen yapıdaki be edatı üst üste binmez. Bu hususta present perfect continuous tense ile kurulacak cümle formülasyonu aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5.9. Present Perfect Continuous Tense

Present Perfect Continuous Tense Etken Yapı	Present Perfect Continuous Tense Edilgen Yapı
Subject + have / has + been Ving + Object	X

Present Perfect Continuous Tense Cümle Örnekleri

1) I **have been living** in this residence **for** five years.

*Beş yıldan **beri** bu residansta **yaşıyorum**. (Eylem hâlâ devam ediyor.)*

2) Jasmine **has been listening** to the news ever **since** the conflict began.

*Yasemin, çatışmalar başladığından **beri** haberleri **dinliyor**. (Eylem hâlâ devam ediyor.)*

⁴⁸³ Şahhâte Muhammed Şahhâte, *el-Mevsua 'tu 't-Ta'limiyye li Kavâidi 'l-Lugati 'l-İngilizkiye*, s.147.

⁴⁸⁴ Martha Hall ve Betty S. Azar, *Fundamentals of English Grammar Fourth Edition Teacher's Guide*, Pearson Longman Press, New York, 2011, s.38.

3) Negotiations between the two enemy countries concerning the prisoner exchange **have been continuing** non-stop **for** 2 days.

*İki düşman ülke arasında esir değişimine ilişkin yapılan müzakereler 2 **gündür** aralıksız devam ediyor. (Eylem hâlâ devam ediyor.)*

4) Acquaintance of mine **has been climbing up** this mountain **for** over 6 hours.

*Bir tanıdığım 6 saatten fazladır bu dağa **tırmanıyor**. (Eylem hâlâ devam ediyor.)*

5) I **have been learning** Arabic **for** 15 years.

*15 yıldır Arapça **öğreniyorum**. (Eylem hâlâ devam ediyor.)*

6) I, as a Turk, **have been studying** Ottoman history **for** months, and I am still discovering fascinating details about its rulers and culture.

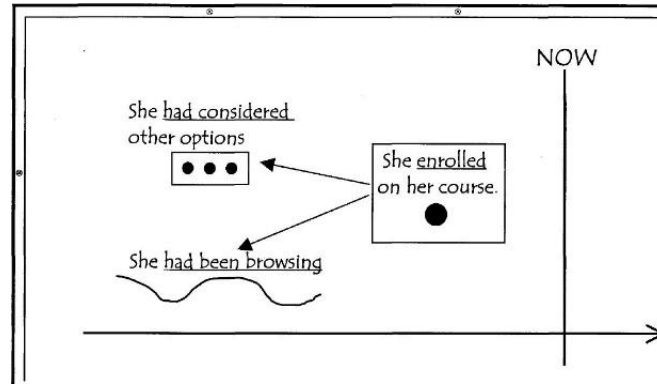
*Ben bir Türk olarak aylardır Osmanlı tarihini **araştırıyorum** ve hâlâ Osmanlı yöneticileri ve kültürü hakkında büyüleyici ayrıntılar keşfediyorum. (Eylem hâlâ devam ediyor.)*

5.2.1.2.9. Past Perfect Tense

Yaşanıp bitmiş iki eylem, vâkıa veya hadiseden önce gerçekleşenin daha önce gerçekleştiğine işaret etmek üzere past perfect tense kullanılır. Present perfect tense geçmişte yaşanmış bir durumu rivâyet ederken past perfect tense bu durum zamanından veyahut durumlar silsilesinden daha önce olmuş bir eyleme ya da olaya değinmek için tercih edilir.⁴⁸⁵ Bu zaman dilimi herhangi bir cümle içinde kullanılırken ilgili eylemin genellikle cümle içindeki veyahut bir önceki cümledeki fiilden ya da olaydan daha önce olmuş olması gerekir. Bu yöntemle geçmişte yaşanmış iki eylemi veya olayı anlatan cümlelerden hareketle hangisinin önceden ve hangisinin sonradan olduğu anlaşılabilir. Bu zaman diliminin asıl fonksiyonu geçmiş zamanda yazılan bir paragraf ya da cümlede başka bir fiilin eyleminden daha önce gerçekleştirilen eyleme vurgu yapmaktır.⁴⁸⁶

⁴⁸⁵ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.26.

⁴⁸⁶ Edward D. Johnson, *The Handbook of Good English*, s.51.

Şekil 5.4. Past Perfect Tense Doğrusu⁴⁸⁷

Alttağı tabloda past perfect tense kapsamında oluşturulan cümlelerin etken ve edilgen çatıdaki formülasyonu verilmiştir.

Tablo 5.10. Past Perfect Tense

Past Perfect Tense Etken Yapı	Past Perfect Tense Edilgen Yapı
Subject + had + V3 + Object	Passive Subject + had + been + V3 + (by)

Past Perfect Tense Cümle Örnekleri

1) He **had had** a surgery a week before.

Bir hafta evvel bir ameliyat geçirmişti.

2) By the end of the week, they **had sold** 1.000 copies of Batman and Superman's new comics.

Hafta sonuna kadar Batman ve Superman'in yeni çizgi romanlarından 1.000 kopya satmışlardı.

⁴⁸⁷ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.26.

3) Morgan and Julie **hadn't prepared** well enough for theater play.

*Morgan ve Julie tiyatro oyununa yeterince iyi **hazırlanmamışlardı**.*

4) The country **had been subjected** to sanctions for two decades due to its anti-USA stance.

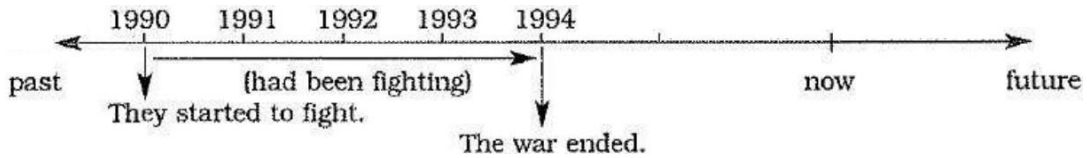
Ülke, ABD karşıtı tutumu gerekçesiyle yirmi yıl boyunca yaptırımlara maruz kalmıştı.

5) Alice **had not concluded** his moral tale.

*Alice, âhlaki masalını **nihâyetle erdirmemişti/tamamlamamıştı**.*

5.2.1.2.10. Past Perfect Continuous Tense

Past perfect continuous tense tam olarak present perfect continuous tense'in past şeklidir. Bilindiği üzere present perfect continuous tense geçmişte başlayıp şu ana kadar süregelen aksiyonları ifade ediyordu. Past perfect continuous geçmişteki iki eylemden daha önce yapılmakta olan eylemin sürekliliğini beyan eder.⁴⁸⁸ Dolayısıyla past perfect continuous tense geçmişte yaşanıp bitmiş iki olaydan geçmiştekinin belirli bir süre devam edip bittiğine işaret eder.⁴⁸⁹

Şekil 5.5. Past Perfect Continuous Tense Doğrusu⁴⁹⁰

Present perfect continuous'da edilgen çatılı cümle kurulmadığı gibi bu zaman diliminde de edilgen çatılı cümle kurmak imkân dâhilinde değildir. Aşağıda past perfect continuous tense ile kurulacak cümle formülasyonu gösterilmiştir.

⁴⁸⁸ Yusuf Buz, *English Grammar Eleventh Edition*, D Publishing, İstanbul, 2006, s.211.

⁴⁸⁹ Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, s.105.

⁴⁹⁰ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.56.

Tablo 5.11. Past Perfect Continuous Tense

Past Perfect Continuous Tense Etken Yapı	Past Perfect Continuous Tense Edilgen Yapı
Subject + had + been + Ving + Object	X

Past Perfect Continuous Tense Cümle Örnekleri

1) At the co-operative annual general meeting, the Arab translator **had been translating** from English to Arabic **since** the beginning of the meeting.

Yıllık kooperatif genel kurul toplantısında Arap tercüman, toplantının başından beri İngilizceden Arapçaya çeviri yapıyordu.

2) The hibernating polar bear **had been sleeping for** 4 months.

Kış uykusuna yatmış kutup ayısı, 4 aydır uyuyordu.

3) Colossal and Formidable Şahi Cannons **had been destroying** the Byzantine walls **throughout** the bloody and fierce battle.

Muazzam ve Heybetli/Abidevi Şahi Topları, kanlı ve çetin savaş boyunca Bizans surlarını yıkıyordu.

4) They **had been waiting** for her **for** precisely 7 hours.

Onlar, onu tamı tamına 7 saattir bekliyorlardı.

5) The sleepless driver **had been driving** his long truck **for** 11 hours.

Uykusuz şoför, 11 saatten beri tırını kullanıyordu.

5.2.1.2.11. Future Perfect Tense

Future perfect tense gelecekte yaşanmış olacak olan herhangi bir işin, durumun veyahut aksiyonun gelecekteki belirli bir zaman diliminde bitmiş olacağını imâ etmede kullanılır. Farklı bir tanınmla; bu zaman dilimi gelecekteki başka bir eylemden önce ya da gelecekte planlanmış bir zamandan önce bir eylemin tamamlanmış olacağını ifade eder.⁴⁹¹ Dolayısıyla future perfect tense gelecekteki bir noktadan geriye bakar ve o noktaya kadar olan kesinleşmiş zamanı açıklar.⁴⁹² Bu zaman dilimi çoğunlukla gelecek zamana işaret eden zarflar ile fonksiyonellik elde eder. Özellikle, in ... years - months - weeks veyahut by next - by the time ile yapılan cümlelerde bu zaman dilimine başvurulur.

Future perfect tense yapısı gereği hem etken hem de edilgen cümlelerde kullanılabilmektedir. Aşağıdaki tabloda etken ve edilgen yapıları cümle formülasyonu sunulmuştur.

Tablo 5.12. Future Perfect Tense

Future Perfect Tense Etken Yapı	Future Perfect Tense Edilgen Yapı
Subject + will + have + V3 + Object	Passive Subject + will + have + been + V3 + (by)

Future Perfect Tense Cümle Örnekleri

1) My cousin's spouse **will have graduated** from university **in five months**.

Kuzenimin eşi, beş ay içinde üniversiteden mezun olmuş olacak.

2) İlyas **will have arrived** here **by 16:00 o'clock**.

İlyas, 16:00'ya kadar buraya varmış olacak.

⁴⁹¹ Dimân Zebîh Faysal, *Kavâidu 'l-Lugati 'l-İngiliziyye li 't-Tullab*, s.80.

⁴⁹² Michael Vince, *First Certificate Language Practice*, s.13.

3) As a wizard in a Skyrim realm, I might read about sorcery and alchemy for hours without getting bored. Let me put it this way; this tome of magic which I borrowed from the shelf in the archmage's quarter **will have been finished** by me **until tomorrow morning**.

*Skyrim diyarında bir sihirbaz olarak hiç sıkılmadan saatlerce büyüculük ve simya hakkında okuyabilirim. Şöyle söyleyim; baş büyücünün makamındaki raftan ödünç aldığım bu ciltli büyü kitabı **yarın sabaha kadar** benim tarafımdan **bitirilmiş olacak**.*

4) I will call you tomorrow. God willing, **you'll have accomplished** your duty **by then**.

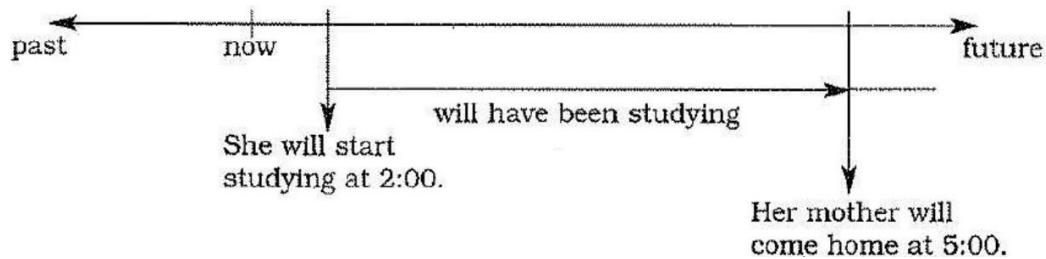
*Seni yarın arayacağım. İnşallah **o zamana kadar** görevini **tamamlamış olursun**.*

5) The Sun will likely engulf the Earth in 5 billion years. By then, humankind **will have long been perished**.

*Güneş, muhtemelen 5 milyar yıl sonra Dünya'yı yutacak. **O vakte kadar**, beniadem **çoktan yok olmuş olacak**.*

5.2.1.2.12. Future Perfect Continuous Tense

Bu zaman dilimi, gelecekteki bir eylemin belirli bir noktadan başlayıp ne kadar süreyle icra edileceğini vurgulaması noktasında yararlanılan bir zaman dilimidir. Yani hem will, hem have + V3, hem de been + Ving bu cümle yapısında bulunur.⁴⁹³ Türkçede *-yor olmuş olacak* gibi bir mânaya tekabül eder fakat Türkçeye *-yor olacak* diye tercüme edilir.

Şekil 5.6. Future Perfect Continuous Tense Doğrusu⁴⁹⁴

⁴⁹³ Murat Kurt, *English Grammar Today Nineteenth Edition*, MK Publications, İstanbul, 2013, s.428.

⁴⁹⁴ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.67.

Future perfect continuous kapsamında edilgen çatılı bir cümle sentaktik bakımdan kurulsa bile İngilizcede pratik dilde fonksiyonel olarak kullanılmamaktadır. Altta future perfect continuous tense kullanarak kurulacak cümle formülasyonu sunulmuştur.

Tablo 5.13. Future Perfect Continuous Tense

Future Perfect Continuous Tense Etken Yapı	Future Perfect Continuous Tense Edilgen Yapı
Subject + will / shall + have + been + Ving + Object	X

Future Perfect Continuous Tense Cümle Örnekleri

1) **By next year**, my sincere companion Alparslan's girlfriend **will have been teaching** English for ten years.

Gelecek yıl, samimi dostum Alparslan'ın kız arkadaşı on yıldır İngilizce öğretiyor olacak.

2) **In the next elections**, the left-wing party **shall have been running** the country **for** 16 years.

Bir sonraki seçimlerde, ülkeyi 16 yıldır sol tandaslı parti yönetiyor olacak.

3) I **will have been** driving non-stop **for** 8 hours by 18:00 tomorrow.

Yarın saat 18:00'a kadar 8 saatten beri aralıksız araba sürüyor olacağım.

4) At the end of this year, I **will not have been playing** Xbox **for** more than six months.

Bu yılın bitiminde/sonunda, altı aydan fazla süredir Xbox oynamıyor olacağım.

5) Next month, you **won't have been using** any drugs for 4 years.

Gelecek ay, 4 yıldır uyuşturucu kullanmıyor olacaksın.

5.2.1.2.13. Future in the Past

Geçmişteki gelecek zaman yapısı, İngilizce gramer kitaplarında zaman dilimleri içinde yer almamaktadır. Fakat Arapçadaki karşılığı bu tezde fiil cümlesi alt başlığında verildiği için İngilizcede de aynı şekilde fiil cümlesi alt başlığında verilmiştir.

Nitekim İngilizcede de birçok dilde olduğu gibi pratik dilde geçmişteki gelecek zamanı ifade etmek üzere başvurulmuş bir cümle yapısı mevcuttur. Geçmiş hakkında konuşurken, bazen konuşma anımızda gelecekte olan bir duruma atıfta bulunmak isteyebiliriz.⁴⁹⁵ Dolayısıyla bu yapı geçmişte gerçekleşmemiş niyeti bildirme amacıyla kullanılır. Bu yapı genelde iki türde oluşturulur.⁴⁹⁶ Diğer yapılar yaygın olarak kullanılmadığından bu tez kapsamına alınmamıştır.

1. Geçmişteki gelecek zaman, was/were ile going to edatlarının birleştirilmesiyle yapılır.
2. Geçmişteki gelecek zaman, İngilizcede simple future tense’de kullanılan ve modal verb’lerden olan will edatının V2 hâli olan would ile yapılır.

Bu cümle türünden daha çok birleşik cümlelerde istifade edilse de basit cümlelerde de istifade edildiği görülmektedir. Ancak would ile yapılan future in the past yapısı, sadece birleşik cümle şeklinde oluşturulabilir. Aksi takdirde would ile yapılan bu yapı basit cümle şeklinde oluşturulursa geçmişteki bir olayı anlatma ya da koşul gibi farklı anlamları içerebilir. Bu hususa dikkat etmek gerekir. Aşağıdaki tabloda etken ve edilgen çatılı future in the past cümle kurulumlarının her iki yöntemle yapılaş formülasyonları verilmiştir.

Tablo 5.14. Future in the Past

Future in the Past Etken Yapı	Future in the Past Edilgen Yapı
Subject + was / were + going to + V1 + Object	Passive Subject + was / were + going to + be + V3 + (by)
Subject + would + V1 + Object	Passive Subject + would + be + V3 + (by)

⁴⁹⁵ <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/future-in-the-past?form=MG0AV3>

⁴⁹⁶ Heyet (Karaca Akademi), *Preparation Course for YDS Grammar*, s.15.

Future in the Past Cümle Örnekleri

1) They didn't like it here at all. As a matter of fact they **were not going to come** here anyway.

*Burayı hiç sevmедiler. Aslına bakarsan buraya zaten hiç **gelmeyeceklerdi**.*

2) She **would attend** the birthday party, unfortunately she didn't.

*O, doğum günü partisine **katılacaktı**, ne yazık ki katılmadı.*

3) Kenan **was going to be fired** by his employer due to his inability to control his nerves.

*Kenan, sinirlerine hâkim olamadığı için işvereni tarafından **kovulacaktı**.*

4) He uttered that we **would solve** this brain teaser together, but we didn't.

*Bu zeka oyununu beraber **çözeceğimizi** söyledi, ama çözmedik.*

5.2.1.3. Basit Cümlelerin Tamamlayıcı Öğeleri

İngilizcede cümleyi tamamlayan öğeler Arapaçdaki kadar girift ve karmaşık yapıda değildir. Bu cihetle cümle kurulumu hususunda gramer yapısının daha zahmetsiz olduğu söylenebilir. Bu mânada tamamlayıcı unsur İngilizcede Object *Nesne* ve Complement *Tamamlayıcı* öğelerinden oluşur. Complement, bir fiilin sağlam bir cümle yaratabilmesi için lüzumlu olan herhangi bir gramer yapısı veya yapılarıdır.⁴⁹⁷

Complement genelde sıfat ve zarflardan meydana gelir ve cümlede özneyi ya da nesneyi niteler. İngilizcede cümle çatısında subject ve verb öğelerine ilaveten duruma göre fonksiyonellik sahneleyen dört öge daha bulunur. Bunlar; object *nesne*, adjective *sıfat*, adverb *zarf*, preposition *edat* öğeleridir.

⁴⁹⁷ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.167.

5.2.1.3.1. Object

İngilizcede object ögesi Direct Object *Dolaysız Tümleç* yani *Nesne* ve Indirect Object *Dolaylı Tümleç* olmak üzere ikiye bölünür. Direct object ve indirect object geçişli cümlelerdeki katılımcıları kodlayan merkezi sözdizimsel işlevlerdir.⁴⁹⁸ Yani geçişli fiilin anlamını tamamlayan unsurlardır. Bu itibarla İngilizcedeki object konusunu direct object ve indirect object olarak iki ana başlık altında incelemek gerekir.

5.2.1.3.1.1. Direct Object

Cümle içerisinde özne ve yüklemden sonra cümlemin unsurlarını oluşturan öğelerden en merkezi olanı, object yani nesnedir. Object yalnızca geçişli cümlelerde bulunabilir. Yüklemnin ardında yer alır. Tek bir kelime ya da kelime öbekleri olabileceği gibi isim cümlecığı olarak da gelebilir. Edilgen çatılı cümlelerde Passive Subject *Sözde Özne* konumuna geçer. Direct object ögesini cümlede bulmak için yükleme ne, kim, hangisi, ne kadar gibi sorular sorulur.⁴⁹⁹

Direct Object Cümle Örnekleri

1) Mid-morning, I encountered **a man in a black coat and hat** on a deserted alley.

*Kuşluk vakti, ıssız bir sokakta **siyah paltolu ve şapkalı bir adam** ile karşılaştım.*

2) The storm broke the **branches of the tree**.

*Fırtına **ağacın dallarını** kırdı.*

3) Betting and gambling will cause the gambler to lose **all his money** sooner or later.

*Bahis ve kumar oynamak, kumarcının er ya da geç **tüm parasını kaybetmesine** neden olacaktır.*

4) The president personally shook **his colleague's hand**.

*Başkan **meslektaşının elini** bizzat sıktı.*

⁴⁹⁸ Angela Downing ve Philip Locke, *English Grammar A University Course Second Edition*, s.50.

⁴⁹⁹ Angela Downing ve Philip Locke, *a.g.e.*, s.51.

5) They have been labouring **to edit the documentary** for 10 hours.

Onlar, 10 saattir belgeseli editlemeye emek harcıyorlar.

5.2.1.3.1.2. Indirect Object

İngilizcede sayıları ender olan bazı fiiller tek nesne değil iki nesne alırlar. Fiiller iki nesne aldıklarında bunlar ya indirect object ya da direct object olur. Hâliyle indirect object sadece object olan cümlelerde olabilir.⁵⁰⁰ Indirect Object ögesi bazı fiiller ile -e yönelme eki bazı fiiller ile *için* anlamı taşıyan ögeler olarak tanımlanabilir. Indirect object ögesi neredeyse her zaman direct object ögesinden önce gelir.⁵⁰¹ They gave us the whip. *Onlar kırbağı bize verdiler.* Bazı şartlarda object ögesi indirect ögesinin önüne geçerse indirect ögesi preposition ile kullanılır.⁵⁰² Örneğin; They gave the whip to us. *Onlar kırbağı bize verdiler.*

Bu bağlamda indirect object ögesi bazı koşullarda Arapçadaki ikinci mefûlun bih ögesine veyahut mefûlun bih gayri sarîh ögesine tekabül eder. Örneğin; I gave him my wallet. *Ona cüzdanımı verdim.* Bazı durumlarda mefûl leh ögesine tekabül eder. I made him a cake. *Ona bir kek yaptım.* Aynı Arapçada harf-i cerli yapılan mefûl leh ögesi gibi İngilizcede de for ögesiyle gelebilir. I made a cake for him. *Onun için bir kek yaptım.* Cümle içinde indirect ögesini bulmak için yükleme neye, kime, niçin soruları sorulur.

Indirect Object Cümle Örnekleri

1) The the previous day I sent **you** a letter.

Evveldi gün sana bir mektup gönderdim.

2) Mr. Albert purchased a massive, lavish ranch **for his cherished wife.**

Bay Albert değerli karısı için gösterişli/göz alıcı, devasa bir çiftlik satın aldı.

3) The coach gave **the team brand-new jerseys for training.**

Teknik direktör, antrenman için yepyeni formaları takıma verdi.

⁵⁰⁰ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.168.

⁵⁰¹ Randolph Quirk ve Sidney Greenbaum, *A University Grammar of English*, s.13.

⁵⁰² Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.292.

4) An acquaintance of mine offered **me** a lift to the train station.

Bir tanıdığım bana beni tren istasyonuna bırakmayı teklif etti.

5) Her uncle teaches **college-prep high school seniors** advanced calculus.

Amcası üniversiteye hazırlık lise son sınıf öğrencilerine ileri düzey matematik dersleri veriyor.

5.2.1.3.2. Adjective

İngilizcede Adjective *Sıfat* cümlede tamamlayıcı unsurlardan birisidir. Sıfat ismi tamlayandır.⁵⁰³ Zamire ya da isme, tanımlama ya da sınırlarını belirleme amacıyla eklenen sıfat konuşmanın bir parçasıdır.⁵⁰⁴ İngilizcede sıfat ismin önünde yer alır. Sayılabilir tekil isimlerle yapılan sıfat tamlamalarında sıfatlar başlarına a ve an alırlar. Örneğin; He is a commendable public official. *O takdire şayan bir kamu görevlisidir.* Arapçada bir lâfzın sıfat olup olmadığı sondaki hareksinden ve sonuna aldığı *ی* harfinden anlaşılır. Buna karşın İngilizcede bazı kelimeler yalın olarak sıfat olurlar, ki bunları ilk bakışta ayırt etmek çok zordur. Örneğin; Her eyes are huge. *Onun gözleri kocaman.* Bazı sözcükler ise sonlarına suffix alarak sıfat olurlar. Örneğin; -able comfortable, -ful playful, -ish greyish, -ous dangerous, -al seasonal, -ic scientific, -less useless, -y dirty.⁵⁰⁵ Bunlara ek olarak, etkileyen -ing exciting ve etkilenen -ed scared sıfat yapma yöntemi de vardır. Bu durum Arapçadaki ism-i fâil ve ism-i mefûl öğelerine karşılık gelmektedir. İngilizcede sıfatlardan genel itibarıyla birkaç çeşitte istifade edilebilir. Buna örnek olarak; be + adjective She was right. *O haklıydı.* ya da become/get + adjective He become/got angry. *O sinirli oldu.* ya da seem, appear, look, feel, taste, smell ve sound gibi bazı duyu fiillerinden sonra; She appears to be nice. *O hoş görünüyor.* It tastes good. *Onun lezzeti iyi.* Nihai olarak bir ismin birden çok sıfat alabileceğini söylemek mümkündür.

⁵⁰³ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.252.

⁵⁰⁴ Steadman V. Sanford ve Peter F. Brown, *The Modern Course in English English Grammar*, D.C. Heat & Co. Publishers, New York, 1914, s.3.

⁵⁰⁵ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.402.

Adjective Cümle Örnekleri

1) We spent the night in **a small narrow cottage**. It was **frightfully annoying**.

*Geceyi **dar küçük bir kulübede** geçirdik. **Korkunç** derecede rahatsız ediciydi.*

2) The handmaiden of mansion is **a pretty, alluring, slender damsel**.

*Konağın hizmetçi kızı **hoş, çekici, narin bir genç kızdır**.*

3) They got **bloody exhausted**.

*Onlar **acayip yoruldu**lar/çok yorgun oldular.*

4) Biologist injected mineral fluid into **an anesthetized squirrel** in the laboratory.

*Biyolog, laboratuvarda **anestezi uygulanmış bir sincaba** mineral sıvı enjekte etti*

5) My mother bought this **wool dress** from the store in the shopping mall.

*Annem bu **yün elbiseyi** alışveriş merkezindeki mağazadan satın aldı.*

5.2.1.3.3. Adverb

Adverb *Zarf* anlamına gelmektedir. Adverb'ler cümledeki fiiller veya diğer kelimeler hakkında ekstra bilgi vererek açıklama yapan sözcüklerdir.⁵⁰⁶ Bir şeyin nasıl olduğunu ya da birisinin bir şeyi nasıl yaptığını bildirir.⁵⁰⁷ Adverb'ün en yaygın karakteristik özelliği çoğunun sonuna aldığı -ly son eki ile morfolojik olmasıdır.⁵⁰⁸ Zarflar İngilizcede yer, yön, vakit, sıklık, derece, nasıllık gibi sorulara cevap verir. Zarflar yükleme nasıl sorusu sorularak anlaşılabilir. Örneğin; She drives the car cautiously. *O arabayı ihtiyatlı sürüyor.* Zarflar, sıfatın derecesini tanımlama maksadıyla da kullanılabilir. Örneğin; The street is unusually quiet. *Sokak alışılmadık şekilde sessiz.* Zarflara, başka bir zarfı nitelemek üzere de başvurulur. Örneğin; He

⁵⁰⁶ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.240.

⁵⁰⁷ Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, s.163.

⁵⁰⁸ Randolph Quirk ve Sidney Greenbaum, *A University Grammar of English*, s.125.

does his task incredibly impetuously. *O görevini inanılmaz bir şekilde aceleci yapar.* Zarflar, bilindiği üzere Arapçada harf-i cerli kullanıldığı gibi İngilizcede de preposition + a noun biçiminde kullanılabilir. Örneğin; The woman left home hurriedly/in a hurry. *Kadın evi hızlıca terk etti.*

İngilizcede düzensiz fiiller ve düzensiz çoğullar olduğu gibi düzensiz zarflar da vardır. Bazılarında kelimenin kökü tümüyle değişir. Mesela good sıfatının zarf hâli well şeklindedir. Örneğin; He speaks Arabic well. *O, iyi Arapça konuşuyor.* Bazılarında ise kelimenin kökü aynı kalır ve son ek almaz. Mesela fast, hard, late kelimeleri hem sıfattır hem zarftır. Örneğin; It is a fast car. *O hızlı bir arabadır.* Bu cümlede fast sözcüğü sıfat konumundadır. This motorcycle goes fast. *Bu motorsiklet süratli gidiyor.* Bu cümlede ise fast sözcüğü zarf konumundadır. Bu ikisi çoğu kez zihinlerde karışıklığa neden olduğu için dikkat edilmesi gereken bir husustur.

Adverb Cümle Örnekleri

1) My elder brother broke the window **by accident/accidentally**.

Ağabeyim pencereyi yanlışlıkla kırdı.

2) The criminal bureau police officer searched **everywhere** for fingerprints **using** ultraviolet light.

Kriminal büro polis memuru, parmak izi için ultraviyole ışık kullanarak heryeri aradı.

3) Türkiye has been **successfully** carrying out the fight against deforestation for the last 9 years.

Türkiye ormansızlaşmayla mücadeleyi son 9 yıldır başarıyla yürütüyor.

4) The furious little girl left the dinning room **crying**.

Öfkeli küçük kız çocuğu ağlayarak yemek odasını terk etti.

5) Turkish military commanders are training their soldiers **with immense dedication**.

Türk askeri komutanları muazzam bir özveriyle askerlerini eğitiyor.

5.2.2. Birleşik Cümle

İngilizcede birleşik cümle kavramı Arapçayla mukayese edildiğinde daha gelişmiştir. Birleşik cümle nosyonu terimsel olarak Multiple Sentence *Çoklu Cümle* şeklinde ifade edilir. Multiple sentence'lerin ana iki türü complex sentence ve compound sentence'dır.⁵⁰⁹ Complex sentence denince akılda iç içe girmiş birleşik cümle canlanırken compound sentence denince daha çok bağlı cümle canlanmaktadır. Bu münasebetle complex sentence ve compound sentence birleşik cümleler kümesinde yar almaktadır.⁵¹⁰ İngilizcede ana cümle Main Clause terimine tekabül ederken yan cümle Subordinate Clause terimine tekabül eder. Bir main clause yanında veya içinde isim, sıfat veya zarf cümlecisi işlevi gören ve hâliyle ana cümledekine bağıntılı bilgiler taşıyan bir cümle bulunduğunda bu cümleye subordinate clause denir.⁵¹¹ Bu terimlere ek olarak Independent Clause *Bağımsız Cümle* ve Dependent Clause *Bağımlı Cümle* tabirleri de kullanılmaktadır. Bu bağlamda her dilde olduğu gibi İngilizcede de cümleler iç içe girebilir. Örneğin;(^XI think [^Ythat you can do it {^Zif you try.}])⁵¹² *Denersen yapabileceğini sanıyorum.* Bu örnekte görüldüğü üzere bu cümlelerin ana cümlesi X cümlesidir. Onun içinde Y cümlesi ve onun içinde de Z cümlesi bulunmaktadır. Bu durum matematikteki parantez içi işlemler gibi betimlenebilir. Bu cümleyi anlayabilmek için iç içe geçmiş bu cümleleri birbirinden ayırt edebilmek gerekir. Zira her cümlelerin kendi içinde öznesi ve yüklemi vardır.

5.2.2.1. İç İçe Girmiş Birleşik Cümle

İngilizcede iç içe girmiş birleşik cümle complex sentence başlığı altında incelenir. Bilindiği üzere Arapçada neredeyse hiçbir nahiv kitabında birleşik cümle alt başlığı altında sıfat, isim ve zarf cümlecikleri anlatılmamaktadır. Buna karşın İngilizcede Arapçaya nazaran complex sentence kavramı neredeyse gramer kitaplarının hepsinde müstakil konu başlığı altında ele alınmaktadır. Böylece karmaşık cümlelerin hızlıca ve kolayca kavranması sağlanmaktadır. Maalesef bu durum Arapça için geçerli değildir. Nitekim bu tezin yazılma amacını da Arapça birleşik cümlelere ait gramer anlatımındaki bu eksiklik oluşturmaktadır. Bu bilgiler temelinde İngilizcede iç içe girmiş birleşik cümleler çerçevesinde Relative Clause *Sıfat Cümlecisi*, Noun Clause *İsim Cümlecisi* ve Adverbial Clause *Zarf Cümlecisi* yer almaktadır.

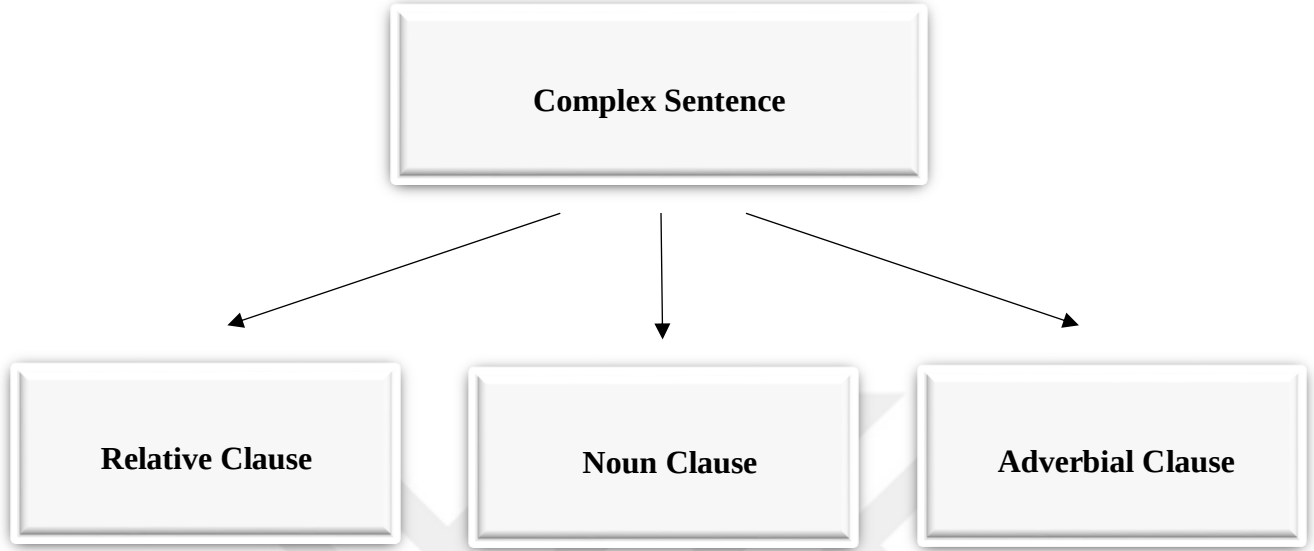
⁵⁰⁹ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.987.

⁵¹⁰ Edward D. Johnson, *The Handbook of Good English*, s.85.

⁵¹¹ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.79.

⁵¹² Randolph Quirk ve Sidney Greenbaum, *A University Grammar of English*, s.309.

Son olarak; İngilizcede birleşik cümlelerde kullanılan Reduction *Kısaltma* özelliği bu tezin temel omurgasını oluşturmadığı için herhangi bir konu başlığında ele alınmamıştır.

Şema 5.4. İngilizce İç İçe Girmiş Birleşik Cümle

5.2.2.1.1. Sıfat Cümlecığı

Sıfat cümlelerine İngilizcede relative clause adı verilir. Relative clause bir sıfat ya da ilgeç öbeği gibi bir ismi niteleyebilir.⁵¹³ Bir başka tanımla; sıfat cümlecikleri ana cümle içerisindeki bir ismi niteleyen ya da onun hakkında ekstra bilgi veren alt cümleciklerdir.⁵¹⁴ Relative clause da adjective gibi işlevsellik sergiler bu yüzden de adjective clause olarak da isimlendirilebilir.⁵¹⁵

Relative clauselar temelde kendi başlarına bağımsız olan iki cümleyi bir araya getirmek ve kompleks bir anlatımla noktasız bir cümle kurmak gayesiyle yararlanılan edat ve devamındaki sıfat cümlecığıdır. Sıfat cümlecikleri Türkçeye *-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş, -dığı, -diği, -ki o, -ki onu* ekleriyle tercüme edilir.

İngilizcede sıfat cümlecikleri kullanım cihetinden iki cinsten değerlendirilir. Bunlar Defining Relative Clause *Tanımlayan Sıfat Cümlecikleri* ki bunlar bir ismi niteleyip tanımlarlar ve Non-Defining Relative Clause *Tanımlamayan Sıfat Cümlecikleri* ki bunlar bir isim hakkında

⁵¹³ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.356.

⁵¹⁴ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.298.

⁵¹⁵ Evelyn P. Altenberg, ve Robert M. Vago, *English Grammar Understanding the Basics*, s.221.

ekstra bilgi aktarırlar.⁵¹⁶ Bu sadette bu iki sıfat cümlecığı türünden her ikisi de bir ismi niteler velâkin aralarında ufak bir fark mevcuttur. Defining relative clause, cümle içerisinden çıkarılınca cümlenin anlamında eksilme olan sıfat cümlecığıdır. Yani cümlenin eksiksizce anlaşılabilmesi için kullanılan sıfat cümlecığıdır. Örneğin; The piano which was owned by Chopin is not on display. *Chopin tarafından sahip olunan piano sergilenmiyor.* Bu cümle içerisindeki which ile başlayan cümle defining relative clause'dur ve cümleden çıkarılırsa anlamda eksilme meydana gelir.

Non-defining relative clause ise cümle içerisinden çıkarılınca cümlenin anlamında herhangi bir eksilme olmayan ve ekstra bilgi sağlayan sıfat cümlecığıdır. Dolayısıyla cümlenin tam anlaşılması için fonksiyonel bir vazifesi yoktur ve genellikle iki virgül arası ya da yargı sonundaki virgünden sonra gelir. Örneğin; Roberto Calvi, who was known as God's banker was found hanged in London. *Roberto Calvi ki o Tanrı'nın bankacısı olarak bilinir, Londra'da asılmış hâlde bulundu.* Başka bir örnekte ise; Someone stole his bike, which he had bought it week before. *Birisi onun bisikletini çaldı, ki onu bir hafta önce almıştı.*⁵¹⁷

İngilizcede sıfat cümlecığı biraz karmaşık bir yapıdadır. Bu durum sıfat cümlecığı edatlarının kullanımlarına da yansımıştır. Sıfat cümlecikleri esasen who - whom - which - that - whose - where - when edatlarıyla kullanılır. Bunlar noun clause bölümünde de geçmektedir ve karıştırılmamaları gerekir. Zira noun clause bölümündeki anlamları farklıdır.

Bu bilgilere ek olarak, İngilizcede sıklıkla başvurulmuş ilgeçler vardır. Bunlara prepositions denir. Preposition *İlgeç* ögesi cümle içinde kendi başına anlam bildirmez ve ancak bir kelimeyle beraber kullanıldığı zaman anlam kazanabilir. İşte bu preposition'lar which edatının önüne gelerek muhtelif anlamlar ihtiva ederler. Bunlar; of which - of whom - in which - at which - for which.

Bu noktada sıfat cümlecikleri edat kullanımı bakımından prepositions'sız sıfat cümlecığı ve prepositions'lı which edatı ile sıfat cümlecığı olmak üzere iki ayrı ulama kategorize edilmelidir.

⁵¹⁶ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.298.

⁵¹⁷ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.85-86.

5.2.2.1.1.1. Prepositions'sız Sıfat Cümlecği

Sıfat cümlecikleri oluşturulurken çok sayıda edattan faydalanılır. Bunların tedavül alanları değişkenlik göstermektedir. Ayrıca bunlar içerisindeki that edatı biraz çapraşık bir kullanıma sahiptir. Dolayısıyla that edatı “That Edatı ile Sıfat Cümlecği” başlığı altında örneklendirilerek etraflıca anlatılmıştır. Söz konusu bu edatların yapıları ve kullanım şekilleri alttaki büyük tabloda detaylı biçimde arz edilmiştir.

Tablo 5.15. Sıfat Cümlecği Edatları

Sıfat Cümlecği Edatları						
Edat	Türkçe	Kime / Neye Kullanılır	Kullanım Şekli			
			Özne	Nesne	Defining	Non - defining
who	-en -an -ki o	insan / hayvan	✓	✓	✓	✓
whom	-dığı -diği -ki onu	insan	x	✓	✓	✓
that	-en -an -ki o -dığı -diği -ki onu	insan / hayvan obje / düşünce konum / zaman	✓	✓	✓	x
Ø	-en -an -ki o -dığı -diği -ki onu	insan / hayvan obje / düşünce	x	✓	✓	x
which	-en -an -ki o -dığı -diği -ki onu	hayvan / obje	✓	✓	✓	✓
		düşünce	✓	✓	x	✓
whose	-1 ... -an -sı ... -an -ki onun	insan / hayvan obje / düşünce	✓	✓	✓	✓
where	-en -an -dığı -diği yer -ki orası -ki orada	mekân / konum lokasyon / yer	✓	✓	✓	✓

when	-ki o an -dığı -diği zaman -dığında -diğinde	zaman / vakit isimleri sonrası	✓	✓	✓	✓

Who Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) The staff, **who were dissatisfied with their conditions**, were calling for a strike.

Koşullarından tatmin olmayan personel grev çağrısında bulundu.

2) I figured out that the folks **who reside in a big single-family home** are a lot delighted.

Anladım ki büyük müstakil bir evde ikâmet eden ahâli çok daha hoşnut/memnun.

3) The Turkish soldier, **who has courage and bravery**, stands by the oppressed.

Cesaret ve yiğitliğe nâil olan mehmetçik mazlunun yanında durur.

Whom Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) The man **whom I slained with my sword in the gladiator arena** was a slave, not a gladiator.

Gladyatör arenasında kılıcım ile doğradığım/katlettiğim adam bir köleydi, gladyatör değil.

2) The girl **whom my sister shares the flat with** is awfully messy.

Kız kardeşimin daireyi paylaştığı kız felâket/aşırı dağınık.

3) The Ottoman Sultan Suleiman the Magnificent, **whom I have respect for**, is my ancestor.

Saygı duyduğum Osmanlı Padişahı Muhteşem Kanuni Sultan Süleyman benim atamdır.

- Bu üç örnekte whom yerine İngilizcenin esnekliğinden kaynaklı who da kullanılabilirdi.

Ø Edatsız Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) The murder case **he told me about** is vastly interesting and extraordinary.

Bana bahsettiğı cinayet davası fazlasıyla enteresan ve sıradışı.

2) This social column **you have been poring over for one hour** is deadly dull.

Senin bir saatten beri konsantre olup okuduğın bu köşe yazısı acayip sıkıcı.

3) The flat **we are going to rent** has at least five rooms.

Kiralayacağımız dairenin en aşağı beş odası var.

- Bu üç örnekte edatsız kurulan sıfat cümlecığının Arapçadaki belirsiz isme müteakip konumlanan sıfat cümlecığıyle benzeşiklik sergilediğı göze çarpmaktadır.

Which Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) Unmanned military aerial vehicles **which are manufactured by the skillful hands of Sacred Turkish Army** are effectively utilized against peshmerga forces.

Mukaddes Türk Ordusu'nun usta elleriyle imâl edilen insansız askeri hava araçları peşmerge kuvvetlerine karşı efektif olarak kullanılıyor.

2) The ice cream, **which we bought from the supermarket**, had melted until we got home.

Bizim süpermarketten aldığımız dondurmalar biz eve gelene kadar erimişti.

3) The moon, **which was formed from the collision of the planet Earth and the planet Theia**, creates a gravitational effect that we can observe especially in oceans on the Earth.

Dünya Gezegeni ile Theia Gezegeninin çarpışmasından oluşan Ay, Dünya üzerine özellikle okyanuslarda gözlemleyebileceğimiz bir çekim etkisi yaratıyor.

Whose Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) This auto mechanic is able to fix Mr. Wayne's limousine, **whose engine got broken**, within three days.

*Bu oto tamircisi, **motoru bozulan** Bay Wayne'in limuzinini üç gün içinde tamir edebilir.*

2) Ronaldo, **whose commercials are making him even more popular**, getting retired.

Reklamları kendisini daha da popüler hâle getiren Ronaldo emekli oluyor.

3) The spotted puppy, **whose food bowl fell over**, ate food from the floor.

Mama kabı devrilen benekli enik, yerden mamayı yedi.

Where Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) SpaceX firm will have established a human colony on Mars, **where frozen water molecules lie on its surface**, within the next 100 years.

*SpaceX firması önümüzdeki 100 yıl içinde **yüzeyinde donmuş su moleküllerinin bulunduğu** Mars'ta bir insan kolonisi kurmuş olacak.*

2) The pantry is **where spices, legumes, grains, nuts and preserves are stocked**.

*Kiler, **baharatların, bakliyatların, tahılların, çerezlerin ve konservelerin** istiflendiği yerdir.*

3) The cities **where the citizens were born** are typed on their chip ID cards.

Vatandaşların doğdukları şehirler çipli kimlik kartları üzerine yazılıdır.

4) I will take you to the café **where we first met**.

Seni ilk tanıştığımız kafeye götüreceğim.

When Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) The world entered a new era on May 29, 1453, **when Mehmet II, also known as the Mehmed the Conqueror, conquered Istanbul.**

Dünya, Fatih Sultan Mehmed sıfatıyla da bilinen II. Mehmed'in İstanbul'u fethettiği 29 Mayıs 1453'te yeni bir döneme girdi.

2) I recall the day **when she experienced placental abruption a fortnight before giving birth.**

Doğuma iki hafta kala plasenta dekolmanı yaşadığı günü hatırlıyorum.

3) August 30, **when the Turkish army under the command of Atatürk defeated the Greeks,** is celebrated as Victory Day in Türkiye.

Atatürk komutasındaki Türk Ordusunun Yunanlıları mağlup ettiği 30 Ağustos, Türkiye'de Zafer Bayramı olarak kutlanır.

5.2.2.1.1.2. Prepositions'lı Which Edatı ile Sıfat Cümlecığı

Sıfat cümlecikleri oluşturulurken bazı edatlar yani preposition'lar ile kullanılmaktadır. Bunlar anlam bakımından hiçbir fark göstermeseler de cümle bünyesinde sentaktik açıdan farklılık gösterebilmektedir. Bunların tablosu aşağıda ayrıntılı hâlde arz edilmiştir.

Tablo 5.16. Prepositions'lı Which Edatı ile Sıfat Cümlecığı

Prepositions'lı Which Edatı ile Sıfat Cümlecığı		
Edat	Prepositions'lı Which	Türkçe
whose	of which of whom	-1 ...-an -sı ...-an -ki onun
where	in / at which	-en -an -dığı -diği yer -ki orası -ki orada

when	in / on which	-ki o an -dığı -diği zaman -dığında -diğinde

of Which (Whose) Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) This is the machine **the properties of which/whose properties are described inside** the user guide.

Bu, kullanım kılavuzu, içinde özellikleri tarif edilen makinedir.

2) I like books **the pages of which/whose pages smell** like trees.

Sayfaları ağaç gibi kokan kitapları severim.

3) America has been negotiating with North Korea **the thermonuclear weapons of which/whose thermonuclear weapons are threatening the world** since last year.

Amerika termonükleer silahları dünyayı tehdit eden Kuzey Kore ile geçen seneden beri müzakere etmektedir.

in/at Which (Where) Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) The name of the city **in which/where my father experienced an odd mishap** is Ankara.

Babamın (içinde) garip bir kaza geçirdiği şehrin adı Ankara'dır.

2) The lands **at which/where dinosaurs inhabited** corresponds to the continent of Africa today.

Dinozorların (içinde) yaşadığı topraklar bugünkü Afrika kıtasına karşılık gelmektedir.

3) I always clean the cubicle desk **in which/where I draw construction sketches**.

İnşaat krokileri çizdiğim kabin masasını hep temizlerim.

in/on Which (When) Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) Sunday is the day **on which/when** Christian compatriots visit to church.

Pazar günü, Hristiyan yurttaşların kiliseyi ziyaret ettiği gündür.

2) 1923 is the year **in which/when** the Republic of Türkiye was founded.

1923 yılı Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıldır.

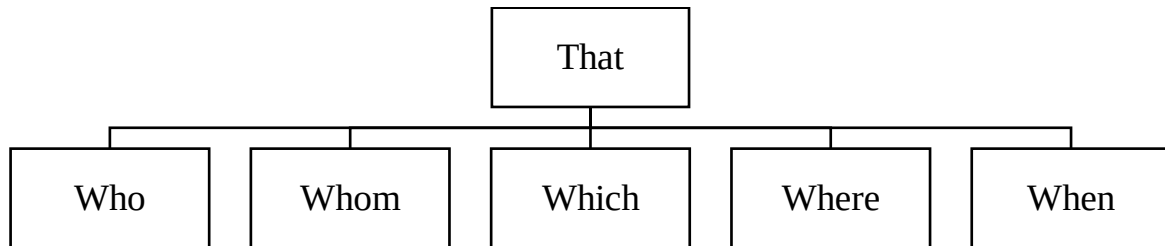
3) The 1980s were the years **in which/when** the FETO's militants began to infiltrate the Turkish State.

1980'ler FETÖ militanlarının Türk Devleti'ne sızmaya başladığı yıllardı.

5.2.2.1.1.3. That Edatı ile Sıfat Cümlecığı

Bir önceki bölüm içinde birçok örnekte ve tabloda bu edatların nasıl ve hangi şekillerde kullanıldıkları belirgin bir biçimde ifade edilip detaylandırılmıştır. Fakat bu aşamada that edatına ayrıca parantez açmak gerekir. Zira that edatı relative clause çerçevesinde diğer birçok edatın yerine geçebilmektedir. İşlevsellik yönünden bir bakıma Arapçadaki حيث edatı gibi takdir edilebilir. That edatı, kim, kime, hangi, nere, ne zaman gibi anlamlara gelmektedir. Bundan dolayı that edatının birden fazla kullanım tarzı ve anlamı vardır.

Bu bilgilendirmelere ek olarak that edatı non-defining relative clause şeklinde gelmez. Türkçe yapılan İngilizce eğitimlerde bu durum virgülden hemen sonra that kullanılmaz diye öğretilir. Alttaki diyagramda that edatının hangi edatlara alternatif kullanılabileceği görülmektedir.

Şema 5.5. İngilizce That Edatı Kâideleri

That Edatı ile Sıfat Cümlecığı Örnekleri

1) The apprentice **that/who got the highest mark on the test** will be rewarded.

Sınavda en yüksek notu alan çırak ödüllendirilecek.

2) Citizens **that/who resisted oppression** were executed by the ruthless and merciless dictator.

Baskıya direnen vatandaşlar, acımasız ve gaddar diktatör tarafından idam edildi.

- 1. ve 2. cümlelerde that edatı who yerine kullanılmıştır.

3) The applicant **that/whom we personally interviewed last week** is appropriate for the job.

Geçen hafta, bizim bizzat mülakat yaptığımız aday işe elverişli.

4) The man **that/whom my father bought this Mercedes from** wasn't satisfied with the deal.

Babamın bu Mercedes'i satın aldığı adam, anlaşımdan memnun değildi.

- 3. ve 4. cümlelerde that edatı whom yerine kullanılmıştır.

5) The couch **that/which you are sitting on** doesn't seem safe.

Üzerinde oturduğın kanepe güvenli görünmüyor.

6) People find clumsy animals **that/which are unaware of what they are doing** so funny.

İnsanlar ne yaptığından bir haber olan sakar hayvanları çok eğlenceli bulur.

- 5. ve 6. cümlelerde that edatı which yerine tercih edilmiştir.

7) Promising pupils should keep the room **where they study/that they study in** hygienic.

*Gelecek vaat eden talebeler **ders çalıştıkları** odayı hijyenik tutmalılar.*

8) This is the restaurant **where I usually dine/that I usually dine at**.

*Burası genellikle **akşam yemeği yediğim** restorandır.*

- 7. ve 8. cümlelerde that edatı where edatının alternatifi olarak tercih edilmiştir. Özellikle that edatlı sıfat cümlecığının sonunda preposition kullanıldığına dikkat edilmesi önemlidir.

9) Christmas Day is the day **that/when nobody goes to work**.

*Noel günü **hiç kimsenin işe gitmediği** gündür.*

10) The year 1945 is the year **that/when the Second World War** ended.

*1945 yılı **İkinci Dünya Savaşı'nın bittiği** yıldır.*

- 9. ve 10. cümlelerde that edatı when edatına alternatif olarak tercih edilmiştir.

5.2.2.1.2. İsim Cümlecığı

İsim cümlecığı İngilizcede çoğunlukla noun clause olarak bilinir. Oysa nominal clause olarak geçtiği yerler de vardır. İsim cümlecığı cümle içinde ismin ya da isim öbeklerinin yerini alarak fonksiyon sergileyen ana cümleye bağlı alt cümleciktir. İsim cümlecikleri, isim öbeği işlevi gören bağımlı cümlelerdir. Bağımlı cümlelerin kendi özneleri ve fiilleri vardır ancak tam cümleler olarak tek başlarına olamazlar.⁵¹⁸ En kısa sözle; isim gibi işlev gösteren cümleciktir.⁵¹⁹ Örneğin; What Mark just said is silly. *Mark'ın az önce söylediği şey saçmadır.* Bu cümlede What Mark just said ibaresi ana cümlemin içinde isim cümlecığı şeklinde işlevsellik gösteren alt cümleciktir.⁵²⁰ İsim cümlecikleri, cümle içinde özne, yüklem ve nesne konumunda gelebilir.

İngilizcede iç içe girmiş birleşik cümle yapıları son derece gelişmiş ve kapsamlıdır. Bu raddede noun clause'un da relative clause gibi biraz komplike ve girift bir yapıya sahip olduğu

⁵¹⁸ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.91.

⁵¹⁹ Jeffrey Coghill ve Stacy Magendanz, *English Grammar*, s.298.

⁵²⁰ Evelyn P. Altenberg, ve Robert M. Vago, *English Grammar Understanding the Basics*, s.218.

söylenbilir. Kendi içinde birçok edatı, pek çok değişik kullanımı ve birçok kavramı vardır. İkisi arasındaki fark ise şudur; relative clause ismin arkasından gelerek ismi niteler, noun clause ise fiilden ve sıfattan sonra gelerek cümle ögesi konumunda bulunur. Bu bilgiler neticesinde İngilizcede noun clause WH edatları, that edatı ve whether/if edatları ile üçe ayrılır.⁵²¹

1. WH edatlarıyla yaratılan isim cümlecikleri; bunlar; who - whom - whose - what - which - where - when - why - how edatlarıdır. Bu edatlar relative clause bölümünde de geçmektedir. Fakat cümle içindeki kullanımları ve içerikleri farklılaşmaktadır.

2. That edatıyla yapılan isim cümlecikleri; that edatının pek çok anlamının ve karmaşık yapısının olduğu relative clause bölümünde anlatılmıştı. Noun clause bölümünde ise tek kullanımı vardır. Noun clause olan that edatı ile relative clause olan that edatı İngilizceyi sonradan öğrenenler için oldukça zor bir sorun oluşturmaktadır. Bu ikisinin ayrımı önemlidir.

3. Whether ve if ile yapılan isim cümlecikleri; bu edatlar bizatihi kendi içinde geniş bir yere sahip olan conditional clause kapsamına girmektedir. Bilindiği üzere bir dilde herhangi bir kelime ya da herhangi bir edat birden çok yerde kullanılmakta ve birden çok farklı fonksiyon sahnelemektedir. Bu yaklaşımla bu iki edat koşul cümlesi bölümünde ele alınmıştır.

Bu bölümde WH edatlarıyla ve that edatıyla yapılan isim cümlecikleri incelenmiştir.

5.2.2.1.2.1. WH Edatları ile İsim Cümlecigi

İsim cümlecigi yaratılırken ismin yerine geçecek cümlecğin başına gelen çok sayıda edat vardır. Bunlar muhtelif anlamlara sahiptir ve hepsi gerçekte ana cümledeki mânayı tamamlayan unsurlardır. Bu edatlar aşağıdaki şemada Türkçe karşılıkları ile sunulmuştur.

Tablo 5.17. İsim Cümlecigi WH Edatları

İsim Cümlecigi WH Edatları		
Edat	Türkçe	Kullanım Şekli
who	kim / kimin	özne / nesne konumundaki insan için
whom	kimi / kime / kiminle	nesne konumundaki insan için

⁵²¹ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.341-342.

whose	kimin	insan / hayvan için
what	ne / neyin / şey	hayvan / obje / düşünce için
which	hangi / hangisi	insan / hayvan obje / düşünce için
where	nere / nereye nerede	mekân / konum lokasyon / yer için
when	ne zaman	zaman / süre / vakit için
why	neden / niçin	sebeup / gerekçe için
how	nasıl	nasıllık / nitelik için
how many / much	ne kadar / kaç	sayı / nicelik için

Gerçek soru anlamı taşıyan WH edatları ve isim cümlecisi WH edatları arasındaki fark, cümle içindeki sentaktik yapıda kendini gösterir.⁵²² Sorularda WH edatları fiiller ve yardımcı fiillerin önünde konumlanırken isim cümlecisinde WH edatları öznenin önünde konumlanır.

Who Edatı İsim Cümlecisi Örnekleri

1) I can't tell you **who will be here at dawn tomorrow**.

Yarın şafak vaktinde kimin burada olacağını sana söyleyemem.

2) It doesn't matter **who begot the disaster**, the important thing is that nothing befalled you.

Felâkete kimin sebep olduğu önemli değil, önemli olan başınıza bir şey gelmemiş olmasıdır.

⁵²² Martha Hall ve Betty S. Azar, *Fundamentals of English Grammar Fourth Edition Teacher's Guide*, s.135.

3) The sword is in my hand, I adjudicate **who lives** and **who dies**.

*Kılıç benim elimde, **kimin yaşayıp kimin öleceğine** ben hüküm veririm.*

Whom Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) Her father doesn't seeks to hear **whom she went to holiday with**.

*Babası **onun, kiminle tatile gittiğini** duymayı istemez/aramaz.*

2) He can't confess to you **whom Zafer contact with**.

*Zafer'in **kiminle irtibata geçtiğini** sana itiraf edemez.*

3) It's none of your business **whom I flirt**.

***Kiminle flört ettiğim** seni ilgilendirmez.*

Whose Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) At the end of the race, it will be clear **whose vehicle is faster than others**.

*Yarış sonunda **kimin aracının diğerlerinden daha süratli olduğu** belli olacak.*

2) The police ascertained **whose money the thief stole** and returned it to its owner.

*Polis, **hırsızın kimin parasını çaldığını** saptadı ve parayı sahibine iade etti.*

3) The vagrant man, who committed the crime of home invasion under the influence of alcohol poisoning, does not remember **whose tenement he broke into by force**.

*Alkol zehirlenmesinin etkisi altında haneye tecavüz suçu işleyen serseri adam **kimin konutuna cebren girdiğini** hatırlamıyor.*

- Burada whose isim cümlecığı, who ise sıfat cümlecığı olmuştur. Çünkü whose, fiilden sonra gelerek ismin yerini almıştır, who ise isimden sonra gelerek sıfat cümlecığı hâlini almıştır.

What Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) **What you say about black holes** is complete nonsense. Apparently you have no idea **what they are**.

Kara delikler hakkında söylediklerin büsbütün saçmalık. Görünen o ki ne oldukları hakkında hiçbir fikrin yok.

2) **What a troubadour sees in the eyes of his lover** is the world of ambition and aspiration.

Ozanın aşkının gözünde gördüğü şey ihtiras ve arzu dünyasıdır.

3) **What makes a living being human being** is the ability to reason.

Canlıyı insan yapan şey muhâkeme yeteneğidir.

Which Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) We unfortunately couldn't ascertain **which secret service the intelligence officer, who leaked the information, affiliated with**.

Bilgiyi sızdıran istihbaratçının hangi gizli servisle ilişkili olduğunu maalesef tespit edemedik.

2) Jax will have chosen **which method he will follow** when he starts writing his doctoral thesis.

Jax, doktora tezini yazmaya başladığında hangi metodu izleyeceğini seçmiş olacak.

3) You will be executed either via nitrogen hypoxia or via guillotine. You decide **which one you want to choose**.

Ya azot hipoksisi yöntemiyle ya da giyotin yöntemiyle idam edileceksin. Hangisini seçmek istediğine sen karar ver.

Where Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) It dosen't bother me **where you go**.

Nereye gittiğin beni enterese etmiyor/umrumda değil.

2) With today's technology, **where human race can reach in space** is limited to the Solar System.

Günümüz teknolojisiyle insan ırkının uzayda ulaşabileceği yer Güneş Sistemiyle sınırlıdır.

3) Motherland is **where the Turkish flag flutters**.

Ana vatan Türk bayrağının dalgalandığı yerdir.

When Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) We had better report to our principal **when we'll be back from the festival**.

Festivalden ne zaman dönmüş olacağımızı müdürümüze haber versek iyi olur.

2) **When the project will be implemented**, depends on the engineers and technicians in the field team.

Projenin ne zaman hayata geçirileceği saha ekibindeki mühendis ve teknisyenlere bağlı.

3) The moment when the tyrants fear the most is **when they hear the footsteps of the Turks**.

Zalimlerin en çok korktuğu an Türklerin ayak seslerini duydukları andır.

- Bu örnekte birinci when sıfat cümlecığı edatı, ikinci when isim cümlecığı edatıdır.

Why Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) It's a complete mystery **why he resigned from his executive position at the factory.**

Fabrikadaki yönetici pozisyonundan neden istifa ettiğı tam bir muamma.

2) I can't comprehend totally **why she behaves toward me like this.**

Onun bana karşı neden böyle davrandığını tam kavrayamıyorum.

3) As far as atheists are concerned, it is not yet understood **why life exists**, on the other hand, according to muslims, **why we are alive** can be explicated through the verses of the Holy Quran.

Ateistlere göre yaşamın niye var olduğu henüz anlaşılamamıştır, diğer taraftan müslümanlara göre neden hayatta olduğumuz Kur'ân-ı Kerîm'in ayetleri kanalıyla şerh edilebilir.

How Edatı İsim Cümlecığı Örnekleri

1) What co-workers at the company think about one another reflects **how they view each other.**

Şirkette iş arkadaşlarının birbirleri hakkında ne düşündükleri, birbirlerini nasıl gördüklerini/ gözlemlediklerini yansıtır.

2) **How Allah's servants envision heaven** varies from person to person. What is essential at this point, is how to ascend to heaven.

Allah'ın kullarının cenneti nasıl imgeledikleri/tasavvur ettikleri kişiden kişiye değişir. Bu noktada elzem olan şey, cennete nasıl girileceğidir.

- Bu örnekte birinci how edatı isim cümlecığı ikincisi ise tümleçtir, yani içinde yüklemi yoktur.

3) We are capable of monitoring **how many terrorist dens the helicopter bombed on** this digital screen.

Helikopterin kaç tane terörist yuvasını bombaladığını bu dijital ekranda takip edebiliyoruz.

5.2.2.1.2.2. That Edatı ile İsim Cümlecği

İngilizcede that ile yapılan isim cümlecikleri oldukça sık kullanılmaktadır. That ile yapılan noun clause, that ile yapılan relative clause'lara ziyadesiyle benzetilmektedir.⁵²³ Örneğin; I knew that we should have changed the designs. *Dizaynları değiştirmemiz gerektiğini biliyordum*. Bu cümlede altı çizili olan cümle, isim cümlecğidir. İsim cümlecği fiile müteakip gelerek ana cümle içerisinde nesne konumundadır ve yekpare hâlde ismin yerini alarak nesne konumuna oturmuştur. I knew designs that we should have changed. *Değiştirmemiz gereken dizaynları biliyordum*. Bu cümlede altı çizili olan cümle sıfat cümlecğidir. Sıfat cümlecği, isimden sonra gelerek sıfat konumundadır. Sıfat cümlecği bir bütün hâlinde sıfat ögesinin yerini alarak kendisinden önceki ismi nitelemiştir. Diğer taraftan isim cümlecği edatı olan that, fiil akabinde gelebildiği gibi isim cümlesinin yüklemi olan isim soylu bir sıfat akabinde de gelebilir. Örneğin; I am hugely surprised that she didn't recognize me. *Beni tanımamasına çok şaşırdım*. Bu cümlede altı çizili that edatlı isim cümlecği surprised sıfatından sonra gelmiştir.

Bu açıklamalar neticesinde; noun clause edatı olan that ve relative clause edatı olan that arasındaki benzerliğin, girift ve kompleks yapıları cümle ve paragraflarda bilhassa that edatından önce yer alan ögenin isim mi, sıfat mı yoksa fiil mi olduğunun ilk bakışta okuyucu tarafından anlaşılmadığı ve meçhûl kaldığı bağlamlarda derin karışıklığa neden olması son derece doğaldır. Öyle ki sıfattan sonra gelen isim cümlecğini sıfat cümlecğinden ayırmak, fiilden sonra gelen isim cümlecğini sıfat cümlesinden ayırmaktan daha zordur.⁵²⁴

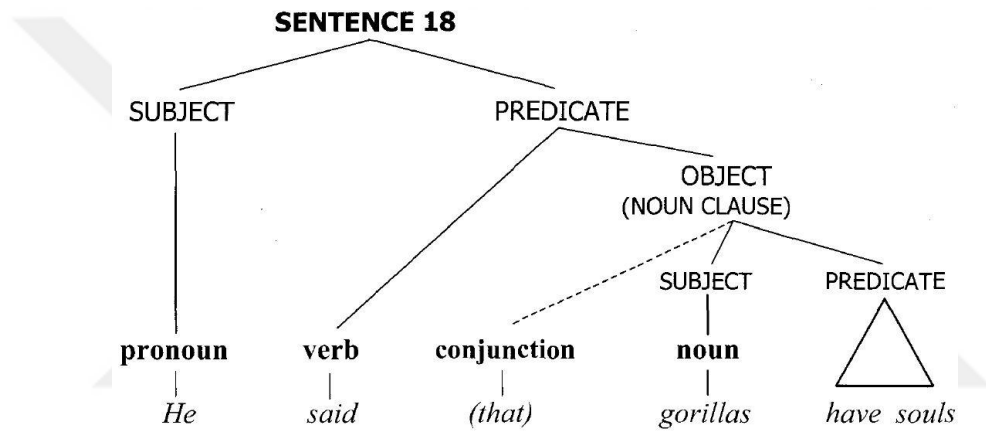
Bu malûmatlara ek; that edatlı isim cümlecği bazı durumlarda dilin zenginliği olarak the fact that kalıbıyla da kullanılabilir. Örneğin; The fact that she cheated in the exam made the instructor furious. *Onun sınavda kopya çekmiş olması gerçeği öğretmeni sinirlendirdi*. Bu cümlede altı çizili yer özne konumunda gelmiştir. Şu örnekte ise; They are not worried about

⁵²³ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.95.

⁵²⁴ Angela Downing ve Philip Locke, *English Grammar A University Course Second Edition*, s.458.

the fact that he returns home late from pharmacy. *Onun eczaneden eve geç döndüğü konusunda endişeli değiller.* Bu cümlede altı çizili yer ise about ögesinin nesnesi durumundadır.

İngilizcede Reported Speech *Dolaylı Anlatım* başlığı altında that edatı ile isim cümlecği yapılabilir. İnsanların ne düşündüğünü ya da ne söylediğini naklederken eğer aktaracağımız anlam birebir aynı sözcükleri kullanmaktan daha kıymetliyse cümleyi kendi cümlelerimizle kurarız. Bunu yaptığımız zaman Reporting Clause/Reported Clause *Dolaylı Cümle* kullanırız.⁵²⁵ Örneğin; They assume that he doesn't like pop music. *Onun pop müzik sevmediğini zannediyorlar.* Dolaylı anlatıma ait cümle iskeleti aşağıdaki diyagramda detaylıca görülmektedir.

Şema 5.6. İngilizce Dolaylı Anlatım Cümle İskeleti⁵²⁶

That Edatı ile İsim Cümlecği Örnekleri

1) The man of the deep state, İskender Büyük is sure **that he is the best of all generals.**

*Derin devletin adamı İskender Büyük **bütün generallerin en iyisi olduğundan** emin.*

2) Arthas proclaimed **that after assassinating his father, he will succeed to the throne.**

*Arthas **babasına suikast düzenledikten sonra tahta geçeceğini** iddia etti.*

⁵²⁵Martin Hewings, *Advanced Grammar in Use Second Edition*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s.64.

⁵²⁶Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.80.

3) It is apparent **that some small companies will go bankrupt after the recent financial contraction in the stock exchange.**

Borsaki son finansal daralmadan sonra bazı küçük şirketlerin iflas edeceği aşikâr.

4) **That the opposition leader couldn't win the election** had been predicted.

Muhalefet liderinin seçimi kazanamayacağı tahmin edilmişti.

5) It is certain **that the Turks will reign over the world someday.**

Bir gün Türklerin dünyaya muktedir olacağı mutlaktır.

6) Everyone, who are conversant with the history of Anatolia, acknowledges **that the bravest, most daredevil, and most competent country leaders were the Ottoman Sultans.**

Anadolu tarihine aşina olan herkes kabul eder ki, en cesur, en gözüpek, en maharetli ülke liderleri Osmanlı Padişahlarıydı.

7) I'm totally stressed **that I am taking the final exam.**

Final sınavına gireceğimden acayip stresliyim.

8) It is obvious **that being familiar with electronic devices enhances cognitive skills.**

Elektronik cihazlara aşina olmanın bilişsel becerileri geliştirdiği aşikârdır.

9) These evidences will prove to the court **that your former associate Vural is guilty.**

Bu deliller eski ortağın Vural'ın suçlu olduğunu mahkemeye kanıtlayacak.

10) I had no idea **that Turks were so proficient in horse riding.**

Türklerin at binicilikte bu kadar usta olduklarına dair bir fikrim yoktu.

5.2.2.1.3. Zarf Cümlecği

İngilizcede sıfat cümlecikleri ve isim cümleciklerinin gramerde yer bulduğu gibi zarf cümlecikleri de gramerde yer bulmuştur. Zarf cümlecikleri ana cümlede fiili hakkında bilgi aktarır ve eylemin veyahut durumun ne zaman, nerede, nasıl, hangi koşulda, neye rağmen gerçekleştiğini açıklar.⁵²⁷

Aslında zarf cümlecikleri bağlaçlarla yapılan cümlelerdir. Bazı bağlaçların arkasında tek bir sözcük ya da sözcük öbeği bulunurken bazılarının arkasında cümlecik bulunur. Bazen bir olay veya hadise tek bir sözcükle ya da sözcük öbeğiyle anlatmaya yetmez. Bu kerte de, ilgili olay veyahut hadise cümlecik yardımıyla alıcıya aktarılır. Bunun için kurulan cümlecikten önce gelen zarf edatları vardır. İşte bu edatlarla bu cümlecikler birleşince ortaya zarf cümlecikleri çıkar. Eğer zarftan sonra kelime veya kelime terkibi gelirse bunlar zarf tümleci olurlar. Eğer zarftan sonra öznesi ve yüklemi olan bir cümle gelirse bunlar zarf cümlecđi olurlar. İkisi arasındaki bu fark yüzünden zarfların biçimleri de farklılık ortaya koymaktadır. Örneğin; *Because of -ın yüzünden* bağlacının akabinde yalnızca isim ya da isim öbeği gelmektedir. *Because dolayısıyla, bu sebeple* bağlacının akabinde ise sadece cümlecik gelebilir. Bu kullanıma Arapçada da aynı bu minvalde rastlanır.

Zarf cümlecikleri bağlamında İngilizcede birleşik cümle istikrarlı bir zeminde gelişmiş ve sistematik olarak düzenlenmiştir. Bu sistem dâhilinde zarf cümlecikleri de kendisine yer bulmuştur. Zarf cümlecđine İngilizcede adverb clause veya adverbial clause adı verilmiştir. Zarf cümleciklerinin adverbial clause diye adlandırılmalarının sebebi yapılarında adverbs barındırdıkları için değil, ki genelde barındırmazlar zaten, aksine adverb gibi fonksiyon sergiledikleri içindir.⁵²⁸

Nitekim zarf cümlecđi için ana cümleye ya da bağımsız cümleye zarf bağlacı konumunda bağı alt cümleciktir demek yerinde bir tanımlama olacaktır.⁵²⁹ Dolayısıyla adverbial clause'lar ilgili koşula göre adverbs yerine tercih edilmelidir. Bunun nedeni, zarf cümlecđi edatının akabinde sadece cümlecik gelebilmesinin gramatik açıdan uygun olmasıdır.

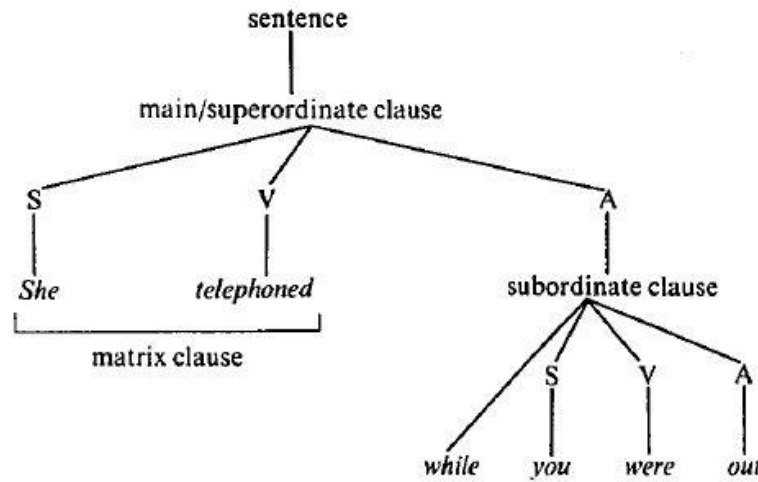
⁵²⁷ Heyet (Karaca Akademi), *Preparation Course for YDS Grammar*, s.340.

⁵²⁸ Edward D. Johnson, *The Handbook of Good English*, s.299.

⁵²⁹ Mark Lester, *English Grammar Drills*, s.202.

Adverbial clause genel mahiyette adverbs gibi ana cümle başında ortasında ve sonunda yer alabilir.⁵³⁰ Öyle ki zarf cümlecği edatının bulunduğu yan cümle temel cümleden önce veya sonra gelebilir. Adverbial clause temel cümle başında gelirse iki cümle arasında virgül kullanılır. Fakat temel cümle başında gelirse genellikle virgül kullanılmaz.⁵³¹ Bu kullanım, dillerin interaktif etkileşiminden dolayı Arapçaya da aksetmiştir. Arapçaya ait ilgili bölümlerdeki örnekler bu kâideye uygun verilmiştir.

Bu bilgilerin özünden yola çıkarak ana cümle ile yan cümle nasıl birleştiği aşağıdaki şemada main clause/superordinate clause içinde subordinate clause olarak gelen zarf cümlecği while edatıyla sağlanmıştır. Matrix clause ise ana cümle içindeki asıl eylemin olduğu cümledir. Ana cümle iskeleti, bütün unsurlarına ayrılmış bir biçimde alttaki diyagramda gösterilmiştir.

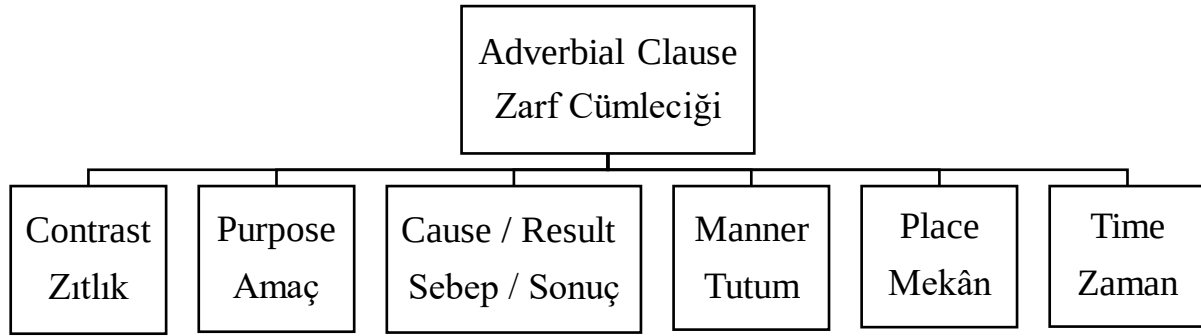
Şema 5.7. İngilizce Ana Cümle İskeleti⁵³²

Zarf cümlecikleri iç içe girmiş birleşik cümleler içerisinde vücut bulan en komplike ve sofistike yapılardır. Farklı anlamları içeren çok sayıda edat vardır. Buna koordineli olarak, zarf cümleciklerinin yapım aşamasında çeşitli alt gruba ayrılması daha kolay ve hızlı kavranılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu yaklaşımla kategorize etme işlemi aşağıdaki diyagramda ayrıntılı bir şekilde arz edilmiştir.

⁵³⁰ Randolph Quirk ve Sidney Greenbaum, *A University Grammar of English*, s.322.

⁵³¹ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.534.

⁵³² Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.991.

Şema 5.8. İngilizce Zarf Cümlecığı Türleri

5.2.2.1.3.1. Zarf Cümlecığı Zaman Edatları

Zamana işaret eden adverbial clause bir bağlaçla biçimlendirilir.⁵³³ Bu bağlaç ya da edatları takip eden bir zarf cümlecığı gelmektedir. Bunlar, cümle içinde bağlaçtan sonra gelerek isimle oluşan zarf tümleçleri ile karıştırılmamalıdır. Zira zarf tümleçleri bir sözcük veya hut sözcük öbeğinden oluşur, oysa zarf cümlecikleri içinde özne ve yüklem barındırır. İngilizcede zarf cümleciklerinin oluşturulmasında başvuru lan çok sayıda zaman edatı mevcuttur. Bunlar alttaki tabloda Türkçe karşılıklarıyla birlikte sunulmuştur.

Tablo 5.18. Zarf Cümlecığı Zaman Edatları

Zarf Cümlecığı Zaman Edatları	
İngilizce	Türkçe
when	-ırken / -dığında
while / whilst	iki farklı durum ya da olay için -ırken / -dığında
as	iki farklı durum ya da olay için -ırken / -dığında
by the time (that)	-dığı -diği zaman -dığında -diğinde
(by) this time next ...	gelecek ... bu zamanlar
after	akabinde / -dıktan sonra
before	öncesinde / -dıkmadan önce

⁵³³ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.328.

as long as so long as	-dığı müddetçe / sürece -dığı takdirde
until / till	-e kadar / -e değin / -ta ki
just as	-ır ırmaz / ...gibi derhâl ...
(just) as soon as	-ır ırmaz / ...gibi derhâl ...
once	-ır ırmaz / ...gibi derhâl ...
the moment	-ır ırmaz / ...gibi derhâl ...
no sooner (had) ... than ... not long after ..., ...	...-mıştı ki ...-ıdı ...gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıdı

Yukarıdaki zarf edatlarından as long as - so long as - when edatlarının conditional clause çerçevesinde koşul cümlesi şeklinde de kullanıldığına rastlanılmaktadır. Zira sözü geçen bu üç edat, semantik bağlamda benliğinde vakit kavramını içermesi bir yana şart kavramını da içerir. Bu yaklaşımla bu üç edat ilerleyen sayfalarda conditional clause bölümünde de ele alınıp ekstradan örneklendirilmiştir.

Zarf Cümlecığı Zaman Edatları Cümle Örnekleri

1) **When I chanced upon him last week**, I guessed he would be sorry for his mistakes.

Geçen hafta ona denk geldiğimde hatalarından dolayı üzgün olacağını sanmıştım.

2) **The moment I gazed at him**, I realized that he was a bad man.

Ona gözümü diktiğim an kötü bir adam olduğunun farkına vardım.

3) **While the inquiries continue**, defendant has been released by judge due to lack of evidence.

Soruşturma devam ederken, sanık yargıç tarafından delil yetersizliğinden serbest bırakıldı.

4) **By the time he uttered he had arrived there**, it was too late for her.

Oraya vardığını dile getirdiğinde artık onun için çok geçti.

5) As a mother, I was wondering how my prospective bride cooks. So, **as she was making dinner**, I sat at the kitchen table scrutinizing her carefully.

Bir anne olarak müstakbel gelinimin nasıl yemek pişirdiğini merak ediyordum. Bu yüzden o, akşam yemeği yaparken mutfak masasına oturup onu dikattlice irdeledim.

6) You must train both physically and mentally **till you become an ambidextrous fighter**.

İki elini de kullanabilen bir dövüşçü olana kadar hem fiziksel hem de zihinsel olarak, antrenman yapmalısın.

7) **As long as the girl you love is held captive by my men**, you will do exactly like as I say.

Sevdiğin kız adamlarım tarafından esir tutulduğu sürece aynen dediğim gibi yapacaksın.

8) An adult male might take care of his family under any circumstances **so long as he scrambles to earn money**.

Yetişkin bir erkek, para kazanmaya çabaladıkça her koşulda ailesinin bakımını üstlenebilir.

9) The teacher was teaching **whilst the school inspector got into the class without knocking**.

Okul müfettişi kapıyı çalmadan sınıfa girdiğinde öğretmen ders işliyordu.

10) During the month of Ramadan, you may eat and drink at sahur time **until the call to fajr prayer/fajr adhan is called.**

*Ramazan ayı süresince sahur vaktinde **sabah ezanı okununcaya kadar** yiyip içebilirsiniz.*

11) **Before our establishment bankrupted,** we had sold everything that the we had.

Müessesemiz iflas etmeden önce sahip olduğumuz her şeyi satmıştık.

12) **After she had finished her household chores,** she went out for supper.

Ev işlerini bitirdikten sonra, dışarı akşam yemeğine gitti.

13) **As soon as the iPhone store opened its doors,** everybody insanely rushed into it.

iPhone mağazası kapılarını açar açmaz herkes delicesine oraya akın etti.

14) Allah will safeguard you **once you start to perform the prayer of Salah.**

Namaz kilmaya başladığınızda/başlar başlamaz Allah sizi muhafaza edecektir.

5.2.2.1.3.2. Zarf Cümlecığı Mekân Edatları

Mekân bildiren adverbial clause; bir yerden hareketi, bir yere hareketi kısaca bir lokasyondaki mobilizasyonu ifade etme amacıyla kullanılır.⁵³⁴ İngilizcede yer-yön zarfına işaret eden where edatı sıfat ve isim cümleciklerinde kullanıldığı gibi zarf cümleciklerinde de kullanılır. Bu edatın zarf anlamı verebilmesi için kendisinden sonra öznesi, yüklemi ve ilgili fiil gereğince nesnesi olan bir zarf cümlecığı gelmesi zorunludur. Bu meyanda where edatı sıfat cümlecığı olarak gelirse bir isme müteakip gelir, isim cümlecığı olarak gelirse cümle bünyesinde özne, nesne ya da yüklem mevkiinde olur, zarf cümlecığı olarak gelirse cümle içinde zarf konumunda olur. Ayrıca her ne kadar edat olmasa da aynı fonksiyonla kullanılan place that ibaresi de bu doğrultuda kapsam içine alınmıştır. Aşağıdaki tabloda mekân edatları müşahede edilmektedir.

⁵³⁴ Steadman V. Sanford ve Peter F. Brown, *The Modern Course in English English Grammar*, s.271.

Tablo 5.19. Zarf Cümlecığı Mekân Edatları

Zarf Cümlecığı Mekân Edatları	
İngilizce	Türkçe
where	-dığı yerde / -dığı yere
place that	-dığı yerde / -dığı yere

Zarf Cümlecığı Mekân Edatları Cümle Örnekleri

1) **Where most people saw nothing but a hardened sinner**, Angela only saw a lonely fellow.

Çoğu insanın katı bir günahkârdan başka bir şey görmediği yerde Angela, sadece yalnız bir adam gördü.

2) The heroic soldier was martyred five years later **where his brother in arms was martyred**.

Kahraman asker, beş yıl sonra silah arkadaşının şehit olduğu yerde şehit oldu.

3) She was born in a **place that there is peace and tranquility**.

O huzur ve sakinliğin olduğu yerde doğdu.

5.2.2.1.3.3. Zarf Cümlecığı Tutum Edatları

Durum bildiren zarf cümlecığı, fiil tarafından açıklanan eylemin tutumuna ve nasıllığına işaret eder.⁵³⁵ Bunlar tek kelime ya da kelime öbeği olarak gelen ve durum zarfı olan adverb'lere çok benzerler. Aralarındaki fark, bu edatların arkasından özne ve yüklemi olan bir cümle gelmesidir. Bunlar fiilin nasıl, ne şekilde, hangi biçimde ve nasıl bir benzerlikle gerçekleştiğini tabir etmek maksadıyla başvurulmuş edatlardır. Bahse konu bu edatları bulmak için yükleme *how nasıl* sorusu sorulur.⁵³⁶ Bu çerçevede zarf cümlecığı tutum edatları alttaki tabloda sunulmuştur.

⁵³⁵ Sidney Greenbaum, *The Oxford English Grammar*, s.345.

⁵³⁶ Yılmaz Hasdemir, *Translation Methods-Çeviri Metotları*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005, s.346.

Tablo 5.20. Zarf Cümlecığı Tutum Edatları

Zarf Cümlecığı Tutum Edatları	
İngilizce	Türkçe
(just) as ... (so) ... (just) like	...-dığı gibi ... da tıpkı ... gibi
as if / as though	(sanki) ...-mış gibi
the way that in a way that	-cak kadar / şekilde -dığı biçimde -dığı yolla
such a / so ... that ... to the extent that	o kadar ... ki ... öyle ... ki ... ölçüsünde / nispette

Zarf Cümlecığı Tutum Edatları Cümle Örnekleri

1) **Just as the Arabic is tedious to pronounce, so** the English is tedious to write.

Arapçanın sesletimi meşakkatli olduğu gibi İngilizcenin de yazımı meşakkatlidir.

2) He looks **as if/as though he is a affluent fella.**

O, varlıklı bir herifmiş gibi gözüküyor.

3) My co-worker talks **like he's an pundit about everything.** I'm annoyed with this situation.

İş arkadaşım her konu hakkında bilgeymiş gibi konuşuyor. Bu duruma gıcık oluyorum.

4) We cannot ride horses **in a way that our ancestors did.**

Atalarımızın bindiği gibi ata binemeyiz.

5) My comrade Atilla drives the roadster cabrio **the way a rally pilot drives.**

Ülküdaşım Atilla üstü açık cabrioyu bir ralli pilotunun kullandığı şekliyle kullanıyor.

6) Every young individual says that he will live his life **the way he likes**, but the reality in life drives him into its uncertainty.

*Her genç birey hayatını **istediği gibi** yaşayacağını söyler, lâkin hayatın gerçekliği onu belirsizliğin içine sürükler.*

7) He is a true patriot and he performs material and substantial duties now **just as his father performed such duties for the Turkish State**.

*O tam bir vatansever ve şu an maddi ve esaslı görevleri icra ediyor **tıpkı babasının Türk Devleti adına böylesi görevleri icra ettiği gibi**.*

8) Republic of Türkiye is **so** mighty and grand **that no one can bring it to its knees**.

*Türkiye Cumhuriyeti **o kadar** ulu ve kudretlidir **ki ona kimse diz çöktüremez**.*

5.2.2.1.4. Zarf Cümlecığı Sebep/Sonuç Edatları

İngilizcede bir eylemi hayata geçirmeye yönelik nedenleri ve faktörleri belirtmek üzere başvuru bağlaçlara sebep edatları, bu eylemin uygulanmasının akabinde neden olduğu sonuçları açıklamak üzere başvuru bağlaçlara da sonuç edatları denebilir. Bu edatların ardından öznesi, yüklemi ve ilgili fiile göre nesnesi olan bir cümlecik gelir.

İngilizce zarf cümlecığı kurulurken sebep bildiren bazı bağlaçlardan istifade edilir.⁵³⁷ Arkasından cümlecik alan bu edatlar aşağıdaki tabloda Türkçe anlamlarıyla arz edilmiştir.

Tablo 5.21. Zarf Cümlecığı Sebep Edatları

Zarf Cümlecığı Sebep Edatları	
İngilizce	Türkçe
because	-dığı için / -den dolayı -masından ötürü / çünkü
since	-dığı için / -den dolayı

⁵³⁷ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.330.

	-masından ötürü / çünkü
inasmuch as as	-dığı için / -den dolayı -masından ötürü / çünkü
, for	çünkü / zira
now / in that	-dığı için / -dığı sebebiyle zira / çünkü
thanks to this / that	bunun sayesinde / bu sayede
seeing that	-dğından dolayı mademki ... o hâlde ...
due to the fact that	-dığı için / -den dolayı nedeniyle / sebebiyle
owing to the fact that	-dığı için / -den dolayı nedeniyle / sebebiyle

İngilizcede sonuç edatlarıyla yapılan zarf cümlecikleri edatları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Bunlar içinde Therefore - as a result - as a consequence - consequently edatları iki virgül arasında ya da noktadan sonra ikinci cümlenin başında gelebilir.

Tablo 5.22. Zarf Cümlecği Sonuç Edatları

Zarf Cümlecği Sonuç Edatları	
İngilizce	Türkçe
so that	dolayısıyla / böylece
, so	dolayısıyla / böylece
ergo	binaenaleyh / dolayısıyla
therefore	dolayısıyla / nitecede bu nedenle / bundan dolayı
thus	dolayısıyla / sonuç olarak bu sebeple / bu münasebetle
thereby	dolayısıyla / sonuç olarak bu nedenle / bundan dolayı
hence	dolayısıyla / sonuçta bundan mütevellit

because of this / that	bu yüzden / bundan dolayı
for this/ that reason	bu nedenle / bu sebepten
this / that is why	bu yüzden / bundan dolayı
accordingly	buna binaen / böylece
hereupon	bunun üzerine / buna binaen
as a result	bunun sonucunda / neticede
as a consequence	sonuç olarak / neticede
consequently	netice itibarıyla / sonuçta

Zarf Cümlecığı Sebep/Sonuç Edatları Cümle Örnekleri

1) My aunt's son-in-law won't snack anything **because he is not hungry**.

*Teyzemin damadı hiçbir şey atıştırmayacak, **çünkü aç değil**.*

2) The political party is in danger of dissolution **now that it couldn't reach the sufficient number of members in the parliament**.

*Siyasi parti, **parlamentoda yeterli üye sayısına erişemediği için** kapanma tehlikesiyle karşı karşıya.*

3) **Since corpulent individuals desire to lose weight**, they ought to follow a strict diet.

***Şişman kişiler kilo vermeyi arzuladıklarından dolayı** sıkı bir diyet takip etmeliler.*

4) There is no gravity in space, **thanks to this, astronauts can float inside the space station**.

*Uzaydaki yer çekimi yoktur **bu sayede astronotlar uzay istasyonunun içinde uçabilirler**.*

5) Ercüment Çözer, who attaches enormous significance to the concept of respect, slaughtered the victim **as he was disrespectful**.

*Saygı kavramına fevkaledede önem atfeden Ercüment Çözer, kurbanı **saygısız olduğu için** katletti.*

6) The project plans were delayed by the company's board of directors **inasmuch as sufficient government funding was not available.**

Yeterli devlet fonu mevcut olmadığından proje planları şirket yönetim kurulunca ertelendi.

7) **Because of the fact that the Turkish Army has grown stronger in recent years,** the Turkish State has the ability to administer the Middle East.

Türk Ordusu son yıllarda iyice güçlendiğinden Türk Devleti Orta Doğu'yu yönetebilme kudretine nâildir.

8) **Owing to the fact that the Great Ottoman Empire implemented the leniency policy,** it ruled the world for 600 years.

Muazzam Osmanlı İmparatorluğu hoşgörü politikasını tatbik etmesi hasebiyle/uyguladığı için 600 yıl boyunca dünyaya hükmetmiştir.

9) **Due to the fact that there was terrible destruction during World War Two,** everybody in Europe suffered from famine, lack of water, and malnutrition.

İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan feci yıkım nedeniyle Avrupa'da herkes kıtlık, susuzluk ve yetersiz beslenmeyle karşı karşıya kaldı.

10) The accountant had decided to send annual investment funds reports to the manager; **ergo, he would be acquainted with the financial situation of the establishment.**

Muhasebeci, yöneticiye yıllık yatırım fonları raporlarını göndermeye karar vermişti, böylece o; kurumun finansal durumu ilgili bilgi sahibi olabilecekti.

11) **Seeing that he is a bully guy,** no one demands to be friends with him.

Onun belalı bir adam olmasından dolayı, kimse onunla arkadaşlık yapmayı istemez.

12) After 100 billion years, all the hydrogen inside the stars will be depleted, **as a result, entire cosmic space-time plane will have remained in a deep darkness.**

*100 milyar yıl sonra yıldızların içindeki hidrojenin tamamı tükenecek ve **bunun sonucunda tüm kozmik uzay-zaman düzlemi derin bir karanlıkta kalmış olacak.***

13) I have completely fulfilled all the duties entrusted to me, and **therefore, I do not accept this accusation.**

*Bana verilen tüm görevleri muntazam bir şekilde yerine getirdim, **bu sebeple bu töhmeti kabul etmiyorum.***

14) Some employees in the business firms will be more capable, and **thus they will be better paid than others.**

*Ticari firmalarda bazı elemanlar daha yetenekli olacak ve **böylelikle diğerlerinden daha iyi maaş alacaklar.***

15) Our neighbor didn't complain to the police, **accordingly, the police took no action.**

*Komşumuz polise şikâyetle bulunmadı, **hâliyle polis de herhangi bir işlem yapmadı.***

16) It's raining cats and dogs, and **as a consequence, kids can't step outside.**

*Bardaktan boşalırcasına yağmur yağıyor ve **bu nedenle çocuklar dışarı çıkamaz.***

17) I enjoy reading journals, **so I spend all my money on buying journals.**

*Dergi okumaktan keyif alırım, **bu yüzden tüm paramı dergi almaya harcarım.***

18) She has spent all her money and **consequently, she has no money to buy a new tablet.**

*Bütün parasını harcadı ve **netice itibarıyla yeni bir tablet alacak parası yok.***

19) The Turkish State sided with Azerbaijan in the military operation, and **thereby Azerbaijan State gained the upper hand in the war against the Armenians.**

Türk Devleti askeri operasyonda Azerbaycan'ın yanında yer almış ve böylece Azerbaycan Devleti Ermenilere karşı savaşta üstünlük elde etmiştir.

5.2.2.1.4.1. Zarf Cümlecığı Amaç Edatları

Zarf cümlecığında kullanılan amaç edatları niyet, istek, murâd, gaye, hedef, kast, korku, endişe, çekince ve telaş belirtir. Yazıda ve söylemde bir şeyin neden ve ne için yapıldığını ifade etmede gereklidir.⁵³⁸ Bu edatlar alttaki tabloda Türkçe karşılıklarıyla belirtmiştir. Bunlar içindeki so that edatının diğer gruplar içinde de kullanıldığı önemli bir noktadır.

Tablo 5.23. Zarf Cümlecığı Amaç Edatları

Zarf Cümlecığı Amaç Edatları	
İngilizce	Türkçe
for / in fear that	korkusundan ötürü / korkusuyla / endişesiyle
in dread that	korkusundan ötürü / korkusuyla / endişesiyle
so that	-sın diye / -mesi için
in order to / that in an effort to	-sın diye / -mesi için
for the purpose that	hedefiyle / amacıyla niyetiyle / gayesiyle
with intend to with the objective to	hedefiyle / amacıyla niyetiyle / gayesiyle
lest	-mesin diye /-maması için

⁵³⁸ Regina L. Smalley ve Mary K. Ruetten, *Refining Composition Skills Rhetoric and Grammar*, Heinle & Heinle Publishers, Boston, 1995, s.396.

Zarf Cümlecığı Amaç Edatları Cümle Örnekleri

1) A educatee of Arabic Language Rhetoric is attending a conversation club **for the purpose that she can practice speaking Arabic.**

*Arap Dili Belâgatı talebesi, **Arapça konuşma pratiğı yapabilmek amacıyla** bir konuşma kulübüne katılıyor.*

2) It is necessary to be morally rich **in order that no one would act badly.**

***Kimsenin kötü davranmaması için** ahlâken zengin olmak gerekir.*

3) The audience in the front will sit down **so that all the other audience can see the theatre play on stage.**

*Öndeki seyirciler, **sahnedeki tiyatro oyununu diğer tüm seyirciler görebilsinler diye** oturacaklar.*

4) The bodybuilder is on a diet **for fear that he will put on weight.**

*Vücut geliştirmeci, **kilo alacağı korkusuyla** diyettedir.*

5) After being captured, the undercover agent from the U.S.A. committed suicide by swallowing the pill in his mouth **lest the Turkish Intelligence Agency would interrogate him.**

*ABD gizli ajanı yakalandıktan sonra, **Türk İstihbarat Teşkilatı kendisini sorgulamasın diye** ağzındaki hapı yutarak intihar etti.*

6) Don't push yourself too hard during exercise, **lest you injure your muscle.**

*Kaslarına **zarar vermemek için** egzersiz esnasında kendini aşırı zorlama.*

5.2.2.1.4.2. Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları

İki cümle arasındaki zıtlık,, beyan edilen düşüncedeki farklılıktır.⁵³⁹ Zarf cümlecığı zıtlık edatlarına müteakip öznesi, yüklemi ve ilgili fiile göre nesnesi olan bir yan cümle gelmelidir. Bunlara belirtilen bir durumdan beklenmeyen bir sonucun çıktığını belirtmede başvurulur.⁵⁴⁰ Bu edatlar Türkçe karşılıklarıyla beraber alttaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5.24. Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları

Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları	
İngilizce	Türkçe
but / yet	fakat / ancak / ama / lâkin / oysa
although (even) though	-e rağmen / -dığı hâlde -sa da / -sa bile
as much as	-e rağmen / -dığı hâlde
albeit	gerçi / yine de / -sa da / -sa bile
while / whilst	iki farklı durum ya da olay için -ırken / -diğında
whereas	oysa / hâlbuki ...-ırken ... da ...-ıyor
despite the fact that	-e rağmen / -dığı hâlde
in spite of the fact that	-e rağmen / -dığı hâlde
however	ne var ki / hâlbuki / gel gör ki
on the contrary contrary to this	aksine / tam tersine
otherwise	aksi takdirde / yoksa
on the other hand on the other side	öte yandan / diğer taraftan
nevertheless nonetheless	yine de / gel gör ki gene de / ... ama yine de
notwithstanding that	yine de / gel gör ki / mamafih

⁵³⁹ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.306.

⁵⁴⁰ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.548.

Zarf Cümlecığı Zıtlık Edatları Cümle Örnekleri

1) The experienced boxer keep on fighting **even though his nose got broken in the match.**

Tecrübeli boksör, maçta burnu kırılrsa da mücadeleyi sürdürdü.

2) **Although athletes snack a lot,** they remain thin because their bodies burn a lot of calories.

Atletler bolca atıştırmalarına rağmen bedenleri fazlaca kalori yaktığı için zayıf kalırlar.

3) You could be rich, you could be clever, you could be prominent, **yet if you are not a virtuous person, if you do not succour to the poor, you are a mere living animal.**

Zengin olabilirsiniz, zeki olabilirsiniz, seçkin olabilirsiniz ama erdemli biri değilseniz, fakirlere yardım eli uzatmıyorsanız; sâfi yaşayan bir hayvansınız demektir.

4) Türkiye strives for the life safety of the local populace, **whereas foreign powers support the uncontrolled migration under the guise of human rights, which plagues the region.**

Türkiye yerel halkın can güvenliği adına çaba sarf ederken, dış güçler bölgeye bela olan kontrolsüz göçü insan hakları kisvesi altında destekliyor.

5) **While the education system in the West is well-established,** it is in poor condition in the East.

Batı'da eğitim sistemi sağlam oluşturulmuşken, Doğu'da perişan/zayıf durumda.

6) **In spite of the fact that her boyfriend was a vampire,** he didn't suck her blood.

Erkek arkadaşı vampir olmasına rağmen onun kanını emmedi.

7) I invited her to my celebration event tonight; **however, she didn't show up.**

*Onu bu akşamki kutlama etkinliğime davet ettim; **ancak o gelmedi.***

8) Türkiye is making an effort to resolve the economic crisis; **on the other hand, it is struggling with national security problems.**

*Türkiye iktisâdi krizi çözmeye gayret ediyor; **bir yandan da ulusal güvenlik sorunlarıyla boğuşuyor.***

9) The Turkish national football team tried so hard to be crowned champion in the World Cup, **but could not beat Brazil in the semi-finals.**

*Türk milli futbol takımı, Dünya Kupası 'nda şampiyon olmak için çok çabaladı **ancak yarı finalde Brezilya'yı yenemedi.***

10) I don't suppose black holes will be incomprehensible entities forever, **on the contrary, one day in the future mankind will discover the structure of black holes.**

*Kara deliklerin sonsuza kadar anlaşılmaz varlıklar olarak kalacağını zannetmiyorum, **aksine gelecekte bir gün insanlık kara deliklerin yapısını keşfedecek.***

11) Fish breathe through gills **whereas whales breathe through lungs.**

*Balıklar solungaçlarla nefes alır oysa **balinalar akciğerlerle nefes alır.***

12) **Despite the fact that she is a plunderer,** she is not a cold blooded murderer.

***O yağmacı olmasına rağmen,** soğukkanlı bir katil değildir.*

13) John Wick was a professional hitman, **nevertheless he was a benevolent man.**

*John Wick profesyonel bir tetikçiydi **ama yine de yardımsever bir adamdı.***

5.2.2.2. Koşul Cümlesi

Birçok dilde olduğu gibi İngilizcede de koşul durumunu anlatmak üzere istifade edilen koşul cümleleri vardır. Bunlara Conditonal Clause *Koşul Cümlesi*/*Şart Cümlesi* adı verilir. Los Angeles bölgesinde ESL öğretmenleri nezdinde karşılaşılan en önemli tedrisat meseleleri ve sorunları hususunda yapılan bir araştırmada Covitt, conditonal clause'ların zorluk açısından beşinci sıraya oturduğunu dile getirmiştir. Zira koşul cümleleri iki cümleden meydana gelip diğer pek çok cümle yapısından daha sofistike bir yapıya sahiptir. Hatta bu koşul cümlelerine ait varyasyonların semantik bağlamlarının kavranması anadili İngilizce olanlar için bile güçtür.⁵⁴¹ İngilizcede koşul cümlesi konsepti ziyadesiyle gelişmiştir ve İngilizceyi ikinci bir dil olarak öğrenen bireyler için bir miktar zorlayıcı ve karmaşık gelebilir.

Koşul cümlesi; bağımsız cümlenin hangi durumda olduğuna işaret eden bağımlı cümledir.⁵⁴² Koşul cümleleri Main Clause *Ana Cümle* ve If Clause ya da Conditional Clause *Koşul Cümlesi* olmak üzere iki cümle şeklinde kurulur. If ile yapılan cümlede koşul, ana cümlede ise o koşul yerine geldiğinde olabilecek eylem ve netice ifade edilir.⁵⁴³ Ana cümledeki sonuç koşul cümlesindeki koşula bağlıdır.⁵⁴⁴ Bazı cümlelerde eğer anlamındaki if yerine should ya da had de kullanılabilir. Örneğin; Should you go, I go. *Sen gidersen ben de giderim.*

Bu bilgilere ilaveten, İngilizcede koşul cümlelerinde if gibi whether edatı da kullanılabilir. Bu ikisi arasında ufak bir nüans vardır. Eğer koşul cümlesinde açık uçlu koşul varsa if edatı kullanılır fakat iki seçenek varsa whether edatı kullanılır ve duruma göre cümlenin devamında or ya da/yoksa bağlacına başvurulur. Örneğin; Cook can't decide whether to bake a chocolate cake or a grape cake. *Aşçı çikolatalı kek mi yoksa üzümlü kek mi pişireceğine karar veremiyor.*

İngilizcede çapraşık yapıya sahip koşul cümleleri gerçekliğin değişken ölçütlerini açıklayabilir. Bir koşul cümlesi gerçekliği ve sürrealizmi dile getirebilir.⁵⁴⁵ İngilizcede gerçeklik ve gerçek dışılık bakımından koşul cümleleri iki kısma ayrılır. Bunlar, Real *Gerçek* ve Unreal *Gerçek Dışı* diye isimlendirilir. Buna ek olarak Open *Açık* ve Hypotheical *Farâzi*

⁵⁴¹ Marianne Celce-Murcia ve Diane Larsen-Freeman, *The Grammar Book An Esl/Efl Teacher's Course*, s.340.

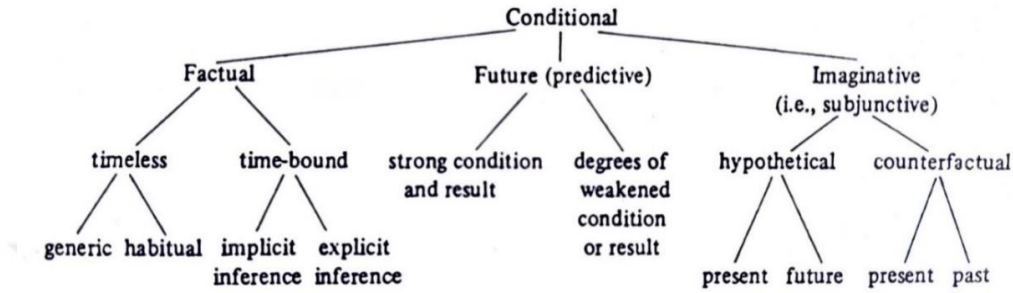
⁵⁴² Edward D. Johnson, *The Handbook of Good English*, s.321.

⁵⁴³ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.187.

⁵⁴⁴ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.120.

⁵⁴⁵ John Eastwood, *Oxford Guide to English Grammar*, s.334.

terimlerinden faydalanılır.⁵⁴⁶ Real condition, koşulun tamamlanmışlık ya da tamamlanmamışlık durumunun sorusunu çözüme kavuşmamış hâlde bırakır, böylece ana cümle tarafından açıklanan durumun gerçekliğini de ihtimale bırakır. Öte yandan Unreal Condition'da net bir surette durumun tamamlanmayacağı beklenir.⁵⁴⁷ Aşağıdaki diyagramda koşul cümlesi iskeletinin hangi türlere ayrıldığı ve yapısal bileşenleri sunulmuştur.

Şema 5.9. İngilizce Koşul Cümlesi İskeleti⁵⁴⁸

Koşulun durumuna bağlı olarak zaman diliminin kullanıldığı temelde dört cins koşul cümlesi çeşidi vardır.⁵⁴⁹ Bunlar sırasıyla; Type 0, Type 1, Type 2, Type 3, Type Mix. Birçok referans gramer kitabı, Type 1 için real ya da muhtemel kavramını uygun görürken Type 2 ve Type 3 için unreal ya da farâzi kavramını uygun görür.⁵⁵⁰ Bunlara ilave olarak WH edatlarıyla, edatsız, main clause'ın başta gelmesi ve diğer koşullar başlığı altında koşul cümleleri yapılır.

5.2.2.2.1. Koşul Cümlesi Type 0

Type 0 koşul cümlesi present tense ile kurulurken aynı minvalde ana cümlesi de present tense ile kurulur. Bunlara bütün present tenseler dâhildir. Yani koşul cümlesi present perfect gelirken ana cümle present simple gelebilir. Present perfect anlam açısından geçmiş zaman olsa bile etkisi hâlen devam ettiği için durum ve olay şuanki vakte kadar süregelmiştir.

Bu zaman dilimleri içinde normal fiiller, yardımcı fiiller ve modal fiiler olmak üzere hepsi kullanılabilir. Bu cins koşul cümleleri çoğunlukla genel geçer olgulardan, bilimsel realitelerden ve gelecekte gerçekleşebilecek bir olaydan bahsederken tercih edilir.

⁵⁴⁶ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.1091.

⁵⁴⁷ Randolph Quirk ve Sidney Greenbaum, *A University Grammar of English*, s.324-325.

⁵⁴⁸ Marianne Celce-Murcia ve Diane Larsen-Freeman, *The Grammar Book An Esl/Efl Teacher's Course*, s.345.

⁵⁴⁹ Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.120.

⁵⁵⁰ Marianne Celce-Murcia ve Diane Larsen-Freeman, *The Grammar Book An Esl/Efl Teacher's Course*, s.340.

Koşul Cümlesi Type 0 Cümle Örnekleri

1) If you **mix** red and green lights in dispersive prism, you **get** yellow light.

*Işık prizmasında kırmızı ve yeşil renkleri **karıştırırsan** sarı ışık **elde edersin**.*

2) If you **see** a fire in the building, you **should call** the fire station immediately.

*Eğer binada yangın **görürseniz** hemen itfaiyeyi **aramalısınız**.*

3) If we **are to arrest** her, we **must have** enough proof against her.

*Şayet onu **tutklayacaksak** ona karşı yeterli kanıtı **sahip olmalıyız**.*

5.2.2.2.2. Koşul Cümlesi Type 1

Type 1 ile yapılan koşul cümlesinde birinci taraf her nevî formda gerek fiil gerek yardımcı fiil gerekse de modal fiil ile present tense olurken ikinci taraf future tense olur.⁵⁵¹ İkinci taraf future tense olurken yapısal olarak gelecek zaman kipi de kullanılabildiği gibi gelecek zamana işaret eden simple present tense ve present tense continuos da kullanılabilir.

Koşul Cümlesi Type 1 Cümle Örnekleri

1) If hers **is not functioning**, she **will use** my calculator.

*Eğer onunki **çalışmıyorsa**, benim hesap makinemi **kullanacak**.*

2) If God **favours** me, I **won't fail**.

*Şayet Tanrı bana **inayet ederse**, ben **başarısız olmam/olmayacağım**.*

3) If the weather **is nice** the day after tomorrow, we **will sit** in the garden.

*Eğer yarından sonraki gün hava **güzel olursa**, biz bahçede **oturacağız**.*

⁵⁵¹ Tony Penston, A Concise Grammar for English Language Teachers, s.91.

5.2.2.2.3. Koşul Cümlesi Type 2

Bu türde yapılan Type 2 koşul cümlesi olasılık dışı veya olanak dâhilinde olmayan koşul olarak da bilinir.⁵⁵² Type 2 şimdiki zamanda gerçek olmayan bir olaydan bahsetmek isteğiyle geçmiş zaman fiilleri ve yapısı kullanılarak oluşturulur. Koşul cümlesi geçmiş zamanda gelir ana cümle ise would, could ya da might + Vbase biçiminde gelebilir. Cümle sentatktik açıdan geçmiş zaman gibi gözüktür ama semantik yönden şimdiki zamana işaret eder. Daha önce vurgulandığı gibi İngilizcede koşul cümleleri biraz karışık ve kompleks yapıdadır. Aslına bakılırsa bu durum Türkçede de böyledir. Türkçede de cümle yapısı geçmiş zamanda kurulur ama anlam şimdiki zamana delâlet eder. Örneğin; Param olsaydı (şu an param olsa) araba alırdım (şu an araba alırım). Bu örnekte de görüldüğü gibi Türkçede de cümle yapısı geçmiş zamanlıdır ama anlam şimdiki zamana işaret etmektedir.

Bu tür koşul cümlesinde göz önüne alınması gereken en önemli husus; hangi zamir olursa olsun ilgili zamiri takip eden bir were fiilinin gelmesidir. Aslında Type 2 conditional clause için I, he, she ve it zamirlerinden sonra was yapısı da kullanılabilir, fakat büyük ölçüde kullanım tarzı, bütün zamirlerin ardından istisnâ olarak were gelmesidir.

Koşul Cümlesi Type 2 Cümle Örnekleri

1) **If it weren't for** electrical appliances like the vacuum cleaner, house chores **would be a excessive burden.**

Eğer vakum süpürge gibi elektrikli aletler olmasaydı ev işleri aşırı yük olurdu.

2) **If Iran were to** head for chemical and biological weapons, other countries in the region **would follow suit.**

Eğer İran kimyasal ve biyolojik silahlara yönelseydi, bölgedeki diğer ülkeler bunu taklit ederdi.

3) **If I didn't have** too much work, I **could lend a hand to** you with this predicament.

Bu kadar fazla işim olmasaydı, bu çıkmazda/badirede sana yardım edebilirdim.

⁵⁵² Mark Foley ve Diane Hall, *Advanced Learners' Grammar*, s.122.

5.2.2.2.4. Koşul Cümlesi Type 3

İngilizcede Type 3'e genellikle geçmiş koşul adı verilir. Her iki cümle de geçmiş zamanın göstergesidir. Olay geçmişte yaşanmamış olsaydı, ya da yaşansaydı geçmişte bunun zıttı olarak ne olurdu sorusunun cevabı Type 3 conditional clause ile verilir. Koşul cümlesi formül olarak had + V3 şeklinde gelirken ana cümle would, could ya da might + have + V3 şeklinde gelebilir.⁵⁵³ Geçmişte olmuş ve yaşanmış bitmiş olayların tersini düşünüp, bir koşul ileri sürmek ve bu koşulun sonucunu ifade etmek hedefiyle başvurulmuş bir koşul cümlesidir.⁵⁵⁴

Koşul Cümlesi Type 3 Cümle Örnekleri

1) In the opinion of some historians, **if** the Turks **hadn't conquered** Constantinopolis, humanity **wouldn't have been able to witness** either the Renaissance or the Reform periods.

*Bazı tarihçiler nezdinde **eğer** Türkler Konstantinopolis'i **fethetmemiş olsaydı**, insanlık ne Rönesans'a ne de Reform dönemlerine **tanıklık edemezdi**.*

2) **If** he **had worn** a coat, he **wouldn't have caught** a cold.

***Eğer** o mont **giyseydi** soğuk algınlığına **yakalanmazdı**.*

3) **If** someone **had assisted** her with the educational material preparation project, she **wouldn't have had to work** on it this much until last night .

*Birisi ona eğitim materyali hazırlama projesinde **yardım etmiş olsaydı**, dün geceye kadar onun üzerinde bu kadar **çalışmak zorunda kalmayacaktı**.*

5.2.2.2.5. Koşul Cümlesi Type Mix

Type mix ile yapılan koşul cümlesinde zaman uyumu pek aranmaz. Bundan önceki type'larda zaman uyumuna riayet ediliyordu. Bu türden koşul cümleleri ise çapraşık zamanlı oluşturulur. Bu tür cümlelerde sarfı nazar edilmemesi gereken; eylemin asıl ne zaman gerçekleştirildiği veyahut söylenen ifadenenin ne zamana ait olduğunun saptanmasıdır.⁵⁵⁵ Bu

⁵⁵³ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.93.

⁵⁵⁴ Nesibe Sevgi Öndeş, *English Grammar Inside and Out*, s.193.

⁵⁵⁵ Yusuf Buz, *English Grammar Eleventh Edition*, s.275.

kullanım Türkçe için de geçerlidir. Koşul cümlesi geçmiş zaman olabilirken ana cümle geçmiş zaman olabildiği gibi geniş zaman ya da şimdiki zaman da olabilir ya da tam tersi de olabilir. Bunun için bu türde zaman uyumu ve vakit uzlaşısı aranmamaktadır.

Koşul Cümlesi Type Mix Cümle Örnekleri

1) If late minister Adnan Kahveci **had been wearing** a seat belt at the time of the accident, he **might be among** us today.

*Merhum Bakan Adnan Kahveci kaza anında emniyet kemerini **takıyor olsaydı** bugün aramızda **olabilirdi**.*

2) If Ali **were considerate** he **wouldn't have rebaked** Fatıma in front of others last night.

*Eğer Ali **düşünceli olsaydı** dün gece Fatıma'yı başkalarının önünde **azarlamazdı**.*

3) If you **don't converse in** Arabic, you **shouldn't have applied** for this position.

*Şayet Arapça **konuşmuyorsan** bu pozisyona **başvurmamalıydın**.*

4) If I **had been born** in Saudi Arabia, I **could speak** the dialect of Saudi Arabia fluently.

*Suudi Arabistan'da **doğmuş olsaydım**, Suudi Arabistan lehçesini akıcı bir şekilde **konusabilirdim**.*

5) If Satan **had owned obedience** to Prophet Adam, **there would have been** no curse upon him from Allah.

*Eğer şeytan, Âdem Peygamber'e **itaat etmiş olsaydı**, Allah tarafından onun üzerine bir lanet **olmayacaktı**.*

6) **Had** they **studied** Mehmed II's strategies, they **would have grasped** his impact.

*Şayet II. Mehmed'in stratejilerini **incelemiş olsalardı**, onun etkisini **kavrayacaklardı**.*

5.2.2.2.6. Koşul Edatları ile Koşul Cümlesi

Arapçadaki şart edatlarında olduğu gibi İngilizcede de anlamsal olarak kullanılan koşul edatları vardır. Bu türdeki koşul cümleleri WH edatları formlarıyla yapılır. İngilizcede genelde bu tür edatlar birçok gramer kitabında ele alınmaktadır. Zira bunlar yaşayan dilde vardır ve tedavüldedir. Aynı durum Arapça için de geçerlidir. Tamamı şart/koşul anlamı barındıran bu edatların hemen hemen hepsi Arapça dilbilgisinde anlatılır. Öyle ki Arapça-İngilizce şart/koşul edatlarının eşlenikleri neredeyse bire bir örtüşmektedir.

Bu çerçevede İngilizcedeki bazı tür koşul cümleleri, daha önce ifade edilen zarf cümlecği zaman edatları arasında bulunan when - as long as - so long as edatlarıyla gerçekleştirilir. Bunların tümü aşağıdaki tabloda arz edilmiştir. Bunlara ek olarak İngilizcede, on the condition that - supposing that vb. çeşitli kullanımlarla ve terkîblerle de koşul cümleleri kurulmaktadır, fakat bunlar edat özelliği taşıması sebebiyle bu bölümde ele alınmamıştır.

Tablo 5.25. Koşul Edatları

Koşul Edatları	
İngilizce	Türkçe
whoever	her kim / kim
whatever	her ne / ne
whenever	her ne zaman / ne zaman
wherever	her nereye / nereye / neresi
everywhere	her nereye / nereye / neresi
whichever	herhangisi / hangisi
how ... how ...	nasıl ...sa öyle ...
when	-ırken / -dığında / -ırsa
as long as so long as	-dığı müddetçe / sürece -dığı takdirde
unless	-medikçe / -mazsa
whether ... or ...	ya ... ya (da) mı, yoksa ... mı

Koşul Edatları ile Koşul Cümlesi Örnekleri

1) **Whoever** you **donate**, Allah **will remunerate** you.

Kime bağıştta bulunursan, Allah seni ödüllendirecektir/ecrini ihsân edecektir.

2) **Whatever** Amy **does**, I **will stand by** her side, because she is my dearie daughter.

Amy ne yaparsa yapsın, ben onun yanında olacağım çünkü o benim biricik kızım.

3) **Whenever** Türkiye **aspires to take a great leap forward**, a colonial mastermind hinders it.

Türkiye ne zaman büyük bir sıçrama yapmak istese, sömürgeci bir üst akıl ona engel oluyor.

4) **Wherever** you **run**, death **will find** you one day.

Nereye kaçarsan kaç, ölüm bir gün seni bulacak.

5) Greasy pizza or hamburger, **whichever** you **select**, both **are harmful** to the body.

Yağlı pizza ya da hamburger, hangisini seçerseniz seçin, ikisi de vücuda zararlıdır.

6) **How** you **live** is **how** you **die**.

Nasıl yaşarsan öyle ölürsün.

7) **When** you **set foot** in my domicile, I'll **blow your head off** with shotgun.

Benim ikametgâhıma ayak bastığında/basarsan pompalı tüfekle kafanı patlatırım.

8) **As long as** a person **works** smart and hard, one day he **will be affluent**.

Bir kişi akıllı ve sıkı çalıştığı sürece/çalışırsa, bir gün varlıklı olur/olacak.

9) **Unless** PKK terrorists **surrender**, all terrorist elements and their hideouts **will be destroyed** by the Police Special Operation Department which consists mostly of nationalist police officers.

*PKK'lı teröristler **teslim olmadıkça** tüm terör unsurları ve sığınakları çoğunluğu milliyetçi polislerden oluşan Polis Özel Harekât Dairesi Başkanlığı tarafından **imha edilecektir**.*

10) **When** she **calls** you, **clarify** her that you are done already.

*O seni **aradığında**, ikinizin (ilişkinizin) çoktan bittiğini **açıkla**.*

11) **Unless** you **are amiable** and **polite**, no one **is going to be chatting** with you.

*Cana yakın ve nazik **olmadığın** sürece, hiç kimse seninle **sohbet etmeyecek/ediyor olmayacak**.*

12) **As long as** the world **exists**, the Mighty Turkish State **will** also **exist**.

*Dünya **var oldukça** Ulu Türk Devleti de **var olacaktır**.*

5.2.2.2.7. Koşul Edatsız Koşul Cümlesi

İngilizcede if kullanmadan ya da herhangi bir koşul edatı veyahut koşul edatı yerine geçecek bir kelime kullanmadan çok kısa ve öz bir biçimde koşul cümleleri kurulur. Bu durum İngilizcede olduğu gibi Arapçada da mevcuttur. İlgili kullanım Arapça bölümünde aynı başlık altında açıklanmıştır.

Koşul Edatsız Koşul Cümlesi Örnekleri

1) You **die**, I **die**.

*Sen **ölürsen** ben de **ölürüm**.*

2) We **charge**, they **charge**!

Biz saldırırsak, onlar da saldırır!

3) You **give** your heart to her, she **gives** her heart to you.

Sen ona gönlünü ver, o (kadın) da sana gönlünü verir.

5.2.2.2.8. Main Clause'un Başta Gelmesi

Koşul cümlelerinde if clause arkada kalıp main clause öne geçebilir. Buna İngilizcede Inverted Conditionals ismi verilmektedir.⁵⁵⁶ Bu koşul cümlelerinde cümlenin anlamında herhangi bir kayma veya kapalılık yaratmaz. Aynı kullanım Arapça bölümünde “Cevap Cümlesinin Başta Gelmesi” başlığı altında ayrıntılandırılmıştır.

Main Clause'un Başta Gelmesi Cümle Örnekleri

1) I **will prove** to her that I am not coward **if** he **messes** with me.

Eğer o bana bulaşırsa, ona (kadın) korkak olmadığımı kanıtlayacağım.

2) There **would be oppression** in the Middle East region **If** it **wasn't for** the Turkish Army.

Şayet Türk Ordusu olmasaydı, Ortadoğu'da zulüm olurdu.

3) You **can't love** **If** you **don't have** a heart that gives you credence.

Sana inanç/itimât verecek bir yüreğin yoksa, sevemezsin.

4) We **would have gone** on a picnic all together **if** Perihan **hadn't been sick** the day before yesterday.

Perihan evvelsi gün rahatsız olmamış olsaydı, hep beraber pikniğe giderdik.

⁵⁵⁶ Akın Demir ve Seçkin Esen, *Develop Your Grammar*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2018, s.354.

5) People **would make a living** more easily in these arduous economic conditions that they undergo **if** they **dwelled** in rural areas.

*İnsanlar kırsalar yörelerde **ikâmet etselerdi**, maruz kaldıkları bu meşakkatli ekonomik koşullarda çok daha rahat **geçinirlerdi**.*

5.2.2.3. Bağlı Cümle

Bağlı cümle İngilizcede compound sentence adıyla ifade edilir. Compound sentence, her biri kendi bağımsız cümlecğine ve bağımsız cümlesine ayrılabilen en az iki cümleden oluşan bir cümledir.⁵⁵⁷ Eğer iki cümlede eşit öneme sahipse ve her ikisi de özne ve yüklem barındırıyorsa bunlara Coordinate Clauses *Eş Güdümlü* cümleler adı verilir. Bu eş güdümlü cümleler bağlaçlarla birbirlerine bağlanırlar.⁵⁵⁸ Dolayısıyla bağlı cümle iki veya daha fazla basit cümlelerin bağlaçlarla bağlanmasıyla oluşur.⁵⁵⁹ Diğer bir ifadeyle; bağlı cümle, eş güdümlü iki ya da daha fazla ana cümleyle kurulur. Bağlı cümlelerin içindeki cümlelerin eşit düzeyde fonksiyonelliği vardır.⁵⁶⁰

Sözlü ve yazılı anlatımda anlaşılır ve akıcı cümlelerin ve cümleciklerin yaratılabilmesi için bağlaçların işlevselliği epey kıymetlidir. İngilizcede bağlaçlar Conjunctions diye adlandırılır. İfade edildiği üzere bağlı cümleler bağlaçlarla oluşturulur fakat bağlaçların kullanım çeşitleri vardır. Anlam açısından ayrışmasa da sentaktik yapıyı birbirine ilişirme açısından farklılık sergiler. Öyle ki bağlaçlar, kelimeleri, sözcük öbeklerini, cümlecikleri ve cümleleri bağlamak maksadıyla kullanılırlar.⁵⁶¹ Bu çalışmada bağlı cümle ekseninde bağlaçların sadece cümleleri bağladığı spesifikasyonları ele alınmıştır.

Aşağıdaki şemada and bağlacının birbirinden bağımsız ve benzer fonksiyona sahip iki cümleyi birbirine nasıl bağladığı müşahade edilmektedir.

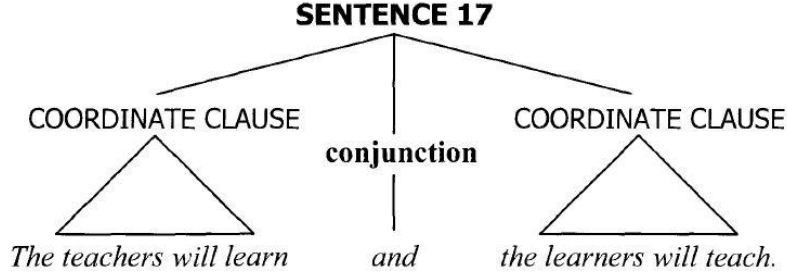
⁵⁵⁷ Samancı, Elif Sezen, *Teaching Simple and Compound Sentences With Computers*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, s.21.

⁵⁵⁸ Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.79.

⁵⁵⁹ Loreto Todd, *An Introduction to Linguistics*, s.68.

⁵⁶⁰ Randolph Quirk, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech ve Jan Svartvik, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, s.987.

⁵⁶¹ Şahhâte Muhammed Şahhâte, *el-Mevsua 'tu't-Ta' lîmiyye li Kavâidi 'l-Lugati 'l-İngilizîyye*, s.183.

Şema 5.10. İngilizce And Bağlacı İşlevi⁵⁶²

İngilizcede bağlaçlar diğer konularda olduğu gibi anlamsal boyutta gelişmiş ve gramer kitaplarında anlatım düzleminde optimum bir sistem üzerine oturtulmuştur. Bu sistem içinde bağlaçların, fonksiyonlarına göre dört farklı kısım altında ele alındığı bilinmektedir. Bunlar;

1. Copulative *Birleştiren* bağlaçlar, basitçe bir ifadeyi, sözü ve açıklamayı diğerine ekler. Bu tür bağlaçlar şunlardır; and - (and) then - and later - too - as well vb.

2. Alternative *Alternatif* bağlaçlar, bir açıklama ya da yargı ile diğeri arasında seçim yapmaya işaret eder. Bu tür bağlaçlar şunlardır; esle - either - neither - or vb.

3. Adversative *Karşıtlık* bağlaçları, iki açıklamanın zıt ya da karşılaştırılmış olduğuna delâlet eder. Bu tür bağlaçlar şunlardır; but - other - yet vb.

4. Illative *Çıkarımsal* bağlaçlar; çıkarım, sonuç ya da netice ifade eder. Bu tür bağlaçlar şunlardır; for - moreover - therefore - notwithstanding vb.⁵⁶³

Tabi ki bu bağlaçların bazıları içerdikleri anlamlar bakımından zarf cümleciklerinde dile getirilip örneklendirilmiştir. Daha önce ifade edildiği üzere bir dildeki bir edat ve bir bağlaç birden çok fonksiyona sahip olabilir ve birden çok başlık altında yer alabilir. Bu çerçevede bu bölümde zarf cümleciklerinde kullanılmayan bağlaçlar ele alınarak örneklendirilmiştir. Nitekim bu bağlaçlar ekseriyetle 1. ve 2. kategorideki bağlaçlardan oluşmaktadır. Bağımsız cümleleri birleştirmede faydalanılan bu bağlaçların kullanım şekilleri Türkçe karşılıkları ile beraber aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

⁵⁶² Tony Penston, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, s.79.

⁵⁶³ Steadman V. Sanford ve Peter F. Brown, *The Modern Course in English Grammar*, s.192.

Tablo 5.26. Conjunctions

Conjunctions		
İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
and	ve	beraberlik
too	-de -da	eylemde / durumda
as well	yine / kezâ	benzerlik
also	-de -da / kezâ aynı zamanda da	eylemde / durumda benzerlik
as much as ... as much ... as ...	... kadar ...	miktarda benzerlik
as far as	... kadarıyla ...	bilgi ve oran tayini
(and) then and later	akabinde / sonra	takibiyet
or	veyahut / ya da yoksa	seçenek
not only ... but also ... not ..., but (rather / instead) ...	sadece ... değil ayrıca da ... (yalnızca) ... -maz aksine ... da	zıtlık / pekiştirme
either ... or...	ya ... ya (da) ...	pozitif ikili seçenek
neither ... nor... not ... nor ...	ne ... ne de ...	negatif ikili seçenek
even	hatta / bile	pekiştirme

Bağlı Cümle Örnekleri

1) The grandchildren are squabbling, **and** the reckless parents are gossiping.

*Torunlar tartışıyorlar **ve** umursamaz ebeveynler dedikodu yapıyorlar.*

2) Kutun is truly gifted at playing basketball, additionally he plays volleyball really well **too**.

*Kutan basketbol oynamada gerçekten yetenekli, ayrıyeten voleybolu **da** çok iyi oynuyor.*

3) I am happy, I hope you are happy **as well**.

*Ben mutluyum, umarım sen **de** mutlusundur.*

4) I woke up in the morning; first I washed my hands and face, **then** I brushed my teeth.

*Sabah kalktım; önce ellerimi ve yüzümü yıkadım, **sonra** dişlerimi fırçaladım.*

5) When my sibling comes home, she plays with his virtual reality glasses **or** listens to music.

*Kardeşim eve geldiğinde sanal gerçeklik gözlüğüyle oynar **ya da** müzik dinler.*

6) Do you commute to the academy by bike **or** motorcycle?

*Akademiye bisikletle mi **yoksa** motorla mı gidersin?*

7) There is only one way this ends, Michael! **Either** you die **or** I do.

*Bu işin bitmesinin tek yolu var Michael! **Ya** sen ölürsün, **ya da** ben.*

8) **Elif** has either fallen asleep **or** gone somewhere, because her chamber's light is off.

*Elif **ya** uykuya daldı **veyahut** bi yere gitti, çünkü odasının ışığı kapalı.*

9) She **dosen't** want to know where he is going **nor** with whom he is going.

***Ne** nereye gittiğini, **ne de** kiminle gittiğini bilmek istiyor.*

10) Solving this math problem was a piece of cake; **even** a 2nd-grade child could have solved it.

*Bu matematik problemini çözmek çocuk oyuncağıydı; 2. sınıfa giden bir çocuk **bile** çözebilirdi.*

11) Turkish delegation **not only** visited the British Museum **but also** went to the London Tower.

*Türk heyeti **sadece** British Museum 'u ziyaret etmedi Londra Kulesi 'ne **de** gitti.*

12) A moral and faithful spouse **does not** wish expensive jewelry and diamonds, luxury goods and chattels from her husband, **but rather** wishes a moderate income, honesty, devotion and affection that will provide for the whole family.

*Ahlâklı ve imânlı bir eş kocasından pahalı mücevherler ve pırlantalar, lüks eşyalar ve mal mülk dilemez; **bunun yerine/aksine** tüm aile fertlerinin geçimini sağlayacak mütevâzi bir gelir, dürüstlük, özveri ve muhabbet/sevgi diler.*

13) A nation will prosper **not only** when its citizens work tirelessly for progress, **but also** when they remain committed to the principles that define their heritage and collective identity.

*Bir millet, **yalnızca** vatandaşları ilerleme için yorulmadan çalıştığında **değil**, **aynı zamanda** mirasını ve ortak kimliğini tanımlayan ilkelere bağlı kaldığında da gelişecektir.*

14) **Neither** the loss of historical traditions **nor** the weakening of national identity can be ignored, for both play a crucial role in shaping a society's future, influencing **not only** its cultural continuity **but also** its collective resilience against external influences.

***Ne** tarihî geleneklerin kaybı **ne de** ulusal kimliğin zayıflaması göz ardı edilebilir, çünkü her ikisi de bir toplumun geleceğini şekillendirmede kritik bir rol oynar ve **yalnızca** kültürel sürekliliğini **değil**, **ayrıca da** dış etkilere karşı toplumsal direncini de belirler.*

15) **Either** we preserve our cultural heritage, **or** we face losing our identity.

***Ya** kültürel mirasımızı koruruz **ya da** kimliğimizi kaybetmeyle yüz yüze kalırız.*

16) The Republic of Turkey values the law **as much as** the Ottoman Empire did.

*Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu 'nun hukuka verdiği **kadar** önem verir.*

6. ARAPÇA VE İNGİLİZCE BİRLEŞİK CÜMLELERİN KARŞITSAL ÇÖZÜMLEMESİ

6.1. Arapça ve İngilizce Birleşik Cümle Kavramı

Dil kökenleri yönünden her iki dil de farklı kollara mensuptur. Arapça, Hamî-Sâmî dil ailesi içinde Sâmi koluna mensupken İngilizce Hint-Avrupa dil ailesi içinde Germen koluna mensuptur. Bu iki dil, köken bakımından değişiklik arz eder. Hatta gramerdeki bazı zaman dilimlerinde farklılık arz ettikleri gibi cümlelerin tamamlayıcı unsurları itibarıyla da farklılık arz etmektedirler. Buna mukabil, bu iki lisânı anadili olarak konuşan bireylerin düşüncelerini, ideasyonlarını, imgelemelerini, hislerini ve sezgilerini hedef alıcıya transfer etme metotlarına dayanarak bir dizi benzerlik göstermektedirler. Bu cihetle birleşik cümle kavramı, başka kökenlerden gelen ve glöbal ölçekte en yaygın ve en çok konuşulan diller arasında yer edinen Arap ve İngiliz dillerinde var olmakta ve aktif biçimde kullanılmaktadır.

Her iki lisânda da içerisinde tek bir yargı bulunan cümle basit cümle olurken, birden çok yargı bulunan cümle birleşik cümle olur. Birleşik cümle kavramı İngilizcede daha sağlam ve köklü bir zemine oturmuştur. İngilizcede Relative Clause *Sıfat Cümlecîği*, Noun Clause *İsim Cümlecîği* ve Adverbial Clause *Zarf Cümlecîği* şeklinde alt başlıklar hâlinde terimlerinin kullanımı İngilizcede bu yapılara ait tedrisatın ne denli güçlü olduğuna ışık tutmaktadır. Öyle ki İngilizcede birleşik cümle kavramı müstâkil gramer konusu olarak ele alınıp dilbilgisi kitaplarındaki yerini almıştır. Öte yandan bu yeterlilik Arapça için geçerli değildir. Arapçada birleşik cümle yapısı yaşıyan dilde vardır ve fonksiyonel olarak kullanılmaktadır. Ancak birçok nahiv kitabında birleşik cümleyi oluşturan unsurlar kendilerine has gramer başlıkları altında incelenmemektedir. Tabi burada hemen akla Arapçadaki ism-i mevsûller gelebilir, ancak ism-i mevsûllerin sıfat cümlecîği mi yoksa isim cümlecîği mi olduğu anlatılmamaktadır ki bu cümlelerin sentaktik yapısı ve semantik bağlamı açısından gayet kritik bir öneme hâizdir. Bu tezde Arapçada birleşik cümlelerin alt başlıkları oluşturulmaya çalışılmıştır. Sıfat cümlecîği için الْجُمْلَةُ النَّعْتِيَّةُ/الْوَصْفِيَّةُ, isim cümlecîği için الْجُمْلَةُ الاسْمِيَّةُ ve zarf cümlecîği için الْجُمْلَةُ الظَّرْفِيَّةُ terimleri uygun ve elverişli bulunmuş ve bu alt başlıklar altında analiz edilmiştir.

Anadilinden başka yeni bir dil edinme merhalesinde olan bir birey herhangi bir metin eline alıp okumaya başladığında özellikle B1 ve B2 seviyelerinde, daha sofistike ve çetrefilli hâle gelmeye başlayan birleşik cümle yapılarına mutlak surette denk gelecektir. Bu bireyin ana

cümle ile yan cümle ayrımını yapamadan sentaksı tam anlayabilmesi mümkün değildir. Ortografik yani yazımsal seslendirme sembollerinin olmadığı bazı dillerdeki sesletim ve okuma güçlüğü, anlayabilme zorluğunu da beraberinde getirir. Arap dilinde hareketler ya da fonetik işaretler modern tekstlerde ekseriyetle koyulmamaktadır ki bu tutum morfolojik ve sentaktik analizi güçleştirmekte ve anlamı bulanıklaştırmaktadır.⁵⁶⁴ Bu zorluktan dolayı, yeni bir dil kazanımı aşamasında olan bir bireye göre Arapça, ünlü harfleri belli olan latin alfabeli İngilizcedeki türdeşine kıyasla cümlelerin ilk okunuşunda tam bir şekilde telâffuz edilememesine ve net anlaşılmasına yol açmaktadır. Öyle ki okuyucu cümlelerin sonuna doğru geldiğinde cümlelerin başındaki ilk algılanan mânâ değişim sergilemektedir. Arap dilinde sözcüklerde ve fiillerde fonetik bir işaretin çoğunlukla kullanılmadığı bilinmektedir. Bu yaklaşımla ortografik seslendirmeden yoksun bir kelime; okuyucunun zihninde muhtelif semantik anlamlara, artikülasyonlara ve mânasız bileşkelere neden olmaktadır. Bu problematik durum zaten girift ve karmaşık yapıya sahip birleşik cümleleri daha da içinden çıkılmaz bir hâle sürükleyen sebepler arasında yer almaktadır.

Bu çerçevede Arap dilinin olumsuz yönde etkilendiği bu husus, ön yargıların tamamı bir kenara bırakılarak incelenmelidir. Zira ilgili okuma parçası hareketlerden yoksun olmasına rağmen cümlelerin siyâğı ve sibagından rahatça anlaşılabilip mânâ kapalılığına mahal vermeyeceğini dile getirenler, değişik düzeyde altyapıya sahip okuyucuların dil yeterliliği yönünden farklı mertebelerde olduklarını göz ardı etmektedirler. Dil kazanım aşamasında olan öğrencinin anadili Arapça değildir, bu yüzden okuma parçasını bütüncül hâlde olduğu gibi hareketlendirip okuyabilmesi, ana cümle ile yan cümlelerin ayrımını yapabilmesi ve eksiksiz bir biçimde anlayabilmesi olanaksal değildir. Daha da ötesi Araplar bile sesletim simgelerinin bulunmadığı tekstlerde ve kontekstlerde okuma hatalarına sık sık düşmektedirler. Bu açıdan öğrencinin okuma yaptığı parçada her sözcüğü, her fiili ve her edatı önceden bilmesi ve ilk görüşte kavraması hayatın olağan akışına aykırıdır. Dolayısıyla öğrencinin okuma yaptığı metne ait konteksti görece anlaması veya bütünüyle kavrayamaması son derece doğaldır. Kelimeleri, fiilleri ve edatları yanlış okumaya dayalı ana cümle ile yan cümlelerin ayrımını yapamamak ve metin içinde kaybolmak Arapça öğrenen bireylerin maruz kaldığı bir sorundur.

Bu malûmatlar ışığında; Arap dili alfabesinin sesli harflerden yoksun olmasından ve fonetik işaretlemenin çoğunlukla yapılmamasından kaynaklı meydana gelen okuma güçlüğü ve

⁵⁶⁴ Muhammed A. Attia, *Handling Arabic Morphological and Syntactic Ambiguity within the LFG Framework with a View to Machine Translation*, s.182.

bozukluğu, kompleks bir birleşik cümle bünyesindeki ana cümle ile yan cümlelerin ayırt edilmesinde ve buna bağlı olarak da mesajın tam algılanamamasında ciddi bir problem yaratmaktadır. Bu meyanda metin içeriğinin ve bağlamının düzgün kavranması ve titiz telâffuz edilmesi için hassas okuma yapılması ve artikülasyona özen gösterilmesi oldukça önemlidir.

Bu bilgilerin yanı sıra, Arapça ve İngilizce birleşik cümleler içerisinde birbirlerinin yerine geçen edatlara dikkat edilmelidir. Arapçada çekimli/hâs ism-i mevsûller ve حيث edatı İngilizcede ise that ve WH edatları vb. sıfat, isim, zarf cümleciklerinde ve koşul ve bağlı cümlelerde kullanılmaktadır. Bu edatlar birleşik cümlelerde karışıklığa mahal verebilmektedir.

Örnekler:

(1) البائع الذي أنت تورطت معه في الجريمة هو زعيم منظمة إجرامية!

The vendor **with whom you got involved in crime** is a criminal organization leader!

Senin birlikte suça karıştığın tedarikçi/satıcı bir suç örgütünün lideridir!

- Bu örnekte Arapça الذي ile başlayan sıfat cümlecigi İngilizce whom ile sağlanmıştır.

(2) الرجل الذي كان يلعب الأحذية عندما كان يافعاً بات لديه الآن مصنع إنتاج الأحذية.

The man **who shined shoes when he was a juvenile** now has a shoe manufacturing factory.

Delikanlıyken ayakkabı boyayan adamın şuan bir ayakkabı imalât fabrikası var.

- Arapçadaki الذي ile başlayan sıfat cümlecigi İngilizce who ile karşılanmıştır.

(3) من يدفع للزمار يطلب اللحن الذي يريد.

Who pays the piper calls the tune.

Parayı veren düdüğü çalar.

- Bu örnekteki من ile başlayan isim cümlecigi İngilizce who ile verilmiştir.

Yukardaki 3 örnek incelendiğinde; 1. ve 2. örneklerin sıfat cümlecikleri 3. örneğin ise şart ya da koşul cümlesi olduğu görülmektedir. 1. ve 2. örneklerde sıfat cümlecği edatlarının Arapçaları aynı İngilizceleri farklıdır. Diğer taraftan 2. ve 3. örneklerde İngilizcede aynı edata başvurulurken Arapçada farklı iki edata başvurulduğu müşahade edilmektedir. Bunlara ek olarak 2. cümlede iç içe geçmiş iki birleşik cümlelerin birinin sıfat cümlecği diğerinin ise zarf cümlecği olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Bir diğer önemli konu ise İngiliz dilindeki mevcut ekstra zaman dilimlerinin Standart Arapçada her ne kadar tedavülde olsa da Arap dili gramerinde müstakil başlıklar altında ele alınmaması, bu zaman dilimleri kullanılarak yapılan birleşik cümlelerin anlatılmasında ve öğrenilmesinde güçlük oluşturmaktadır.

Örnekler:

1) The researcher **who will have defended his doctoral thesis in a fortnight** had previously penned seven essays.

كان الدارس الذي سوف يكون قد ناقش أطروحته للدكتوراه في خِصَمِ الأسبوعين قد ألف سابقاً سبع مقالات.

Doktora tezini iki hafta içinde savunacak olan araştırmacı, daha önce yedi makale yazmıştı.

2) Coffee beans are subjected to a grinding process **so that we can better feel the aroma and taste of the coffee.**

تخضع حبوب البن لعملية طحن حتى نستطيع أن نحسّ بنكهة القهوة وطعمها بصورة أفضل.

Kahve çekirdekleri, kahvenin aromasını ve tadını daha iyi algılayabilmemiz için öğütme işlemine tabi tutulur.

Arapçada ekstra zamanları öğrenemeyen bir birey 1. örnekteki gibi bir cümleyle karşılaştığında zorluk yaşayacaktır. Çünkü yan cümle yakın gelecek zaman dilimiyle kurulurken ana cümle uzak geçmiş zaman ile kurulmuştur. Ana cümle ile yan cümleyi ayıramayan birey zaman karmaşasına maruz kalacaktır. 2. örnekte ise ana cümle İngilizcede edilgen yapıyla kurulmuştur ve Ving kullanılmamıştır, Arapçada ise muzâri fiil etken çatıda kurulmuştur. Öte yandan yan cümle İngilizcede modal verb ile kurulmuştur Arapçada ise yine

iki muzâri fiilden oluşan yapıyla kurulmuştur. Dil öğreniminde emekleme sürecinde olup bunu fark edemeyen öğrenci zaman karmaşası yaşayabilir.

Ezcümle; köken bakımından farklı dil ailelerinden gelen Arapça ve İngilizcede muhtelif sentaktik yapılar ve muhtelif kullanımlar olsa da fonksiyonellik açısından kaynaktan çıkan mesajı alıcıya çok yönlü kanallar aracılığıyla aktarmada aynı performansı ve görevi sergilemektedirler.

6.2. Arapça ve İngilizce Birleşik Cümle Yapıları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

Bu çalışmada ele alınıp analiz edilen sıfat cümlecği, isim cümlecği, zarf cümlecği, şart/koşul cümlesi ve bağlı cümle alt başlıkları göz önünde bulundurularak Arapça ve İngilizce dillerindeki birleşik cümle kapsamında başvuru edatların hepsi taksonomik olarak tasnif edilerek karşılaştırmalı biçimde sunulmuş ve akabinde detaylandırılarak muhakkike ait özgün karşılaştırmalı örnek cümleler ile somutlaştırılmıştır.

6.2.1. Arapça ve İngilizce İç İç Girmiş Birleşik Cümle Karşılaştırması

Bu evrede Arapça ve İngilizce iç içe girmiş birleşik cümle ekseninde her iki dilde de var olan sıfat cümlecikleri, isim cümlecikleri ve zarf cümlecikleri ayrıca Arapçada cümle hâlinde gelen hâl ögesinin İngilizce eşleniği alt başlıklar hâlinde sınıflandırılarak analiz edilmiştir.

6.2.1.1. Arapça ve İngilizce Sıfat Cümlecği Karşılaştırması

Arapça ve İngilizce sıfat cümlecği oluştururken kullanılan edatlar aşağıdaki tabloda detaylıca sunulmuş ve akabinde ayrıntılarıyla beraber örneklendirilmiştir.

Tablo 6.1. Arapça ve İngilizce Sıfat Cümlecği Edatları

Arapça ve İngilizce Sıfat Cümlecği Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
الذي - التي vb.	who	-en -an -ki o	insan / hayvan için

الذي - التي vb.	whom	-dığı -dığı -ki onu	insan için
الذي - التي vb.	that	-en -an -ki o -dığı -dığı -ki onu	insan / hayvan / düşünce obje / konum / zaman için
الذي - التي vb.	which	-en -an -ki o -dığı -dığı -ki onu	hayvan / obje düşünce için
الذي - التي vb.	whose of which of whom	-ı ... -an -sı ... -an -ki onun	insan / hayvan obje / düşünce için
حيث الذي - التي vb.	where in / at which	-en -an -dığı -dığı yer -ki orası -ki orada	mekân / konum lokasyon / yer için
الذي - التي vb.	when in / on which	-ki o an -dığı -dığı zaman -dığında -dığinde	zaman / vakit isimleri sonrası için
belirsiz isimden sonra gelen sıfat cümlecığı	Ø	-en -an -ki o -dığı -dığı -ki onu	insan / hayvan obje / düşünce için

Üstteki tablo tahlil edildiğinde Arapça ve İngilizce sıfat cümlecığı edatlarının işlevsellik açısından benzerlik ve farklılık gösterdiği birtakım normlara sahip olduğu ifade edilebilir. Söz konusu bu benzerlik ve farklılıkların daha sağlıklı kavranabilmesi adına maddeler hâlinde analiz edilmeleri daha prodüktif olacaktır.

1. İngilizcede insan, hayvan, obje ve düşünce için sıfat cümlecığının nitelediği bağıntılı isme uygun çeşitli edatlardan istifade edilirken Arapçada aynı edatın yine bağıntılı isme uygun eril-dişil ve tekil-çoğul formlarından istifade edildiği göze çarpmaktadır.

2. İngilizcede who ve whom edatları anlam bakımından ayrışır. Arapçada bu iki edat الذي vb. edatlarıyla karşılanır. Tabi burada şu ayrıntı göz önüne alınmalı; İngilizce who edatlı sıfat cümlecığı Arapçaya tercüme edilirken muttasıl zamir kullanılıp kullanılmaması opsiyoneldir. Öte yandan whom edatı tercüme edilirken muhakkak muttasıl zamir kullanılmalıdır. Bu tercümedeki farklılık Türkçelerinde de göze çarpmaktadır.

3. Arapçada ilgili isme göre çekimlenerek yapılan الذي - التي vb. edatları gibi İngilizcede de her isim için müşterek kullanılan that edatı vardır. That edatının birçok farklı fonksiyona sahip olduğunun altını tekrar çizmek gerekir. Bu işlevsellik İngilizcede ilgili bölümlerde etraflıca anlatılmıştır. İngilizcede nasıl that edatı değişik fonksiyonlara sahipse Arapçada da çeşitli dinamiklere sahip حيث edatı bulunur.

4. Hayvan, obje ve düşünce için Arapçada insan için kullanılan الذي - التي vb. edatları kullanılırken İngilizcede tekil-çoğul ve eril-dişil için sadece which veya that edatı kullanılır. Arapçada ise akılsız çoğullar için dişil tekil formların kullanılması istisnâsı unutulmamalıdır. Aynı üslupla preposition'lı which edatının da muhtelif anlamlara geldiği unutulmamalıdır.

5. Sıfat cümlecği eğer bünyesinde sahiplik olgusu bildirirse tamlama kullanmak gerekir. İngilizcedeki whose edatı ile yapılan cümlede whose edatı tamlayan, kendisinden sonra gelen ise tamlanan olur. Bu tamlamayı Arapçada yansıtabilmek için الذي - التي vb. edatlarından sonra muhakkak muttasıl zamirle tamlama oluşturulan bir terkîb getirilmelidir.

6. Lokasyon bildiren sıfat cümlecği edatları benzer şekilde her iki dilde de birkaç farklı varyasyonda ifade edilebilmektedir. Arapçada المكان الذي - التي - حيث vb. edatlardan yararlanılırken İngilizcede where ve in / at which edatlarından yararlanılır.

7. Zaman, vakit ve süre isimlerinden sonra Arapçada her zamanki gibi الذي - التي vb. edatları kullanılırken İngilizcede ise when ya da in / on which edatları kullanılır.

8. Arap dilinde belirsiz bir isimden sonra gelen sıfat cümlecğinde edat kullanılmadığı gibi İngilizcede de ister belirli ister belirsiz isimden sonra gelen sıfat cümlecğinde opsiyonel olarak edat kullanmama tutumu görülmektedir.

Sıfat Cümlecği Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

29 October 1923 is the date **when the Republic of Türkiye was declared.**

29 أكتوبر 1923 هو التاريخ الذي تم فيه إعلان الجمهورية التركية.

29 Ekim 1923 *Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan edildiği* tarihtir.

Ör. 2:

اختفى المراهقان اللذان كانا يتزلجان المزلجة المعجلة على ضفاف البحيرة في الأرض الحرجية، وعلى هذا، بدأ حُرّاس الغابات بعمليات البحث والإنقاذ وما زالوا يبحثون عن كليهما.

Two teenagers **who were roller skating by the lake in the woodland** have disappeared, hereupon, forest guards has started search and rescue operations and are still searching for both of two.

Ağaçlık alanda göl kenarında paten kayan iki genç ortadan kayboldu, bunun üzerine orman korucuları arama-kurtarma çalışmaları başlattı ve hâlâ her ikisini de arıyorlar.

Ör. 3:

Crime and Punishment, **which is Dostoyevsky's far-famed novel**, is one of the most beautiful novels **that I have read so far**.

الجريمة والعقاب والتي رواية دوستويفسكي الشهيرة، إحدى من أجمل الروايات التي قرأتها حتى الآن.

Dostoyevski'nin meşhur romanı, Suç ve Ceza şimdiye kadar okuduğum en güzel romanlardan biridir.

Ör. 4:

في الأساطير، المُسْتَنَدِّيُّون مخلوقات أسطورية تتحول من البشر الذين يحملون جينات الذئب إبان البدر.

In mythology, werewolves are mythical creatures **that transform from humans, who carry wolf genes, during the full moon**.

Mitolojide, kurt adamlar dolunay sırasında, kurt genleri taşıyan insanlardan dönüşen efsanevi yaratıklardır.

Ör. 5:

لقد تحطمت الساعة التي أهداها لي جدي كموروث في عيد ميلادي.

The watch **that my grandfather gave me as an heirloom for my birthday** got broken.

Dedemin bana doğum günümde yadigâr olarak verdiği kol saati kırılmıştı.

Ör. 6:

تُصدّر قطر كميات هائلة من النفط والغاز الطبيعي تمثل أعلى من 97% من صادراتها.

Qatar exports vast quantities of oil and natural gas, **accounting for more than 97% of its exports.**

Katar, ihracatının %97'sinden fazlasını temsil eden devasa miktarlarda petrol ve doğal gaz ihraç ediyor.

Ör. 7:

Pushkin is a kingpin **whose gang members traffic heroin and humans in Western Europe.**

السيد بوشكين هو زعيم مافيا الذي يقوم عناصر عصابته بتهريب الهيروين والبشر في أوروبا الغربية.

Puşkin, çete üyelerinin Batı Avrupa'da eroin ve insan ticareti yaptığı bir mafya lideridir.

Ör. 8:

لم تسمح المدرّسة للطالبتين، اللتين حاولتا أن تتسربا إلى الفصل بعدها، بالدخول إلى الفصل.

The schoolmistress didn't allow the two female students, **who attempt to slither into the classroom after her,** to enter the classroom.

Bayan öğretmen kendisinden sonra sınıfa sızmaya/gizlice girmeye kalkışan iki kız öğrencinin sınıfa girmesine izin vermedi.

Ör. 9:

The language **in which an individual conveys his emotions and thoughts smoothly to other people**, is his mother tongue.

اللغة التي ينقل بها الفرد مشاعره وأفكاره إلى الآخرين بسلاسة هي لغته الأم.

Bireyin duygu ve düşüncelerini diğer insanlara pürüzsüzce aktardığı dil, anadilidir.

Ör. 10:

Women **who stand up for homosexuality and feminism** are actually going beyond the biological structure **which is created** by Allah.

النساء اللواتي يدافعن الحركة المثلية الجنسية و النسوية يتجاوزن في الواقع البنية البيولوجية التي يتم خلقها من قبل مشيئة الله.

Eşcinselliği ve feminizmi savunan kadınlar aslında Allah'ın iradesi tarafından yaratılan biyolojik yapının dışına çıkıyorlar.

Ör. 11:

Bone **that provides strength, durability and flexibility to the body**; is an organ composed of proteins and minerals such as calcium, phosphorus, zinc and magnesium.

العظم الذي يوفر القوة والمتانة والمرونة للجسم؛ هو عضو يتكون من البروتينات والمعادن مثل الكالسيوم والفوسفور والزنك والمغنيسيوم.

Vücuda güç, metanet ve esneklik temin eden kemik; proteinler ve kalsiyum, fosfor, çinko ve magnezyum gibi minerallerden oluşan bir organdır.

Ör. 12:

New York is a very famous city **where Hollywood movies are shot**.

نيويورك حاضرة مشهورة جداً حيث يتم تصوير أفلام هوليوود.

Hollywood filmlerinin çekildiği New York çok ünlü bir metropoldür.

Ör. 13:

في الندوة، تعرّفْتُ بالعديد من المتطوعين الذين بعضهم شاركوا فيها من جمعيتكم.

At the seminar, I met many volunteers **some of whom participated in it from your association.**

Seminerde, *bir kısmı derneğinizden katılan birçok gönüllüyle tanıştım.*

Ör. 14:

Gravity is a natural phenomenon **in which everything moves towards another, including planets, stars, and galaxies.**

الجاذبية هي ظاهرة طبيعية يتحرك فيها كل شيء باتجاه الآخر، بما في ذلك الكواكب والنجوم والمجرات.

Yerçekimi; gezegenler, yıldızlar ve galaksiler de dâhil olmak üzere her şeyin diğerine doğru hareket ettiği doğal bir fenomendir.

Ör. 15:

A nation **that cherishes its history and traditions, which have been passed down through generations,** will always stand strong against challenges **that seek to undermine its sovereignty and cultural integrity.**

إن الأمة التي تعتز بتاريخها وتقاليدها، والتي تم تناقلها عبر الأجيال، ستظل دائماً صامدة أمام التحديات التي تسعى إلى تقويض سيادتها وسلامتها الثقافية.

Tarihine ve geleneklerine değer veren bir millet, nesiller boyunca aktarılan bu miras sayesinde, egemenliğini ve kültürel bütünlüğünü zayıflatmaya çalışan meydan okumalar karşısında daima güçlü duracaktır.

- Bu son örnekte İngilizce that ve which edatları ile yapılan sıfat cümlecikleri Arapçada sadece التي edatı kullanılarak yapılmıştır.

6.2.1.2. Arapça ve İngilizce İsim Cümlecği Karşılaştırması

Arapça ve İngilizce isim cümlecği oluştururken yararlanılan edatlar iki kategoriye ayrıldığından ötürü aşağıdaki iki ayrı tabloda verilerek detaylarıyla birlikte örneklendirilmiştir.

Tablo 6.2. Arapça ve İngilizce İsim Cümlecği Edatları

Arapça ve İngilizce İsim Cümlecği Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
مَنْ الذي - التي vb.	who	kim / kimin	özne / nesne konumundaki insan için
مَنْ الذي - التي vb.	whom	kimi / kime kiminle	nesne konumundaki insan için
مَا / ماذا الذي - التي vb.	what	ne / neyin / şey	hayvan / obje düşünce için
لِمَنْ للذي - للتي vb.	whose	kimin	insan / hayvan için
أَيَّ	which	hangi / hangisinin	insan / hayvan obje / düşünce için
كَيْفَ	how	nasıl	nasıllık / nitelik için
كَمْ	how many / much	ne kadar / kaç	sayı / nicelik için
مَتَى	when	ne zaman	zaman / süre / vakit için
أَيْنَ	where	nere / nerede nereye	mekân / konum lokasyon / yer için

لماذا	why	neden / niçin	sebeup / gerekçe için

Üstteki tablo incelendiğinde Arapça ve İngilizce isim cümlecığının benzer ve farklı vasıflara sahip olduğu söylenebilir. Her iki dilde de bulunan bu ulamdaki edatlar yerine göre sıfat cümlecığında kullanıldığı gibi yerine göre de isim cümlecığında kullanılmaktadır. Bu noktada isim cümlecığı edatlarını sıfat cümlecığı edatlarından ayıran en önemli dinamik, belirli bir ismi niteleyerek o ismin akabinde değil cümle bünyesinde asli unsur olarak gelmeleridir. Bu çerçevede Arapça ve İngilizce isim cümleciklerindeki benzerlik ve farklılıkların, daha verimli anlaşılabilmesi amacıyla maddelenerek analiz edilmeleri yerinde olacaktır.

1. Arapçada sıfat cümlecığında başvuruian ism-i mevsûllerin yanı sıra soru yapılarında başvuruian edatların da isim cümlecığı edatları içerisinde yer aldıkları görülmektedir. İngilizcede de aynı şekilde sıfat cümlecığında kullanılan edatların isim cümlecığında de bulunduğu gözükmeiştir.

2. Arapçada من edatı İngilizcedeki who ve whom edatlarına karşılık gelmektedir. Tabi buradaki ayrıntı İngilizce whom edatlı isim cümlecığının Arapçaya çevrilmesi işleminde muttasıl zamirin mevcudiyeti zorunluluğudur.

3. Arapça ما ve ماذا edatları aynı işleve hâizdirler ve İngilizcedeki what edatına denk gelerek insan haricinde hayvan, obje ve düşünce için tercih edilir.

4. İngilizce whose edatı sahiplik bildiren bir edattır ve kendisinden sonra tamlanan gelir. Arapçada bu edat من + ل edatlarının birleşimiyle elde edilen لمن edatıyla sağlanır.

5. Her iki dilde de var olan hangi/hangisinin edatından sonra isim gelir. Her iki dilde de bu yapı öbek oluşturur. Yani Arapça أي edatından sonra isim geldiği gibi which edatından sonra da isim gelir.

6. Arapçada كيف İngilizcedeki how edatının eşleniğidir. Öte yandan كم edatı İngilizcede iki kelimeden oluşan how much ya da how many terkibiyle ifade edilir. İngilizcede ufak bir nüans varken Arapçada böyle bir durum söz konusu değildir.

7. متى ve when edatları aynı fonksiyona sahiptirler. Her ikisi de zaman ve süre için kullanılır.

8. Lokasyon için Arapçada sıfat cümlecğinde حيث kullanılırken isim cümlecğinde أين kullanılır. İngilizcede böyle bir değişim yoktur. Where edatı her iki cümlecikte de kullanılır.

9. İngilizce why edatı Arapçada ماذا + ل edatlarının birleşimiyle elde edilen لماذا edatına denk düşer. Bu iki edata sadece isim cümleciklerinde başvurulmaktadır.

10. Genel itibarıyla isim cümlecği kapsamında her iki dil sentaktik açıdan örtüşmekte ve benzerlik sergilemektedir.

İsim Cümlecği Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

ما يَعِدُكُمْ بِهِ الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ هُوَ خَلَاصُكُمْ.

What the Holy Qur'an promises you is your salvation.

Kur'ân-ı Kerîm'in size vaat ettiği şey kurtuluşunuzdur.

Ör. 2:

The opposition leader enunciate explicitly that many temporary settlers are nervous and confused about **what is happening in their country, which they fled due to the civil war.**

تَلَفَّظَ زَعِيمُ الْمَعَارِضَةِ عَلَى نَحْوِ صَرِيحٍ بِأَنَّ الْغَفِيرَ مِنَ الْمَسْتَوِطِينَ الْمُؤَقَّتِينَ مَتَوَتَرُونَ وَمُرْتَبِكُونَ فِيمَا يَحْدُثُ فِي بِلَادِهِمُ الَّتِي فَرَوْا مِنْهَا بِسَبَبِ الْحَرْبِ الْأَهْلِيَّةِ.

Muhalefet lideri, birçok geçici yerleşimcinin iç savaş nedeniyle kaçtıkları ülkelerinde olup bitenler konusunda gergin ve kafası karışık olduğunu açıkça telâffuz etti.

Ör. 3:

استشارت آشلي صديقاتها المقرَّبات عبر الهاتف عن أي الطبق سيكون مناسباً للضيوف.

Ashley consulted her close friends on the phone **which dish would be suitable for the guests.**

Ashley, hangi yemeğin misafirlere uygun olacağını telefonda yakın arkadaşlarına danıştı.

Ör. 4

Intelligence agency does not yet have any information about **who has been coordinating anti-muslim bias incidents in Europe.**

ليس لدى وكالة المخابرات حتى هذا الحين أي معلومة حول من ينسق الأعمال الإرهابية في أوروبا.

Avrupa'daki müslüman karşıtı önyargı olaylarını kimin koordine ettiğine dair istihbarat teşkilatının şu ana kadar herhangi bir bilgisi yok.

Ör. 5:

تعتبر الدلافين واحدة من أقوى الحيوانات ذكاءً على وجه الأرض، ولكن من الصعب للغاية تفسير كيف ارتقت أدمغتها بهذا الشكل.

Dolphins are regarded one of the most intelligent animals on earth, but it is excessively difficult to explain **how their brains evolved like this.**

Yunuslar yeryüzündeki en zeki hayvanlardan biri olarak kabul edilir, ancak beyinlerinin nasıl bu şekilde evrimleştiğini izâh etmek bir hayli zordur.

Ör. 6:

تظهر التطورات التكنولوجية أن ما نستقيه من الكتب المدرسية الضخمة والثخينة سوف يتحول إلى حلول ونماذج افتراضية ثلاثية الأبعاد باستغلال الواقع المعزز.

Technological developments show that **what we learn from gigantic and thick textbooks** will be transformed into three-dimensional virtual solutions and models utilizing augmented reality.

Teknolojik gelişmeler, devasa ve kalın ders kitaplarından öğrendiklerimizin artırılmış gerçeklik kullanılarak üç boyutlu sanal çözümlere ve modellere dönüşeceğini gösteriyor.

Ör. 7:

There is an article in this month's economics magazine that draws attention to **who is most afflicted by the recession in financial markets**.

هناك مقال في مجلة الاقتصاد لهذا الشهر يلفت الانتباه إلى من هو الأكثر تأثراً من ركود الأسواق المالية.

Bu ayki ekonomi dergisinde finansal piyasalardaki durgunluktan en çok kimin etkilendiğine dikkat çeken bir yazı var.

Ör. 8:

A Greenpeace activist tweeted that it is still a mystery **why the Forest Ministry has not taken serious actions against unconscious hunting and jungle destruction in the country**.

غرد أحد نشطاء منظمة السلام الأخضر أنه لا ينفك لغزا لماذا لم تتخذ وزارة الغابات إجراءات جديّة ضد الصيد اللاواعي وتدمير الأدغال في البلاد.

Bir Greenpeace aktivisti, Orman Bakanlığı'nın ülkedeki bilinçsiz avlanma ve orman tahribatına karşı neden ciddi önlemler almadığının hâlen bir gizem olduğunu tweetledi.

Ör. 9:

بناءً على الأحافير التي تم العثور عليها إبان عمليات التنقيب في شمال منغوليا؛ يكدح علماء الآثار بدقّة في تحديد متى انقرضت الديناصورات.

Based on fossils which were found during excavations in Northern Mongolia; archaeologists are endeavouring to determine meticulously **when dinosaurs became extinct**.

Kuzey Moğolistan'da yapılan kazılar sırasında bulunan fosillere dayanarak; arkeologlar dinozorların neslinin ne zaman tükendiğini titizlikle belirlemeye uğraşıyor.

Ör. 10:

We are conducting an investigation about **who the spy we detained is connected to**.

نحن نقوم بإجراء التحقيق حول بمن يرتبط الجاسوس الذي اعتقلناه.

Gözaltına aldığımız casusun kimlerle bağlantılı olduğuna dair tahkikât yürütüyoruz.

Ör. 11:

We couldn't identified yet **whose jewelry are those**, but we are still investigating the robbery.

لم نتمكن من تشخيص بعدُ لمن هي تلك المجوهرات، لكننا مازلنا نحقق في السطو.

Henüz bu mücevherlerin kimin olduğunu teşhis edemedik ancak soygunu hâlâ araştırıyoruz.

Ör. 12:

الاستخبارات التركية حددت أين فر الإرهابيون إثر الانفجار الذي أسفر عن مقتل 37 شخصاً.

Turkish intelligence located **where the suspects escaped** after the explosion that resulted in the death of 37 citizens.

Türk istihbaratı 37 vatandaşın ölümüyle sonuçlanan patlamanın ardından şüphelilerin nereye firar ettiğini tespit etti.

Ör. 13:

لا يهم أين تهرب، المهم ألا تترك أي أثر خلفك.

It doesn't matter **where you flee**, the important thing is that you don't leave any traces behind.

Nereye kaçtığın önemli değil, önemli olan arkanda iz bırakmaman.

Ör. 14:

Regulations of the General Directorate of Health Services stipulates that prior to taking a drug test, you must be told **why you are being tested**, and **how the results will be used**.

تشتترط لوائح المديرية العامة للخدمات الصحية أنه قبل إجراء اختبار المخدرات، يجب أن يتم إخبارك لماذا يتم فحصك، وكيف سيتم استخدام النتائج.

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü yönetmeliği, uyuşturucu testi yaptırmadan önce ne için test yaptırdığının ve sonuçların nasıl kullanılacağını size anlatılmasını şart koşmaktadır.

Ör. 15:

أيقن العلماء منذ أكثر من مائة عام بالضبط كيف تتطور خلية واحدة إلى مجموعة منظمة من الخلايا.

Scientists have known for certain for more than a hundred years **how a single cell develops into an organized group of cells**.

Bilim insanları yüz yılı aşkın bir süredir tek bir hücrenin nasıl organize bir hücre grubuna dönüştüğünü kesin olarak bilmektedir.

Tablo 6.3. Arapça ve İngilizce İsim Cümlecği **أَنَّ** - **إِنَّ** ve That Edatları

Arapça ve İngilizce İsim Cümlecği أَنَّ - إِنَّ ve That Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
أَنَّ	that	-diğini -diğini	ana cümlede mubeteda / fâil / haber mefûlun bih konumunda
إِنَّ	that	-diğini -diğini	ana cümlede mefûlun bih konumunda

Yukarıdaki tabloya bakıldığında **أَنَّ** - **إِنَّ** ve that edatlarının birebir aynı fonksiyonda ve aynı sentaktik yapıda kullanıldıkları müşahade edilmektedir.

İsim Cümlecığı - أن - إن ve That Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

Bioclimatic researches have proven **that anthropic activities such as agriculture and industry negatively affect the weather.**

أثبتت الأبحاث المناخية الحيوية أن الأنشطة البشرية مثل الزراعة والصناعة تؤثر سلباً على الطقس.

Biyoiklimsel araştırmalar tarım ve sanayi gibi beşeri/antropik faaliyetlerinin hava durumunu olumsuz yönde etkilediğini kanıtlamıştır.

Ör. 2:

بشّر وزير الاقتصاد أنهم سيكونون قد تغلبوا على معضلة التضخم المفرط بحلول عام 2028.

Economy Minister heralded **that they will have overcome the hyperinflation problem by 2028.**

Ekonomi Bakanı, 2028 yılı itibarıyla hiperenflasyon sorununu aşmış olacaklarını müjdeledi.

Ör. 3:

شدد الزعيم السياسي القومي في تركيا في بيانه الذي أدلى به في المؤتمر الصحفي قبيل احتفالات عيد الاستقلال، على أن حزبه يؤيد الجيش التركي البطل على كل ميدان ومرحلة ضمن القتال ضد العناصر الإرهابية الغادرة.

In his declaration at the press conference prior to Independence Day celebrations, the nationalist political leader in Türkiye underlined **that his party bolsters the heroic Turkish army on every field and stage within the fight against treacherous terrorist elements.**

Türkiye'nin milliyetçi siyasi lideri, Bağımsızlık Günü kutlamaları öncesinde düzenlediği basın konferansındaki beyanında, partisinin hain terör unsurlarına karşı mücadelede her zeminde ve kertede kahraman Türk ordusuna destek olduğunu vurguladı.

Ör. 4:

The release of a new study projects **that glaciers are melting due to global warming, so sea level could rise 1.5 to 1.8 meters by 2100.**

يرتقب إصدار دراسة جديدة، أن الأنهار الجليدية تذوب بدافع ظاهرة الاحتباس الحراري، لذلك يمكن أن يرتفع منسوب سطح البحر من 1.5 إلى 1.8 متر بحلول عام 2100.

Yeni bir çalışmanın yayınlanması, küresel ısınma nedeniyle buzulların eridiğini, dolayısıyla deniz seviyesinin 2100 yılına kadar 1,5 ila 1,8 metre yükselebileceğini öngörüyor.

Ör. 5:

من المعروف أن البرمائيات هي كائنات حية تعيش كلا على الأرض وفي الماء، ولهذا السبب تُصنف من جانب علماء الأحياء كالأصناف الوسيطة ضمن مسيرة النشوء.

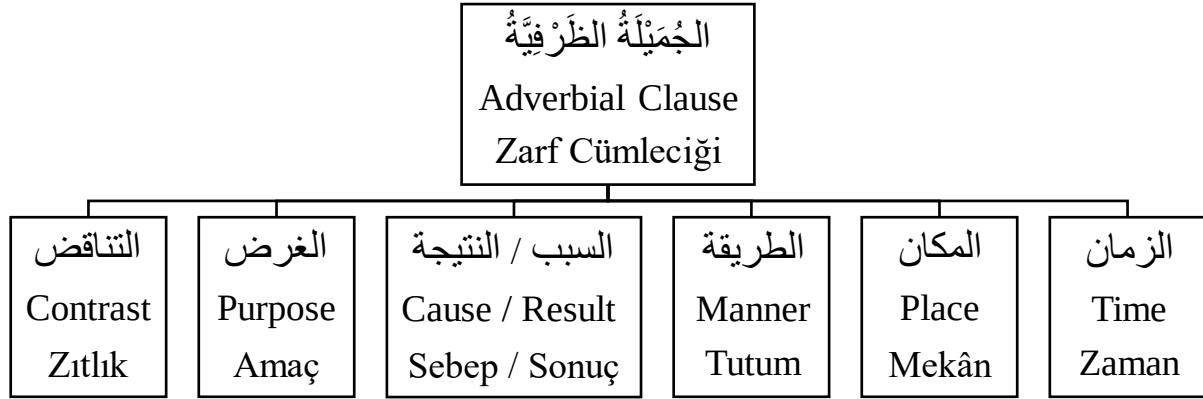
It is known **that amphibians are organisms that inhabit on both land and in water,** and for this reason they are classified by biologists as intermediate species within the process of evolution.

Amfibilerin hem karada hem suda yaşayan organizmalar olduğu bilinir ve bu nedenle biyologlar tarafından evrim süreci kapsamında ara türler olarak sınıflandırılırlar.

6.2.1.3. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Karşılaştırması

Arapça ve İngilizce zarf cümlecığı oluştururken yararlanılan edatlar altı kategoride kategorize edilmektedir. Bu altı kategoride yer alan edatların her biri farklı anlamlar ve farklı fonksiyonlar üstlenmektedir. Fakat her kategori içerisinde bulunan edatlar kendi kategorisi içerisinde ekseriyetle aynı işlevsellikle ve aynı bağlamda kullanılmaktadır.

Bu cihetle zarf cümlecikleri bu altı kategori altında müstakil tablolar ve akabinde örnekleriyle incelenerek analiz edilmiştir. Bu gruplandırma aşağıdaki diyagramda net bir şekilde görülmektedir.

Şema 6.1. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Türleri

Tablo 6.4. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Zaman Edatları

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Zaman Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
حين / حينما عندما / وقتما	when	-ırken / -dığında	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
فيما / بينما في حين	while / whilst as	iki farklı durum ya da olay için -ırken / -dığında	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
بحلول الوقت الذي في الوقت الذي هذا الوقت من ...	by the time (that) (by) this time next ...	-dığı -diği zaman -dığında -diğinde gelecek ... bu zamanlar	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
بعدها / بعد أن عقب أن	after	akabinde -dıktan sonra	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
قبلها / قبل أن + فعل مضارع	before	-ın öncesinde -dıkmadan önce	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
طالما / ما دام	as long as so long as	-dığı müddetçe -dığı takdirde	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede

إلى أن / حتى ريثما	until / till	-e kadar / -e değin -ta ki	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
حالما بمجرد أن	just as (just) as soon as once the moment	-ır ırmaz ... gibi derhâl ...	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
ما إن ... حتى ...	no sooner (had) ... than ...	...-mıştı ki ...-ıdı ... gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıyor	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
ما يكاد / لا يكاد ما كاد / لم يكد ... حتى ... / إلا ...	no sooner (had) ... than ...	...-mıştı ki ...-ıdı ... gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıyor	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
لا يلبث / لن يلبث ما لبث / لم يلبث أن ... حتى ...	no sooner (had) ... than ... not long after ..., ...	...-mıştı ki ...-ıdı ... gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıyor	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede
لم يمض وقت / دقائق على ... حتى ...	no sooner (had) ... than ... not long after ..., ...	...-mıştı ki ...-ıdı ... gibi derhâl ... -ır ırmaz ...-ıyor	iki yargıyı / yüklemi zamansal olarak birleştirmede

Zarf Cümlecîği Zaman Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

بينما يغلي الماء عند 100 درجة مئوية على مستوى سطح البحر، فإنه يغلي عند 70 درجة مئوية على قمة جبل إيفرست.

Whilst water boils at 100°C at sea level, it boils at 70°C at the summit of Mount Everest.

Su deniz seviyesinde 100°C'de kaynarken, Everest Dağı'nın tepesinde 70°C'de kaynar.

Ör. 2:

I had never heard of this authoress **till he told me about her.**

لم أطلع على هذه المؤلفة ريثما أخبرني هو عنها.

O, bana ondan bahsedene kadar bu kadın yazardan haberdar olmamıştım.

Ör. 3:

While some eye movement disorders are present at birth, others develop over time and may be associated with other problems, such as injuries.

في حين تتجلى بعض اضطرابات حركة العين عند الولادة، يتطور البعض الآخر بمرور الوقت وقد يُرتبط بمشاكل أخرى، مثل الإصابات.

Bazı göz hareketi bozuklukları doğuştan olurken diğerleri zamanla gelişir ve yaralanmalar gibi başka sorunlarla irtibatlandırılabilir.

Ör. 4:

When there was a military coup in Egypt, the parties in the parliament were forced to leave the political ground and plunged into darkness.

عندما حصل انقلاب عسكري في مصر، اضطرت الأحزاب في البرلمان إلى ترك الأرضية السياسية وانغمرت في الظلام.

Mısır'da askeri darbe olunca parlamentodaki partiler siyasi zemini terk etmek zorunda kaldı ve karanlığa gömüldü.

Ör. 5:

After he graduated from a well-established university, he was able to find a well-paying job.

بعدما تخرج من جامعة راسخة، تيسر له العثور على وظيفة جيدة الأجر.

Köklü bir üniversiteden mezun olduktan sonra iyi maaşlı bir iş bulabildi.

Ör. 6:

By the time mankind begins interstellar travel and space tourism, artificial intelligence will have already taken over the World.

بحلول الوقت الذي تبدأ فيه البشرية السفر بين النجوم والسياسة الفضائية، سيكون الذكاء الاصطناعي قد سيطر على كوكبنا الأرض سابقا.

İnsanoğlu yıldızlararası yolculuğa ve uzay turizmine başladığında yapay zeka çoktan Gezegelimiz Dünya'yı ele geçirmiş olacak.

Ör. 7:

ما إن فتح الفاتح السلطان محمد خان المبجل، سلطان الإمبراطورية العثمانية العليا والعزة القسطنطينية إلا حوّل كنيسة آيا صوفيا إلى مسجد.

No sooner had the Venerated Conqueror Sultan Mehmed Khan, the Sultan of the Supreme and Glorious Ottoman Empire, **conquered** the constantinople **than** he **turned** the Hagia Sophia Church into Mosque.

*Yüce ve Şanlı Osmanlı İmparatorluğu'nun Faziletli Padişahı Fatih Sultan Mehmed Han, Konstantinopolis'i **fetheder etmez** Ayasofya Kilisesi'ni Camiye çevirdi.*

Ör. 8:

Space physicists emphasise that human race needs to terraform exoplanets **until the Sun expands, grows and swallows the earth within the next 5 billion years.**

يؤكد علماء فيزياء الفضاء على أن الجنس البشري لا يستغني عن استصلاح الكواكب الخارجية إلى أن تتسع الشمس وتنمو وتبتلع الأرض خلال 5 مليارات سنة آتية.

*Uzay fizikçileri, **gelecekteki 5 milyar yıl içinde Güneş'in genişleyip büyüyene ve Dünya'yı yutana kadar** insan ırkının ötegezegeneri yaşanabilir hale getirmesi gerektiğini vurguluyor.*

Ör. 9:

As long as the Holy Quran is recited, Allah's judgments will rule the world.

طالما يُتلى القرآن الكريم، فإن أحكام الله سوف تهيمن على الدنيا.

Kur'ân-ı Kerîm okunduğu müddetçe Allah'ın hükümleri dünyaya mütehakkim olacak.

Ör. 10:

المريضة، التي فقدت وعيها بسبب سوء التغذية وتم حملها بعد ذلك إلى غرفة الطوارئ، استعادت وعيها في ظرف وقت قصير حالما يتم إعطاء المصل لها.

The patient, who lost consciousness due to malnutrition and was then taken to the emergency room, regained consciousness in a short time **as soon as the serum was given to her**.

Yetersiz beslenme nedeniyle bilincini kaybeden ve daha sonra acil servise kaldırılan kadın hasta, kendisine serum verilir verilmez kısa süre içinde bilincine kavuştu.

Ör. 11:

من نافلة القول إنه من الواجب على كل مسلم أن يكون متوضئاً قبل أن يؤدي الصلاة.

It is obligatory for every muslim to be in a state of ablution **before he performs the salaah**.

Her müslümanın namaz kılmadan önce abdestli olması farzdır.

Ör. 12:

لم يكد مهرب المخدرات يقوم بتحميل البضائع على السفينة حتى داهمته إدارة مكافحة المخدرات.

The drug smuggler **had no sooner loaded** the goods onto the ship **than** the DEA **raided** him.

Uyuşturucu kaçakçısı malları gemiye tam yüklemişti ki narkotik şube ona baskın düzenledi.

Ör. 13:

ذكرت عالمة السياسة في البرنامج التلفزيوني الذي شارك فيه أن الحكومات تستطيع أن تبقى على قيد الحياة ما دامت أنها تراعي القضاء والمساواة والإنسانية، وإلا فسوف يظهر الجوع والمسغبة والفقر وفي نهاية المطاف الفوضى.

The political savant stated in the television program she attended that governments might survive **so long as they adhere to judiciary, equality and humanism** otherwise hunger, famine, poverty and eventually anarchism will emerge.

Siyaset bilimci, katıldığı televizyon programında, ülkelerin yargıya, eşitliğe ve hümanizme riayet ettikleri müddetçe ayakta kalabileceklerini, aksi takdirde açlığın, kıtlığın, yoksulluğun ve sonuçta kaosu ortaya çıkacağını belirtti.

Ör. 14:

لم يمض وقت مدید على انتهاء الحرب العالمية الثانية التي خلفت وراءها العواقب الوخيمة، حتى انقسمت ألمانيا إلى قسمين.

Not long after the end of World War II, which left behind dire consequences, Germany **was divided** into two parts.

Arkasında feci sonuçlar bırakan İkinci Dünya Savaşı tam bitmişti ki Almanya ikiye bölündü.

Ör. 15:

I was doing contrastive analysis between English and Arabic **as I got a video call.**

كنت أقوم بالتحليل التقابلي بين اللغتين الإنجليزية والعربية وقتما تلقيت مكالمة فيديو.

Görüntülü arama aldığımda İngilizce ile Arapça arasında karşılaştırmalı analiz yapıyordum.

Tablo 6.5. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Mekân Edatları

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Mekân Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
حيث	where	-dığı yerde -dığı yere	iki yargıyı / yüklemi lokasyon olarak birleştirmede
المكان الذي	place that	-dığı yerde -dığı yere	iki yargıyı / yüklemi lokasyon olarak birleştirmede

Zarf Cümlecığı Mekân Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

It goes without saying that there is prosperity and welfare **where there is justice.**

من نافلة القول إنه هناك الرخاء والرفاهية حيث يوجد العدل.

Adaletin olduğu yerde refah ve esenlik vardır demeye hâcet dahi yok.

Ör. 2:

تُفضل اللغة العربية الفصحى الحديثة كلغة عربية مكتوبة للنصوص الأدبية أو الصحف، ولكنها تُستخدم أيضا حيث يصبح الأسلوب الرسمي مطلوباً، مثل البرامج الإذاعية/الأخبار.

Modern Standard Arabic is preferred as written Arabic for literary texts or newspapers, but is also used **where a formal style is required, such as for radio/news programmes.**

Modern Standart Arapça, edebi metinler veya gazeteler için yazılı Arapça olarak tercih edilir, ancak radyo/haber programları gibi resmi bir üslubun gerekli olduğu yerlerde de kullanılır.

Ör. 3:

Paradise is a **place that devout hermits will exist in it happily and contentedly ever after.**

الفردوس هي المكان الذي يخلدُ به المُتزوُّون المتديِّتون في سعادة ورضاء دائمة.

Cennet, içinde dindar münzevi olanların sonsuza dek mutlu ve mesut kâim olacağı bir yer.

Ör. 4:

الذين يتعاملون مع الشعوذة ينبّهون بأن الأحداث الخارقة قد تتجلى حيث تتجاوز الفيزياء الإدراك البشري.

Those who deal with sorcery warn that paranormal events may occur **where physics goes beyond human perception.**

Büyücülükle uğraşanlar, paranormal olayların, fiziğin insan algısının ötesine geçtiği yerlerde meydana gelebileceği konusunda uyarıyor.

Ör. 5:

عندما أموت، أدفنوني حيث دُفنت زوجتي، لأنه عندئذٍ فقط باستطاعتي أن أكون مغتبطاً.

When I die, bury me **where my wife is buried**, because only then might I be blissed.

Ben öldüğümde beni karımın gömüldüğü yere gömün, çünkü ancak o vakit bahtiyar olabilirim.

Ör. 6:

I want to visit the **place that Atatürk was born.**

ألتمس أن أزور المكان الذي ولد فيه أتاتورك.

Atatürk'ün doğduğu yeri ziyaret etmek istiyorum.

Tablo 6.6. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecği Tutum Edatları

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecği Tutum Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
مثلاً / كما	(just) as ... (so) ... (just) like	...-dığı gibi ... da tıpkı ... gibi	iki yargıyı / yüklemi tutum yönüyle birleştirmede
وكأنه / وكأنْ	as if / as though	(sanki) ...-mış gibi	iki yargıyı / yüklemi tutum yönüyle birleştirmede
بحيث (أنه / إنه) لدرجة أنه بقدر ما	in a way that the way that sucha / so ... that ... to the extent that	-cak kadar / şekilde -dığı biçimde -dığı yolla o kadar ... ki ... öyle ... ki ... ölçüsünde / nispette	iki yargıyı / yüklemi tutum yönüyle birleştirmede

Zarf Cümlecği Tutum Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

كان الرجل المسنُّ الخرفُ عند مدخل المكتبة يتصرف وكأنه مسؤول هناك.

The senile old man at the entrance of the library was acting **as if he was responsible there.**

Kütüphanenin girişindeki yaşlı bunak adam sanki orada sorumluymuş gibi davranıyordu.

Ör. 2:

She is a haughty woman who dressed very fancy, so she looks **as though she is well-to-do.**

إنها امرأة شامخة ترتدي أزياء باهرة للغاية، لذلك تبدو وكأنها غنية.

Çok gösterişli giyinen mağrur bir kadın, bu yüzden hâli vakti yerinde gibi görünüyor.

Ör. 3:

The academician who is serving currently in a language institution has **such a** monumental passion about literature **that his bookcase includes lots of corpora, manuscripts, parchments and papers which are related to poetry, ode, literature and rhetoric.**

الأكاديمي الذي يخدم حاليا في مؤسسة اللغات لديه شغف عظيم بالأدب لدرجة أن مكتبته تضم المزيد من المدونات والمخطوطات وأوراق البرشمان والمقالات التي تتعلق بالشعر والقصيدة والأدب والبلاغة.

Hâlihazırda bir dil kurumunda görev yapan akademisyenin edebiyata olan tutkusu o kadar muazzamdır ki, kitaplığında şiir, kaside, edebiyat ve retorik ile ilgili çok sayıda külliyat, el yazması, parşömen ve makale bulunmaktadır.

Ör. 4:

مثما يمكن لإيماءة واحدة أن تشير إلى العديد من المعاني المتنوعة، فإن العديد من الإيماءات المتنوعة يمكن أن تشير إلى نفس المعاني.

Just as one gesture can indicate so many various meanings, so many various gestures can indicate the same meanings.

Bir jestin birçok çeşitli anlamlara işaret edebildiği gibi, birçok çeşitli jest de aynı anlamlara işaret edebilir.

Ör. 5:

حتى هذا العمر استيقنتُ بأن الدنيا مثيرة للاهتمام وملينة بالمفاجآت بحيث لا تتجلى الأمور كما نترقب في بعض الأحيان.

Up to this age I have perceived that the world is interesting and full of surprises **the way that things don't come about as we expect sometimes.**

Bu yaşıma kadar idrak ettim ki dünya o kadar ilginç ve sürprizlerle dolu ki bazen işler umduğumuz gibi tecelli etmiyor.

Tablo 6.7. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Sebep Edatları

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Sebep Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
حيث (إنَّ - أن) إذ (إنَّ - أن) لأنَّ	because now / in that for since as inasmuch as	çünkü / zira -den dolayı -den ötürü -ması yüzünden -dığı için -dığı sebebiyle	iki yargıyı / yüklemi gerekçe bağlamında birleştirmede
بفضل هذا / ذلك	thanks to this / that	bunun sayesinde bu sayede	iki yargıyı / yüklemi gerekçe bağlamında birleştirmede
نظرا لأنَّ ... ف... بما أنَّ ... ف... باعتبار أنَّ ... ف...	seeing that due to the fact that owing to the fact that	mademki ... o zaman / hâlde-dığı için ... -den dolayı -den ötürü	iki yargıyı / yüklemi gerekçe bağlamında birleştirmede

Tablo 6.8. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Sonuç Edatları

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Sonuç Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
بالتالي مِنْ ثَمَّ على هذا / ذلك بناءً على هذا / ذلك	therefore thus thereby hence accordingly hereupon	dolayısıyla bu yüzden bu nedenle bu sebepten bundan dolayı buna binaen böylece	iki yargıyı / yüklemi netice bağlamında birleştirmede

لذا / لذلك / ف وهكذا	so that / , so ergo	o yüzden binaenaleyh	iki yargıyı / yüklemi netice bağlamında birleştirmede
بسبب هذا / ذلك لهذا السبب	because of this/that for this/ that reason	bu sebeple bundan dolayı	iki yargıyı / yüklemi netice bağlamında birleştirmede
لأجل هذا / ذلك من أجل هذا / ذلك	this / that is why	bu nedenle bundan ötürü dolayısıyla	iki yargıyı / yüklemi netice bağlamında birleştirmede
نتيجة لهذا / لذلك (من) جرّاء هذا / ذلك	as a result as a consequence consequently	sonuç olarak nitekim / neticede bunun sonucunda netice itibarıyla	iki yargıyı / yüklemi netice bağlamında birleştirmede

Zarf Cümlecığı Sebep/Sonuç Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

كان ديريك قد التهم 8 شرائح من البيتزا قبل أن يغادر الفندق، من أجل ذلك هو ليس جائعا.

Derek had gobbled up 8 slices of pizza before he abandon the hotel, **that is why he is not famished.**

Derek oteli terk etmeden önce 8 dilim pizza gömmüştü/yiyivermişti bu yüzden pek aç değil.

Ör. 2:

Seeing that the newly opened textile mill is looking for qualified labourers, the human resources department is working to the fullest extent.

نظرا لأن ورشة النسيج الذي جرى افتتاحه حديثا يبحث عن عمال مؤهلين، فإن قسم الموارد البشرية يشتغل بجد لأقصى حد.

Yeni açılan tekstil atolyesi nitelikli işçiler aradığı için insan kaynakları departmanı en üst düzeyde çalışıyor.

Ör. 3:

A fire broke out yesterday night while everyone was sleeping in one of the carpentry workshops, **and as a result many furniture and commodities got damaged.**

شب حريق الليلة البارحة في إحدى ورش النجارة، ونتيجة لذلك تضررت العديد من الأثاث والأسلع.

*Marangoz atölyelerinden birinde dün gece herkes uyurken yangın çıktı, **bunun sonucunda çok sayıda mobilya ve eşya hasar gördü.***

Ör. 4:

The security systems company is no longer capable of providing proactive solutions; **therefore, the Ministry of Defense will end cooperation with it.**

لم تعد شركة الأنظمة الأمنية قادرة على تقديم حلول استباقية، لذلك ستنتهي وزارة الدفاع من التعاون معها.

*Güvenlik sistemleri firması artık proaktif çözümler sağlayamıyor, **bu nedenle Savunma Bakanlığı onunla işbirliğini sona erdirecek.***

Ör. 5:

إن الأغذية التي يستهلكها الناس يمكن أن تقلل من خطر الإصابة بأمراض القلب والسكتة الدماغية، لهذا السبب من الأفضل لهم أن يترجّحوا المغذيات منخفضة الدهون المشبعة والدهون المتحولة والصوديوم.

The nutrients that people consume can reduce their risk of cardiac diseases and stroke, **for this reason it's best for them to favour nutriments low in saturated fat, trans fat and sodium.**

*İnsanların tükettiği gıdalar kalp hastalıkları ve felç riskini azaltabilir, **bu sebeple doymuş yağ, trans yağ ve sodyum oranı düşük besinleri tercih etmeleri onlar için en iyisidir.***

Ör. 6:

Since the monetary conditions index is going through a tumultuous period, the government decided to take resolute austerity measures.

بما أن مؤشر الظروف النقدية يمر بفترة مضطربة، فإن الحكومة قررت أن تتخذ إجراءات التقشف الحاسمة.

Parasal koşullar endeksinin çalkantılı bir dönemden geçmesi nedeniyle, hükümet kararlı/katı kemer sıkma tedbirleri almaya karar verdi.

Ör. 7:

Plants and algae photosynthesize, **thanks to this, humans and animals can inhale oxygen.**

تقوم النباتات والطحالب بعملية التمثيل الضوئي وبفضل ذلك يمكن للأناس والحيوانات استنشاق الأكسجين.

Bitkiler ve algler fotosentez yapar, bu sayede insanlar ve hayvanlar oksijen soluyabilir.

Ör. 8:

Making investments in the production, distribution and consumption network on a global basis contributes positively to the supply chain and logistics management, **thereby international trade gains volume and efficiency.**

إن الاستثمار في شبكة الإنتاج والتوزيع والاستهلاك على أساس عالمي يساهم على وجه إيجابي في إدارة سلسلة التوريد والخدمات اللوجستية، وبالتالي فإن التجارة الدولية تكتسب حجماً وفعالية.

Küresel bazda üretim, dağıtım ve tüketim ağına yatırım yapmak, tedarik zinciri ve lojistik yönetimine olumlu katkı sağlamakta, böylece uluslararası ticaret hacim ve etkinlik kazanmaktadır.

Ör. 9:

نظرا لأن المنظمات غير الحكومية والجمعيات الخيرية تطعم الناس الصعاليك والمضطهدين، فإنه ينبغي للحكومة أن تدعم هذه المنظمات ماليا.

Seeing that non-governmental organization and charities feed indigent and persecuted people, the government ought to financially support these organizations.

Mademki sivil toplum kuruluşları ve hayır kurumları yoksul ve mazlum insanları besliyor o hâlde, hükümet bu kuruluşları mâli olarak desteklemeli.

Ör. 10:

قام المقاول بتنصيب عدة الركائز المحفورة في أساس المبنى، حيث تنص لوائح الزلازل المحدثّة على أنّ المباني يجب أن تكون مقاومة لزلازل تزيد قوتها عن 7 درجات.

The contractor installed several bored piles in the building's foundation, as the updated earthquake regulations specify that buildings must be resistant to earthquakes greater than magnitude 7.

Müteahhit binanın temeline birçok fore kazık çaktı, çünkü güncellenen deprem yönetmeliği binaların 7'den büyük depremlere karşı dirençli olmasını öngörüyor/belirtiyor.

Ör. 11:

بما أننا أسباط العثمانيين المشرفين، فعلىنا أن نحضن جميع المواطنين الأجانب الذين يمكنون في تركيا مؤقتاً، بغض النظر عن إعتقادهم أو عرقهم أو جنسهم.

Owing to the fact that we are honorable descendants of the Ottomans, we must embrace all foreign citizens who sojourn temporarily in Türkiye, regardless of their belief, race or gender.

Madem ki biz, Osmanlının şerefli torunlarıyız o hâlde, itikâtlarına, ırklarına, cinsiyetlerine bakılmaksızın Türkiye'de geçici ikâmet eden tüm yabancı vatandaşları kucaklamalıyız.

Ör. 12:

Nowadays, marriages are no longer long-lasting, **inasmuch as social media and personal digital devices render couples individual.**

في الوقت الحاضر، لم تعد الزيجات تصبح طويلة الأمد، إذ إن وسائل التواصل الاجتماعي والأجهزة الرقمية الشخصية تجعل الأزواج فرديين.

Bugünlerde evlilikler artık uzun ömürlü olmuyor, çünkü sosyal medya ve kişisel dijital cihazlar eşleri bireyselleştiriyor.

Ör. 13:

Users tend to purchase smartphones which are produced in South Korea, **for these products are better quality than their competitors in terms of operating system performance.**

إن المستخدمين يميلون إلى شراء الهواتف الذكية التي تُنتج في كوريا الجنوبية، حيث إن هذه المنتجات أفضل جودةً من منافستها من حيث أداء نظام التشغيل.

Kullanıcılar, Güney Kore'de üretilen akıllı telefonları satın almaya yöneliyorlar, zira bu ürünler işletim sistemi performansı açısından rakiplerinden daha kaliteli.

Ör. 14:

كان لدي خطة. كنت سأقتلك الأسبوع الفائت يوم الثلاثاء ولكن عندما اقتربت منك لكي أطلق ناراً عليك لاحظت رضيعاً في حضنك، في تلك اللحظة توقفت ونبتت ثأري، هكذا تخليت عن قتلك.

I had a plan. I was going to kill you last week on Tuesday, but when I approached you to shoot you, I noticed a baby in your arms, at that moment, I stopped and renounced my revenge, **thus I gave up killing you.**

Planım vardı. Seni geçen hafta salı günü öldürecektim ama sana ateş etmek için yaklaştığımda kucağında bebek fark ettim, işte o an durdum ve kinimi bir kenara bıraktım, böylece seni öldürmekten vazgeçtim.

Ör. 15:

هو علامةٌ مدوي السمعة في مجال الكيمياء الحيوية، نظراً لأنه حقق اختراقاً فيما يتعلق بتجديد الأنسجة.

He is a renowned scholar in the field of biochemistry, **due to the fact that he have made a breakthrough regarding regeneration of tissues.**

Dokuların yenilenmesi ile ilgili çığır açmasından ötürü biyokimya alanında ünlü bir bilgindir.

Ör. 16:

The garbage truck moved too slowly; **because of this a traffic jam happened.**

تحركت شاحنة القمامة على مهل شديد؛ بسبب هذا وقع ازدحام مروري.

Çöp kamyonu çok yavaş/ağır hareket etti; bu yüzden trafik sıkışıklığı oldu.

Ör. 17:

A political expert who pens articles and opinions pertaining to national politics notified in an interview with the newspaper that terrorist actions in Türkiye have been continuing at an increasing rate for 40 years, **so the Turkish State must find a permanent solution to this quagmire.**

أبلغ خبير سياسي يسيطر مقالته وآراءه تتعلق بالسياسات الوطنية في مقابلة مع الصحيفة بأن الأعمال الإرهابية في تركيا تستمر بمعدل متزايد منذ 40 عاماً، لذا يتعين على الدولة التركية إيجاد حلاً دائماً لهذه الورطة.

Milli politikalar ile ilgili makaleler ve kitaplar kaleme alan bir siyaset uzmanı gazeteye verdiği ropörtajda Türkiye’de terör faaliyetlerinin 40 yıldır artan bir hızla devam ettiğini, dolayısıyla Türk Devleti’nin bu çıkmaza/bataklığa kalıcı bir çözüm bulması gerektiğini bildirdi.

Ör. 18:

خسرت شركة الطاقة مبلغا كبيرا من المال في السنوات الخمس الماضية، بناء على هذا، تم طلب استقالة الرئيس التنفيذي من قبل مجلس إدارة الشركة يوم الجمعة المنصرمة.

The energy corporation has lost a large amount of money in the last five years; **hence, the CEO's resignation was requested by the corporation's administrative board last Friday.**

Enerji firması son beş yılda büyük miktarda para kaybetti bu münasebetle geçtiğimiz Cuma günü firmanın yönetim kurulu tarafından CEO'nun istifası talep edildi.

Ör. 19:

When the water particles in the clouds collide with each other, they combine forming water drops. As these water drops merge, their volume increases, and they become heavier. **Consequently they become denser than air itself and fall to the ground in the form of rain.**

عندما تصطدم جزيئات الماء الموجودة في السُحُب ببعضها البعض، فإنها تتجمع لتشكل قطرات الماء. حينما تندمج قطرات الماء هذه، فإنها تزداد حجمها وتصبح أثقل. ومن جراء ذلك تصبح أشد كثافة من الهواء نفسه، وتسقط على الأرض على شكل مطر.

Bulutların içindeki su tanecikleri birbirleriyle çarpıştıklarında birleşerek su damlacıkları oluştururlar. Bu su damlaları birleştikçe hacimce artar ve ağırlaşırlar. Bunun sonucunda havanın kendisinden daha yoğun olurlar ve yağmur formunda yere düşerler.

Ör. 20:

لا يصاب الرياضيون عموما بالأنفلونزا لأن أجهزتهم المناعية قوية.

Athletes generally do not catch the flu **in that their immune systems are strong.**

Sporcular genelde gribe yakalanmazlar çünkü bağışıklık sistemleri güçlüdür.

Tablo 6.9. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecîği Amaç Edatları

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecîği Amaç Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
خَوْفاً من أن مخافة أن خشية أن بقلق أن	for / in fear that in dread that	korkusuyla endişesiyle korkusundan	iki yargıyı / yüklemi amaç kapsamında birleştirmede
من أجل / لأجل أن كي / لكي / كيما حتى / لـ	to so that in order to / that in an effort to	için -mek üzere -sın diye	iki yargıyı / yüklemi amaç kapsamında birleştirmede
بهدف أن بغرض أن بقصد أن بغاية أن	for the purpose that with intend to with the objective to	hedefiyle amacıyla niyetiyle gayesiyle	iki yargıyı / yüklemi amaç kapsamında birleştirmede
كي لا / لكي لا / كيلا لكيلا / حتى لا / لنلأ	lest	-mesin diye -maması için	iki yargıyı / yüklemi amaç kapsamında birleştirmede

Zarf Cümlecîği Amaç Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

لقد نُزل القرآن الكريم لكي يخرج البشرية جمعاء من الظلمات إلى النور، دون أي اعتبار للجغرافيا أو الزمان أو العرق.

The Holy Qur'an was revealed **in order to bring all of humanity out of darkness into light**, without any regard to geography, time, or race.

Kur'ân-ı Kerîm, coğrafya, zaman, ırk ayrımı gözetmeksizin tüm insanlığı karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için indirilmiştir.

Ör. 2:

As homo sapiens, we are aware of how vital self-confidence is to our serenity and tranquillity, and we also know that we need to love ourselves and have faith in ourselves **in an effort to have the courage to move forward and achieve good things throughout our lives.**

كالأناس العاقلين نحن ندرك مدى أهمية الثقة بالذات من أجل صَفائنا وهُدوئنا، ونحن نعلم أيضا أننا نحتاج إلى أن نحب أنفسنا وأن نثق بأنفسنا **كيما نحظي بالشجاعة لنمضي قدما وننجز الأشياء الجيدة طيلة حياتنا.**

*Homo sapiensler olarak özgüvenin huzurumuz ve dinginliğimiz için ne denli hayati olduğunun bilincindeyiz ve **hayatımız boyunca ilerlemek ve iyi şeyler başarmak üzere cesaret sahibi olabilmek için kendimizi sevmemiz ve kendimize inanmamız gerektiğini de biliyoruz.***

Ör. 3:

على مدى القرن المنصرم، تم طرح مجموعة متنوعة من الفرضيات والحُجج التجريبية من قبل مؤيدي نظرية النشوء والارتقاء **بقصد توضيح كيف يقع التطور.**

Over the past century, a variety of hypotheses and experimental arguments have been put forward by evolution theory supporters **with the intent to elucidate how evolution occurs.**

*Geçtiğimiz yüzyıl boyunca, evrim teorisi destekçileri tarafından **evrimin nasıl gerçekleştiğini izâh etmek amacıyla** çeşitli hipotezler ve deneysel argümanlar ortaya atılmıştır.*

Ör. 4:

كان اللصوص الذين سطوا البنك يرتدون أقنعة خشية أن تتمكن الشرطة من التعرف عليهم.

The burglars who robbed the bank were wearing masks **for fear that the police would be able to identify them.**

*Bankayı soyan hırsızlar, **polisin onları teşhis etmesinden korktukları için** maske takıyorlardı.*

Ör. 5:

The mother bird gave her fledgling a worm from her mouth **lest it would not starve to death.**

أعطت الطائر الأم فرخها دودة من فمها كيلا يموت جوعاً.

Anne kuş, açlıktan ölmesin diye mini yavrusuna ağzından bir kurtçuk verdi.

Ör. 6:

لقد تبوأَت الإمبراطورية العثمانية المترامية الأطراف، التي جلبت العدالة والحرية للمضطهدين في شتى بقاع المعمورة، منصب الخلافة من أجل أن تحافظ على العقيدة الاسلامي.

The far-reaching Ottoman Empire, which brought justice and freedom to the oppressed all over the world, had assumed the office of the caliphate **in order to preserve the Islamic creed.**

Dünyanın her yerindeki mazlumlara adalet ve özgürlük getiren uçsuz bucaksız Osmanlı İmparatorluğu, islâmi akîdeyi himâye etmek için halifelik görevini üstlenmiştir.

Ör. 7:

The UN will hold a conference **with the objective to restrict the production of nuclear weapons.**

الأمم المتحدة سوف تعقد مؤتمراً بغاية أن تقيّد تصنيع الأسلحة النووية.

BM nükleer silahların imâlatını kısıtlama amacıyla kongre düzenleyecek.

Ör. 8:

ألْبست الأم القلقة فطيمها الصغير ملابس سميكة خوفاً من أنه قد يصاب بالأنفلونزا.

The worried mother dressed her toddler in thick clothes **for fear that he might catch the flu.**

Endişeli anne, gribe yakalanma korkusuyla küçük çocuğuna kalın giysiler giydirdi.

Ör. 9:

NASA announced that it will begin investing in military and medical units **so that it can protect the humanity from aliens who may invade the Planet Earth one day in the future.**

أعلنت وكالة ناسا أنها ستبدأ الاستثمار في الوحدات العسكرية والطبية حتى تتمكن من وقاية البشرية من الكائنات الفضائية التي قد تغزو كوكب الأرض يوماً ما في المستقبل.

NASA, *gelecekte bir gün Dünya Gezegenini istila edebilecek uzaylılardan insanlığı korumak amacıyla askeri ve medikal birimlerine yatırım yapmaya başlayacağını duyurdu.*

Tablo 6.10. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecîği Zıtlık Edatları

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecîği Zıtlık Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
لكنّ + فعل لكنّ + اسم ولكنّما وإنّما	but / yet	fakat / ancak lâkin / oysa hâlbuki / ama	iki yargıyı / yüklemi zıtlık bakımından birleştirmede
مع أنّ ... رغم أنّ ... على الرغم من أنّ ... بالرغم من أنّ ... إلا أنّه / ف... إن كان	although (even) though as much as despite that despite the fact that in spite of the fact that albeit	her ne kadar ne var ki -dığı hâlde -e rağmen yine de ... -sa da / -sa bile	iki yargıyı / yüklemi zıtlık bakımından birleştirmede
إلا أنّه / سوى أنّه غير أنّه / بيد أنّه على أنّ ...	however otherwise	ne var ki buna rağmen gel gör ki	iki yargıyı / yüklemi zıtlık bakımından birleştirmede

على العكس من ذلك على النقيض من ذلك بخلاف ذلك مقابل ذلك في المقابل مع ذلك / رغم ذلك	on the contrary contrary to this nevertheless nonetheless notwithstanding that	gelgelelim buna karşın buna mukabil bunun aksine bununla birlikte aksi takdirde aksi hâlde	iki yargıyı / yüklemi zıtlık bakımından birleştirmede
فيما / بينما في حين	while / whilst whereas	iki farklı durum ya da olay için -ırken / -dığında oysa / hâlbuki	iki yargıyı / yüklemi zıtlık bakımından birleştirmede
لكن من جهة أخرى لكن من ناحية أخرى	on the other hand on the other side	öte yandan diğer taraftan	iki yargıyı / yüklemi zıtlık bakımından birleştirmede

Zarf Cümlecği Zıtlık Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

Although most of the expeditions in geographical explorations were conducted with the aim of finding new trade routes only, it had a major impact on geography and globalization.

مع أنَّ معظم البعثات في الاكتشافات الجغرافية أُجريت بهدف إيجاد طرق تجارية جديدة فقط، إلا أنه كان لها تأثير جوهري على الجغرافيا والعولمة.

Coğrafi Keşiflerdeki seferlerin çoğu yalnızca yeni ticaret yolları bulma hedefiyle yapılmış olsa da coğrafya ve küreselleşme üzerinde majör bir etkisi olmuştur/vardı.

Ör. 2:

الأولاد المشاغبون يزعجون أمهاتهم، إلا أن أمهاتهم يحبونهم كثيراً.

Naughty children upset their mothers, **nevertheless their mothers love them very much.**

Yaramaz evlatlar annelerini üzer, ne var ki anneleri onları çok sever.

Ör. 3:

بينما يستمر قطاع التكنولوجيا في الإمارات العربية المتحدة في الامتداد، تواجه بعض الشركات في البلاد صعوبة في إيجاد ما يكفي من الموارد البشرية المتخصصة في مجالاتها.

While United Arab Emirates' technology sector continues to expand, some companies in the country have difficulty finding sufficient human resources specialized in their fields.

Birleşik Arap Emirlikleri'nin teknoloji sektörü genişlemeye devam ederken, ülkedeki bazı şirketler alanında uzmanlaşmış yeterli insan kaynağı bulmakta zorluk çekiyor.

Ör. 4:

The blue whale is a carnivorous animal that, **in spite of the fact that it doesn't have proper teeth**, survives on a diet that is mainly composed of krill and small crustaceans.

الحوت الأزرق هو حيوان أكل للحوم، وبالرغم من أنه ليست لديه أسنان مؤتية، إلا أنه يعيش على نظام غذائي يتألف أساساً من الكريل والقشريات الصغيرة.

Mavi balina, elverişli dişlere sahip olmamasına rağmen, esas olarak kril ve küçük kabuklulardan oluşan bir diyetle hayatta kalan etobur bir hayvandır.

Ör. 5:

Online video gamers are easy targets for hackers who embezzle real-life value virtual goods that can be purchased in-game, **but monitoring their behavior can help catch them in the act.**

يُعد لاعبو ألعاب الفيديو عبر الإنترنت أهدافاً سهلة للمتسللين الذين يختلسون سلعاً افتراضية ذات قيمة حقيقية يمكن شراؤها داخل اللعبة، ولكن مراقبة حركاتهم يمكن أن تساعد في القبض عليهم متلبسين.

Online video oyuncularını, oyun içinde satın alınabilecek gerçek hayatta değeri olan sanal ürünleri zimmete geçiren hackerlar için kolay hedeflerdir; ancak hareketlerini gözetlemek, onları iş başında yakalamaya yardımcı olabilir.

Ör. 6:

على الرغم من أن الشركات المصنعة الصغيرة في تركيا لديها عيوب مقارنة بالشركات متعددة الجنسيات على المستوى العالمي، إلا أن 90% منها لا تزال تجني أرباحاً أرفع من شركات التصنيع في الشرق الأوسط.

Even though small manufacturers in Türkiye have disadvantages compared to multinational companies on a global scale, 90% of them still gain higher profits than manufacturing companies in the Middle East.

Her ne kadar Türkiye'deki küçük üreticiler küresel düzeyde çokuluslu şirketlere göre dezavantajlara sahip olsa da bunların %90'ı Ortadoğu'daki imalâtçı şirketlerden daha yüksek kâr elde ediyor.

Ör. 7:

Smell or sight may help direct organisms to edible nutrient sources, **notwithstanding** that the final decision to eat or reject that available food is controlled through ability to taste.

قد تساعد الرائحة أو البصر في توجيه الكائنات الحية إلى المصادر الغذائية الصالحة للأكل، بيد أن القرار النهائي لتناول أو رفض ذلك الغذاء المتاح يتم التحكم فيه عن طريق القدرة على التذوق.

Koku veya görme, organizmaların yenilebilir besin kaynaklarına yönlendirilmesine yardımcı olabilir, gelgelelim mevcut gıdayı yeme veya reddetme konusundaki nihai karar, tat alma yetisi yoluyla kontrol edilir.

Ör. 8:

سوبرمان أقوى بكثير من باتمان؛ ومع ذلك، أنا من هواة باتمان.

Superman is much powerful than Batman; **nonetheless**, I am a Batman fan.

Süpermen Batman'den daha güçlüdür; ama ben yine de Batman fanıyım/Batmancıyım.

Ör. 9:

Some adolescents admit that they can't be acquainted with everything, **however they typically act like they grasp all things and don't make any mistakes.**

يعترف بعض المراهقين بأنهم لا يتسنى لهم الإلمام بكل شيء، **على أنه يتصرفون عادة وكأنهم يلمون بكل شيء ولا يرتكبون أي أخطاء.**

*Bazı ergenler her şeyi bilemeyeceklerini kabul ederler **gel gör ki genellikle her şeyi anlıyorlarmış ve hiç hata yapmıyorlarmış gibi davranırlar.***

Ör. 10:

رغم أن عددا لا يحصى من الدراسات تبحث في الارتباط بين التعرض لعوادم محركات الديزل وخطر الوفاة بسرطان الرئة، إلا أن العلماء والأطباء لا يزالون غير قادرين على تقييم آثار هذه المخاطرة الصحية بصورة كاملة.

Despite the fact that myriad studies are investigating the link between exposure to diesel engine exhaust and the risk of lung cancer death, scientists and doctors still cannot fully measure the effects of this health hazard.

Dizel motor egzozuna maruz kalma ile akciğer kanserinden ölüm riski arasındaki irtibatı araştıran sayısız çalışma olmasına rağmen, bilim insanları ve doktorlar bu sağlık tehlikesinin etkilerini hâlâ tamamen değerlendiremiyor/ölçemiyor.

Ör. 11:

في مباراة الكرة الطائرة، كان أحد الطرفين يرتكب المخالفات على نحو متعمد ومستمر، بيد أنه كان الطرف الآخر يبذل جهودا للعب بصدق.

In a volleyball competition, one side was deliberately and constantly making mistakes, **however the other side was exerting effort to play honestly.**

*Voleybol müsabakasında bir taraf kasten ve sürekli faul yapıyordu, **ne var ki öteki taraf dürüst oynamaya gayret sarf ediyordu.***

Ör. 12:

Despite that the age difference between them was large, the marriage took place.

رغم أن فرق السن بينهما كان كبيراً، إلا أن الزواج تحقق.

Aralarındaki yaş farkı büyük olmasına rağmen evlilik gerçekleşti.

Ör. 13:

ابنتي الكبرى تحب الدراسة والتردد إلى المعهد، على العكس من ذلك، ابنتي الصغرى تلتبس التجوال والسفر وإضاعة الوقت هدراً طيلة حياتها.

My eldest daughter loves studying and going to institute, on the contrary, my younger daughter seeks to roam around, journey and waste time throughout her life.

Büyük kızım ders çalışmayı ve enstitüye sık gitmeyi çok seviyor, tam tersine küçük kızım hayatı boyunca gezmek, seyahat etmek ve boşa vakit harcamak istiyor.

Ör. 14:

لقد خلق الله الشياطين والملائكة، لكن الشياطين أشرار عباداً، بينما الملائكة صالحون.

Allah had created devils and angels as servants, but devils are evil, whereas angels are benevolent.

Allah şeytanları ve melekleri kul diye yaratmıştır, fakat şeytanlar kötüdür, melekler ise iyidir.

Ör. 15:

This gladiator has practiced a lot, yet he still cannot use the sword dexterously.

لقد تدرب هذا المبارز كثيراً، لكنه لا يزال لا يقدر على استخدام السيف ماهرًا.

Bu gladyatör çok pratik yaptı ama hâlâ kılıcı ustalıkla kullanamıyor.

Ör. 16:

You assert that she is attractive, **contrary to this, I find her quite ugly.**

أنت تزعم بأنها جذابة، **على النقيض من ذلك، أجدها قبيحة للغاية.**

*Onun çekici olduğunu iddia ediyorsun, **buna karşın ben onu oldukça çirkin buluyorum.***

Ör. 17:

According to a study conducted on felidae, some genetically identical lynxes, leopards, cheetahs, tigers, lions and cats were raised individually and under identical environmental conditions, **yet they developed different and unique personality types.**

وفقاً لدراسة أُجريت على السنوريات، فإن بعض وبعض الأوشاق واليغاور والفهود والنمور والأسود والقطط المتطابقة وراثياً تمت تربيتها بشكل فردي وفي ظل ظروف بيئية متطابقة، **غير أنها تطورت أنواع شخصية مختلفة وفذة.**

*Kedigiller üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, genetik bakımdan aynı olan bazı vaşaklar, leoparlar, çitalar, kaplanlar, aslanlar ve kediler bireysel olarak ve aynı çevre koşullarında yetiştirilmiş, **ancak farklı ve özgün kişilik tipleri geliştirmişlerdir.***

Ör. 18:

يَعْمَرُ بعض الشعوب في ثراء ورخاء، ومن ناحية أخرى يعاني البعض الآخر من البؤس واليأس.

Some societies live in affluence and opulence; **on the other hand, some others suffer from despair and desperation.**

*Bazı halklar refah ve ferah içinde yaşar, **öte yandan bazıları umutsuzluk ve ümitsizlik çeker.***

6.2.1.4. Arapça Hâl Cümlesinin İngilizce Eşleniği

Arapçadaki lâfızların ve sözcüklerin multi fonksiyonel kullanım yelpazesi Arapçaya söylem geliştirmede ve cümle oluşturmada esneklik sağlamaktadır. Arapçada birleşik cümle hinterlandına giren bu öge İngilizcede basit cümlelerin tamamlayıcı unsurları arasında yer almaktadır. Bu meyanda İngilizcede adverb ile yapılan ya da with - by gibi edatlar ile yapılan bir cümle Arapçaya mufred hâl olarak çevirilebileceği gibi cümle hâlinde gelen hâl ögesi olarak da çevirilebilir. İngilizcede edatlarla kurulan cümle Arapçada da gayet tabi edatlarla kurulabilir. Dolayısıyla bu çapraşık dinamiklerin birçoğu birbirinin yerine kullanılabilmektedir. Nitekim her iki dildeki bu yapı semantik düzlemde örtüşürken sentaktik yapı yönünden farklılaşır.

Arapça Hâl Cümlesinin İngilizce Eşleniği Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

الأم الغاضبة من نجلها، أمضت ساعات مديدة وهي تتذمر في المطبخ.

The mother, angry with her offspring, spent many hours **grumbling** in the kitchen

*Evladına sinirlenen anne saatlerce **söylenerek** mutfakta vakit geçirdi.*

Ör. 2:

إن السياح الأجانب الذين قاموا بزيارة لتركيا كانوا يسافرون في كافة أرجاء البلاد يتمتعون بالمناظر الطبيعية الخلابة لها.

Foreign tourists who visited Türkiye were traveling all over the country **enjoying the magnificent views of it.**

*Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turistler, **muhteşem manzaraların keyfini çıkararak** ülkenin her yerini dolaşıyorlardı.*

- 1. ve 2. örnekte Arapça fiil cümlesi şeklinde kurulan hâl ögesi İngilizce adverbial clause'da reduction ile kurulmuştur. Reduction daha önce ifade edildiği üzere bu tezde ele alınmamıştır.

Ör. 3:

هي رأت الشمس بين الأشجار. (Şibih Cümle Şeklinde Hâl)

She saw the Sun **among the trees**.

O, **ağaçların arasında** Güneşi gördü.

- Arapça şibih cümle şeklinde gelen hâl ögesi İngilizcede lokasyon bildiren adverb ile kullanılır.

Ör. 4:

The footballer resumed to play **with a swollen foot**. (Edatlı)

استأنف لاعب كرة القدم اللعب بانتفاخ القدم. (Edatlı)

استأنف لاعب كرة القدم اللعب منتفخ القدم. (Mufred Hâl)

استأنف لاعب كرة القدم اللعب وقدمه منتفخة. (İsim Cümlesi Şeklinde Hâl)

استأنف لاعب كرة القدم اللعب وقد انتفخت قدمه. (Mâzi Fiil Cümlesi Şeklinde Hâl)

Futbolcu **şişik ayakla** oynamaya (kaldığı yerden) devam etti.

Ör. 5:

The prosecutor **quickly** entered the courtroom. (Adverb)

دخل المدعي العام قاعة المحكمة بسرعة. (Edatlı)

دخل المدعي العام قاعة المحكمة مسرعاً. (Mufred Hâl)

دخل المدعي العام قاعة المحكمة وهو مسرع. (İsim Cümlesi Şeklinde Hâl)

دخل المدعي العام قاعة المحكمة يسرع. (Muzârî Fiil Cümlesi Şeklinde Hâl)

Savcı **hızla** duruşma salonuna girdi.

- 4. ve 5. örneklerde İngilizcede edatlı ve adverb'lü yapılar durum bildiren basit yapıları bir cümle Arapçada hem basit yapıları hem birleşik yapıları olmak üzere farklı çeşitlerde oluşturulabilir.

6.2.2. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Cümlesi Karşılaştırması

Türkçede Arap dili eğitimine ait jargonda *Şart Cümlesi* ibaresi tercih edilirken İngiliz dili eğitimine ait jargonda *Koşul Cümlesi* ibaresi tercih edilir. Tabi ki her iki kelime de aynı anlama tekabül etmektedir. Her iki dilde de şart/koşul cümlesi oluştururken bir takım edatlardan yararlanılır. Bu kapsamda ilgili edatlar duruma göre geçmiş, geniş, şimdiki ve gelecek zaman dilimleriyle kullanılabilir. Bu edatların kavramları ve kullanım şekilleri aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı biçimde detaylıca görülmektedir.

Tablo 6.11. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Edatları

Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
إِنْ إِذَا	if should had	eğer şayet	(Arapçada muzâri fiili cezm eden cümlelerde)
لَوْ إِذَا / إِذَا مَا	if should had	eğer şayet	(Arapçada muzâri fiili cezm etmeyen cümlelerde)
إِلَّا إِذَا ... مَا لَمْ ... (فَإِنَّ)	unless	-medikçe -mazsa	negatif anlamlı cümlelerde (Arapçada muzâri fiili cezm etmeyen cümlelerde)
مَا إِذَا كَانَ ... أَمْ ...	whether ... or ...	ya ... ya (da) mı, yoksa ... mı	iki seçenekli cümlelerde (Arapçada muzâri fiili cezm etmeyen cümlelerde)
مَنْ	whoever	her kim kim	insan için (Arapçada muzâri fiili cezm eden cümlelerde)
مَا مَهْمَا	whatever	her ne ne	hayvan / obje / düşünce için (Arapçada muzâri fiili cezm eden cümlelerde)

متى أَيَّانَ	whenever	her ne zaman ne zaman	zaman / süre / vakit için (Arapçada muzâri fiili cezm eden cümlelerde)
كَلِّمَا	whenever	her ne zaman ne zaman	zaman / süre / vakit için (Arapçada sadece mâzi fiille)
أَيْنَمَا / أَيْنَ أَنَّى حَيْثَمَا	wherever	her nere her nereye her nerede	nasıllık / nitelik için (Arapçada muzâri fiili cezm eden cümlelerde)
أَيِّ	whichever	herhangisi hangisi	insan / hayvan obje / düşünce için (isim tamlaması hâlinde)
كَيْفَمَا	how ... how ...	nasıl ... sa öyle ...	nasıllık / nitelik için (Arapçada muzâri fiili cezm eden cümlelerde)
عِنْدَمَا حِينَ حِينَ	when	-ırken -dığında	zaman / süre / vakit için (zaman zarfı edatları)
لَمَّا	when	-ırken -dığında	zaman / süre / vakit için (Arapçada sadece mâzi fiille)
مَا دَامَ طَالَمَا	as long as so long as	-dığı müddetçe -dığı takdirde -dığı sürece	zaman / süre / vakit için
x	x	-se -sa	edatsız

Yukardaki tablodan hareketle Arapça ve İngilizce dilek-şart kipi çerçevesinde her iki dilde de var olan şart/koşul cümlelerinin karşılaştırılması girift bir mekanizmaya dayanmaktadır. Bu cihetle yukardaki tabloya ek olarak şart/koşul cümlesi kapsamında benzerlik ve farklılık gösteren yönlerin Arapça ve İngilizce bölümünde aktarılan bilgilere istinaden maddeler hâlinde tahlil edilmesi daha anlaşılır ve sağlıklı bir inceleme olmasına katkı sağlayacaktır.

1. Arapça harekeli bir dil olmasından ötürü Arapçada muzâri fiilin sonunu cezml eden ve etmeyen şart edatları vardır. İngilizcede böyle bir olgu söz konusu değildir. Edatlı şart/koşul cümlelerindeki bu yapısal farklılık göz ardı edilmemelidir.

2. Arapçada bazı durumlarda vucuben cevap cümlesinin başına gelen fâul ceza bulunmaktadır. İngilizcede bu anlamda mecburi kullanılan böyle bir ön ek yoktur. Ancak opsiyonel olarak *then o zaman* edatı kullanılabilir.

3. İngilizcede koşul cümleleri Type 0, Type 1, Type 2, Type 3, Type Mix şeklinde gruplara ayrılır Arapçada ise bu kadar karmaşık kullanıma ait segmentler bulunmamaktadır.

4. Şart/koşul edatları bakımından Arapça ve İngilizce eşit zenginliğe sahiptir.

5. Her iki dilde de şart/koşul cümlesi kurulurken edatlar kullanılır.

6. Her iki dilde de edatsız şart/koşul cümlesi oluşturmak mümkündür.

7. Her iki dilde de isim cümleciğinde istifade edilen edatların bir çoğu farklı fonksiyonlarla şart/koşul cümlesinde de kullanılmaktadır.

8. Her iki dilde de zarf cümleciğinde yararlanılan zaman edatlarından bazıları yapıları gereği anlamsal olarak şart/koşul cümlesinde de kullanılmaktadır.

9. Her iki dilde de şart/koşul cümlesindeki zaman dilimleri çapraşık kullanılabilir.

10. İngilizcede main clause'un başta gelebildiği gibi Arapçada da cevap cümlesi başta gelebilir.

11. İngilizcedeki Type Mix kapsamında çapraşık kullanılan zaman dilimleri Arapçada da aynı şekilde çapraşık kullanılabilir.

Şart/Koşul Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

إذا أطعت القواعد تشعر بالراحة، إذا أطعت القواعد تنعمك الدولة، إذا أطعت القواعد يتم تلبية جميع احتياجاتك.

If you **obey** the rules, you **get** comfortable; if you **obey** the rules, the state **blesse**s you; if you **obey** the rules, all your needs **are met**.

Kurallara **uyarsan** rahat **edersin**, kurallara **uyarsan** devlet seni **yaşatır**, kurallara **uyarsan** bütün ihtiyaçların **karşılır**.

Ör. 2:

من لا يعرف أجداده يجري وراء الكلاب.

Whoever does not know his ancestors **runs** after dogs.

Atasını tanımayan, it peşinde gezer.

Ör. 3:

أفاد رئيسُ هيئة الأركان التركية بأن دولة تركيا العليا سوف تصبح ناجحة إذا استطاعت صد دسائس البؤر الخارجية التي يتم تدبيرها من طرف الإمبريالية.

The Chief of the Turkish General Staff informed that Supreme Turkish State **will be successful if it is able to repel** the plots of foreign forces which are being orchestrated by imperialism.

Türkiye Genelkurmay Başkanı, Yüce Türk Devleti'nin, emperyalizm tarafından kurulan dış mihrakların entrikalarını boşa çıkardığı takdirde başarılı olacağını beyan etti.

Ör. 4:

كيفما تتعامل مع ذريتك كيفما يتعاملوا معكم هم في المستقبل.

How you **treat** your offsprings is **how** they **treat** you in the future.

Zürriyetine nasıl davranırsan onlar da sana gelecekte öyle davranır.

Ör. 5:

Under these monetary conditions that Türkiye is going through, we no longer estimate **whether** it is more beneficial for the young ones to go to university **or** not to go to university.

في ظل هذه الظروف المالية التي تشهدها تركيا، لم نعد نخمّن ما إذا كان من المفيد للشباب أن يلتحقوا بالجامعة أم لا يلتحقوا بالجامعة.

*Türkiye'nin içinden geçtiği bu mâli koşullar altında gençlerin üniversiteye gitmesi **mi**, yoksa gitmemesi **mi** daha faydalı, artık tahmin edemiyoruz.*

Ör. 6:

As long as the Turkish State **exists**, the Holy Turkish Flag **will flutter** forever and ever.

ما دامت الدولة التركية قائمة، فإن العلم التركي المقدس سيرفرف إلى الأبد.

Türk Devleti var olduğu müddetçe Kutsal Türk Bayrağı sonsuza dek dalgalanacaktır.

Ör. 7:

Wherever he **escapes**, **whichever** lair he **sneaks into**, Turkish intelligence **will locate** him.

أينما هو يهرب، أي وجار هو يندسّ فيه، فستحدد موقعه المخابرات التركية.

O, nereye kaçarsa kaçsın, hangi ine girerse girsın Türk istihbaratı onun yerini saptayacaktır.

Ör. 8:

Whenever I **head** for the door to step out, my dog **comes** near me wagging his tail.

كلما أقبلتُ أنا على الباب للخروج، يقترب منّي كلبى وهو يهز ذيله.

Ne zaman dışarı çıkmak için kapıya yönelsem köpeğim kuyruğunu sallayarak yanıma gelir.

Ör. 9:

مهما فعلت، فلن تتمكن من اكتساب ثقته مرة أخرى لأنك خنته.

Whatever you **do**, you **can't gain** his trust again because you betrayed him.

Ne yaparsan yap, onun güvenini bir daha kazanamazsın çünkü ona ihanet ettin.

Ör. 10:

My son, **should** you **call** your wife, I **would like to** speak to her as her father in law.

يا بني، إذا اتصلت ببعلتك، أود أن أتحدث إليها كحميها.

Oğlum, eğer karını ararsan ben de onunla kayınpederi olarak sohbet etmek isterim.

Ör. 11:

Anyone may reside in my kingdom **unless** they **betray** my dynasty.

يمكن لأي فرد أن يستقر في مملكتي إلا إذا خانوا سلالتي.

Hanedanlığima ihanet etmedikçe her birey krallığımda ikamet edebilir.

Ör. 12:

لو اتخذت الحكومة الاحتياطات اللازمة لما حدثت هذه الكارثة.

Had the government **taken** necessary precautions, it **would not have happened** this calamity.

Eğer hükümet gerekli önlemleri alsaydı bu felâket olmayacaktı.

Ör. 13:

عندما يتواجد هناك العشق والغرام يعتلي الأدب والفن.

When there is love and passion, literature and art **improve**.

Aşk ve tutku olduğu zaman edebiyat ve sanat gelişir.

Ör. 14:

العلم والتكنولوجيا يزدهران، حيثما يوجد الفضول والحماس.

Science and technology **flourish where there is** curiosity and enthusiasm.

Bilim ve teknoloji, merak ve hevesin olduğu yerde gelişir/canlanır.

Ör. 15:

If it **weren't for** Atatürk, Türkiye's land area **would be** less today.

لولا أتاتورك، لكانت مساحة أراضي تركيا أقل اليوم.

Eğer Atatürk olmasaydı bugün Türkiye'nin yüzölçümü daha az olurdu.

6.2.3. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Karşılaştırması

Arapça ve İngilizce bağlı cümleler her iki dilde de bağlaçlar yardımıyla yapılır. Terimsel olarak Arapçada bu bağlaçlara atıf harfleri adı verilirken İngilizcede conjunctions adı verilir. Bu bağlaçlar kelimeleri bağlayabildikleri gibi cümleleri de bağlayarak birleşik cümle oluşturabilirler. Bu çalışmada bu bağlaçların sadece cümleleri bağlama özellikleri ele alınmıştır. Söz konusu bu bağlaçlar aşağıdaki tabloda müşahade edilmektedir.

Tablo 6.12. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Edatları

Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Edatları			
Arapça	İngilizce	Türkçe	Kullanım Şekli
و	and	ve	beraberlik
أيضا / كذلك	too as well	-de -da yine / kezâ	eylemde / durumda benzerlik
أيضا / كذلك	also	-de -da / kezâ aynı zamanda da	eylemde / durumda benzerlik
بقدر ما	as much as as much ... as ...	... kadar ...	miktarda benzerlik
بقدر ما	as far as	... kadarıyla ...	bilgi ve oran tayini
ف... ثم	(and) then and later	akabinde sonra	takibiyet

أم أو	or	ya da / veyahut veya / yoksa	seçenek
لا / لن / ليس / لم ... (فقط / فحسب)، بل ... أيضا / كذلك	not only ... but also ... not ..., but (rather / instead) ...	sadece ... değil ayrıca da ... (yalnızca) ... -maz aksine ... da	zıtlık / pekiştirme
إما ... (و)إما / أو ...	either ... or ...	ya ... ya (da) ...	pozitif ikili seçenek
لا / لن / ليس / لم ... ولا / لن / ليس / لم ...	neither ... or ... not ... nor ...	ne ... ne de ...	negatif ikili seçenek
حتى	even	hatta / bile	pekiştirme

Üstteki tablo analiz edildiğinde her iki dilde bulunan bağlaçların fonksiyonellik bakımından eşlenikleriyle örtüştüğü ve eşdeğer sentaktik yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Bağlı Cümle Edatları Karşılaştırmalı Örnek Cümleler

Ör. 1:

مهنة النجارة فن . إما أن تصبح نجارا بارعا أو تقوم بقطع الخشب فقط.

The carpentry profession is an art. You **either** blossom into a master carpenter **or** you just cut wood.

Marangozluk mesleği bir sanat. Ya usta bir marangoz olursun ya da sadece odun kesersin.

Ör. 2:

لم تؤثر الحروب الكونية في الماضي على الدول التي خاضت الحروب فقط، بل أثرت على الدول التي تتجنب الحروب كذلك، حيث إن سلاسل توريد المنتجات صارت غير عاملة.

Global wars in the past **affected not only** the countries that joined the wars, **but also** the countries that avoided the wars, inasmuch as the product supply chains became non-functional.

*Geçmişteki küresel savaşlar **sırf** savaşlara **katılan** ülkeleri **değil**, savaşlardan kaçınan ülkeleri **de etkilemişti** çünkü ürün tedarik zincirleri çalışmaz hâle gelmişti.*

Ör. 3:

الكافر لا يعبد الله، بل ينشر الفساد في الأرض مفسدا.

The infidel **doesn't** worship Allah, **but rather** spreads corruption on earth, as a falsifier.

*Kâfir Allah'a ibadet **etmez aksine** yeryüzüne bozguncu olarak fesadı yayar.*

Ör. 4:

The old man, who was bleeding in the stomach, fainted, and **then** he was put into intensive care.

لقد أغمي عليه الرجلُ العجوزُ الذي اعتراه النزيفُ في المعدة، ثم جرى نقله إلى العناية المركزة.

*Mide kanaması geçiren yaşlı adam bayıldı ve **akabinde** yoğun bakıma kaldırıldı.*

Ör. 5:

A good number of political parties attended the banquet which was held this evening at the presidential palace, **even** the main opposition party was present.

وفد عدد لا بأس به من الأحزاب السياسية إلى المأدبة التي أقيمت مساء اليوم في القصر الرئاسي، **حتى** حزب المعارضة الرئيسي كان حاضرا.

*Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda bu akşam düzenlenen ziyafete pek çok sayıda siyasi parti katıldı, **hatta** ana muhalefet partisi **bile** mevcuttu.*

Ör. 6:

الآثار السلبية للسمنة لا تؤدي فقط إلى انسداد الأوعية الدموية وتراكم الدهون، خصوصا في منطقة الخصر، بل تحد أيضا من قدرة الفرد على الحركة.

The negative effects of obesity **not only lead to** vascular occlusion and fat accumulation, especially in the waist area, **but also limit** an individual's ability to move.

*Obezitenin olumsuz etkileri **sadece** damar tıkanıklıklarına ve hususen bel bölgesinde yağ birikmesine **neden olmakla kalmaz, aynı zamanda da** bireyin hareket kabiliyetini de **kısıtlar**.*

Ör. 7:

The decent, honest and tenacious person **neither** begs **nor** steals when he is broke.

المرء المثابر والصادق لا يتسول ولا يسرق عندما يصير مفلسا.

*Düzgün, dürüst ve sebatkâr kişi parasızken **ne** dilencilik yapar **ne de** hırsızlık yapar.*

Ör. 8:

The executed inmate had **neither** benefited himself **nor** done good for society.

السجين الذي أُعدم لم ينفع نفسه ولم يقدم أي خير للمجتمع.

*İdam edilen mahkum **ne** kendine fayda sağlamıştı **ne de** topluma hayırlı işler yapmıştı.*

Ör. 9:

من الجدير بالذكر أن المؤمن المسلم الذي يصلي الصلوات ويحيي حياة نُسْكِيَّةً لن يفوز بالجنة فحسب، بل سوف يحيي أيضا حياة مميزة في هذه الدنيا.

It is worth noting that the muslim believer who performs the salaah and lives an ascetic life **will not only attain** heaven, **but will also live** a privileged life in this world.

*Şunu belirtmekte fayda var ki; namaz kılan ve zühd hayatı yaşayan müslüman mümin, **yalnızca** cennete **girmeyecek**, bu dünyada **da** mümtaz bir hayat **yaşayacaktır**.*

Ör. 10:

As far as history teaches us, idealistic political parties surmount some difficulties and obstacles, **and** our party will **as well**. Ergo, we **too** shall be successful, **as much as** Atatürk was.

بقدر ما يعلمنا التاريخ، فإن الأحزاب السياسية المثالية تتغلب على بعض الصعوبات والعقبات، وإن حزبنا سيفعل ذلك أيضا. من ثَمَّ سوف نكون نحن أيضا ناجحين بقدر ما كان أتاتورك كذلك.

*Tarihin bize öğrettiği **kadarıyla**, idealist siyasi partiler birtakım zorlukları ve engelleri aşar, **ve** bizim partimiz **de** aşacak. Dolayısıyla biz **de** Atatürk'ün olduğu **kadar** başarılı olacağız.*

Bu son bölümde arz edilen karşılaştırmalı özgün örnek cümlelerin tamamı analiz edildiğinde Arapça ve İngilizce birleşik cümleler kapsamında dilbilgisi ve sözdizimsel açıdan birtakım benzerlikler ve farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu durumun başlıca faktörü, ilgili cümlelerin ait oldukları dillerde benzer ve farklı gramatik ve sentaktik fonksiyonlar barındırmasıdır. İngilizcede kurulan bir birleşik cümle Arapçada da gayet tabii kurulabilmektedir. Hâl böyleyken Arapça birçok gramer kitabında birleşik cümle konularının müstakil surette anlatılmaması ve başlıklandırılmaması yaşayan dilde bu yapıların kullanılmadığı anlamına gelmemektedir. Neticede Arapça, bükümlü ve zengin bir alt yapıya sahip bir lisân olması hasebiyle söz konusu dinamiklere entegre olabilmeye oldukça başarılıdır.

6.3. Güçlük Sıra Düzenlemesine Göre Arapça ve İngilizce Birleşik Cümle Yapı Formlarının Öğreniminde Karşılaşılması Muhtemel Güçlük ve Zorluklar

Arapça ve İngilizce birleşik cümle yapılarının biçim ve kavram yönünden benzerlik ve farklılıklarının tespit edilmesi sayesinde, mezkûr iki dili öğrenmeyi arzulayan bireylerin hangi edatları ve hangi bağlaçları kolaylıkla kavrayıp özümseyebileceklerini, hangilerinden çeviri işleminde güçlük çekeceklerini açıklamak ve yorumlamak olanaksaldır. Zira mevcut iki lisân arasında saptanan bu benzerlikler, dil kazanım prosesini kolaylaştırıp kısaltırken öte yandan farklılıklar ise bu prosesi zorlaştırıp uzatmaktadır.

Karşıtsal çözümleme, bireyi yanı sıra sürükleyen anadili aktarımına mâni olma amacıyla dil kazanımında öncelikli öğretilmesi öngörülen konuların ve unsurların hedef dilde eşleniklerinin mevcut olup olmaması üzerine daha fazla yoğunlaşmaktadır.

Hâl böyleyken anadili Arapça olan bireyin İngilizce öğrenimi sürecinde veyahut tersi yönde anadili İngilizce olan bireyin Arapça öğrenimi sürecinde karşılaşabileceği zorluk ve güçlüklerle yönelik aşağıda Arapça ve İngilizce birleşik cümle yapı formlarının karşılaştırılması tablolar hâlinde yapılmıştır. Arapça ve İngilizce birleşik cümle çeşitleri ekseriyetle aynı birleşik cümle türüne tekabül ettiği için çoğunlukla Türkçe olmasıyla birlikte zaman zaman da orijinal isimleriyle kullanılmıştır.

Bu meyanda her iki dilde var olan cümle çeşitlerinin varlığını göstermek için pozitiflik/varlık (✓) simgesi, öte yandan var olmayan cümle çeşitlerinin yokluğunu göstermek için ise boş küme/yokluk (Ø) simgesi kullanımı uygun görülmüştür. Güçlük derecesi 1 en kolay ve 5 en zor olacak şekilde 1-5 skalasında basamaklandırılmıştır. Nihai olarak yapısal benzeşme

ve semantik benzeşme oranları ise (%) simgesiyle yüzdelik dilimde verilmiştir. Söz konusu basamaklandırma ve yüzdelik oranlama işlemi; yapılan karşılaştırmalı analizlere istinaden ilgili konuda başvurulmuş bağlaç ve edatların adet çokluğu, multi fonksiyonel dinamikleri ve çapraşıklıkları, artikülasyon problemleri ve kullanım sıklıkları gözetilerek gerçekleştirilmiştir.

Tablolar aşağıdaki 2 katagoriye göre dizayn edilmiştir:

Kategori I: Hem anadilde hem de hedef dilde bulunan birleşik cümle yapı formları.

Kategori II: Bir dilde bulunup öteki dilde bulunmayan birleşik cümle yapı formları.

6.3.1. Arapça ve İngilizce İç İçe Girmiş Birleşik Cümle Gruplandırması

Aşağıda her iki dildeki iç içe girmiş birleşik cümleler dört grupta karşılaştırılmıştır.

Tablo 6.13. Arapça ve İngilizce Sıfat Cümlecği Analizi

Arapça ve İngilizce Sıfat Cümlecği Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%80-90	%90-100	2

Tablo 6.14. Arapça ve İngilizce İsim Cümlecği Analizi

Arapça ve İngilizce İsim Cümlecği Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%80-90	%90-100	3

Tablo 6.15. Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Analizi

Arapça ve İngilizce Zarf Cümlecığı Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%70-80	%80-90	5

Tablo 6.16. Arapça ve İngilizce Hâl Cümlesi Analizi

Arapça ve İngilizce Hâl Cümlesi Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
II	✓	Ø	%10-20	%70-80	4

6.3.2. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Cümlesi Gruplandırması

Aşağıda her iki dildeki şart/koşul cümleleri dört grupta karşılaştırılmıştır.

Tablo 6.17. Arapça ve İngilizce Edatlı Şart/Koşul Cümlesi Analizi

Arapça ve İngilizce Edatlı Şart / Koşul Cümlesi Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%60-70	%90-100	3

Tablo 6.18. Arapça ve İngilizce Edatsız Şart/Koşul Cümlesi Analizi

Arapça ve İngilizce Edatsız Şart / Koşul Cümlesi Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%90-100	%90-100	2

Tablo 6.19. Arapça ve İngilizce Şart/Koşul Cümlesi Başta Gelmesi Analizi

Arapça ve İngilizce Şart / Koşul Cümlesi Başta Gelmesi Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%70-80	%90-100	4

Tablo 6.20. Arapça ve İngilizce Çapraşık Şart/Koşul Cümlesi (Type Mix) Analizi

Arapça ve İngilizce Çapraşık Şart / Koşul Cümlesi (Type Mix) Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%60-70	%80-90	5

6.3.3. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Gruplandırması

Aşağıda her iki dildeki bağlı cümleler 1 grupta karşılaştırılmıştır.

Tablo 6.21. Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Analizi

Arapça ve İngilizce Bağlı Cümle Analizi					
Kategori	Arapça	İngilizce	Yapısal Benzeşme	Semantik Benzeşme	Güçlük Derecesi
I	✓	✓	%90-100	%90-100	3

6.3.4. Muhtemel Güçlük ve Zorlukların Analizi

Bu çalışma çerçevesinde anlatılan bütün bilgiler ışığında; her iki dildeki birleşik cümle yapı formları incelendiğinde, bireyin dil kazanım prosesinde maruz kalabileceği güçlük ve zorluklar ekseninde karşılıklı çözümleme yöntemi uyarınca tertip edilen güçlük sıra düzenlemesinden hareketle şunlar söylenebilir:

- İlk etapta Arapça eğitiminde emekleme aşamasında olan birey henüz öğrenmediği sözcükleri fonetik seslendirme sorunsalı nedeniyle düzgün okuyamamakta ve kontekst içindeki sözcüklerin tamamı ezberinde olmamasından kaynaklı cümlelerin içeriğini komple kavrayamamaktadır. Arapçanın aksine İngilizcede sesli fonetik simgelerin keşfi bu tür bir aksaklığın önüne geçmektedir. Arapçanın içinde bulunduğu bu negatif durum; Arap dilini öğrenmeye çalışan bireyin İngilizceyi öğrenmeye çalışan bireye kıyasla cümleleri doğru okuyup anlamada, ana cümlelerin bünyesini idrak etmede, yan cümleye ait yargının nerde bittiğini ve kaç tane iç içe girmiş yan cümle olduğunu kavramada daha çok zorlanmasına ve efor sarf etmesine sebebiyet vermektedir.
- İngilizce ve Arapça -Arapçadaki ekstra zaman dilimleri de dâhil olmak üzere- çeşitli zaman dilimlerinde kurulan birleşik cümle yapılarının, hedef dile tercümesi esnasında genel itibarıyla sentaktik ve semantik yönden örtüştüğü dikkat çekmektedir. Fakat bazı edatlarda birtakım gramatik farklılıkların olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu farklılıkları iyice kavrayıp özümsemek dil edinim süresini kısaltabilir.

- Arap gramerinde müstakil olarak ele alınmayan ve öğretilmeyen fakat yaşayan dilde var olan ekstra zamanlarla kullanılan birleşik cümle yapı formları, İngilizceden Arapçaya çevrilirken birden fazla sözcükle ifade edilebilir. Bu tarz birkaç sözcük grubundan meydana gelen zaman dilimlerinde kullanılan yardımcı fiiller, birleşik cümlelerin iskeletini tayin etmede olumsuz etki yaratabilir.
- İngilizcenin zamanı inceleme yetisi son derece gelişmiştir. Öyle ki toplamda 12 zaman dilimi ve kuralı vardır. Bu kadar fazla zaman dilimi olmasından ötürü epey yardımcı fiil ve ana fiil kombinasyonu oluşmaktadır. Bunlara edilgen formlar da eklenince sayı bir hayli artmaktadır. Hâl böyleyken İngilizce zamanlarda karmaşa yaşayan bir birey, birleşik cümlelerin Arapçaya tercümesinde hataya düşebilir.
- Her iki dildeki birleşik cümleler; iç içe girmiş birleşik cümle, şart/koşul cümlesi ve bağlı cümle alt başlıklarında ayrılıp irdelendiğinde, ilgili edat yardımıyla kurulan Arapça ya da İngilizce bir birleşik cümle, öteki dilde de eşleniği olan edat yardımıyla neredeyse aynı semantik anlamı verecek şekilde kurulabilmektedir. Tabi İngilizcede bu ilgili edatların ve bağlaçların öğretimi sistematik dizgeye oturtulmuştur. Arapçada ise maalesef bu yeti henüz proaktif şekilde kullanılamamaktadır.
- Arapçada aynı anlamı sağlayan ve birbirlerinin yerlerine kullanılan edatların bulunduğu gibi İngilizcede de birbirlerinin yerine kullanılan edatlar bulunmaktadır. Dolayısıyla bir edatın birden fazla türdeşi olabilmektedir. Çevirilerde Arapça ve İngilizcenin bu zenginliklerinden yararlanılması gerekmektedir. Zira Arapça ya da İngilizce bir edatın karşı dildeki birebir eşleniğini her daim kullanmak dilin esnekliğine ters düşmektedir. Bu da tercümelerde bireyi zora sokabilmektedir.
- Arapçada hem isim cümleciklerinde hem de şart/koşul cümlelerinde kullanılan متى edatı İngilizcede isim cümleciklerinde when edatı ile, şart/koşul cümlelerinde when ya da whenever edatı ile sağlanır. Öte yandan İngilizcede, isim cümleciklerinde, zarf cümleciklerinde ve şart/koşul cümlelerinde kullanılan when edatı Arapçada isim cümleciklerinde متى edatı ile, zarf cümleciklerinde وقتما - حين - حينما - عندما edatlarıyla ve şart/koşul cümlelerinde كلما - حينما - عندما - أيان - متى edatlarıyla sağlanır. Bu multi fonksiyonel özellikli çapraşık kullanım iki dil arası tercümelerde karışıklığa yol açabilir.

- Arapçada **حيث - عندما - الذي** vb. birçok edatın multi fonksiyonel kullanım dinamiği İngilizcedeki **that - when - where** vb. birçok edat için de geçerlidir. Multi fonksiyonel edatların farklı anlamlara gelip farklı cümle bağlamlarında kullanılmaları, öğrencinin bu edatları mânâ ve kullanım açısından karıştırmasına neden olabilir.
- Arapçada yan cümleye karşılık gelen **ism-i mevsûller** genelde sıfat cümlecikleri olarak öğretilmektedir **hâlbuki** **ism-i mevsûller**, isim cümleciklerine de tekabül etmektedir. Hâl böyleyken **ism-i mevsûllerin** kullanımı, isim cümlecigi ya da sıfat cümlecigi olarak ayrı başlıklar altında ele alınmamaları hasebiyle zihinlerde karmaşaya mahal vermektedir. İngilizcede ise bu ayrım daha sistemattir. Arapça gramer anlatımındaki bu eksiklik Arapça isim cümleciklerini öğrenmeye çalışan bireyin gramer kitaplarında ilgili konuyu bulamayıp saatlerce aramasına sebep olabilir.
- İsim cümlecikleri kapsamında her iki dilde de bazı zorluklar vardır. Arapçada isim cümlecigi edatları ekseriyetle fiilden sonra gelirler ve o fiile anlamsal olarak bağlı olurlar. Bu münasebetle özne, nesne ve yüklem konumunda gelebilirler. Ancak tamlama oluşturacak şekilde herhangi bir isimden sonra gelip ilgili isme muzâf da olabilirler. Özellikle belirtisiz tamlama şeklinde oluşan bu terkip Arapça birleşik cümleleri kavramaya çalışan birey için biraz zorlayıcı olabilir. Aynı husus İngilizcede isim cümleciginde kullanılan **that** edatı için geçerlidir. **That** edatı da cümle içerisinde özne, nesne ve yüklem konumunda gelebildiği gibi herhangi bir ismin hemen arkasından gelerek ona anlamsal yönden bağlı olur. Bilhassa **that** edatının hem sıfat cümleciklerinde hem de isim cümleciklerinde kullanılması işleri iyice zorlaştırmaktadır. **That** edatının bu çoklu kullanımı İngilizce birleşik cümleleri özümsemeye çalışan birey için bir parça güçlük oluşturabilir. İşte her iki dildeki bu problematik durumun, okuyucunun cümleleri yanlış anlaması veya anlayamaması hatta cümle öğelerine ayırmada bocalaması sonucunu doğurması olanak dâhilindedir.
- Arapça ve İngilizce bazı edatlar sözcük öbeklerinden meydana gelir. Bu tarz edatların barındırdıkları anlamlar sadece ilgili sözcük terkiibinde geçerlidir. Zira sözcük öbekleri ayrıldıklarında farklı mânâlara gelirler. Nitekim Arapça ve İngilizce bu bakımdan örtüşmektedir. Bu tip edat ve bağlaçların sözcük öbekleri hâlinde ezberlenmeleri gerekir. Aksi takdirde birey bunlarla karşılaştığında cümleleri farklı anlamlandırabilir ki bu da tercümeye olumsuz yansır.

- Çapraşık zamanlı şart/koşul cümlelerinin kurulumunda zaman dilimlerinin iç içe girmesinden kaynaklı her iki dilde de aktarılmak istenen mesajın geniş ya da şimdiki zamana mı işaret ettiği yoksa geçmiş zamana mı işaret ettiği bazı kafa karışıklıklarına sürükleyebilir. Bu nedenle kontekstin iyice özümsemesi gerekir.
- İngilizce kapsamlı ve detaylı yazılmış bütün gramer kitaplarında birleşik cümleler alt başlıklar hâlinde ele alınıp müstakil birer konu şeklinde anlatılmıştır. Ne yazık ki aynı durum Arapça gramer kitapları için geçerli değildir. Arapça gramer kaynaklarının bu yetersizliği, İngilizce ve Türkçe gibi pek çok dilin gramerinde ayrı konu olarak ele alınan birleşik cümle yapı formlarının Arapçada öğrenilme sürecini ağırlaştırmaktadır.
- Gerek Türk gerekse yabancı menşeli olsun İngilizce yazılan gramer kaynaklarının sıfat, isim ve zarf cümlecikleri bölümlerine ait bölüm sonunda zorluk düzeyi yüksek çoktan seçmeli deneme testleri ve alıştırmaları bulunmaktadır. Böylece dil edinim prosesinde olan birey bol miktarda soru çözerek pekiştirme yapmaktadır. Arapça yazılan nahiv ve dilbilgisi kaynaklarında denk seviyede sistemin bulunduğunu dile getirmek adeta imkânsızdır. Zira bu olumsuz eksikliğin bireyin birleşik cümleler konusunu etraflıca özümsemesinde süreci uzattığı dile getirilebilir.
- Her ne kadar Arap dilinde kaleme alınan nahiv ve dilbilgisi kaynaklarında neredeyse hiç bulunmayan birleşik cümlelerin anlatımı, İngiliz dilinde kaleme alınan gramer kitaplarına oranla eksik ve yetersiz kalsa da Arap dili; Kur'ân-ı Kerîm gibi bir cevhere sahiptir. Kur'ân-ı Kerîm; yapısı gereği, nahiv ilminin dehlizlerinde en dibe kadar inmiş cümlelerle kurulmuş, birbirinden farklı zaman dilimleriyle bezenmiş ve muhtelif edatlarla süslenmiş bir hazinedir. Dolayısıyla karmaşık ve girift birleşik cümleleri içeren çok sayıda ayet barındırmaktadır. Hâl böyleyken Arapçanın birleşik cümleler ekseninde Kur'ân-ı Kerîm gibi bir hazineye mâlik olması; dil edinimi sürecinde olan bireyin birleşik cümleleri daha kolay ve rahat kavraması için muhteşem bir nimettir. Oysa aynı durum İngilizce için pek de geçerli değildir. Kur'ân-ı Kerîm İngilizceye çevrilmiş olsa bile, özgün benliğindeki ahenkli birleşik cümlelerin okuyucu üzerinde yarattığı manevi etkiyi yaratamamaktadır. Arapçanın bu cevheri; okuyucuya birleşik cümleleri özümsemesinde faydalı olabilirken, İngilizcenin bu yoksunluğu aynı katkıyı okuyucuya sağlayamamaktadır.

7. SONUÇ

Post modern dünyada Arapça ve İngilizce; siyasal, eğitimsel, ticari, dini, istihbari, diplomatik ve sosyal ilişkiler bağlamında global ölçekte en çok konuşulan dillerin başında gelmektedir. Bu denli öneme hâiz Arapça ve İngilizce, Türkler için yabancı bir dil konumundadır. Her iki dil de kendilerine özgü kültürel bir atmosfer içinde ortaya çıkmış Türkçeden iki farklı dildir. Dolayısıyla bu temel faktör göz önüne alınarak yaklaşılmalıdır.

Türkiye’de Arapça-İngilizce dilbilgisi ve nahiv alanında karşıtsal çözümlemeyi esas alan proaktif çalışmaların bulunmayışı yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu negatif durum; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda İngilizce öğrenimine Arapçaya nazaran daha ufak yaşlarda başlayan öğrencilere ve İngilizcenin küresel bazda baskın olmasından kaynaklı Arapçadan önce İngilizceyle tanışan bireylere, iki dil arasında karşıtsal analiz yapabilme imkânı tanımamaktadır. Her ne kadar ülkemizde Arapça-İngilizce birtakım ufak çaplı sözlükler ve minimal çalışmalar yapılmış olsa da bu girişimler, diller arası etkileşimin giderek hızlandığı bu dönemde ihtiyaçlara cevap verme noktasında oldukça yetersizdir. Arapça-İngilizce karşıtsal çözümlemeye dayalı gramer ve dilbilgisi çalışmalarının istenilen düzeyde icra edilememesi, tabî olarak karşılaştırmalı analiz düzleminde uygulanabilecek yabancı dil eğitim metodunun da icra edilememesini fiili hâle getirmektedir.

Bu tezde, Arapça ve İngilizce kurulan birleşik cümleler lengüistik ve sentaktik bakımlardan analiz edilmiş, böylece her iki dildeki birleşik cümlelerin benzer ve farklı yönleri karşıtsal çözümleme ekseninde tespit edilmiştir. Söz konusu bu benzer ve farklı yönleri ait dinamiklerin, birleşik cümlelerin işlevsel kullanımında ve efektif öğretimindeki konumu ve ehemmiyeti saptanmaya çalışılmıştır. Bu karşılaştırma işleminde uygulamalı dilbilimin dallarından birisi olan karşıtsal çözümleme metodu baz alınmıştır.

Bu meyanda karşıtsal dilbilim olgusunun ayrıntılı bir biçimde incelenmesinin akabinde Arapça ve İngilizcenin öznitelikleri genel hatlarıyla müzâkere edilmiştir. Daha sonra Arapça ve İngilizce kurulan basit ve birleşik cümleler, sentaktik ve semantik düzlemde derinlemesine işlenmiştir. Birleşik cümlelerin analizi prosesinde ortaya konan veriler karşılaştırılarak benzerlik ve farklılık gösteren noktaları belirlenmiştir. Bu minval üzere Arapça ve İngilizce birleşik cümlelerin işlevsel kullanımı ve efektif öğretimi sürecinde yaşanacak olası güçlüklerin ve karşılaşılabilecek muhtemel hataların tayin edilmesi suretiyle, yabancı dil eğitiminde minimum sürede maksimum performans yaratabilmenin olanakları aranmıştır.

Bu noktada birleşik cümleler ekseninde iki dil arası yapılan karşılaştırmalı analizin amacı; yabancı dil öğretiminde karşıtsal dilbilime dayalı çağdaş, modern ve inovatif bir gramer olgusu oluşturmaktır. Özellikle Arapçada bu minval üzere oluşturulmuş bir gramer eğitimi nosyonu; ülkedeki Arapça öğretimi için modern çağın yabancı dil algısına entegre ve yeni bakış açılarıyla donatılmış son derece yararlı bir kaynak olacaktır. Bu meyanda karşıtsal dilbilime dayalı gerçekleştirilen bu çalışma, Arapça ve İngilizce olmak üzere her iki dilden birine vakıf bireylerin hedef dilin eğitimi sürecinde rahatlıkla kullanabileceği bir başvuru kaynağı konumundadır. Nitekim karşıtsal dilbilim odaklı hazırlanan gramer ve dilbilgisi çalışmaları yabancı dil kazanımına yönelik bir takım öneriler getirir.

Bu çalışmanın sonucunu maddeler hâlinde mütalaa etmek uygun olacaktır:

1. Arapça ve İngilizce birleşik cümlelerin kazanımı prosesinde karşıtsal çözümlemeden faydalanılmalıdır. Zira karşıtsal çözümleme dilbilimin bir dalıdır.
2. Arapçada Haberî ve İnşâ şeklinde cümle ayrımı varken İngilizcede bu ayrım yoktur.
3. Arapça ve İngilizcenin kendine has öznitelikleri ve sentaktik dizgesi vardır. Fakat dil olgusunun temel mantığı lisânlar farklı olsa da benzerlik sergilemektedir.
4. Arapçada sesli harfler yoktur ve dini metinler hariç genel itibarıyla harekesiz olarak yazılır. İngilizce ise yazıldığı gibi okunmamaktadır. Her iki dilde okuma işlemindeki bu negatif durum cümleleri anlamada zorluk yaratmaktadır.
5. Arapça eğitimi için gerek Türkler gerekse Araplar tarafından hazırlanan dilbilgisi ve nahiv kitapları global çağda yetişen Türk öğrencilerin birtakım ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabildiğini söylemek güçtür.
6. İngilizcede zamanları ifade etmek için kullanılan zaman dilimleri Arapçada yaşayan ve pratik dilde tedavüldedir, fakat nahiv kitaplarında bu ekstra zaman dilimlerinden bahsedilmemektedir.
7. Arapça-Türkçe karşıtsal analize dayalı birçok çalışma yapılmıştır fakat Arapça-İngilizce karşıtsal analize dayalı çalışmaların sayısı oldukça az sayıdadır.
8. Hem Arapçada hem İngilizcede multi fonksiyonel özellikler sergileyen edatlar mevcuttur.

9. Bazı edatların aynı anlama gelen mastar hâlleri de mevcuttur. Örneğin; كيف edatının mastar hâli كيفية mastarıdır. Bu tarz hem edat hem mastar olarak kullanılan unsurların farkı için şu söylenebilir; كيف edat olduğu için kendisinden sonra öznesi ve yüklemi olan bir cümlecik gelerek isim cümlecigi işlevini alır. Öte yandan كيفية mastar olduğu için kendisinden sonra muzâf yani içinde öznesi ve yüklemi olmadığı için cümle olamayan bir sözcük ya da söz öbeği gelir. Yukarıda ilgili bölümlerde detaylıca açıklanan bu nevî farklılıkların anlatımı geleneksel İngilizce gramer kitaplarında bulunurken Arapça gramer kitaplarında bulunmamaktadır.

10. İngilizcede ve Türkçede birleşik cümlelerin dilbilgisi bağlamında alt başlıkları ve terimsel ifadeleri vardır. Arapçada ise gramer ve dilbilgisi kitaplarında birleşik cümle ve alt başlıkları yoktur, dolayısıyla Arapçada buna dair terimselleşmiş bir kavram da yoktur.

Nitekim Arapça ve İngilizce birleşik cümlelerin karşılaştırılması bağlamında benzer yanların mevcudiyeti karşıtsal çözümleme teorisindeki orta görüşe göre eğitim sürecine olumlu yansımaktadır. Bu cihetle benzer ve farklı yönlerin tespit edilmesinin akabinde eğitimi icra etmek faydalı olacaktır. Dilbilgisi ve nahiv kâidelerinin anadilde ve erek dilde var olup olmadığı, benzer ve farklı yönlerin hangi boyutta olduğu ortaya konulmalı ve bu minvalde metot oluşturulmalıdır. Aksi takdirde bu kâidelerin tamamının ortak ya da tamamının farklı olduğu yanılgısına düşmek, eğitim sürecinde bir dizi problematik duruma sebebiyet verecektir. Bu kertede yabancı dil kazanım aşamasında olan bireyin anadili girişimine yönelmesi kaçınılmazdır. Zira birey yeni dili edinmeye çalışırken anadilini referans noktası olarak alır. Hâl böyleyken, Türkçede ve İngilizce karşılığı bulunmayan Arapçadaki mefûlu mutlak konusu gibi bir konuyu özümsemek için ister istemez anadiliyle bağıntı oluşturmaya çalışacaktır. Bu problematik durumun önüne geçmek için, iki dil arasındaki benzer ve farklı yönlerin saptanarak bireye detaylı bir biçimde anlatılması gerekmektedir.

Bu bilgiler ışığında, Arapça ve İngilizce birleşik cümlelerin yapıları karşıtsal dilbilim metoduyla analiz edildiğinde, bu tezden opitimum seviyede fayda sağlanması ve amaçlanan sonuca ulaşılması gayesiyle bu nevî çalışmaların artması noktasında aşağıda arz edilen önerilerin yararlı olacağı düşünülmektedir.

1. Arapça-İngilizce dersini verecek eğitmenin karşıtsal dilbilim olgusuna vakıf olması gerekir. Aynı bağlamda dil edinim aşamasında olan bireyin de karşıtsal çözümleme yönteminden haberdar olması gerekir. Bu sayede anadil ya da daha önceden bildiği dilden doğrudan aktarımın önüne geçilebilir.

2. Kavramlar karşıtlarıyla mevcudiyet sağlarlar. Dolayısıyla iki dil arası benzer ve farklı yönler göz önüne alınarak daha faydalı ve sağlam bir eğitim gerçekleştirilebilir.

3. Arapça ya da İngilizce dillerinden birine vakıf olan bireyin öteki dili öğrenim sürecinde yararlanacağı materyaller karşıtsal çözümleme metodu baz alınarak hazırlanmalıdır.

4. Arapça ya da İngilizce birleşik cümleleri iyi öğrenmek isteyen bir bireyin öncelikle anadilindeki birleşik cümleleri iyi özümsemesi gerekmektedir. Bu durum ne yazık ki Arapçaya önceden vakıf olan bireyler için biraz zordur. Çünkü geleneksel nahiv ve sarf kitaplarında birleşik cümlelerden bahsedilmemektedir. Öte yandan İngilizce bilen bir birey Arapçadaki birleşik cümleler olgusunu hızlıca ve kolayca kavrayabilecektir.

5. Uzun ve girift cümlelerde, cümle ögelerini doğru ayırıp doğru anlam verebilmek ve hedef dile doğru aktarabilmek için basit ve birleşik cümle kavramları mutlaka bilinmelidir.

6. Türkçe ve İngilizce gramer kitaplarında anlatıldığı gibi Arapça dilbilgisi ve nahiv kitaplarında birleşik cümlelere ait müstakil konu başlıkları konulmalıdır. Böylece Arapça ve İngilizce dillerinden birine vakıf olan birey birleşik cümlelerin öteki dildeki karşılıklarını rahatça bulabilir ve bölüm sonu alıştırmalarla bilgilerini pekiştirebilir.

7. Birleşik cümleler konusu son derece kapsamlı ve geniştir, bu yüzden alt başlıklar hâlinde anlatılarak ayrı ayrı konular hâlinde öğretilmelidir. İlgili konunun tam özümsemesi için ilgili konu bölüm sonu alıştırmalar ve çoktan seçmeli sorularla desteklenmelidir.

8. İngilizcede olduğu gibi Arapçada da birleşik cümlelere ait terimsel ifadelerden faydalanılmalıdır. Bu noktada bu tezde Arapça birleşik cümleler ve alt başlıkları için oluşturulan yeni terimsel ifadeler kullanıma sokulabilir.

9. Arapça ve İngilizcenin birleşik cümleler ekseninde sentaktik yapısı oldukça benzeşmektedir. Bu pozitif durumdan faydalanılmalıdır.

10. Arapça ve İngilizcedeki multi fonksiyonel edatlara özellikle dikkat edilmeli ve bu durumdan kaynaklanabilecek anlamsal karmaşanın önüne geçilmelidir.

11. Arapçada yaşıyan ve pratik dilde tedavülde olan ekstra zamanlar İngilizce ve Türkçede olduğu gibi dilbilgisi ve nahiv kitapları içerisinde anlatılmalıdır. Zira birleşik cümlelerin içerisinde birçok farklı zaman dilimi kullanılmaktadır.

12. Söz konusu iki dil arası eğitim, dilbilgisi bakımından karşıtsal çözümleme işlemine tatbik edilmelidir. Böylelikle bireyin hangi konularda ve durumlarda hataya düşecekleri ve güçlük çekecekleri ya da hangi konularda ve durumlarda doğru aktarım yapacakları ve kolaylık bulacakları önceden tayin edilmelidir.

EXTENDED SUMMARY

Contrastive Analysis of Complex Sentences in Arabic and English

This doctoral thesis is a comprehensive study that aims to examine complex sentence structures both in Arabic and English languages in a multi-faceted manner, based on the contrastive analysis method of linguistics. The main purpose of the thesis is to compare the structural, semantic and functional aspects of complex sentence formation in Arabic and English, which belong to two different language families, and to reveal the differences on the syntactic and semantic level between these two languages. In this way, it is aimed to identify grammatical problems encountered in language learning processes and to develop educational solutions for these problems.

The study consists of four main sections. In the first section, the theoretical and conceptual framework of the study is drawn, and basic issues such as the definition of the language, its historical development, its relationship with different forms of communication and the classification of languages are discussed. Within this section, it is emphasized that language is not only a means of communication, but also a structure that shapes the individual's intellectual world and carries out cultural transmission. In this context, how sentence structures in the language shape this transmission is analyzed in detail in the following sections of the study.

In the first chapter of the thesis, the history of the contrastive analysis method, its function in language teaching and how it is used in foreign language acquisition are discussed in detail. Contrastive analysis systematically reveals the structural and functional differences between the mother tongue and the foreign language, and provides the opportunity to foresee possible problems that students may experience in the learning process. In this respect, contrastive analysis gains importance not only as a theoretical method but also as a pedagogical tool in language teaching.

In the second chapter, Arabic sentence structures are analyzed in detail. The syntactic system of Arabic is constituted on the basis of nominal sentences and verb sentences, and the fact that complex sentences are not explicitly included under systematic headings in traditional grammar books causes some difficulties in Arabic learning. In this chapter, the basic elements of simple sentence structure in Arabic, such as مبتدى, خبر, مفعول, حال, صفة, تمييز, استثناء, تأكيد, and بدل are analyzed in detail. Then, complex sentence structures are explained with examples in a modern framework inspired by contemporary approaches in Arabic. Therefore, types of complex structures such as complex sentences, which are adjective clauses, noun clauses, adverbial clauses, and conditional sentences and complex sentences are defined. During this process extra tenses which are used in Standard Arabic but are not included in classical and traditional grammar sources are also included in the analysis.

In the third chapter, English sentence structures are discussed with the same method. Defining complex sentence structures in English with clear terminology allows the systematic creation of teaching materials related to these structures. In English, complex sentences are generally classified as complex sentence, conditional sentence, compound sentence. Terminologies such as relative clause, noun clause and adverbial clause used in English are explained in detail under the heading of subordinate sentence structures. With the use of auxiliary verbs and modals, grammatical structures such as tense, continuity and passivity are clearly expressed and thus the meaning of complex sentences becomes systematically clear.

In the fourth and most comprehensive chapter, Arabic and English complex sentence structures are directly compared by utilizing contrastive analysis. Within the scope of this chapter, complex sentence types which are frequently used in both languages are examined under subheadings; adjective clauses, noun clauses, adverbial clauses, conditional sentences and compound sentences are specifically evaluated. Under each heading, genuine sentence examples are presented, relevant conjunctions and prepositions are explained and functional analyses are carried out in the context of the grammatical structure of both languages.

The study also compared more than 100 conjunctions and prepositions in terms of their functions. For example, the equivalences and differences of conjunctions such as because, although, if, while in English with their Arabic equivalents such as *لأنّ، مع أنّ، إذا، بينما* is examined in detail. Thanks to these comparisons supported by tables, diagrams and schemes, the structural similarities and differences between the two languages is clearly revealed. In addition, these structures are classified according to their difficulty levels in the learning process and a difficulty order is suggested. Thus, teachers and students are encouraged to learn compound sentence structures from easy to difficult.

The findings of the thesis are that the forms of constructing complex sentences between Arabic and English appear superficially similar, but are quite different in their deep structure. English presents the phenomenon of complex sentences in a more transparent and conceptualized way in teaching. On the other hand, in Arabic, such sentences are mostly taught intuitively, which creates some difficulties in the learning process. The rich morphological structure of Arabic, semantic changes based on the vocative system and the functional diversity of conjunctions make it a complicated maze to learn for individuals who know English. However, the systematic tense structures and clear use of conjunctions in English provide advantages for language learners in the process of comprehending compound sentences.

In the conclusion of the study, it is stated that teaching materials prepared by taking these differences into consideration would provide great convenience, especially in teaching Arabic. It is emphasized that the modern, applied and student-centered approach used in teaching English should also be adapted to teaching Arabic. In this context, it is recommended that special sections must be allocated to complex sentence structures in the new generation language books which are prepared for Arabic. It is also stated that students could be provided with the opportunity to learn sentence structures more quickly and firmly with activities and exercises based on contrastive analysis.

All in all, this doctoral thesis is a comprehensive and original study that examines complex sentence structures in Arabic and English from both theoretical and practical perspectives. The analyses that are presented through the contrastive analysis method may fill an academic gap in the field of foreign language teaching while also providing significant contributions to the development of teaching materials, translation strategies, and pedagogical approaches. The thesis offers concrete data for language instructors, translators, linguists, and curriculum designers, laying a solid foundation for future research. In this way, it aims to contribute to the teaching processes of Arabic and English, making language learning more understandable, systematic, and effective.

KAYNAKLAR

Kitaplar

Kur'ân-ı Kerîm.

Kitab-ı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit), İstanbul, 1976.

Abbade, İbrahim Muhammed, *el-Cumletu'l-Arabiyye*, Mektebetu'l-Âdâb, Kahire, 2002.

Abdu't-Tevvâb, Ramazan, *el-Medhal ilâ l'Imi'l-Luga*, Mektebetu'l-Hancî, 1997.

Abduhu'r-Racihi, *et-Tatbikû's-Sarf*, Dâru'l-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut, 2009.

Abdulgânî, Eymen Yemin, *es-Sarfu'l-Kâfi*, Dâru't-Tevfikîyye li't-Turâs, Kahire, 2010.

Abdullah Karî, Abdu'l-Ğaffûr, *Mu'cemu Mustalahâtî'l-Mektebât ve'l-Ma'lûmât*, Mektebetu'l-Melik Fahdi'l-Vataniyye, Riyad, 2000.

Abdullah, İbrahim, *Mebâhis fî l'Imi's-Sarf*, Dâru's-Sâdeddîn, Dimaşk, 1999.

Abdur-Rasheed, Ali, *The Guidance in Arabic Grammar/el-Hidâyetu fî'n-Nahv*, Madani E-Publications Press, b.y., 2008.

Abu-Chacra, Faruk, *Arabic an Essential Grammar*, Routledge Press, New York, 2007.

Açık, Kerim ve Özaslan, Hamza, *Arapça Dilbilgisi*, Fono Yayınları, İstanbul, 2010.

Agameya, *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*, Brill Press, Hollanda, 2008.

Ahmed, Brig Zahoor, *Essentials of Arabic Grammar for Learning Quranic Language*, Darussalam Publishers & Distributors, Pakistan, 2008.

Akbaş, Yaşar Fatih, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Eser Yayıncılık, Erzurum, 2019.

Akbaş, Yaşar Fatih, *El-İ'râb ve'l-Binâ*, Candaş Yayınları, İstanbul, 2018.

Akçay, Cihaner, *Arapçada Yaygın Kelime ve Kalıplar*, Aktif Yayınları, Ankara, 2015.

Akçay, Hâilil, *Sıfırdan Zirveye Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017.

Akdağ, Hasan, *Arap Dili Dilbilgisi*, Tekin Kitabevi, Konya, 2016.

Akdağ, Hasan, *Arap Dilinde Edatlar*, Tekin Kitabevi, Konya, 2016.

Akdağ, Soner, *Arapçanın Dilbilimsel Tipolojisi*, Fecr Yayınları, Ankara, 2023.

Akdağ, Soner, *Bir Sözcük Ulamı Olarak Kur'ânda Eylemler*, Fecr Yayınları, Ankara, 2022.

Akdağ, Soner, *Kur'ân Dilinin Fonetik Yapısı*, Fecr Yayınları, Ankara, 2022.

Akdağ, Soner, *Türkçeden Arapçaya Çeviri*, Fecr Yayınları, Ankara, 2022.

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil*, 1-3.c., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.

Akyüz, Vecdi, *Arapçada Fiil Kipleri ve Yardımcıları*, İfav Yayınları, İstanbul, 1996.

Akyüz, Vecdi, *Arapçada Fiil Zamanları*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2016.

Alhawary, Mohammad T., *Arabic Grammar in Context*, Routledge Press, Abingdon, 2016.

Ali el-Hûlî, Muhammed ve Akçay, Cihaner, *Arapça Öğretim Metotları*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2002.

- Al-Jarf, Reima, *A Contrastive Analysis of English and Arabic Morphology for Translation Students*, Al-Obeikkan Printing Press, Riyad, 1994.
- Alosh, Mahdi, *Using Arabic A Guide to Contemporary Usage*, Cambridge University Press, New York, 2005.
- Altay, Süleyman, *Arapçada Zamanlar ve Birleşik Fiiller*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2022.
- Aslan, Ahmet, *Nahiv İlmi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2012.
- Atay, Zeynep, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- Ateş, Avnullah Enes, *Arapça Dilbilgisi 1*, Kitabî Yayınları, İstanbul, 2017.
- Attia, Muhammed A., *Handling Arabic Morphological and Syntactic Ambiguity within the LFG Framework with a View to Machine Translation*, University of Manchester, Faculty of Humanities, Manchester, 2008.
- Avşar, Erkan, *Arapça Dilbilgisine Giriş-1 Sarf*, Elif Yayınları, İstanbul, 2012.
- Badawi, Elsaid, Carter, M. G. ve Gully, Adrian, *Modern Written Arabic a Comprehensive Grammar*, Routledge Press, Abingdon, 2004.
- Bakırcı, Selami ve Demirayak, Kenan, *Arap Dili Grameri Tarihi*, Fenomen Yayınları, Erzurum, 2019.
- Banguoğlu, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Baha Matbaası, İstanbul, 1974.
- Başkan, Özcan, *Lengüistik Metodu*, Çağlayan Kitap Evi, İstanbul, 1967.
- Baugh, Albert Croll ve Cable, Thomas, *A History of the English Language Fifth Edition*, Routledge Press, b.y., 2005.
- Bayrav, Süheyla, *Filolojinin Oluşumu*, Multilingual, İstanbul, 1998.
- Bayrav, Süheyla, *Yapısal Dilbilimi*, Multilingual, İstanbul, 1998.
- bin Abdu'l-Azîz, Hâlit, *en-Nahvu 'l-Tatbikî, Dâr'ul-Lulu*, Mansure, 2019.
- Birgivi, Mehmet Efendi, *İzahlı Avamil*, Ravza Yayınları, İstanbul, 2016.
- Bolelli, Nusrettin, *Arapça Sarf İlmi*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.
- Bolelli, Nusrettin, *Belâgat Beyân-Meânî-Bedî 'İlimleri*, Pasifik Ofset Yayınları, İstanbul, 2015.
- Bouchentouf, Amine, *Arabic For Dummies*, Wiley Publishing, Indianapolis, 2006.
- Brustad, Kristen, Al-Tonsi, Abbas ve Al-Batal, Mahmoud, *el-Kitab fî Ta 'llumi 'l-Arabiyye*, 1-2.c., Georgetown University Press, U.S.A., 2006.
- Bulut, Ali, *Çeviri Teknikleri ve Başlıca Arapça Kalıplar*, İfav Yayınları, İstanbul, 2019.
- Buz, Yusuf, *English Grammar Eleventh Edition*, D Publishing, İstanbul, 2006.
- Can, Muhammed Ali; Can, Muzaffer, *Arapça Dilbilgisi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2017.
- Celce-Murcia, Marianne ve Larsen-Freeman, Diane, *The Grammar Book An Esl/Efl Teacher's Course*, Newbury House Publishers, Rowley, 1983.
- Ceviz, Nurettin ve Yamaç, Nura, *Arapçada Edatlar ve Bağlaçlar*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2022.

- Ceviz, Nurettin, Turkey, Mohamad, Kutlu, Metin ve Özdoğan, İbrahim Emre, *Arapça Grameri Referans Kitabı*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2023.
- Chomsky, Noam, *Language and Mind Third Edition*, Cambridge University Press, New York, 2006.
- Civelek, Yakup, *Arap Dilinde İ'râb Olgusu*, Araştırma Yayınları, Ankara, 2003.
- Coghill, Jeffrey ve Magendanz, Stacy, *English Grammar*, Wiley Publishing, New York, 2003.
- Cook, Vivian, *Second Language Learning and Language Teaching*, Hodder Arnold, London, 1991.
- Cuveynî, Mustafa Sâvî, *el-Belâgatü'l-Arabiyye Tesîl ve Tecdîd*, Menşetu'l-Maârif, İskenderiyye, 1985.
- Cüneyt, Eren, *Kolaylaştırılmış Arapça Grameri Nahiv*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2016.
- Cüneyt, Eren, *Kolaylaştırılmış Arapça Grameri Sarf*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2016.
- Çakır, Hasan, *İşlev İtibarıyla Arapçada Cümle Yapısı*, Esra Yayınları, Konya, 2009.
- Çiftçi, Muhammed Hüsnü, *Arapça Dilbilgisi*, Nizamiye Akademi Yayınları, İstanbul, 2019.
- Çögenli, Sadi, Mehmet, *Ayet ve Hadis Örneklili Arapça Belâgat*, Candaş Yayınları, İstanbul, 2016.
- Çörtü, Mustafa Meral, *Arapça Cümle Kuruluşu ve Tercüme Tekniği*, İfav Yayınları, İstanbul, 2018.
- Çörtü, Mustafa Meral, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2019.
- Çörtü, Mustafa Meral, *Arapça Dilbilgisi Sarf -Nahiv-Edatlar*, İfav Yayınları, İstanbul, 2017.
- Çörtü, Mustafa Meral, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2018.
- Daḥdâḥ, Antuan, *Mu 'cemu Kavâidi 'l-Lugati 'l-Arabiyye fî Cedâvil Levḥât*, Mektebetu Lübnan, Beyrut, 1981.
- De Saussure, Ferdinand, *Genel Dilbilim Dersleri*, s.38, çev. Berke Vardar, Ankara, 1998.
- Demir, Akın ve Esen, Seçkin, *Advance Your Grammar*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2020.
- Demir, Akın ve Esen, Seçkin, *Develop Your Grammar*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2018.
- Demirkaya, Şerafeddin, *Sarf-Nahiv Kâideleri*, Tekin Kitapevi Yayınları, Konya, 2012.
- Doğan, Candemir, *Arapça Fiil Cümlesi ve Karşıtsal Çözümlemesi*, İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016.
- Doğan, Candemir, *Arapça İsim Cümlesi ve Karşıtsal Çözümlemesi*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2014.
- Doğan, Candemir, *Arapça İsim Cümlesini Yeniden Yapılandıran Âmiller*, Ensar Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- Doğan, Candemir, *Arapça İsim-Sıfat Tamlamaları ve İsim Cümlesi Kurulumu*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2012.
- Doğan, Candemir, *Karşılaştırmalı Arapça-Türkçe Bağlaçlar*, Candaş Yayınları, İstanbul, 2013.

- Downing, Angela ve Locke, Philip, *English Grammar A University Course Second Edition*, Routledge Press, Abingdon, 2006.
- Düzgün, Osman, *Türkçe-Arapça Arapça-Türkçe Karşılıklar Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2020.
- Eastwood, John, *Oxford Guide to English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1994.
- Ebu Muhammed, Abdullah bin Yusuf ibn Hişâm Cemâleddîn, *Şerhu Şuzûri 'z-Zeheb fî Ma 'rifeti Kelâmi 'l-Arab*, Dâru'l-İhyai't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut, 2009.
- Ebû'l-Mekârîm, Alî, *el-Cumletu 'l-Fi 'liyye*, Muessestu'l-Muhtâr, Kahire, 2007.
- Edip Çağmar, Mehmet, *Alıştırmalarla Belâgat*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2022.
- Edip Çağmar, Mehmet, *Alıştırmalarla Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017.
- Edip Çağmar, Mehmet, *Alıştırmalarla Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2018.
- el-Bayâtî, Tâhir, *el-Lugatu'l-İngilizîyye bi Tarîka Mubassata*, AuthorHouse, Bloomington, 2014.
- el-Cârim, Alî ve Emin, Mustafa, *el-Belâğatu'l-Vâdiha ve Delîlu'l-Belâğati'l-Vâdiha*, Dâru'l-Maârif, Kahire, 2005.
- el-Cârim, Alî ve Emin, Mustafa, *en-Nahvu 'l-Vâdih fî Kavâidu 'l-Lugati'l-Arabiyye li Medârsi 'l-Merhaleti 'l-Ûlâ*, Dâru'l-Maârif, Kahire, 1983.
- el-Ensarî, İbn Hişâm ve bin Yusuf, Cemâleddîn Abdullah, *Şerhu Katri 'n-Nedâ ve Bellû 's-Sadâ*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009.
- el-Fâkihî, Abdullah bin Ahmed, *Şerhu Kitâbi 'l-Hudûd fî 'n-Nahv*, Dâru't-Tedâmûn, Kahire, 1988.
- el-Galâyînî, Mustafa, *Câmiu 'd-Durûsi 'l-Arabiyye*, Mevsua'tu'r-Risâle Nâşirûn, Dimaşk, 2010.
- el-Haccâvî, Ârif Ahmet, *Kavâidu 'l-Lugati'l-Arabiyye Şerh Şâmil Ma ' Emsile*, Dâru's-Şark, Amman, 2001.
- el-Hamed, Muhammed bin İbrahim, *Fıkhu 'l-Luga*, Dâru İbn Huzeyme, Riyad, 2005.
- el-Hâşimî, Ahmed, *Cevâhîru 'l-Belâga*, Hindawi Publishing, London, 2019.
- el-Hâşimî, Ahmed, *el-Kavâidu 'l-Esâsiyye li 'l-Lugati'l-Arabiyye*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, t.y.
- el-Hulvânî, Muhammed Hayr, *el-Vâdih fî 'l-İlmi 's-Sarf*, Dâru'l-Memûn li't-Turâs, Dimaşk, 1987.
- el-Hulvânî, Muhammed Hayr, *el-Vâdih fî 'n-Nahv*, Dâru'l-Memûn li't-Turâs, Dimaşk, 2000.
- Ellis, Rod, *The Study of Second Language Acquisition*, Oxford University Press, New York, 1994.
- Elmalı, Hüseyin, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2015.
- Elmalı, Hüseyin, *Temrînli ve İ'râblı Nahiv*, Anadolu Yayınları, İzmir, 2010.
- Elmalı, Hüseyin, *Temrînli ve İ'râblı Sarf*, Anadolu Yayınları, İzmir, 2009.
- Elveren, Abdurrahim, *el-Ezmine fî 'l-Lugati 't-Türkiyye*, Akdem Publishing, İstanbul, 2022.

- el-Yemenî, İbrahim el-Alevî, *et-Tirâz li Esrâri'l-Belâga ve Ū'lûmi Hakâiki'l-İ'câz*, el-Mektebetu'l-Asriyye, Beyrut, 2002.
- Erbil, Kadir, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, Ravza Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- Ergin, Muharrem, *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009.
- Erkman, Fatma, *Gösterge Bilime Giriş*, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1987.
- Erkoç, Ethem, *Arapça Cümle ve Kelime Yapısı*, Şahinci Kitabevi, Ankara, 1996.
- er-Râfî'î, Mustafa Sâdık, *Târîhu Âdâbi'l-Arab*, Hindawi Publishing, London, 2013.
- es-Sâki, Fâdıl Mustafa, *Aksâmu'l-Kelami'l-Arabî*, Mektebetu'l-Hâncî, Kahire, 1977.
- es-Sâmarrâî, Fâdıl Sâlih, *el-Cumletu'l-Arabiyye Telîfuhâ ve Aksâmuha*, Dâru'l-Fikrî, Amman, 2007.
- es-Sâmarrâî, Fâdıl Sâlih, *en-Nahvu'l-Arabî Ahkâm ve Meânî*, 1-2.c., Dâr ibn Kesîr, Beyrut, 2014.
- es-Sâmarrâî, İbrahim, *el-Fi 'lu Zamanuhu ve Ebniyetuhu*, el-Matbaatu'l-Âniyye, Bağdat, 1966.
- es-Suyûtî, Abdurrahmân Celâleddîn, *el-Muzhir fî Ū'lûmi'l-Luga ve Envâi'hâ*, el-Mektebetu'l-Asriyyetu, Beyrut, 1998.
- Ezzat, Mohammed, *et-Ta'llumu'l-İngiliziyeye bi't-Tariqati's-Sehle*, Dâru'l-Kutubi'l-Mısıriyye, Kahire, 1993.
- ez-Zeccâcî, Ebu'l-Kâsım, *el-İdâh fî İ'leli'n-Nahv*, Beyrut, 1979.
- Fasold, Ralph W., *An Introduction to Language and Linguistics*, Cambridge University Press, New York, 2006.
- Faysal, Dimân Zebîh, *Kavâidu'l-Lugati'l-İngiliziyeye li't-Tullab*, Dâru'l-Hudâ, Cezayir, 2008.
- Fırıncı, Doğan, *Arap Dilinde Sıfat-ı Müşebbehe*, Gece Akademi, Ankara, 2019.
- Finegan, Edward, *Language Its Structure and Use Fifth Edition*, Thomson Wadsworth Publisher, Boston, 2008.
- Foley, Mark ve Hall, Diane, *Advanced Learners' Grammar*, Longman Press, China, 2003.
- Geylani, Mahfuz, *Basra ve Kûfe Ekolleri Arasındaki Nahiv Tartışmaları*, Akademisyen Kitabevi, Ankara, 2018.
- Greenbaum, Sidney, *The Oxford English Grammar*, Oxford University Press, New York, 1996.
- Gudur, Ahmet Muhammed, *Mebâdiu'l-Lisâniyyât*, Dâru'l-Fikri, Dımaşk, 2008.
- Güman, Osman, *Nahiv ve Fıkıh Usulü İlişkisi*, İsam Yayınları, Ankara, 2020.
- Günday, Hüseyin ve Şahin, Şener, *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2011.
- Günday, Hüseyin ve Şahin, Şener, *Arapça Dilbilgisi Sarf Bilgisi*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001.
- Günday, Hüseyin ve Şahin, Şener, *Arapçada Bağlaçlar*, Emin Yayınları, Bursa, 2018.
- Gündüzöz, Soner, Acar, Ömer Aydın, Tahirhan ve Yılmaz, Hacı, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş*, 1-2.c., Grafiker Yayınları, Ankara, 2012.

- Hall, Martha ve Azar, Betty S., *Fundamentals of English Grammar Fourth Edition Teacher's Guide*, Pearson Longman Press, New York, 2011.
- Hammâd, İhsan Atiyye, *el-Muyesser fî's-Sarf/Arapçayı Öğrenenler İçin Kolay Sarf Bilgisi*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2018.
- Hasan, Abbas, *en-Nahvu 'l-Vâfî*, Dâru'l-Maârif, Kahire, 1975.
- Hasdemir, Yılmaz, *Translation Methods-Çeviri Metotları*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2005.
- Haywood, J.A. ve Nahmad, H.M., *A New Arabic Grammar of the Written Language*, Lund Humphries Press, London, 1962.
- Hengirmen, Mehmet, *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Başkent Repo Yayınları, Ankara, 2006.
- Hengirmen, Mehmet, *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Engin Yayınevi, Ankara, 2009.
- Hewings, Martin, *Advanced Grammar in Use Second Edition*, Campridge University Press, Cambridge, 2005.
- Heyet (Akın Dil Eğitim), *The Exclusive Student Course Book for YDS*, Akın Dil Eğitim Merkezi ve Yayıncılık Hizmetleri, Ankara, 2016.
- Heyet (Karaca Akademi), *Preparation Course for YDS Grammar*, Özel Karaca Yabancı Diller Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara, 2007.
- Heyet, *en-Nahv ve 's-Sarf*, el-Memleketu'l-Arabiyyetu's-Suûdiyye Vizâretu't-Ta 'lîm Yayınları, Riyad, 2015.
- Heyet, *Introduction to Language and Linguistics*, Ethiopia Ministry of Education Publishing, Addis Ababa, 2016.
- Hicâzî, Mahmud Fehmî, *el-Cumletu 'ş-Şartıyye*, Kahire, 1981.
- Hutchinson, Tom, *English For Life*, 1-4.c., Oxford Press, Oxford, 2007.
- Ishaq, Zaid, *Elf Cümle ve Cümle Mua 'rrabe*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2018.
- İbarhim, Abdu'l-A'lîm, *en-Nahvu 'l-Vazîfî*, Dâru'l-Maârif, Kahire, t.y.
- İbn Manzûr ve Ebu'l-Fâdıl Cemâleddîn Muhammed bin Mukerrem, *Lisânu'l-Arab*, 1-8.c., Dâru's-Sâdr, Beyrut, t.y.
- İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, Dâru'l-Maârif, Kahire, 1707.
- İbn Nâzm, *Şerhu Bedreddîn Âla Lâmiyyeti'l-Efâl*, Mektebetu'l-İmâmi'l-Vâdî, Kahire, 2010.
- İbn Ya'îş, *Şerhu 'l-Mufasssal li'z-Zemaşşerî*, 1-6.c., Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2001.
- İnanç, Yonis, *Teşekkül Sürecinde Nahiv-Kıraat İlişkisi*, İfav Yayınları, İstanbul, 2016.
- İpek, Muhammet Selim, *Arapça Dilbilgisi*, Ertem Kafkars Yayıncılık, Ankara, 2021.
- İpek, Muhammet Selim, *Arapça Gramer Uygulaması (Temel İ'râb Kuralları)*, Sonçağ Akademi Yayınları, Ankara, 2021.
- İşler, Emrullah ve Yıldız, Musa, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2021.
- Johnson, Edward D., *The Handbook of Good English*, Facts on File Press, New York, 1991.
- Kabâve, Fahrüddîn, *İ'râbu'l-Cumel ve Eşbaḥu'l-Cumel*, Dâru'l-Kalemi'l-Arabî, Halep, 1989.

- Kahyaoğlu, Yasin, Zakaria Tawfik, Ahmet, Önel, Abdulhakim ve Midilli, Adem, *Arapça Dilbilgisini En Kolay Öğreten Kitap (Nahiv)*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2022.
- Kalkîle, Abduh Abdu'l-Azîz, *el-Belâğatu'l-Istîlâhiyye*, Dâru'l-Fikrî'l-Arabî, Kahire, 1992.
- Kanderun, Ferhat, *Arap Dilinde Mefûlû Mutlak ve Kur'ân-ı Kerîm'de Kullanımı*, Nizamiye Akademi, İstanbul.
- Karaman, Hayreddin ve Topaloğlu, Bekir, *Arapça Dilbilgisi Sarf-Nahiv*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2015.
- Kâsım, Muhamed Ahmed, Muhyî'd-Dîn Dîb, *Û'lûmu'l-Belâga*, el-Muessesetu'l-Hadîsetu li'l-Kitab, Trablus, 2003.
- Katamba, Francis ve Stonhams, John, *Morphology Second Edition*, Palgrave Macmillani Publishing, New York, 2006.
- Kazan, Faruk, *Arapça Morfoloji*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2023.
- Kermî, Ahmed bin Ebû Bekir, *Delîlu't-Tâlibîn li-Kelâmi'n-Nahviyyîn*, İdaretu'l-Mahtûtâtî'l-İslâmiyye, Kuveyt, 2009.
- Kıran, Zeynel, *Dilbilim Akımları*, Yabancı Diller Kitap ve Yayın Merkezi, Ankara, 1996.
- Kızılıçık, Abdullah ve el-Gureyri, Abdulcabbar, *Arapça Öğretiminde Nahiv Bilgisi*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2019.
- Kızılıçık, Abdullah, *Uygulamalı Arapçada Dilbilgisi Sarf*, Ravza Yayınları, İstanbul, 2012.
- Koç, Kasım, *Kolaylaştırılmış ve Renkli Özet Arapça Dilbilgisi*, Kitabî Yayınları, İstanbul, 2022.
- Kuiper, Koenraad ve Allan, W. Scott, *An Introduction to English Language*, The Bath Press, London, 1996.
- Kurt, Murat, *English Grammar Today Nineteenth Edition*, MK Publications, İstanbul, 2013.
- Küçükcalay, Hüseyin, *Kur'ân Dili Arapça*, Muarrib Yayınları, İstanbul, 2021.
- Lado, Robert, *Linguistics across Cultures Applied Linguistics and Language Teachers*, Michigan University Press, Michigan, 1957.
- Langacker, Ronald W., *Language and Its Structure*, Harcourt College Pub, New York, 1973.
- Lerer, Seth, *The History of the English Language Second Edition*, The Great Courses, Westfield Boulevard, 2008.
- Lester, Mark, *English Grammar Drills*, The McGraw-Hill Press, New York, 2009.
- Maksutoğlu, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.
- Muhtar, Cemal ve Maksutoğlu, Mehmet, *Açıklamalı Arapça*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013.
- Murphy, Raymond, *Basic Grammar in Use Fourth Edition*, Campridge University Press, Cambridge, 2017.
- Murphy, Raymond, *English Grammar in Use Fourth Edition*, Campridge University Press, Cambridge, 2012.
- Murphy, Raymond, *Essential Grammar in Use Fourth Edition*, Campridge University Press, Cambridge, 2015.

- Nasıf, Hafnî Bik, Diyab, Muhammed Bik, Tumum, Şeyh Mustafa, Ömer, Mahmut Efendi ve Muhammed, Sultan Bik, *Kavâidu'l-Lugati'l-Arabiyye fî'n-Nahv ve's-Sarf ve'l-Belâga li Telâmîzi'l-Medârîsi's-Sâneviyye, Dâru'z-Zâhiriyye*, Kahire, 1930.
- Nehir, Hâdî, *en-Nahvu'l-Tatbikî*, 1-2.c., Cidâr li'l-Kutubi'l-Âlemî, Amman, 2008.
- Ni'me, Fuâd, *Mulahhasu'l-Kavâidi'l-Lugati'l-Arabiyye*, Nahdatu Mısır, Kahire, 1928.
- Nickel, Gerhard, *In Papers in Contrastive Linguistics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971.
- Nurse, Derek ve Philippon, Gérard, *The Bantu Languages*, Routledge Press, London and New York, 2003.
- Onan, Bilginer, *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Ömer, Ahmed Alî, *İlmu's-Sarf*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2017.
- Öndeş, Nesibe Sevgi, *English Grammar Inside and Out*, ELS Yayınları, İstanbul, 2012.
- Önel, Abdulhakim, *Arapça Dilbilgisini En Kolay Öğreten Kitap (Sarf)*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2022.
- Öztürk, Cesur, *Building Skills for Proficiency Fifty Fourth Edition*, Pelikan Yayınları, Ankara, 2019.
- Penston, Tony, *A Concise Grammar for English Language Teachers*, TP Press, Ireland, 2005.
- Quirk, Randolph ve Greenbaum, Sidney, *A University Grammar of English*, Longman Press, England, 1993.
- Quirk, Randolph; Greenbaum, Sidney, Leech Geoffrey; Svartvik, Jan, *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Longman Press, New York, 1985.
- Raci, Esmer, *el-Mu'cemu'l-Mufassalu fî İlmi's-Sarf*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Lübnan, 1997.
- Ryding, Karin Christina, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- Saiful İslâm, Shaykh Mufti, *Arabic Grammar For Beginners*, JKN Publications, West Yorkshire, 2012.
- Sâlih, Mahmut İsmail vd., *Kıymetu'l-Lugati'l-Arabiyye*, Merkezi'l-Melik Abdullah bin Abdülaziz ed-Duvelî li Hıdmeti'l-Lugati'l-Arabiyye, Riyad.
- Sanford, Steadman V. ve Brown, Peter F., *The Modern Course in English Grammar*, D.C. Heat & Co. Publishers, New York, 1914.
- Sarmış, İbrahim, *Arapça Dilbilgisi*, Esra Yayınları, Konya, 1998.
- Sawaie, Mohammed, *Usûlu'n-Nahvi'l-Arabî*, Routledge Press, Oxfordshire, 2014.
- Sevdi, Ali, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, Kitap Dünyası, İstanbul, 2023.
- Sevinç, Resul, *Arapçada Cümle Yapısı*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2007.
- Sevinç, Resul, *Arapçanın Temel Gramer Kuralları*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013.
- Sezer, İsmail Hakkı, *Muhtasar Arapça Cümle Kalıpları*, Sebat Yayınları, Konya, 2001.
- Sezer, İsmail Hakkı, *Sarf Bilgisi*, Neü Yayınları, Konya, 2020.

- Sîbeveyhî, *El-Kitâb*, 1-7.c., Mektebetu'l-Hâncî, Kahire, 1988.
- Smalley, Regina L. ve Ruetten, Mary K., *Refining Composition Skills Rhetoric and Grammar*, Heinle & Heinle Publishers, Boston, 1995.
- Sönmez, Ramazan, *Arap Dilinde Tabiler ve Bağlaçlar*, Konevi Yayınları, Konya, 2022.
- Stockwell, Robert P., Bowen, J. Donald ve Martin, John W., *The Grammatical Structures of English and Spanish Sixth Edition*, The University of Chicago Press, Chicago, 1973.
- Suçin, Mehmet Hakkı, *Kavâid'ul-Lugati't-Türkiyye Meşruhân bi'l-Lugati'l-Arabiyye*, Engin Yayın Evi, Ankara, 2015.
- Swan, Micheal, *Practical English Usage*, Oxford University Press, New York, 1995.
- Swed, Mohamad Basel, *Adım Adım Arapça Dilbilgisi*, Akdem Yayınları, İstanbul, 2018.
- Şadoğlu, Murat Serdar, *el-Muyesser fi'l-Kavâid li'n-Nâtikîn bi Gayrihâ/Arapçayı Öğrenenler İçin Kolay Dilbilgisi*, 1-2.c., Akdem Yayınları, İstanbul, 2019.
- Şahhâte Muhammed Şahhâte, *el-Mevsua'tu't-Ta'lîmiyye li Kavâidi'l-Lugati'l-İngilizîyye*, Dâru'l-İbn Haldûn, Amman, 2012.
- Şahin, Osman, *Türkçeden Arapçaya Çeviri Teknikleri*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2019.
- Şakir, Hanbelizâde Muhammed ve Elmalî, Hüseyin, *Temrînli ve İ'râblı Arapça 1. Kitap Sarf*, Anadolu Yayınları, İstanbul, 2009.
- Şen, Ahmet ve Önal, Ramazan, *Arapça Gramer Özetli Soru Bankası*, Emin Yayınları, Bursa, 2020.
- Şerbetçi, A. Zehra, Bardakçı, Ebru ve Atay, Zeynep, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, Temir Yayınları, İstanbul, 2019.
- Şimşek, Bedreddin, *İngilizce Bilenler İçin Arapça Birinci Kitapçık*, Özgü Yayınları, İstanbul, 2011.
- Şimşek, Mehmet Ali, *Arapçada Zaman Kalıpları Kullanım Alanları ve Türkçedeki Zamanlarla Karşılaştırılması*, Oku Okut Yayınları, E-Kitap, 2021.
- Talu, Mehmet, *Sarf ve Nahiv İlmi*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- Talu, Mehmet, *Sarf ve Nahve Giriş 1*, Kitap Kalbi Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Tasa, Muhammet, *Kur'an'da Cümle Yapısı*, Adal Ofset, Konya, 2005.
- Temiz, Bilal, Uzunoğlu, Vecihi ve Eren, Cüneyt, *Adım Adım Arapça 1 Arapçaya Giriş*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2010.
- Temiz, Bilal, Uzunoğlu, Vecihi ve Eren, Cüneyt, *Adım Adım Arapça 2 Sarf*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2010.
- Temiz, Bilal, Uzunoğlu, Vecihi ve Eren, Cüneyt, *Adım Adım Arapça 3 Nahiv*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2010.
- Temmâm, Hassân, *el-Lugatu'l-Arabiyye Mânâhâ ve Mebnâhâ*, Dâru'l-Beyza, Mağrib, 1994.
- Todd, Loreto, *An Introduction to Linguistics*, York Press, Singapore, 1987.
- Toklu, Osman *Dilbilime Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007.
- Toptaş, Mahmut, *Uygulamalarla Arapça Dilbilgisi*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 2016.

- Tural, Hüseyin, *Arapça Gramer ve İ'râb Teknikleri*, İfav Yayınları, İstanbul, 2019.
- Tural, Hüseyin, *Kolay Arapça Temel Nahiv Bilgileri*, İfav Yayınları, İstanbul, 2022.
- Tural, Hüseyin, *Temel Sarf Bilgileri*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2011.
- Türk, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi*, Hüner Yayınları, Konya, 2018, s.160.
- Uğurlu, Ahmet, *Modern ve Klâsik Metotlu Tüm Yönleriyle Arapça Dilbilgisi*, Platanus Publishing, Ankara, 2022.
- Uralgiray, Yusuf, *Arabça İlk ve İleri Dilbilgisi*, 1-2.c., Tebliğ Yayınları, İstanbul, 1986.
- Uralgiray, Yusuf, *Modern Metodlu, Uygulamalı, Tahlilli ve Araştırmalı Arapça Sarf Bilgisi*, Ayyıldız Matbası Yayınları, Ankara, 1975.
- Uraz, Hüseyin, *İngilizce Zamanlar & Modallar*, Dorlion Yayınları, Ankara, 2019.
- Urgan, Mina, *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.
- Uzun, Tacettin vd., *Sebat Ofset Matbaacılık*, Konya, 2013.
- Uzun, Tacettin, *Arapça Sarf Bilgileri*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2012.
- Uzun, Tacettin, *Arapça Sarf-Nahiv Terimleri Sözlüğü*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2012.
- Uzun, Tacettin, *Arapçanın Temel Kuralları Nahiv*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, 2012.
- Uzun, Tacettin, Uysal, Muhittin, Parlak, Orhan, Solmaz, Latif, Erdoğan, Ayhan, Tasa, Muhammet ve Kırdar, Şehabettin, *Anlatımlı Arapça*, Sebat Ofset, Konya, 2005.
- Ünal, Abdülkerim ve Bilen, Mehmet, *Sistematik Sarf*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2017.
- Ürün, Kâzım, *Arap Dilinde Bağlaçlar ve Terkipler*, Esra Yayınları, Konya, 1998.
- Vâfi, Alî Abdolvâhid, *İlmu'l-Luga*, Nahdatu Mısır, Kahire, 2004.
- Vardar, Berke, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Multilingual, İstanbul, 1998.
- Verba, L., *History of the English Language*, y.y., Novaknyha, 2004.
- Vince, Michael, *First Certificate Language Practice*, The Bath Press, Great Britain, 1996.
- Wightwick, Jane ve Gaafar, Mahmoud, *Arabic Verbs Essentials of Grammar*, The McGraw-Hill Press, New York, 2008.
- Wightwick, Jane ve Gaafar, Mahmoud, *Easy Arabic Grammar*, The McGraw-Hill Press, China, 2005.
- Wright, William, *A Grammar of the Arabic Language*, 1-2.c., Cambridge University Press, Cambridge, 1898.
- Yaran, Rahmi, *Arapça'da İ'râb*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2016.
- Yaşar, Ahmet, *Arapça'nın Temel Kuralları (Sarf-Nahiv)*, Anadolu Yayınları, İzmir, 1996.
- Yavuz, Mehmet, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, Akademi Titiz Yayınları, İstanbul, 2011.
- Yazıcı, Hüseyin, *Örnekleriyle Arapçada Bağlaçlar*, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 2022.
- Yılmaz, Oktay, *Arapça Dilbilgisi*, Ravza Yayınları, İstanbul, 2009.
- Zeydân, Corcî, *el-Lugatu'l-Arabiyye Kâinun Hayyun*, Hindawi Publishing, London, 2010.

Akademik Tezler

- Ahmadova, Farida, *Azerbaycan Türkçesi ve Arapça Cümle Yapılarının Karşılaştırılması*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2022.
- Aktaş, Osman, *Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ve Farsçanın Karşılaştırılması*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- Alptekin, Deniz, *The Acquisition of Aorist Passive Voice in Turkish EFL Context: A Comparison Between Processing Instruction and Meaningful Output-Based Instruction*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2010.
- Aydın, Tahirhan, *Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi - Karşıtsal Çözümleme-*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
- Bulut, Necmettin, *Arap Dilinde Cezm Etmeyen Şart Edatları ve Kur'ân Ayetleri Bağlamında İncelenmesi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2023.
- Büyükkaragöz, Cengiz, *Arap Dilinde Fiillerin Mechûl Yapılması ve "Mu'cemu'l-Efâli'l-Mechûle" Adlı Risale*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2016.
- Cantürk, Mehtap, *Arapça ve Türkçedeki Ad Tamlamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Karşıtsal Çözümlemesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- Çelik, Gülten Melek, *Türkçe Arapça İsm-i Mevsûl, İzafet, Sıfat, Hâl ve Bileşik Cümlelerin Karşıtsal Çözümlemesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015.
- Çetinkaya, Hayrullah, *Arapça Öğrenen Üniversiteli Türk Öğrencilerin Dil Hataları ve Çözüm Önerileri (Ses ve Anlam Örneği)*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2023.
- Daşkiran, Yaşar, *Arapçada Terim ve Terim Türetme Yolları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.
- Gürpınar, Büşra, *Arap Dilinde Morfolojik Anlam*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020.
- Huthaily, Khaled, *Contrastive Phonological Analysis of Arabic and English*, The University of Montana, Montana, 2003.
- Irmak, Mustafa, *Arap Belâgatında Haber-İnşâ Meselesi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.
- Işık, Cemal, *Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ile Türkçe'nin Karşılaştırılması*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014.
- İslâmoğlu, Ensar, *Arap Dilinde İsim ve Fiil Cümlesinin Yapısı ve Anlam Üzerindeki Etkisi*, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon, 2022.
- Kayapınar, Mustafa, *Belâgatta Talebî İnşâ*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006.

- Kervankaya, Figen, *Arapça ve İngilizce Bağlaçların Karşıtsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2015.
- Koca, Güler, *Arap Dilinde Edatların İşlevselliği*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2018.
- Koç, Ayşegül Seymen, *Arapça ve Türkçede Zamirler -Karşıtsal Çözümleme-*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006.
- Samancı, Elif Sezen, *Teaching Simple and Compound Sentences With Computers*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012.
- Sarıaydın Atay, Süheyla, *Arapça Zamanlarla İngilizce Zamanların Karşılaştırılması*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2016.
- Sevinç, Resul, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2004.
- Şimşek, Mehmet Ali, *Arapçada Zaman Kalıpları, Kullanım Alanları ve Türkçedeki Zamanlarla Karşılaştırılması*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 1997.
- Şirin, Mehmet Musa, *Şart Edatlarının Nahivciler ve Fıkıh Usulcülerini Arasındaki Yeri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.
- Ürün, Ahmet Kazım, *Arapçada Bağlaçlar*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1989.
- Yılmaz, Rümeysa İrem, *Arap Dili Cümle Yapısında Muzâri Fiilin Yeri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2014.
- Younes, Bashar, *Edevâtü'l-İstifhâm fî'l-Lugati'l-Arabiyye ve 't-Türkiyye -ed-Dirâsetu't-Tekâbuliyye-*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008.
- Yurttaş, Tahsin, *Arap Dilinde İrâb-Anlam İlişkisi*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016.

Dergiler

- Ahmet, İsra Ganem, “el-Cumletu'l-Murekkebe ve Delâlatuhâ”, *Mecelletu'l-Ustaz li'l-Û'lûmi'l-İnsaniyye ve'l-İctimaîyye*, Sayı:1, 2020.
- Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine, “Ural-Altay Dilleri ve Altay Dilleri Teorisi”, *Türkler*, 1.c., Sayı:s.y., 2002.
- Almehmadi, Majidah M., “A Contrastive Rhetorical Analysis of Factual Texts in English and Arabic”, *Frontiers of Language and Teaching*, Sayı:3, 2012.
- Başkan, Özcan, “İnsan Dilinin Doğuşu”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, c.16, 1968.
- Bayraktaroğlu Sinan, “Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri”, *İzlem Yabancı Dil Öğretimi Dergisi*, Sayı:3, 1979.
- Dağdeviren, Alican, “Kur’ân Kıraatinin Ana Dinamiği: Harfler”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10.c., Sayı:17, 2008.
- Dede, Müşerref, “Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yanlış Çözümlemesinin Yeri”, *Türk Dili -Aylık Dil ve Yazın Dergisi- Dil Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 379-384, 1983.

- Ertürk, Zeynep ve Şaban, İbrahim, “Günümüz Türkiye’inde Arapça ve Karşıtsal Çözümleme”, *Doğu Araştırmaları Dergisi*, Sayı:24, 2021.
- Güven, Meriç, “Sentagmatik ve Paradigmatik İlişkiler Bağlamında Türkçe Dil Birimlerine Metotolojik Bakış”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.22, Sayı:1, 2018.
- Hammarström, Harald, “Ethnologue 16/17/18th editions: A Comprehensive Review”, *Language Journal*, c.9, Sayı:3, 2015.
- İşler, Emrullah, “Arapça ve Türkçe Zamanlar -Karşıtsal Çözümleme-”, *Nüsha Dergisi*, Yıl 3, Sayı:8, 2023.
- İşler, Emrullah, “Arapça ve Türkçede Ortaçlar -Karşıtsal Çözümleme-”, *Nüsha Dergisi*, Yıl 2, Sayı:7, 2022.
- İşler, Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, *Nüsha Dergisi*, Yıl 2, Sayı:6, 2022.
- Karataş, Yusuf, “İşlevleri Açısından Arapçada Edilgen Yapı”, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl 17, Sayı:55, 2013.
- Kızılkaya, Yakup, “Arapçada Murekkep Cümlelerin Kapsamı”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl 16, Sayı:16, 2019.
- Othman, Waleed, “Subordination and Coordination in English-Arabic Translation”, *Al-Basaer*, Sayı:2, 2004.
- Suçin, Mehmet Hakkı, “Turkish and Arabic Reduplications in Contrast”, *Australian Journal of Linguistics*, Sayı:2, 2010.
- Yücel, Fatma ve Erişek, Özcan, “Karşılaştırmalı Dilbilim ve Yabancı Dil Dersi”, *A.Ü.Tömer Dil Dergisi*, Sayı: 118, 2003.

İnternet Kaynakları

- Boroditsky, Lera, How Language Shapes the Way We Think, <https://www.youtube.com/watch?v=RKK7wGAYP6k>, Erişim tarihi: 01.05.2025.
- <https://www-britannica-com.translate.goog/topic/Sino-Tibetan-languages>, Erişim tarihi: 01.05.2025.
- <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/future-in-the-past?form=MG0AV3>, Erişim tarihi: 01.05.2025.
- <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 01.05.2025.
- <https://www.turkedebyati.org/dillerin-siniflandirilmesi-dil-aileleri/>, Erişim tarihi: 01.05.2025.
- https://www.worldhistory.org/Indo-European_Languages/, Erişim tarihi: 01.05.2025.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Selvi, Ahmet Erkam
Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2025
Yüksek Lisans	Ankara Üniversitesi	2021
Lisans	Ankara Üniversitesi	2014

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2021	Gazi Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

Arapça, İngilizce

KAREKOD

